

17. a. 3. 7.

4

Caja

A-20

DILVCIDARIVM

Quaestionum super quinque vniuersalia

Porphyrij iuxta tres vias in scho

lis receptissimas: vna cū text^u

ipsi^u explanatiōe a Ma

gistro Martino ab

Elyala com-

positū.

MAGNIFICO ATQVE ADMODUM REVERENDO IN CHRISTO IESU

Patri. D. Conuentus Vlcensis ordinis Militiæ diui Iacobi Antistiti dignissimo. relictisq; cū primis
 obseruandis fratribus & collegis suis, Martinus ab Ayala eiusdem congregationis colle
 ga ingenuarum artium apud Garnatenses professor, S. & obseruantiam in eo qui
 est vera salus,

Vm eo sim natus ingenio magnifice presul & patres admodum obseruans
 di, vt a primis (quasi) vnguiculis illud mihi semper in animo fuerit, vt
 decunq; pro mea virili mihi animi cultum & bonarum litterarum discipli
 nas comparare. idq; pro meo modulo seruatore iesu dante; vestris sumpti
 bus impensissimoq; fauore i publicis nostris hispanie gymnasijs sub doctissi
 mis preceptoribus non sine fœnore fuerim affectus, quo usq; te pater obs
 seruande annuete in hoc nuperrimo Garnatensi liceo cathedrarum in hos
 nis artibus munus vocatus professor subirem, nulla in re magis elaborans
 dum esse duxi, q̄ vt ab animi nobilitate; per desidiam atq; seordiam nullo
 pacto degenerarem, sed communi vtilitati inseruiens me quoquomodo hu
 mo extollerem, ac pro viribus coetui vestro (cui omnia & me ipsum debeo)
 aliquo honoris emolumento forem, Eo presertim tempore quum per
 florentem etatem, Viget ingenium, Abundat memoria, Conualescit exerci
 tium, Ac deniq; robur corporis, & latera ipsa duris laboribus minime succu
 munt, Nam reliqua tempora primæuū videlicet & caducum (ea est miseri hominis vicissitudo) alterū, lege qua
 dam nature astricti, non satis nostri compotes, eidem nature belluarū more impendimus, Alterum vero diutinis &
 studiosis laboribus crebrisq; huius vitæ grumnis lassū, honesto in otio, corporis & animæ incolumitati inseruiens
 transigere licet, tunc enim per decurrentem etatem ocia atq; secessus nostri non desidie sed tranquillitatis nomen ac
 cipiunt, Decet ergo, et par est, vt politicus homo medium suæ vitæ tempus in publica vtilitate consumat, ac se totum
 conciusibus & proximis suis dedat, ob quorum gratiam diuino Platone referente & nati sumus atq; creati, Accessit
 etiam huic rei magna spes quæ pro vestra singulari virtute indulgentissimoq; vestro in me amore a vobis de me ha
 bebatur, q̄ nec frustrari nec differre debueram, Quia propter apud me tacitus sæpe numero reuoluebā inter bonarū
 artium plusq; herculeæ exercitamenta, quod nam officij genus in re litteraria presentibus impenderem, qd̄ posteris sal
 tem me vixisse testaretur, Succurrit autē imprimis introductorius quidam Porphyrij phœnicis libellus, qui vniuersas
 lium nomenclaturam obtinet, ad cathedras Aristotelis atq; ad totam logicam q̄ veterem apellant, prælium
 apprimè necessarium, Venit igitur in manus isagogicus ille liber, atq; p̄ viribus, arduis ordinatq; digestis quæstio
 nibus, varijsq; antiquorum & neotericorum vltro citroq; collidentibus opinionibus enucleauimus, Adnisiq; su
 musei cōmentaria non incissa, nec bracteata, sed ordinata, ac plane digesta apponere, quo magis ipse phœnix euolu
 uatur, atq; studentium manibus teratur, opus quidem (doctorum iudicio) huic tempore valde accommodum, ne di
 cam necessarium, Fateor me non esse in hoc albo vt præ cæteris huius facultatis viris doctissimis huic tam dure proiū
 cie possim sufficere, sed q̄ aliorum negligentia in bonorum conatum perniciem cedat iniustum est, Nam q̄ ad mei
 nominis ætimationem attinet, nihil de me prædarum ac magnificum sentio, nisi q̄ me cupidum bonarum liter
 rarum & doctorum virorum amatorem cognosco, Et qui fieri potest vt docti nomen mihi arrogem, cui semper
 in vdo est non posse non indoctum esse qui se doctum esse prædicat, Testis enim mihi est deus q̄ vbicunq; versatus
 sum, plus fui in litterario negotio aliorum (qui forsam infra me essent) cādidus admirator, q̄ mei nominis apud im
 peritum vulgus cui proprium errare decipiq; semper fuit & nihil sapere, vanus affectator, Nec ab hoc laudabi
 li instituto remouere potuit maleuolorum & blateronum maledicentia, quos noui esse q̄ plurimos & quidem
 perniciosissimos, qui candida in nigrum semper vertentes cum nihil reperiant q̄ in aliquo opere nouiter scripto
 male substantent, atq; pro sua famelica mordacitate dilaniare possint in hoc maledicendi genus deuenerunt, vt opus
 illud quod nouiter editum, adulterinum esse falso prædicent, nec ab eo cuius nomine inscribitur esse factitatum, quod
 ipse nostris temporibus de quibusdam nostræ tempestatis viris doctissimis & quidem amicis qui composite & erudi
 te super aliquot Aristotelis partibus cōmentaria ediderunt ægre ferens audiui, O mentem impudicam & pernicios
 am & nullo seminario virtutis præditam, O linguam morsicabundam, & amarulentam atq; perpetuo silentio
 dignam, Siccine laudabiles cōnatus in litterario profectu cohibes? Sic publicam vtilitatem funditus euertere conas
 ris? Sed perge vt facis, frustra tentas q̄ nunq̄ perficies, Nihil enim hoc tuo perniciosissimo ingenio proficis, Nam
 si equal lance particulatim tua maledicta pensentur, potius tibi q̄ bonis artibus detrahis atq; incommodum facis, Nā
 qui bene ac doctè præmeditata pessimo murmure subuertere conatur, potestatem sibi adimit maledictata succensenti
 di, Adde etiam q̄ hæc tua maleuolentia doctorum virorum ingenia plus excitat q̄ obnubilat, quippe qui cetero
 sciant a turpibus & maledicis hominibus vituperari, plus habere laudis & famæ q̄ dedecoris, Sed redeamus vnde
 digressi sumus, Libello non sine magna genij mei fraude peracto, sepiusq; a me & a doctis amicis reuiso, ab audis
 discipulis & studentibus candidissimisq; amicis sepiissime a me instanter flagitabatur, vt in lucē abire sinerem
 librum

nota

librum quitanto opere desiderabatur. Renuēbā ego quasi ē loginquo prospiciens, quanto se inpericulo exponāt qui res magnas p̄sertim in re litteraria molitur. Elanguēcebat ēt conatus p̄parca ipsa pauperie, quæ ab infātia comes mihi indiuiduus fuit, & adhuc mecum laborat, quæ bonis artibus frequēter obuia esse solet, maxime his q̄ expēsas r̄sumptibus (vt in cudēdis libris) in cōmunē vtilitatē cedūt. Cōtra illi publicū cōmodum omnibus esse p̄ferendū aiebāt; nec maledicorū susurris a bono opere desistere ingenui & liberalis animi esse, eo vel maxime vbi res huiusce cōditionis esset, quæ in vtilissimis (sic enim aiebant) vel sūmo mane posset prospectari, sicq; hac parte (vt inā fausto fidere) obtentū est. Paupertatē vero quæ huic rei maximo impedimento erat; tu ipse humanissime pater, simul atq; tuus venerabilis cōsilius p̄pulsastis; vestrisq; sumptibus ad hanc rem peragendam calcaria adiecitis, neciā vobis aliud supererat, quominus nullum mei ornādī locū p̄termitteretis, nisi postq̄ me in publicis nr̄e hispaniæ gymnasijs vestra larga alimonia souistis, & litterarijs honoribus cumulatissime affecistis, nūc demū hāc meā qualēcūq; fœtura (quæ vestra virtus est) tam benigno fauore, vt in lucē prodiret, p̄sequeremini, quo factū est, vt mihi oēs elabēdi vię p̄cluderētur. Calchographis igitur opus cōmisi, qd̄ vobis dicatū tāq̄ mearū vigiliarū primitias esse volui, nō q̄ tā paruo officio, tantū debiti quod ex magnitudine vestrorū erga me beneficiorū acruerit, solutū iri putem, quod nec vires meę suppetunt, nec ipsa possibilis facultas sufficit, sed vt symbolū meæ erga vos impēssimæ voluntatis p̄stet ac subinde cognoscatis nō esse ingrātū sicut, q̄ charæ m̄silux quicq; d̄ p̄stat, maiora si posset p̄staturus, non enim in officijs repetēdis tātum debet p̄sari celsus, q̄ affectus. Qd̄ si quæ retaliāda manent (restāt quidē multa & quidē magnifica) fat erit imp̄ntia tātis per dū ad difficiliora ire litteraria accingor, ingenuē fateri me nō posse modo p̄ v̄ra larga in me munificētia quā in litterarū p̄fectu semper expertus sum gratias referre, verū nec agere, tātū abest, vt hoc meū qualēcūq; officium, vestris in me collatis beneficijs equilibrari possit, Accipite ergo hilarifronte hoc cartaceum munus, quod vere v̄m est, ac v̄ra doctrina & auctoritate a maleuolorū moribus liberū reddite, q̄ si has nr̄e m̄sis primitias tumultuarie & subciliuis horis collectas benigna facie suscipitis, cum nesciat incitata virtus stare, v̄bes riores & maturiores fructus vestris aris aliquando imponere nō verebor, nā eo animo sum, vt si in hoc litterario ocio quoad vita sup̄sit p̄manere a superis mihi datū fuerit, p̄cedare atq; benigne actum esse mecū putē, quippe quis ciam superstitē vita, seriosas magis me posse addere lucernas, Valere atq; pietissimū iesum p̄ me imprecemini, ex hoc Garnatēsi & regio lycæo, Anno a partu virgineo trigesimo sexto supra sexquimilleſimum nonarum septembrium,

AD CANDIDVM LECTOREM AVTORIS.
PROLOCVTIO.

Inini Platonis sententia est lector candidissime sapientis munus esse, scire numerare, Nō quidē mercatorū more quā nūmos s̄pe numero in suam perniciem supputare non ignorant, Quibus vix cōmune aliquid cum vere sapientibus est, Sed hoc voluit sua sententia sapientes ad monere, vt in quocūq; facto cui se auctores inseruerint, omnia recenseant, omnia pensent, iusta q; librilipendunt; quæ factum peragendum circumstant, Ita vt si gubernauerit sapiens & leges condat, eorum quibus instituta in tūmare gessit, ingenia consideret; vniuscuiusq; merita in exequendis legibus profunde coniectet, futura omnia p̄uidens, p̄teritorū memor, transfata atq; futura cum p̄sentibus conferat, & ad perpēdiculum (quod aiūt) examinet, si vero scribendo aliquid cōponat quod in cōmunē vtilitatē cedere debeat, aliorū dicta fideliter tradat; & opiniones p̄sertim per celebriū doctorum inter se collidētium alte digerat, & speculetur, vt omnibus vel saltē nobilioribus, ad iustū examen adductis quod bonū, quod veritati magis cōsonū visum fuerit, animo lectoris sedeat, & ab audieris intellectu amplectatur, hoc enim fuit retroactis tēporibus a p̄fiscis atq; disertissimis autoribus obseruatū, vt a Platone; a nr̄o Aristotele; & a multis alijs qbus pro instituto fuit nullum scriptorum genus p̄termittere quod ipsi nō euoluerent, nec; id immerito; nam si seniore Plinio teste nullus autor vel liber est tā aridus & inſullus quā aliqua ex parte lectori non possit prodesse; propensius id fiet in autorū lectione quos certo scimus fuisse doctissimos & bonarū litterarū effertissimos atq; veritatis disquisitores acutissimos, quo fit vanū & per ridiculum fore illorū institutū qui doctorum nomē claturam in republica sibi vendicare cupientes & veritatis indagatores se p̄dicātes per vnius dūtaxat vię doctrinā ambulantes reliquasq; doctorū classes floccipendunt, Quippe qui per similes sunt ijs qui rem p̄ciosam puta veritatē anxie querentes, quam hac illac p̄terisse penitus ignorāt, per vniū solū tramitē reliqs̄ pretis v̄ns facultatē inueniēdi sibi occludūt, quare sic vellē omnes in scholis & litterarijs exercitamentis versari; vt nō in vnius ducis doctrina periculū facerēt; sed per omnes celebres philosophiæ & theologiæ magistros se funderēt & quocūq; validæ rationis tēpeſtas veheret; illic omnes hospites deferrentur, scio non omnes eadē amare atq; admirari immo frequēter quæ nonnulli admirantur alij vilipendūt, & quod peius est & magis dolēdum synceram veritatē corruptus affectus metitur, nemo tñ sane mētis negabit hoc vix posse aliq; salicui⁹ autoris recte sibi viā deligere quā in oibus imitetur, nisi pri⁹ oēs auctores insignes familiariter adnouerit, adde ēt q̄ in vnaquaq; viā est aliqd̄ inſigne & n̄ cōmune cū alijs vt in diuo Thoma, robur doctrinarū solidū, in Ioanne Scoto subtilitas & rōnis vigor, in Guillelmo Ochā filius placid⁹ & amabilis veritatis & succi plen⁹, in Gregorio ingenij acrimonia & difficultatū ad vnguē exactio, in Durando

magistralis & resolutiuus ordo in Petro aliacensi claritas & doctrinalis nitore, quibus profectibus iure sua culpa priuabitur; qui vni viæ tantum astrictus iureiurando fuerit, quam ob causam in omnibus nostræ hispaniæ gymnasijs præsertim in nostra complutensi academia iam pro instituto cessit, ut in secundo anno quadriennijs laboris quando vetus Aristotelis dialectica solet interpretari, multa ex logicalibus & philosophicis trine classis videlicet sancti Thomæ & Scoti & nominalium studentes prælibent: quibus ingenia delineta idonea sint ad libere & sine offendiculo ad eundem in vnoquoque tramite, alioqui si in vnica sola via ingenia versarentur, oporteret vel alios auctores in Theologia alimine salutare; vel per rudimenta logicalia talis doctrinæ iterum retrocedere, ad quod facile assequendum inter omnes veteres logices libros hic quem præmanibus habemus est, vbi latius se fundit opinionum campus quippe de principijs in complexis tractat in quibus tanq̃ firmissimis basibus tota dialectica & metaphysica ac deniq̃ omnis sapientia superponitur, & veluti super cardines voluitur, i quo principia vnus cuiusq̃ viæ licet haud difficulter capere, alioqui captu difficillima, hunc nos ter eruditus Coronel (qui primus apud parisienses hunc laborem omnes vias recensendi subiit) vt potuit non sine a plausu & aliqua studentium utilitate enucleauit, nequiuir tamen ipse tam exacte omnium sectarum fundamenta digerere, quin postea veluti pumice aliqua superducta non possent hæc magis ac magis præpoliri vel additionibus aliquot innouari, maxime in doctrina sancti Thomæ de qua nullâ vel confusam mentionem facit, adde q̃ Aristotelis & antiquorū patrum super vnaquaq̃ quæstione sententias omisit; quod potissimum in causa fuit vt præsens munus mihi destinarem, nam cum in scriptis Aristotelis & antiquorum plurimum insudauerim, a quorum perenni fonte quicquid ad veram sapientiam attinet maximo cum foenore haurire licet, non poteram summo opere non dolere q̃ doctrina grauis, ferax, sincera, atq̃ Aristoteli principi nostro as finis tanta temporis intercapedine delitesceret ac prope sepulta iaceret. Non hic damno neotericorum instituta; sed ingenue fateor multa ab his inuenta publicæ utilitati magno emolumento fuisse, diffidendum tamen non est multas eorum subtiles ne dicam tenues doctrinas superfluo & magna cum ingeniorum iactura reuiuiscere; si Aristotelis & antiquorum patrum lectioni frugiferè frequentius insisteretur; sed,

Tempus edax rerum tuq̃ inuidiosa vetustas
Omnia destruitis: viciataq̃ dentibus æui
Paulatim lenta consumitis omnia morte,

¶ Accessit etiam illi stylus scribendi incultus, horridus, incissus, in compositus ac plane barbarus quo etiam & multi parisiensium vsi sunt, qui vt excultum ingenium processu in composito & incultis verbis exasperat ita ad ipsam veritatem amplectendam male preparat & disponit. Habere enim humanus intellectus hoc sibi ab ipsa parente natura inditum, vt sicut auditus sonis proportionis expertibus, ita ipse inepte ac inconcinne dictatis non parum offendantur, haud ignoro in disquirenda veritate exquisitum orationis leporem non esse petendum, nō me præterit matronam nobilem non egere furo: sed nec me lateat verbis barbaris veritatem multum occultari: ita vt quantum veritas ipsa ex se humanis intellectibus amabilis & exoptanda est; tantum ipsa verborum inconcinne excretur atq̃ eadem aspernetur, ob id igitur lector optime habes in hoc nostro libello opiniones Scoticæ, Thomisticæ & nominaliū ē proprijs fontibus & exemplaribus præ oculis allegatis deriuatas, & præsertim sancti Thomæ quæ verè peripatetica est, super qua nimium laborauimus vt tibi innotesceret & peruia fieret, habes insuper in omnibus ferme difficultatibus Aristotelis antiquorum sensum quo ad fieri potuit bona fide reportatum atq̃ declaratum, habes pro modo nostro multarum opinionū discordiā in concordiā (vt veritas ipsa patitur) cōmutatā, habes textus ipsius Porphyrii exactā intelligentiā, habes stylum non horridum, nec barbarum, nec sublimem, aut piperata eloquentia fulgentem, sed comptum, planum, atq̃ detestum, qui nec difficultatē intelligentiæ, nec horrorem aut fastidiū pre se fert, deniq̃ stylū nō excogitatū nec aliquo affectu expressum sed qualē ipse deus optimus maximus mihi conferre dignatus est. Cōmutauimus etiā illā relationū quæstionē tanq̃ ab hoc instituto alienā, nā ad ea quæ de relationibus obiter in hoc libro solent pertractari sufficere ratus sum quæ in quæstionibus super librum per hiermenias de relationibus practicatur in eo præsertim libello quē amicus noster Iacobus à naueros nō minus cōposite q̃ erudite cōfecit, cuius quædam quæstionis loco, quas dā præcursorias quæstiones ad hunc locū pertinētes adiugimus, si ergo p̃ tua humanitate multorū scripta vbi vetera in peius atq̃ cōfusius mutantur tantū quia nouis chartis traduntur legis, p̃ lege hæc cōtracta fronte vbi vetera nouiter & noua ipsa in melius cōmutantur; vel saltē anteq̃ legeris nō dānes, cariora forsam scripta hæc postq̃ legeris futura, quare boni consule laborē nostrū; nō enim huc descendimus inani gloria vel vulgi fauore illecti, sed publicæ utilitatis gratia quā si non attingimus pro gloria voluisse sat esse duximus, Vale atq̃ bonarum literarum auctores dilige,

¶ Ad inuidum,

Rumpatur quisquis rumpitur inuidia,

PRIMA QVAESTIO QVID
SIT SVBIECTVM ATTRIBV-
tionis totius Dialecticæ, & pecu-
liariter quid sit huius libri
subiectum,

PROPRIA
huius questionis
sedes hic esse vi-
detur. siquidem
tractat hic oēs
logicæ veteris
tractatus meri-
to antecedit. quæ
si in libris qui
in anno quem
sumularium vo-
cant a magis-
tris non diluci-
datur. recto con-

silio fit propter in capacitatem rudium. omnia enim (ut inquit Quintilianus) suis temporibus discipulis sunt tradenda ne forte propter in tempestiuam traditionem ingenta discipulorum potius confundatur q̄ poliantur. More scholæ complutensis quæ nullius in uerba magistri iurat. sed illum sequitur qui uerius & probabilius uidetur opinari questionem dilucidabimus. quam in tres articulos libet partiri. in primo principalem questionem declarabimus iuxta tres uias in scholis receptissimas sancti Thomæ Scoti & nominalium. in secundo ad particularem questionem ad hunc librum pertinentem descendemus haud dissimili processu. in tertio dubia pertinentia mouebimus & absolue-
mus.

¶ Antequam principalem institutum agrediamur. quia quæstio hæc principalis præsupponit dialecticam esse scientiam. (proprium. n. est scientiam habere subiectum) uidendum est succincte de eo quod præsupponit. pro quo notanda sunt quædam ueteriosa licet non ab incepto aliena. q. scientia proprie dicta ut distinguitur alijs habitibus. est habitus conclusionis necessariæ productus ab intellectu per demonstrationem siue per premissas applicatas ei in discursu syllogistico. ut assensus huius conclusionis omnis argumentatio est illatiua consequentis ex antecedenti in presenti scientia. q. hac demonstratione produci potest in intellectu. omnis explicatio argumenti per orationem: est illatiua consequentis ex antecedenti. sed omnis argumentatio est argumenti. per orationem explicatio. ergo & c. in qua demonstratione diffinitio subiecti conclusionis est medium. maior extremitas est passio ipsius: quæ in conclusione concluditur subiecto competere secundum quod fieri solet in demonstratione propter quid. Per habitum intelligo qualitatem existentem in aliqua potentia inclinans eandem potentiam ad producendos similes actus eis a quibus ipsa est genita. ut habitus citharizandi. sed de his in posterioribus uel in morali philosophia quia hic non est propria sedes. sint ergo duæ conclusiones.

¶ Prima est. Dialectica est proprie scientia. conclusio patet. Primo autoritate omnium sapientium id unanimitè asserentium. sed ratione sic. Vbiq̄ est aggregatio plurium habituum multarum conclusionum quæ demonstrantur per syllogismum demonstratiuum habentium ordinem ad unum primum subiectum ibi est vera ratio scientiæ. sed in modo procedendi quo procedit dialecticus inueniuntur multi assensus & habitus conclusionum producti per demonstrationes. ut patet inductiue in quocumq̄ libro. ergo processus dialectici est scientificus. & consequens ipsa est scientia. Præterea ubiq̄ sunt diffinitiones quid rei & diffinita q̄ diffiniatur ibi est suo modo reperire proprias passiones: ac subinde tota materia demonstrationum. sed in dialectica hæc reperiuntur. ergo in dialectica possunt confici demonstrationes ex proprijs terminis. quare ibi est vera ratio scientiæ. nec obstat q. ipsa sit erroribus plena: nã hoc non est respectu scientialium quæ in ipsa versantur. unde nullus error nec opinio est circa istam propositionem. uniuersale est prædicabile. nec circa hanc. omnis argumentatio est illatiua consequentis ex antecedenti. nec circa alias multas conclusiones de quibus habetur scientia in dialectica quas enumerare possem. sed est error circa multa opinabilia quæ circumstant ista scientialia.

¶ Secunda conclusio. Dialectica est una scientia specialis. Conclusio probatur quoniã unius subiecti una est scientia iuxta illud philosophi primo de anima secantur scientiæ quemadmodum & res de quibus sunt. & habetur primo Posteriorum. sed dialectica habet unum subiectum cui tribuit ea quæ considerat. puta ut syllogismus uelens rationis uel argumentatio. ut infra patebit. igitur est una scientia. dicitur una. non quia sit unus habitus numero uel unius tantum conclusionis. sed est una per aggregationem & ordinem eo quod colligit multitudinem habituum diuersarum conclusionum habentium ordinem ad aliquod unum subiectum. ita ut sicut exercitus dicitur unus per ordinem quem habet aliqua multitudo ad unum ducem. sic dialectica & quæcumq̄ alia scientia est una proprie propter attributionem quam habent habitus particularium conclusionum scibillum ad unum subiectum attributionis.

¶ Nec sum opinionis illius qui pro quacumq̄ scientia ponit tantum unum numero habitum quicquidem. habitus aufertur & intenditur per particulares assensus aliarum conclusionum quæ in tali scientia considerantur. Sed q. dialectica sit scientia specialis patet. Quia habet speciale subiectum & non transcendens ut Metha. ergo est specialis scientia. consequentia patet quia sicut ab unitate subiecti capit unitatem scientiæ. ita a subiecto speciali specificatur scientia. q. si aliquando dicitur esse communis: intelligi debet hoc sub alia ratione. Pro quo aduerte q. dialectica solet dupliciter considerari. uno modo ut docens id est ut sua principia tradens suasq̄ conclusiones probans. & sic est scientia specialis quia habet speciale subiectum cuius naturam non prætergreditur dialecticæ consideratio. alio modo consideratur ut utens in quantum utimur suis præceptis & applicamus ea alijs scientijs. ut quãdo diffinimus in philosophia diuidimus in Methaphisica: de

monstrantur in mathe. & modis arguendi dialecticis in talibus utendo, qua ratione solet appellari communis ab autore summularum. inquit enim de dialectica loquens. ad omnium methodorum principia viam habens. Aristoteles etiam quarto methaphisices eam inter scientias communes enumerauit atq; ob id dialecticus artifex generalis nuncupatur, qua acceptione dialectica solet modus sciendi nuncupari. & negari solet esse scientiam. ergo ut utens erit scientia communis & modus sciendi sine quo alie scientie nequeunt attingi. ut docens uero. erit specialis scientia. Nec obstat qd ab autore summularum appelletur ars. solet enim uocabulum illud multipliciter accipi apud uiros graues. uno modo pro collectione multorum præceptorum ad unum finem tendentium. qua acceptione utitur Cicero. Alio modo pro recta ratione dirigente nos in factibilia quali acceptio = ne utitur Aristote. vi. Ethicorum. in prima acceptione que uidetur esse larga & nimis communis. omnes scientie appellantur artes quia in omni scientia sunt regule & præcepta ducentia nos in cognitionem unius scibilis. ut patet in nostra dialectica. Atq; hoc pacto hæ nostræ scientie uulgato nomine artes liberales appellantur. Quare non ualet consequentia, est ars primo modo. ergo non est scientia. bene tamen ualeret. secundo modo accipiendo illud uocabulum, quia sunt membra diuidentia unius bonæ diuisionis.

¶ Sed quia sermo incidit de artibus, illud est obiter notandum. qd artes sunt in duplici differentia, quædam sunt liberales: quædam mechanicæ. Artes liberales ab antiquioribus septem numerantur: grammatica, que de congruo. rethorica, que circa sermonis ornatum tota uersatur. dialectica, que uerum & falsum circuit, atq; hæ tres triuiales appellantur quia tres unum idem sequuntur & circa unum uersantur, puta sermonem. Alie quattuor que quadriuales appellantur (quia quattuor omnes circa idem uersantur puta quantitatem) sunt: Arithmetica, que quantitate discretam, hoc est naturas numerorum speculatur: Geometria, magnitudinem & passiones eius. Musica, que concentus sonoros. Astronomia, que motus astrorum. Unde carmen priscais seculis iam uersum. Gra. loquitur. Dia. uera refert. reth. uerba colorat. Mu. canit. Ar. munerat. Geo. pöderat. At. colit astra. Sed nescio quid priscais autores mouerit nõ connumerare Physicam & moralem scientiam inter liberales disciplinas, cum sint proprie & ueræ scientie, & ratio quare illæ appellantur liberales curat etiam & in his, præsertim cum explodere possint grammaticam que proprie scientie nomine minime gaudere debet. cum nullo pacto per media scientialia procedat in suis ostendendis conclusionibus: sed tantum usu & autoritate constet. Sed age, nominemus eam scientiam ne forte grammaticos in nos concitemus. suspicor tamen autores antiquos eo tempore diuisionem hanc fecisse: quo nondum Physicæ & Ethicæ opera dabatur. Quippe qui si historijs credimus non sunt tam antiquæ ethica & Physica sicut alie liberales scientie. sed a Socrate & Pythagora processu scientiali deriuatas fuisse. sed quicquid sit, si uis omnes

has scientias numero comprehendere, notato hanc diuisionem.

Triplex est philosophia seu sophia. ut Platoni placet. Rationalis, moralis, & naturalis. Rationalis philosophia est illa que rationi subseruit, atq; eam perfectam reddit. & hoc mediate uel immediate. Mediate, ut gram. retho. immediate, ut ipsa dialectica. Que pro tanto scientie rationales possunt appellari quia subseruiunt rationi. uel quia tractant de secundis intentionibus que proprie effectus ipsius rationis sunt. Quas scientias beatus Augustinus libro primo de doctrina Christiana si gnorum scientias appellauit. Naturalis autem, cum de rebus tractet aut tractat de rebus separatis a materia. & sic est scientia meth. que pars philosophie naturalis nuncupari potest. Aut tractat de rebus coniunctis materie. & hoc dupliciter. quia uel consideratur res coniuncta materie ut est coniuncta qualitatibus agibilibus & passibilibus. & sic est physica scientia uel consideratur res pro ut est coniuncta materie cum quantitate tantum. & de hac est mathe. que iterum ad huc potest dupliciter considerari: uno modo ut est res coniuncta materie cum quantitate discreta. uel cum quantitate continua. si cum quantitate discreta. hoc dupliciter, uel consideratur res cum quantitate discreta absolute. uel contracte. si absolute, tunc est Arithmetica. si contracte puta ad numeros sonoros, tunc est musica. Si de re ut subiacet quantitati continue hoc potest contingere dupliciter: aut consideratur ipsa absolute & sic est scientia geometria aut contracte. & sic dupliciter. aut consideratur quantitas ut contrahitur & determinatur per motum, & sic est astrologia: que considerat corpora coelestia quo ad suos motus. uel consideratur quantitas contracta ut dicitur habitudinem ad aliquem sensum & sic est perspectiua: cuius subiectum quantitas uisualis est. & hæ duæ ultime mixte scientie nuncupantur. quia subiecta earum ad mixtam connotationem habent pertinentem ad physicum & pertinentem ad mathema. de quibus Arist. secundo physicom. Vterius Moralis philosophia cum sit directiua humane uite. ita ut eius adminiculo dirigamur ut secundum rationis ductum uiuere possimus. aut dirigit hominem in suis actibus ut bene & moraliter possit uiuere ubicunq; siue in politia siue non. & sic est scientia Ethica. de qua Arist. in. x. libris Ethicorum. uel dirigit hominem ad bene beateq; uiuendum & conuersandum cum pluribus in politia. & sic est scientia librorum Politicorum. uel dirigit hominem ad bene uiuendum in domo & sic est Oeconomica. de uita solitaria que dicitur monastica nulla tradita est a philosophis scientia, quia illa (ut inquit Arist. lib. Politico.) uel dei est, uel beluarum. scientie igitur liberales si generico nomine eas uelis appellare non sunt nisi tres: si autem specifice plures sunt qd septem. uocantur autem hæ liberales scientie multis de causis: uel quia sunt de his que libere se offerunt intellectui. uel quia efficiunt homines liberos: qui enim harum scientiarum ueri cultores esse desiderant. liberi debent esse a secularibus & forensibus negotijs contemplationi tantum ueritatis insistentes. Aegiptij enim qui primi has scientias coluere ex erario publico respiciebant

faciunt ut uera contemplationi uacarent. Vel quia homines ingenui & liberi ut reges & sacerdotes hominesque claris stematibus insignes & non seruilis naturae olim his studijs insudabant. Vel potest reddi causa nostris temporibus quia qui modo his litteris sese accommodant liberi sunt à pecunijs & à magnatum & prelatorum iusto fauore.

¶ Mechanicæ autem artes sunt in genere sex, quas si uelis numero comprehendere cassus erit labor cum pene innumerae sint. quae in genere haec sunt. Lanifitium, Armatura, Nauigatio, Agricultura, Medicina, Theatrica. Per lanam siue lanifitium, intelliguntur omnes artes sutoriae, uel textoriae, cuiusuis materiae sint, siue panacea, siue coriacea, uel linacea, uel sericea. armatura habet sub se duas species: Archithectonicam & Fabrillem. Archithectonica habet sub se Cementariam. & carpentariam & graphicam. Sub duabus primis iterum continentur omnes artes dolandi lapides. & ligna. Fabrilis, diuiditur in maleatoriam, & fusoriam: sub maleatoria continentur omnes artes quae per extensionem quae fit per maleum aliquod artificiatum in materia dura componunt. sub fusoria includuntur artes quibus fictilia uasa conduntur. sub graphica continentur omnes artes depingendi & lineandi. per nauigationem, intelliguntur species mercatoriae & mutuatoariae. domesticarum & peregrinarum meritorium: quae proinde sub nauigatione continentur quia per nauigationem exercetur inter homines. Sub agricultura, continentur omnes artes colendi agros ut ars arandi fodiendi. ferendi, inserendi arbores. plantandi & putandi &c. Sub uenatione continentur immediate ars aucupandi aues & uenandarum ferarum & piscandorum piscium. ad quas iterum reducuntur omnes artes quae hijs exercitijs deseri uire poterunt: quibus addere potes omnes artes condimentorum & apparatus comestibilium. ut ars pistoria. carnificia. cupedinaria. fartoria. coquinaria &c. id genus. Sub medicina continentur Chirurgica & reliquae omnes artes quae ordinantur ad bonam ualitudinem conseruandam. quorumcumque animalium, ut ars inspiciendi urinam, ars sanandi apostemata & uulnera, cui iungi potest ars apothecaria. sub sexto denique continentur omnes artes pertinentes ad ludos corporales & ad robur membrorum exercendū siue in militia siue in pugna. ut ars luctatoria. ars equitatoria. ars concursoria. ars lanistarum. & multae aliae species quae usitato nomine carent. quibus addere potes artes quae hijs exercitijs deseruiunt, ut ars frenescitua. ars conficiendi fellas quibus equis insideamus &c. Appellantur autem haec omnes artes quia in quacumque istarum sunt praecipua & regulae. quibus suum finem unaqueque ars consequi possit. Vocantur autem mechanicæ à mechanica quod adulterium sonat: quia respectu liberalium artium adulterae sunt, liberalibus enim liberatur intellectus aetrico ignorantiae carcere. nec quando his se accommodat intellectus mechanicatur. quia semper siliit in contemplatione ueritatis. ad quam & natus est & creatus: mechanicis autem exercetur intellectus. ut subueniat corporis defectibus. ideoque mechanicatur intellectus quando in his uersatur:

quia quodammodo distrahitur a fine sibi a deo praestituto. quemadmodum & mulier uir iuncta moecha est. quando distrahitur a fine & fide coniugij. Atque haec de praesuppositis ad questionem.

¶ Iam principale huius questionis institutum ordiamur uidelicet de subiecto logicae. antequam tamen opinionum diuersitatem referam uidendum est quid princeps noster Aristoteles super hac questione senserit. Par enim est cum male uentur ingenia super inquisitionem sententiae Scoti & aliorum, ut sciamus quid super questione mota princeps philosophorum senserit. Maxime in questionibus quas ipse ex professo tractat atque persequitur. Qui quarto metha. tex. comm. iij. pretendit hanc conclusionem: uidelicet ad philosophiam primam pertinere de omnibus speculari in communi, ad quod probandum inter alias rationes adducit hanc. quae iuxta Argiropili translationem sic habet. probando propositionem assumptam esse ueram ait. hoc esse indicium ueritatis illius. quia artifices discernendi. atque sophisticata munus primi philosophi subeunt. Sophistica enim facultas apparens est tantummodo sapientia. & ars discernendi de omnibus discernit: Commune autem omnibus est id quod est. de his uero propterea discernunt. quia haec philosophiae proprie sunt. circa namque genus idem sophistica & discernendi facultas & philosophia uersantur. sed ab altera quidem modo facultatis differt ab altera autem electione uiae differre uidetur. quibus uerbis in uirtute uidetur habere dialecticum artificem & sophisticam cum sapiente circa idem laborare: Sed dialecticus & sophista: circa omnibus uersatur & de omnibus tractat. ergo & philosophus primus: differenter tamen inquit: quia philosophia prima est proprie scientia de his de quibus tractat: dialectica uero modo differt: quia illa per principia demonstratiue circa omnia entia in communi praecedit: haec uero probabiliter sophistica aut apparens est scientia circa ea: philosophia uero existens & ideo dicitur quod differt philosophia a sophis. electione uiae: & quia dialectica per principia communia & extranea subiecto philosophiae procedit dicitur tentatrix: ex quibus uerbis apparet quod id de quo considerat logicus principaliter: quod nunc uulgo dicitur attributionis subiectum, uersatur circa ens: quia uersatur circa omnia scibilia quae continentur sub ente cum in omnibus doceat diffinire. argumentari. & sillogizare &c. Et quia omnia ista oportet quod reducantur ad unum: siquidem dialectica scientia una est, ut dictum est. Sanctus doctor uerus Aristotelis sectator super praefato textu: reducit illa ad ens rationis: & probat illud quodammodo esse de mente Aristotelis: quia cum ipse dicat quod subiectum logicae ad omnia se extendit de quibus ens predicatur, non uidetur quomodo id posset fieri nisi secundum quod omnia entia nature sub consideratione rationis possunt cadere. ergo de ente secundum quod cadit sub consideratione rationis tractat dialecticus & sic concludit quod de ente tractant isti artifices metaphysicus & dialecticus sed differenter. quare ponitur haec conclusio ex mente. San. Tho. & suorum sequacium. quod ens rationis ut est commune omnibus entibus rationis. est subiectum in logica. Pro cuius declaratio

PRAECURSORIA.

ratione est notandum ut habet sanctus Thom. part. I. q. I. ar. vij. q. subiectum se habet ad scientiam sicut obiectum ad potentiam. Unde sicut obiectum potentie proprie dicitur illud sub cuius ratione omnia obiecta materialia reducuntur ad potentiam: ut homo & paries & tabula: quae sunt obiecta materialia referuntur ad visum secundum q. participant naturam coloris. sic illud sub cuius ratione reliqua considerantur in scientia erit subiectum in scientia. ex quo concludit deum esse subiectum in theologia. quia omnia quae considerantur in theologia. uel est ipse deus. uel creatur. secundum ordinem quem habent ad deum. & sic consequenter poterit dici. q. ens est subiectum in metha. quia de omnibus de quibus tractat metha. est in quantum sibi competit entitatis ratio. quod est dicere si nominaliter loqueremur. q. de omnibus de quibus tractat aliqua scientia debet verificari id quod dicitur subiectum in recto uel in obliquo. Ad propositum igitur descendendo. eo ens ratio nis erit subiectum in logica. quia de omnibus de quibus tractat logicus verificatur uocabulum supponens pro ente rationis in recto uel in obliquo. tria ergo requiruntur iuxta hanc scholam ad hoc q. aliquid sit subiectum. uniuersalitas quo ad praedicationem. principalitas attributionis. & distinctio. i. q. ratione illius scientia quae de ipso est distinguitur ab alijs. per ens rationis nunc intelligitur in communi quoddam ens diminutum derelictum ex intellectus opere comparatio sub proprietate logica grammatica. v. reth. de hoc enim ente intelligit sanctus Thomas suam conclusionem quod. an sit secunda intentio (ut Scotus loquitur) an sit conceptus obiectiuus hoc est res ipsa concepta sub tali uel tali modo in questione uniuersalium uidebitur.

¶ Notandum etiam p. declaratione conclusionis & suae defensionis (est. n. multu. pbabilis) q. ut uidetur Herueus Brito notare. entia rationis sunt in duplici differentia. aliqua enim sunt entia rationis quae consequuntur ipsas res non ex natura sua. sed ex placito instituentium. ut q. haec uox homo significet hominem apud Latinos & non apud Graecos ex institutione Latinorum est. & de istis entibus rationis proprie & per se non tractat logica. sed grammatica. aliae sunt quae consequuntur naturam rerum non simpliciter sed supposito actu intelligendi. & non ex placito instituentis. quae iterum bifariam diuiduntur. quaedam enim sunt quae sunt communia omnibus generibus entium uel pluribus. ut genus. Species. generalissimum &c. quaedam uero sunt quae sunt appropriata determinato enti sicut differentia rationis quae reperitur inter sapientiam & bonitatem in deo. & in puncto considerato ut est principium & finis respectu diuersorum. quando ergo loquebamur in conclusione de ente rationis. intelligatur de ente rationis quod consequitur rem ex natura rei. & non de quocunq. sed de entibus rationis quae communiter uersantur & consequuntur omnia genera entium uel plura. quod intellige sub comparatione proprietatis logicae.

¶ Nunc probatur conclusio breui ratione. Illud est subiectum in logica per quod ipsa logica distinguitur ab alijs

realibus & sermocionalibus scientijs. sed ens rationis isto modo acceptum est id mediante quo distinguitur dialectica ab alijs scientijs. ergo illud est subiectum in dialectica. discursus est notus & maior est philosophi distinguunt scientias per obiecta. sed minor probatur. nam quia ens rationis est de quo logica tractat. distinguitur logica a realibus scientijs. & quia illo modo determinatum. distinguitur ab alijs sermocionalibus scientijs. quare &c.

¶ Sed insurget aliquis quia ex textu philosophi nuper allegato conuincatur dialecticam non esse scientiam. dicebat enim philosophus. ponendo differentiam inter philosophiam primam & dialecticam. q. de his de quibus est scientia cognitiua philosophia. dialectica est tentatrix & sophistica est apparens scientia. ergo uidetur dicere q. dialectica non est scientia sed tantum tentatrix. quare inaniter fatigatur logici super subiecti acquisitione. Rursus de subiecto attributionis est demonstrabilis aliqua passio. sed cum non sit aliquid quod sit minus ens q. ipsum ens rationis. ergo illud non erit subiectum in logica.

¶ Respondetur ad primum. q. philosophus non negat dialecticam esse simpliciter scientiam. sed tantum dicit non esse scientiam circa id quod uersatur prima philosophia. & hoc uerissimum est. nam secundum q. comparatur dialectica omnibus scientijs realibus non est scientia sed modus sciendi. tunc enim (ut diximus) capitur ut utens. sed si ipsa capiatur ut docens & secundum se considerata tunc non est tentatrix. sed per propriam uiam procedens. quare autem appellatur tentatrix diximus super expositionem textus.

¶ Propter secundum quidam peritus Thomista formidat concedere ens rationis esse subiectum de quo possit demonstrari aliqua propria passio. sed tantum esse subiectum praedicationis. dicitq. ens rationis nullam habere propriam passionem. quia uel esset inquit ens reale. & hoc non quia perfectior esset passio q. subiectum. uel esset ens ratio nis. & tunc idem demonstraretur de se ipso & consequenter dicit dialecticam non esse scientiam & ad hoc adducit analogiam de ente in metha. sed praeter hoc q. similitudo qua adducit (ut patet) nihil ualeat. expresse repugnat sancto Thomae qui loco citato quarto Methaphisices apertissime ens rationis subiectum attributionis appellat. dialecticam q. proprie esse scientiam. q. si proprie scientia est. aliquae passiones debent demonstrari de subiecto. quare contra ueritatem & sanctum Thom. erat illa responsio. quae prius fuga dicenda est.

¶ Respondeo igitur. de ente rationis esse demonstrabilem aliquam propriam passionem (atq. per ens rationis intelligo quoddam ens diminutum derelictum & fabricatum ex opere intellectus quod habet esse per actum intelligendi eo modo quo limitatum est in principio huius opinionis) non enim possum mihi persuadere q. aliquid pertineat ad determinatum genus entium etiam si diminutissimum. & q. eo modo quo pertinet ad speciem determinatam non habeat propriam passionem. quae & si difficulter possit uenari & cognosci ppter entis ro

nis diminutissimam essentiam. possunt tamen illa circum loqui. qualis erit haec (iudicio meo) posse consequi communiter ad omne ens reale per actum intelligendi. quae hac de demonstratione de subiecto poterit demonstrari. omne quod habet esse in intellectu supposito actu intelligendi sub logica proprietate potest consequi communiter ad omne ens reale ratione actus intelligendi. sed ens rationis quod est subiectum in dialectica est huiusmodi. ergo ens rationis potest consequi omne ens reale supposito actu intelligendi. nec obstat quod secunda intentio siue ens rationis non possit intellectum mouere ad sui cognitionem. cum mouere sit proprium entis realis. sed sat erit quod potest suo modo noticiam seu modum cognoscendi terminare et hoc de primo in via Sancti Thomae & c.

¶ Secunda pars quaestionis decisio.

¶ De secundo scilicet quod sit huius libri subiectum. non video mihi indubium a quoquam perito esse vertendum. quin uniuersale sit huius libri subiectum licet differenter in vnaquaque via de uniuersali sit loquendum. quod aperte probabitur tenendum esse ab omnibus in calce huius quaestionis. uerito tamen. ut extensius in quaestione de uniuersalibus manifestabitur. quod ex verbis Sancti Thomae. Opus. terio. lec. i. subintelligi potest. tripliciter posse capi uniuersale vno modo pro ipsa natura secundum se. et hoc dupliciter. vel secundum quod naturaliter est in materia naturali. physicis qualitatibus affecta. quae proprius ipsa res naturalis a parte rei est. alio modo pro ut habet esse in intellectu. quod esse metaphysicum dicitur. quod est esse intellectum et cognitum. potest et capi pro ipsa natura considerata et cognita secundum comparationem quam habet ad sua inferiora. quae non differt ab alia natura quae habet esse absolutum. nisi secundum modum intentionalem. non quod ille modus intentionalis sit quaedam secunda intentio distincta quodammodo ab illa natura quae habet esse cognitum ab intellectu. sed est ipsamet sub tali modo intentionali. quod amplius corroborabitur esse de mente Sancti Thomae in quaestionum uniuersalium contra multos Thomistas qui in hijs secundis intentionibus parem faciunt sanctum Thomam cum Scoto. Vbi soluentur istorum rationes et Scoti quae contra hoc fiunt. ob quarum credo timorem: hos in hanc sententiam suspicor ad ductos fuisse. sub ergo conclusiones membrum distinctionis correspondentes.

¶ Prima conclusio. uniuersale consideratum ut habet esse in individuo physicis qualitatibus affectum. non est huius libri subiectum. conclusio patet. quia de illo ut sic. habet tractare physicus. ergo non habet tractare logicus. probatur consequentia quia sicut idem obiectum secundum eandem rationem non potest pertinere ad diuersas potentias ita idem subiectum secundum eandem rationem non potest pertinere ad diuersas sciencias.

¶ Secunda conclusio. uniuersale captum pro natura ut habet esse consideratum. et praecisum ab intellectu absolute sine aliqua comparatione non est subiectum huius libri. conclusio patet. quia de illo ut sic. tractat metha. ergo non logicus consequentia est nota. Item quia de illo ut sic. non

praedicatur ens rationis eo modo quo cepimus in hac uia quia tale ut sic. nec est genus nec species. nec aliqua secundarum intentionum logicalium. ergo non est id de quo tractat logica. quare nec liber praesens.

¶ Tertia conclusio. uniuersale captum pro conceptu obiecti non habenti esse per actum intelligendi intellectus. quodammodo comparatiue ad ea quae representat est subiectum huius libri. conclusio patet. quia cum scientia huius libri sit pars integralis dialecticae. subiectum huius libri debet esse pars subiectiua et inferior ad subiectum totius dialecticae. quare debet esse ens rationis. et non uidetur quid sit nisi uniuersale. igitur. Nec obstat quod predicabile sit ens rationis quia cum dicat aptitudinem. potius habet rationem propriam passionis quam subiecti.

¶ Praeterea. noticia uniuersalis intenditur in toto isto libro et in eius partibus ergo est subiectum eius. non enim tractatur in hoc libro de natura praedicabilis in quantum talis. Item Porphyrius in initio huius libri proponens ea de quibus tractaturus erat. abstinere se a quibusdam quaestionibus altissimis. modo quaestiones quas ipse mouet. uel a quibus se abstinere circa uniuersale sunt. et non circa praedicabile. nam quaestionem Platonis de uniuersali ibi uidetur tangere. et postea dicit. quod de his quidem tractabit humiliter modo et infimo stylo et maxime ut peripathetici. ergo et de uniuersalibus promittit tractare. quare et uniuersale erit huius libri subiectum. haec ratio si bene notetur multum uigoris habet ad probationem conclusionis in qua eum. uia. et sic hoc idem dicitur in uia Scoti et nominatum.

¶ Vnum tamen uolo te non latere. siquidem sermo incidit de subiectis partium totius dialecticae. quod sicut est triplex actus rationis. simplicium apprehensio. compositio seu diuisio. et discursus. ita entia rationis sunt in triplici differentia. quaedam quae consequuntur ipsas res supposito actu intelligendi incomplexo. et de talibus entibus et intentionibus est hic liber uniuersalium et praedicamentorum (nam huiusmodi libri sunt. qui deseruiunt primae operationi intellectus) ut esse uniuersale. esse genus. esse speciem. esse superius. esse inferius. Alia sunt entia rationis quae consequuntur res supposito actu intelligendi compositiuo uel diuisiuo. ut esse subiectum. esse praedicatum. esse affirmatum. esse negatum. esse contrarium & c. Et de talibus est liber perhier. qui propter hoc dicitur correspondere secundae operationi intellectus. alia sunt quae consequuntur ipsas res supposito actu intelligendi discursiuo de uno complexo in aliud. ut sunt esse illatum. esse sillogizatum. et de istis est tota noua logica. ex quibus sequitur quod logica tractat de primis intentionibus sed non absolute sed ut fundant in se secundas. quare principaliter de secundis. et haec de sancti Thomae positione.

Opinio Scoti.

¶ Sententia Scoti pendet ex quid nominis declaratione subiecti attributiōis. qui in primo sententiarum. q. iij. in fine

at subiectū attributiōis in quacūq; scientia id esse quod cōtinet virtualiter oēs veritates illi⁹ sciētiae cuius est subūm. p cuius diffinitiōis breui declaratiōe notato. q vnū aliud virtualiter cōtinere pōt intelligi dupliciter vno modo physice. alio modo metha. Physice causa dicitur cōtinere suū esse & i. quia pōt ipsum in esse reali pducere. exempla sunt clara. vnū tamē aliud methaphysice cōtinere dicitur. quod sic se habet. q ex cognitione pfecta sui faciliter deuenitur in cognitione pfectā & distinctā illius quod cōtinetur vel pprī⁹ q ex quidditate seu formalitate cōtinentis quodamō pullulet & originetur formalitas illius q dicitur contineri. q liter formalitas pprīe passiōis pullulare & originari videtur ex ipsa hōis quidditate. hoc secūdo mō dicitur subūm alicuius sciētiae continere virtualiter ea quae tractātur in tali sciētia. atq; p hoc rescindes innumeras Gregorij & ceterorū nominalium argutias.

¶ Aduerte secūdo q p veritates intelligit Scot⁹ habitudinē subiecti ad predicatū. demūq; ppositiones ipsas in tali sciētia cōsideratas. de quibus talis sciētia per se tractat. quaeq; dem veritates in tali sciētia in duplici sunt differentia. quaedam enim sunt ex terminis notae. vt ppositiones in quibus idem de se ipso. vel diffinitio de diffinito predicatur. quaedam aut dicitur notae ex his. i. quae inferuntur in bona cōsequētia ex p se notis & immediatis. vt sunt ppositiones in quibus enūciatur aliqua passio de subiecto. haec aut quae ex terminis notae sunt. adhuc bifariam diuiduntur. quaedam enim sunt cuius predicatū essentialiter cōtinetur in subiecto. i. cuius quidditas p predicatū significata continetur in quidditate significata per subiectū. vel est ipsamet quidditas. vt in hac omnis homo est rationale. omnis homo est homo. Quaedam vero sunt cuius predicatum. non continetur essentialiter sed tantum virtualiter ad sensum datum vt propositiones in quibus predicatur propria passio de diffinitione. quo fit non esse idem propositionem per se notam & subiectum continere essentialiter predicatum.

¶ Ex his declaremus diffinitionem. subiectum attributionis est id cui⁹ quidditas includit essentialiter vel virtualiter quidditatem predictorū ppositionū quae per se cōsideratur in tali sciētia. vel ex cuius quidditatis perfecta cognitione deuenimus in cognitionem eorum quae in tali sciētia cōsiderantur. vel proprius ex cuius essentia vel quidditate fluunt & pullulant formalitates per predicata propositionū in tali sciētia significatae. vel sunt formalitates contentae metha. in quidditate talis subiecti. vt si ponamus de homine esse scientiam. homo erit subiectum attributionis quia quidditas hominis si cognoscatur perfecte. inueniemus eā includere essentialiter animalitatem & rationalitatem ex quibus methaphysice componitur. quae sunt predicata quae componunt veritates in tali sciētia cōsideratas. & quia si perfecte cognoscatur. cognoscemus formalitatem propriae passiōis pullulare & fluere methaphysice a quidditate hominis. quod subiectum illius sciētiae est. Hanc diffinitionē subiecti hac via probat ibidem succincte Scotus esse bene datam. quia subiectum in ordine ad scientiam habet se sicut obiectum in ordine ad habitum. quod iterum se habet sicut causa ad effectum. sed non dicitur causa aliquid proprie alterius nisi in virtute contineat ipsum esse

fectum. ergo subiectum debet continere scientiam cuius est virtualiter & per consequens veritates illius. sicq; concludit deum esse subiectum in theo. hoc habito ponitur conclusio responsiua ad questionem. quae videtur esse de mente Scoti in logica sua. q. ij. quae talis est.

¶ Sillogismus est subiectum propriū totius dialecticae. Pro cuius veritate probanda. supponit Scotus loco praefato tria requiri & sufficere ad hoc q aliquid sit subiectum attributionis alicuius sciētiae. primū q sit notum de eo quod est & quia est. secundum q per eius q quid est. i. per eius diffinitionem demonstrantur passiōes de subiecto. tertium q ad ipsum omnia alia quae tractantur in tali sciētia reducantur. hanc conditionem probat. quia sciētia non est vna nisi propter vnitatem subiecti. sed non potest saluari vnitatis subiecti nisi omnia alia considerarentur propter ipsam. igitur. Duas primas conclusiones probat per Aristotelem. proae. Postea dicet de omni subiecto duas cognitiones praesupponi. vna quia est & alia quid est. si enim nesciremus quia est. non possemus scire an de eo sit sciētia. & opus est cognitio quo ad quid est. quia sine q quid est non possunt demonstrari passiōes de subiecto. quare non erunt proprie demonstrationes in tali sciētia. & sic non erit de ipso proprie sciētia. cum sit necessarium medium demonstrationis esse diffinitionē quidditatiuā. Propter defectū duarum conditionum. refellit opiniones circa hanc materiam videlicet q subiectū dialecticae sit ens rationis vel aliquis conceptus formatus ab intellectu. cum nec secunda intentio aliqua nec ens rationis in tota dialectica ab Aristotele diffiniatur. atq; ob id videtur etiam deficere opinio ponēs argumentationem esse subiectum. quae in nullo dialectices libro ab Aristotele diffinitur. sed tantum a Boetio in Top. suis. Etiam deficit tertia conditio & secunda. Sed iam probatur conclusio per conditiones subiecti quia competit sibi prima. quia sillogismi habetur diffinitio primo Priorū & primo Top. & mediante eius diffinitione demonstrabiles sunt de eo aliqua passiōes vt habere tres terminos. esse in modo & in figura. de cuius prima proprietate poterit fieri haec demonstratio. Omnis oratio in qua quibusdam positis necesse est aliud accidere per ea quae posita sunt. habet tres terminos vel ordinatur in modo & in figura. sed sillogismus ē huiusmodi. ergo sillogismus habet tres & c. Conuenit etiam ei tertia conditio. quia propter ipsum in veteri logica determinatur de eius partibus integralibus vt de in complexis & de ppositiōe. & de e⁹ p⁹ subiectiuis in tota noua logica. vt in libro Top. Priorū. Postea Elenchorū. & d' alijs speciebus argumentatiōis quae virtualiter in ipso sillogismo cōtinentur. ergo ppter hanc cōditionē sillogismus ē subūm attributionis. Itē si applices diffinitionē subiecti repies q ex perfecta cognitione sillogismi faciliter cognoscetur ea quae in tali sciētia tractantur cognoscēs. n. qd sit terminus qd copula qd ppositio cathe. qd hippo. qd enthi. & igitur ē subūm toti⁹ dialecticae. ¶ Insurgūt tamē cōtra hanc positionē subtilē multa difficilia. Primū ē qd cū sillogismus sit subūm libri priorū qd patet cū ibi diffiniatur sillogismus & liber priorū sit ps integralis toti⁹ dialectices. ergo nō erit subūm toti⁹ dialectices. cōsequētia ē clara. cū nō possit vnū & eidē esse subūm toti⁹ & p⁹.

¶ Præterea. si ipsum esset subiectū totius Dialecticæ. de ipso esset scientia. sed cōsequens est falsum. ergo ipsum nō ē subiectū. probatur minor quia maior necessaria est cū cōsequētia. nā si sciētia habetur de eo. per sillogismū debet causari. cum debeat causari per demonstratiōē quod iterum est falsum. quia bene sequitur. sillogismus ī cōmuni est ignotus. quia suppono nihil de eo esse demonstratū. ergo quilibet sillogismus in particulari. ergo hic sillogismus per quem fit demonstratio est ignotus. quare non potest generare notitiā euidētem conclusiōis. & per consequens de ipso subiecto nihil pōt demonstrari. Et confirmatur q̄a vel ille sillogism⁹ per quē habetur sciētia de sillogismo qui est subiectū sciatur vel nō. si nō. ergo nec sillogism⁹ in cōmuni. si sic. cū oporteat sillogismū esse bonū per quē fiat demonstratio. ergo scio p̄ alium sillogismum & iterū quærā de illo & sic a bibis in infinitum.

¶ Rursus sillogism⁹ nūq̄ fuit in sensu. quia suppono sensū nō discurrere. ergo nunq̄ fuit in intellectu. pbatur cōsequētia ex Arist. lib. de sensu & sensato. Demū qd dicem⁹ ab Aristot. qui in loco supra citato dicit logicum & metha. circa idē laborare. vbi videtur innuere dialecticā versari circa ens vt in principio declarauimus.

¶ Ad primum horū respondetur. q̄ sillogismus potest dupliciter cōsiderari. vno mō quo ad p̄prietates ipsam formaliter cōsequētes in q̄tū sillogism⁹ ē. alio mō sc̄l'm p̄prietates ipsū cōsequētes formaliter & partes integrales eius ex quibus cōflatur. primo mō est subiectū libri Priorū. sc̄l'm ē subiectū totius dialecticæ. quare nō sc̄l'm eandem consideratiōnem est subiectum totius & partis.

¶ Ad sc̄l'm respōdetur cōcedēdo sequellā negādo falsitatē cōsequētis. & ad pbatiōē eius cōceditur iterū sequella & nego iterū falsitatē cōsequētis. & ad pbatiōē quando dicitur q̄ ille sillogism⁹ per quē fit demonstratio de sillogismo in cōmuni est ignot⁹ distinguo. vel q̄ sit ignotus in se. & sic nego illud. quia notū est quo ad veritatē p̄missariū & quo ad bonitatē illationis. est enim p̄fectus & in prima figura. neceget alio sillogismo per quem notificetur. vel intelligis q̄ sit ignot⁹ quo ad passiōē quæ ibi demonstratur & sillogismo in cōmuni & sic cōcedo. mō sc̄l'm hāc cōsideratiōē. non notificabat cōclusiōē. sed sc̄l'm q̄ vere erāt p̄missæ & cōsequentiā est nota. quare argumētū ē dilutū.

¶ Haud aliter poterit respōdere ad cōfirmatiōē. q̄a quādo quæris. aut ille sillogism⁹ p̄ quē demonstratur passio de sillogismo in cōi est scit⁹. vel nō. dico tibi q̄ aliquo mō ē scit⁹ in se. quia scio cōsequētiā esse bonā & p̄missas veras. nō est tamē scit⁹ p̄ticulariter quo ad passiōē sillogismi in cōmuni sibi iadequate cōpetētē. & si p̄cedas vltim⁹. quærēdo p̄ quē sillogismū sciatur ille. dico q̄ p̄ se ipsū. est enim p̄ se not⁹. & sic cōsequēter dico q̄ sciētia dialecticā ē de sillogismo p̄ quē causatur sciētia de subiecto cōmuni saltē in adequatē. & cū iterū queritur p̄ quē sillogismū. dico q̄ p̄ se ipsum quia in quātū p̄ ipsū ostēditur passio de sillogismo in cōi. ostēditur de se ipso tāq̄ de aliquo cōtēto sub tali subiecto.

¶ Ad tertium respōdeo illā auctoritatē sic debere intelligi. Nulla quidditas rei materialis ē in intellectu quin p̄ se fuerit in sensu. nam multa alia sunt in intellectu. quæ sunt in

telligibilia & intelligūtur per se. quæ non fuerūt in sensu vt patet de his quæ intellectus intelligit per reflexiōem vt suā notitiā. speciem intelligibile. & ipsam animā. & nullā horū fuit sub sensu. Ad aliud quod adducitur ex Arist. Res pōdeo q̄ Arist. nihil aliud voluit habere. nisi q̄ dialectica vt utens applicatur circa omne scibile. & p̄ rōnes cōmunes quocūq̄ ens pōt cōsiderare. pōt enī pbare in philosophia morali q̄ nolitio & volitio sūt nata fieri in voluntate p̄ hoc mediū cōc scilicet. cōtraria habēt fieri circa idē. & p̄ illud ēē pōt pbare. in philosophia naturali caliditatē & frigiditatē ēē in corpe phisico. & hāc credo secluso quocūq̄ affectu esse intētiōē philosophi. & nō q̄ ibi vellet assignare ens ēē subiectū dialecticæ. atq̄ hoc de primo quæsto iuxta Scoti sententiā.

¶ Verūtā mē qd sit hui⁹ p̄ticularis libri subiectū apte insinuat Scot⁹ esse uniuersale. sed quia de omni subiecto oportet p̄supponere si est ens. & si sit p̄ se intelligibile breuiter pbatur Scot⁹. & in sequēti quæstiōe exacti⁹ videbitur. oportet tamen hic supponere q̄ uniuersale vt mō de ipso loq̄mur. nō est nisi quædā sc̄l'm intētiō quæ cōsurgit ex opere intellect⁹ comparātis aliq̄ cognitū sub aliqua p̄prietate cōtenta in diffinitione vniuersalis. vt notitiā aliquo mō ex quæstiōe illa de veritate in hac via. probatur igitur q̄ illa sc̄l'm intētiō sit ens aliquo modo auctoritate Arist. i. per hier. ipsum diffiniētis sed non entis non est diffinitio ergo vniuersale est ens. Item Boetius in p̄dicamento substantiæ. inquit. secunde substantiæ applicātur primis substācijs. sed uniuersale est secunda substantia. ergo uniuersale applicatur primis substācijs sed qd non est ens non est applicabile vere rei. ergo uniuersale est ens.

¶ Ad hæc. sub ratione nō entis nihil intelligitur. sed multa intelligūtur sub ratione uniuersalis. & maxime ea quæ scientialiter considerātur. ergo uniuersale est aliquid. Nec obstat q̄ uniuersale sit ab intellectu fabricatum. ut subinde possit dici figmentum. illud enim vere figmentum est. cui nihil ire ad extra correspondet. vniuersali autem aliquid correspondet in re. a cuius specie tanquam a fundamento originatur. videlicet. natura cōmuni. de qua in quæstiōe uniuersalium tractabitur. sed q̄ uniuersale sit intelligibile. sic probat Scotus. primum obiectum intellectus est quidditas quæ intelligitur sub ratione uniuersalis. sed ratio illa uniuersalitatē non est idē essentialiter cum quidditate. sed modus eius accidentalē. Cum possit esse in intellectu sine ratione uniuersalitatē. Tunc sic intellectus intelligit illa differre. ergo intelligit utrunq̄ differens. & alterum illorum est uniuersale secunda intentio. ergo secunda intentio intelligitur. monstratum est igitur. vniuersale esse ali quo modo ens & esse intelligibile. quare competit sibi prima conditio requisita ad hoc q̄ sit subiectum.

¶ Sed quia secunda conditio subiecti p̄supponit q̄ habeat aliquot passiones id quod dicitur subiectum quæ de ipso possunt demonstrari. breuiter id pbatur auctoritate Porphyrii secundo libro huius tractatus assignantis conueniētias omnium quinque uniuersalium. ergo manifestum est q̄ in aliquo cōueniunt. & cum illud insit eis inuocē. in erit eis per rationem communem. Sed ratio communis illorum est uniuersale. ergo illa propria passio in erit pri-

mo vniuersali. Erit igitur passio id quod conuertibiliter se habebit cum vniuersali. non dicens aliquid de eius quidditate. Vnde si teneamus predicabile esse passio = nem vniuersalis. et per consequens definitionem Porphyrii esse descriptiuas (vt ego suspicor esse verum) predicabile de pluribus erit propria passio vniuersalis. Sed si consequenter cum Scoto loquamur. qui tenet definitionem generis & vniuersalis esse quidditatiuam (quod non est ad meam opinionem) erit passio esse in multis & praeter multa. Tandem non sit digladiatio in hoc. vocetur .a. breuiloquij gratia. Fiet hoc modo demonstratio in hac uia. Omne quod est predicabile de pluribus est .a. vniuersale est predicabile de pluribus. ergo vniuersale est .a. Vbi in maiori subiicitur definitio quidditatiua subiecti. Si autem predicabile sit passio: assummes sic. Omne quod est in multis & de multis est .a. & c. Tertia etiam conditio conuenit ei propter id quod adduximus ex Porphyrio in opinione sancti Tho. Applicare etiam poteris definitionem subiecti prout exposita fuit secundum Scotum.

¶ Subdubitas autem sic. Vniuersale dictum est. quod est ens rationis. passio de eo demonstrabilis debet esse minus ens ut constat inductiue. Sed minus ente rationis non est nisi nihil. Ergo nulla est passio. Quare doctrina Scoti est insufficientis.

¶ Rursus cum omnis passio sit cum suo subiecto conuertibilis. & subiectum sit vniuersale. passio .a. erit vniuersale. ergo haec erit vera. a. est vniuersale. Sed consequens est falsum quia subiectum non dicitur denominatiue de propria passione nec etiam in predicatione essentiali. igitur. Pro materia primae partis dubij. Respondeo quod sicut in esse naturae & reali sunt gradus & latitudo perfectionis. ita in esse rationis suo modo est latitudo perfectionis in ipsis quae ab intellectu proficiuntur. Est enim in his aliquid quod per se aliquo modo intelligitur. Et modus est quo intelligitur. utrumque scilicet a intentione & ens rationis. sed modus ille quo intelligitur quod est sed a intentione in quantum est modus minoris perfectionis est. quod sit sed a intentione cuius est modus. quanto perfectior est res quam modus eius. Est igitur propria passio minus ens sed infra latitudinem entis rationis. Si autem assumeres ultimum gradum entis rationis. Tunc illud quod esset minus illo. esset nihil. Ad aliud dicitur quod bene potest subiectum si capiatur ut modus denominare propriam passionem si capiatur ut quid. Sed de his modis predicationum radicatus in sequentibus discremus & haec de Scotica imaginatione.

Opinio Ocham.

¶ Venerabilis nominalium instaurator mediomodo (quod va-
rie) pcedit in hoc. Vnde ipse in logica sua ca. xxxi. assignat
multiplicitatem huius vocabuli subiectum. & notat quod praeter
ceptionem realem qua potest accipi hoc nomen subie-
ctum pro illo videlicet quod accidentibus substat rebus. ad-
huc logice capiendo ipsum videlicet pro subiecto propo-
sitionis. multipliciter accipitur. Vno modo largissime pro
subiecto cuiuscumque propositionis siue verae siue false sint pro-
positiones. Secundo modo stricte pro subiecto propositionis
quae est praedicatio directa ut haec homo est animal vbi ly ho-
mo est subiectum. Tertio modo strictius pro subiecto conclu-
sionis scibilis. & sic accipiendo subiectum tot sunt subiecta

in aliqua scientia quot sunt conclusiones demonstrabiles in
ea. & sic inquit quod in logica multa sunt subiecta & in phi-
losophia & metha. Alio modo accipitur subiectum strictissi-
me: vel pro aliquo primo primitate aliqua inter subiecta =
alicuius scientiae. & sic aliquando vocatur subiectum in ali-
qua scientia quod inter subiecta talis scientiae significat rem
perfectiorem. Et in hoc videtur tangere quod Scotus sentit
de sillogismo. Aliquando vero inquit illud dici subiectum.
quod est commune praedicatum omnibus consideratis in tali
scientia. & in hoc complectitur sancti doctoris sententiam.
Sed quam naturam & conditionem debet habere aliquis ter-
minus ad hoc quod dicatur subiectum alicuius scientiae. ipse de-
clarat in prologo sententiarum questione tertia in quadam
questiuncula annexa tertiae principali. Inquit enim de ratio-
ne subiecti scientiae non esse aliud. nisi quod subiiciatur respectu
praedicati in propositione scibili scientiae proprie dicta. Ita
quod vniuersaliter idem est subiectum scientiae & conclusionis
scibilis in tali scientia. & sic capitur ab eo subiectum in ter-
tia acceptione. hoc probat ipse rationibus plurimis. quarum
principales sunt haec.

¶ Quia aut subiectum conclusionis & subiectum scientiae
cuius talis est conclusio sunt idem simpliciter. vel non. si pri-
mum habetur intentum. Si non sunt idem arguitur sic. Im-
possibile est habere scientiam sine cognitione perfecta sui sub-
iecti. Sed scientia non potest haberi sine notitia premissarum
& conclusionis subiecti. Ergo de subiecto conclusionis scitur
quod scitur in tali scientia. Ergo illud est subiectum scientiae.
Item subiectum alicuius scientiae debet esse incomplexum. &
id de quo scitur. Ergo est id de quo demonstratur. Haec due ro-
tiones solum probant quod subiectum conclusionis est id quod
scitur in demonstratione ubi talis conclusio est pars. Item illa
est propria & prima ratio subiecti in aliqua scientia qua posi-
ta omni alio circumscripto. aliquid potest esse subiectum &
quod non posita quocumque alio posito non potest esse subiectum in
aliqua scientia. sed hoc solo posito quod aliquid sit subiectum conclu-
sionis proprie scibilis. omni alio circumscripto vere erit subiectum.
& clarum est quod nullum erit subiectum nisi subiectum conclusionis
& quocumque alia conditione posita si hoc deficiat nullum erit
subiectum quia nullum erit de quo demonstrantur passionem.
igitur.

¶ Rursus subiectum est illud in aliqua scientia de quo considerantur
proprietates vel passionem. sed subiectum conclusionis vel
conclusionum est tale. igitur. Ex quibus ipse concludit (vt paulo
post ipse refert) tot esse subiecta in aliqua scientia. quot
sunt subiecta conclusionum demonstrandarum in tali scientia.
& in hoc credo quod veritas questionis consistit. nam eo modo ha-
bet esse subiectum vnum quo est scientia vna. sed scientia non ap-
pellatur vna ab unitate numerali vnius habitus sed per or-
dinem & aggregationem. ergo non erit vnum subiectum unitate
numerali. sed plura. Attamen sicut in habitibus conclu-
sionum in aliqua scientia est ordo. quia vnum est alio perfectior.
ita etiam inter subiecta talia. oportet. quod sit talis habitus
ordo. ordo enim habituum pcedit ab ordine actu. & ordo
actu ab ordine obiectorum. sic inquit ipse quod inter subiecta a-
licuius scientiae est multiplex ordo. est enim ordo praedicatio-
nis. i. quod vnum illorum obiectorum de alijs praedicetur directe &
essentialiter. quam primitatem credo. San. Thom. considerat
§.c. Potest

¶ *¶* Potest etiā inter illa considerari ordo perfectionis secundum quod unum illorum significat rem nobiliorem ceteris subiectis: & sic poterimus dicere quod sillogismus demonstratiuus est perfectior ceteris. Alio modo potest considerari inter illa ordo totalitatis, quod in hoc stat, quod unum illorum subiectorum sit totum, & alia subiecta sint partes eius: & sic dicit Ochā quod sillogismus ponitur subiectum in logica: & sic declinat quodam modo ad Scotum: & tandem concludit non minus docte quam pulchre: quia diuersi diuersam primitatem considerantur requiri ad subiectum, diuersum assignantur subiectum attributionis. Atq; hinc oritur tanta diuersitas super inquisitionem subiecti attributionis. Quo fit ut inter hos opinantes quaestio quodammodo sit de nomine super inquisitionem subiecti attributionis: nam pendet res ex consideratione primitatis: quam si uniformiter considerassent, uniformiter opinarentur. Vnde quia sanctus Thomas habuit rationem ad primam primitatem, ut suo loco monstrauimus, tenet eius rationis esse subiectum. Et quia Scotus placuit non debuisse considerare illa, sed alia primitas, discessit a S. Thoma, in suis. n. predicabilibus quaestione tertia in responsione ad secundum argumentum inquit, non oportet subiectum scientie predicari de omnibus consideratis in tali scientia: sed esse id propter quod alia considerantur in tali scientia, ut patet de subiecto naturalis philosophiae quod est corpus mobile. Nec habent isti reales negare quod Guilelmus Ocham tam aperte probauit, uidelicet, non esse aliquod unum subiectum in scientia, sed plura, ut in scientia naturali adhuc ipse Scotus probat, nec ipse Ocham negat, immo concedit in omni scientia aliquod unum primum esse subiectum, quod habeat aliquam primitatem inter omnia alia subiecta. Omnes igitur opiniones haec uere sunt (si ueritati obstat contrarietas) cum non sint contrariae nisi in primitatis consideratione, Ocham tamen magis uidetur approbare primitatem Scoti quam S. Thomae.

¶ *¶* Sed de subiecto huius libri secundum hanc materiam, haud dissimiliter sentio sicut in alijs opinionibus, ut conclusum est ratione sumpta ex Porphyrio. Item quia poteris applicare ad istum terminum uniuersalem diffinitionem subiecti quam hic dat doctor. Sed de hac opinione haecenus.

Opinio Alberti.

¶ *¶* Albertus Coloniensis cognomēto Magnus post Alpharabium Auicenam & Algazel, & post eum nominalis tenent argumentationem esse subiectum in logica, & certe non sine apparentia, quod his rationibus nititur probare. Prima ratio est. Illud est subiectum in aliqua scientia: quod docet id ad quod ordinatur consideratio talis scientie, sed scientia dialectica docet nos qualiter ex notis ad ignota procedamus, quod fit per argumentationem, igitur argumentatio est subiectum in logica.

¶ *¶* Praeterea quandocunq; aliqua scientia per se tractat

de aliquo toto uniuersali, & de parte subiectiua eius: proprius tractat de toto quam de parte: sed sic est quod logica tractat de aliquo toto uniuersali: scilicet de argumentatione, cum omnia quae considerantur, considerantur ut ordinantur ad argumentationem: & illius pars subiectiua est sillogismus, ergo argumentatio est subiectum & non sillogismus. Rationes haec militare uidentur contra Scotum potius quam contra S. Thomam, atq; haec secunda ratio reflecti potest contra Albertum ut concedat id quod S. Thomas concedit. Ex hac tamen opinione & probatione oritur scrupulus contra Scotum: nam si Scotus concedit (ut uisum est) sillogismum esse subiectum logicae propter primitatem totalitatis, manifestum est (ut probat ratio) quod sillogismus est pars argumentationis, & sic talis primitas prius reperitur in argumentatione quam in sillogismo: quare ex suamet consideratione sequitur contrarium suae opinionis.

¶ *¶* Videor mihi, ut sub censura sapientum dixerim, quod isti etiam non discrepant nisi in consideratione primitati: nam ut ex his rationibus apparet, uidetur ad hoc quod aliquid sit subiectum in aliqua scientia, oportere quod sit finis quodammodo illius scientie. i. gratia cuius cetera considerantur: uidetur etiā quod debeat habere primitatem totalitatis, ut patet ex secunda ratione, & haec conditiones manifeste conueniunt argumentationi, quas si Scotus & S. Thoma considerassent idem omnino opinati fuissent. Nec sibi repugnat Scotus quando dicit requiri primitatem totalitatis ad hoc quod aliquid sit subiectum, quia coepit ibi totalitatem pro toto integrum, non autem pro toto siue totalitate logica, sillogismus. n. & si sit pars subiectiua & inferior respectu argumentationis, & argumentatio totum in ordine ad illud hoc est superior terminus, nihilominus tamen sillogismus compositior est ac perinde magis totum quam argumentatio: eadem consideratio est secundum Scotum in homine & in animali: Ex omnibus his sequitur Albertum magnum proprius uisum fuisse uocabulo subiecti attributionis quam reliqui: quia cum ponat ipsum esse finem considerationis in scientia, & finis sit cui omnia attribuuntur, & ad quae reliqua ordinantur, ideo subiectum attributionis dicitur. sed de secunda quaestione concordat Albertus decisioni prius datae.

Opinio uulgaris nominalium.

¶ *¶* Nominalium uulgaris non multum ab Alberto discedens nescio quas conditiones assignat ad hoc quod aliquis terminus dicatur subiectum attributionis, quas ad praecedentes poteris reducere. Inquit enim cuiuslibet subiecti attributionis triplicem primitatem debere competere. Primitas considerationis. i. quod principaliter consideretur in tali scientia ad hunc sensum quod acquisita perfecta cognitione talis subiecti sit status in tali scientia. Secunda primitas attributionis. i. quod omnia quae considerantur in tali scientia considerentur gratia illius, & attribuantur illi. Tertia est primitas adaequationis. i. quod sit adaequatum in tali scientia, hoc est quod sub tali ratione uel conceptu in tali scientia consideretur, & sub nulla alia, nec ipsa scientia circa aliud uersetur.

¶ *¶* Tunc respondetur secundum hoc ad quaestionem propo-

fitam ab Alberto minime discedentes, q̄ ille terminus argumentatio est subiectum in logica: probatur hoc per primitates assignatas.

¶ Secunda conclusio: hoc nomē uniuersale est subiectū huius libri: quā eadē uia pbabis sicut in principio huius questionis probatū est. Item quia hoc nomē predicabile non potest eē subiectū cū sit ppria passio ipsius uniuersalis, teste Cōment. & nō uidetur quid aliud sit nisi uniuersale: igitur. Et sic est finis huius questionis.

Secunda quæstio præcursoria.

De qualitate dialectices penes practicum & speculatiuum.

Quia principalis nodus & difficultas huius questionis consistit in cōsideratione practici & speculatiui, more solito secundum tres famosas opiniones illud aperiemus: & sic tota quæstio tribus articulis absoluetur, ubi apponemus in unaquaq; uia multa quæ a proposito non erunt aliena.

¶ Sequaces igitur sancti Thomæ (ut uidetur habere Henricus Brito quolibeto primo, q. i. & q. iij. quem imitatur Pleriq; Thomistarum) sic in uirtute diffiniunt praxim. Est operatio agentis per intellectum aut uoluntatem a uoluntate obiectiue uolita, & ab intellectu & uoluntate effectiue causata inclusa per se in obiecto intellectus practici, in qua diffinitione quattuor ponuntur requisita ad rationem praxis. Primum est, quod sit operatio agentis per intellectum & uoluntatem, quod requisitum probatur autoritate Commentatoris, inquit enim: Praxis esse operationem intellectus secundum electionem, sed electio est habitus intellectus & uoluntatem, igitur. Secundum est, q̄ sit obiectiue uolita a uoluntate. Pro quo aduerte quod operatio præsertim uoluntatis potest se habere in ordine ad ipsam ueluti actus quo mediante aliquid uult, & hoc modo non oportet quod uolitio sit semper uolita: nam sic abeundum esset in infinitum in talibus uolitionibus. Alio modo se potest habere ueluti obiectum terminans actum ipsius uoluntatis, ut a mare deum potest esse actus ab intellectu dictatus & a uoluntate imperatus, sic ipsamet uoluntatis actio est terminus imperij uoluntatis: amare enim ad uoluntatem pertinet, istud ergo amare deum sic imperatum, est actus qui habet se ad uoluntatem obiectiue, & in quantum sic, proprius est in nostra uoluntate, quam si esset actus elicitus: quia actus in quantum elicitus non est uolitus in rigore, & sic cum illud sit in nostra potestate proprie quod est uolitum, placet in his talem appellare praxim. Hec eadem conditio suadere potest ex eodem principio Commentatoris. Nam si praxis est secundum electionem, ut dictum est, præsupponit ipsam electionem: & si quodammodo imperatur ab electione, uidetur quod sit operatio uolita.

¶ Tertium quod requiritur est, talem operationem effectiue produci ab intellectu & uoluntate: nam praxis

præsupponit electionem ut dictum est, electio autem liberum arbitrium: sed liberum arbitrium est quo possumus actiue in aliquem actum uel eius oppositum contrarie uel contradictorie, igitur producitur a libero arbitrio, sed liberum arbitrium includit uoluntatem & intellectum, ergo producitur ab utraque potentia: sed quod electio utranque potentiam præsupponat, ex hac uia facile patet: quia ponit electionem non tantum ad uoluntatem pertinere, ut habet Scotus: sed ad intellectum & uoluntatem.

¶ Quartū requisitum est: quod praxis includatur per se in obiecto intellectus practici. Cuius declaratio patere potest ex probatione quæ sic habetur apud Henricum præfato loco. Scientia dicitur practica ab obiecto intellectus, & scientia dicitur practica a praxi, ergo praxis includitur in obiecto intellectus. Rursus quia aut scientia dicitur practica: quia attingit suum obiectum mediante actu elicitio: aut mediante imperato: non primum, quia tunc omnis scientia posset dici practica, cum possit attingere suum finem mediante actu elicitio. Si secundum, debet cognoscere obiectum cum tali actu imperato. Probo consequentiam: quia eo modo debet cognosci: quomodo obiectum per uoluntatem debet attingi: nunquam enim dicitur cognitio practica de suo obiecto absolute, sed prout obiectum debet operatione attingi: ut deus est diligendus, pauperi est subueniendum. Sed quando dicatur intellectus practicus, respondent isti quod habitus erit practicus, quamdiu inclinatur ad cognoscendum aliquem actum: & ipsum esse effectiue causandum: concurrente tamen ipsa uoluntate: non quidem ad causandum ipsum elicitiue, sed obiectiue, ut dictum est, ut quando intellectus habet inclinationem ad dictandum & cognoscendum amorem dei esse amandum & prosequendum.

¶ Ex qua diffinitione & eius declaratione infero corollarie, quod ad hoc quod aliqua sit cognitio practica, oportet quod dicitur de aliqua operatione præsupponente actum uoluntatis & intellectus, quod conuenit cum prima particula diffinitionis quam declarabimus ex Scoto. Ex mente igitur istorum pono hanc probabilem conclusionem ad questionem responsiuam. Scientia dialectica habitualis est scientia speculatiua. Conclusio patet: quia non inclinatur intellectum in aliquod opus necessario præsupponens electionem eo modo quo dictum est: quare non inclinatur in praxim, quare non est practica: & sic erit speculatiua. Probari poterit etiam hoc ex philosopho sexto Ethicorum qui distinguens practicum & speculatiuum, distinguit ipsa ex parte obiecti, quare si in praxim nō inclinatur, non est practica. Itē tertio de aīa assignat philosophus obiectū sciētiæ practicæ esse bonum & non quomodocunq; sed bonum agibile: sed dialectica de nullo tali considerat, ergo non est practica nec partim practica: inclinatur igitur habitus dialecticus in speculationē, & mediante tali elicit speculari: nec obstat quod doceat formare sillogismos & enthymemata, quia formare sillogismos actus est intellectus. Nec necessario

necessario praequirat uoluntatis actum, quare speculatiua est, atque hoc sit de tali opinione.

Opinio Scoti.

¶ Scotus tenere habet, quod ad hoc quod aliqua dicatur practica scientia, oportet quod dirigat in operatione alterius potentiae ab intellectu. Praxis enim ab eo sic definitur in prologo sententiarum. Est actus alterius potentiae ab intellectu, naturaliter posterior ipsa intellectione, natus conformiter elici rationi recte ad hoc ut rectus sit. In qua definitione tria ponuntur requisita ad hoc quod aliquis actus dicatur praxis. Primum requisitum est quod sit operatio alterius potentiae quam sit intellectus: quod probatur illo dicto communi Aristotelis tertio de anima. Intellectus sola extensione fit practicus: oportet ergo quod se extendat intellectus ad hoc quod sit practicus, sed non se extendit nisi extra se tēdat, nec extra se tēdit proprie nisi respiciat actus alterius potentiae. igitur, Nec sufficit, inquit Scotus, quod dirigat in intellectus seipsum ad alium actum, quia licet intellectus mediante habitu dialectico dirigat se ad discursus syllogisticos formandos: non tamen ille actus est practicus: nec illa operatio est praxis: quia illa non extra se tendit intellectus: & sic fatetur ibi expresse Scotus dialecticam esse mere speculatiuam. Secundum requisitum est: quod sit naturaliter posterior ipsa intellectione, hoc est quod praesupponat ipsam intellectus cognitionem: quare actus potentiae uegetatiuae non erunt praxis, quia dicta tamen intellectus non praesupponunt tanquam regulam. Similiter nec actus appetitus sensitiui quatenus praecedunt actum intellectus sunt praxis: quia non habent illum respectum posterioritatis, dicit quatenus praecedunt intellectum, uel quatenus ipsum intellectum non praesupponunt, quia hoc modo sunt nobis communes & brutis: secus tamen est si accipiantur ut imperantur a uoluntate: & diriguntur ab intellectu: potest enim per intellectum uoluntas eos moderare & cohibere, ut constat. Ex quo infert Scotus quod solus actus ellicitus uel imperatus ipsius uoluntatis potest dici praxis: quia omnis talis cum sit liber praesupponit actum intellectus: eo quod uoluntas non uult se imperari nisi cognitione supposita, non enim est aliquis actus aliarum potentiarum qui secundum se uel sibi similem specie non possit produci ante actum intellectus, ut patet si discurras per omnes. Ex hac declaratione potest descendere secundum Scotum ad probationem huius requisiti, cuius probationis uirtus in his uerbis consistit. Omnis praxis est actus qui est in potestate cognoscentis, sed nulla operatio quae sit alterius potentiae ab intellectu est in potestate cognoscentis, nisi illa quae est naturaliter posterior ipsa intellectione: ergo omnis praxis naturaliter est posterior ipsa intellectione. Discursus est clarus, & conclusio est assumptum requisitum: & minor est clara: quia est corollarium iam probatum: sed probatur maior ex Philosopho sexto Ethicorum, inquit enim, quod artifex indiget uirtute uel arte ad re-

cte agendum. Ex qua autoritate iterum arguit Scotus ad probationem maioris: nemo indiget uirtute illorum quae non sunt in potestate sua, ut patet intuenti, sed artifex indiget uirtute respectu eius quod debet fieri ab eo, ut habet praefata autoritas, ergo illud tale est in sua potestate. Tunc ultra: sed prudens est uerus artifex, ergo prudens habet suam operationem qua studiosus fit in sua potestate, & nihil est in sua potestate praeter actus elicitos uel imperatos qui solum naturaliter sunt posteriores ipsa intellectione, ergo assumpta conditio uera.

¶ Tertium requisitum est, quod sit natus elici conformiter rationi recte, hoc deduci potest ex probatione praecedentis requisitum adiutorio primi corollarij primae conditionis sic, non est praxis aliquis actus nisi ellicitus uel imperatus a uoluntate: sed omnis talis actus si rectus debet esse, praerequirat rationem rectam ad quam conformiter eliciatur: ergo praxis praesupponit rationem rectam tanquam regulam: consequentia est nota: maior iam probata, sed minor ostenditur ex Augustino. xv. de trinitate cap. vii. inquit enim quod intellectus intelligit sibi & alijs, ergo sicut est regula respectu sui actus, ita etiam respectu actuum potentiarum ipsam praesupponentium, quare si recti sunt, oportet quod illi conformentur. Ex hoc infert Scotus, quod actus ellicitus est primo praxis, & actus imperatus est secundario praxis: hoc patet: quia eo modo est praxis actus aliquis quo est posterior intellectione, sed actus ellicitus cum praesupponatur ab imperato est primo posterior ipsa intellectione quam sit actus imperatus: igitur.

¶ Alterius declarat Scotus quomodo scientia practica extendat se ad praxim, & dicit quod talis extensio quae est sicut regula & regulatum, consistit in duplici respectu uel relatione aptitudinali, prioritatis scilicet & conformitatis. De prioritatis patet per illam autoritatem citatam: ex qua eliciebatur quod electio recta praesupponit rationem rectam. De conformitate etiam clarum est, quia communiter conceditur notiam practicam extendi ad praxim ueluti directiuum ad directum: ut amor proximi eo bonus est, si est bonus: quia conformatur & regulatur huic dictamini practico uero proximus est diligendus. Declarat insuper Scotus quare isti debeant esse aptitudinales respectus, & dicit ex eo esse, quia non oportet quod ad hoc quod aliqua cognitio uel scientia sit practica quod sint praxes ipsae actu posteriores ipso habitu: nec per consequens quod sint tales actualiter ipsi noticiae practicae conformes, quia tunc nulla scientia esset necessario practica sed modo esset practica quando sunt actus ei conformes, & postea desinit esse practica actibus rectis desinentibus esse quod uidetur ridiculum.

Ex quibus sequitur, quod practicum & speculatiuum non sunt differentiae essentialis scientiae uel noticiae, cum dicunt respectus, & ipsa scientia & noticia sint quaedam absoluta: eo quod nullus respectus est de essentia absoluti.

¶ Sequitur etiam quod diuisio in qua diuiduntur scientie in practicum & speculatiuum est diuisio generis in proprias passiones specierum, ut si diuidas animal in risibile uel hinnibile uel rudibile &c. uel numerus in par & impar, & linea in rectam & curuam.

¶ Sequitur tertio: quod hae praedicationes .a. scientia est practica, & similes, ubi praedicatur aliquod istorum praedicatorum: pertinebit ad secundum modum praedita-
tis: quia si necessario competit illud praedicatum sub-
iecto, & non est de essentia eius, habebit se uelut pro-
prium: & sic dicit Scotus, quod illa praedicatio oritur ex
causa intrinseca.

¶ Sequitur quarto, quod speculatiuum dicit negationem horum duorum respectuum, & sic speculationi dabi-
tur opposita definitio, unde eius definitio erit haec. Com-
plexa intellectus operatio ad nihil aliud quam ad intelle-
ctione ordinata: ut assensus huius: omnis triangulus ha-
bet tres angulos.

¶ Sequitur ultimo: quod actus uel habitus intelle-
ctus & nullius alterius potentiae potest proprie dici
practicus.

¶ Ad questionem igitur respondetur, quod scientia
dialectica est mere speculatiua. Conclusio patet, cum
non sit practica, ut constat ex definitione praxis &
conditionibus precedentibus. Hanc conclusionem non
impugno: quia multa moralia intempstiuue hic interse-
rerentur quod non est nostri instituti, sat enim est scire
quid autor senserit: sed si hanc uelis opinionem tuta-
ri, aduerte, ut idem Scotus notat, hoc nomen praxis
nunc accipi pro quacunque operatione, siue libera sit,
siue non: & haec est largissima acceptio. Alio mo-
do pro operatione existente in libera hominis potesta-
te: & sic actus intellectus large potest dici praxis.

¶ Alio modo ut definita est: nec huius multiplici-
tatis ipse fuit primus inuentor. Commentator enim super
primo Ethicorum licet cum Scoto non omnino conueniat,
totidem membra huius uocabuli ponit. Sed de Scotica sen-
tentia haftenus.

¶ Alia est opinio quae Commentatori tribuitur: cui suf-
fragari uidetur Petrus Aureoli, tenens logicam esse pra-
cticam. Sed quia eorum rationes sunt debiles & procedunt
semper in equiuoco, missam facio positionem hanc, ad
nominales me conserens.

¶ Qui per praxim intelligunt operationem quae est in
potestate liberi agentis: & sic practica scientia secun-
dum eos erit ea quae dirigit in operationem: & quae
est in potestate nostra, quod fiat uel non fiat, siue sit ope-
ratio alterius potentiae ab intellectu, siue non confor-
miter ad Commentatorem, qui in Ethicis ponens acceptio-
nes huius termini praxis, in tertia & propria acceptione
accipit, ut isti accipiunt.

¶ Si tergo ex mente eorum haec conclusio. Quod diale-
ctica scientia est partim practica, partim speculatiua. Con-
clusio patet: quia in quantum docet formare sillogismos,
& docet diuidere, & diffinire: dirigit in operationes
quae sunt in potestate uoluntatis. Nam sillogizamus

cum uolumus & diffinimus cum uolumus, ergo in
quantum talis est practica, quia dirigit in operatio-
nem quae est in potestate uoluntatis: sed quod sit specu-
latiua in parte. probatio: quia ipsa includit multos as-
sensus scientiales: qui concluduntur, & de quibus ha-
bentur scientiae in libro praedicabilium, & postero-
rum: Quiquidem assensus naturaliter causantur, &
non libere: atque hoc de hac secunda questione iuxta
omnes uias.

Tertia quaestio praecursoria.

Quia autor huius libri in omnibus diffinitio-
nibus quas signat uniuscuiusque uniuersalis,
ponit hoc uocabulum praedicari uel in quid uel in qua-
le non abs re erit, ne per ignota procedamus, aliquid
de praedicationibus designare: quae quaestio (ni me fal-
lit opinio) non est multum difficilis in opinionum
uarietate: cum fere idem sentiant reales & nomina-
les, praeter hoc quod diuersimode loquuntur de his quae
subiiciuntur & praedicantur. Nominales enim nomini-
bus tribuunt principaliter subiectionem & praedictio-
nem ob quod nominales dicti sunt: hoc tamen non quo-
modocumque, sed pro rebus tentis: iuxta illud Aristo. in li-
bro Elechorum, quia res ad scholas ducere non possumus:
utimur terminis pro rebus. Adducere etiam possunt p se il-
lud quod Arist. asserit in antepredicamentis: uidelicet. Eorum
quae dicuntur, quaedam cum complexione, quaedam sine com-
plexione, Vbi Aristoteles loquens de praedicationibus, in-
nuat illis competere, quae cum complexione & sine
complexione dicuntur, modo haec passio quod est esse
complexum uel incomplezum terminorum est. Reales
uero, & si concedant terminos proprie subijci, & pra-
dicari, non tamen primario & per se, sed ratione quo-
rum ponuntur in praedicatione, & non quomodocumque
sed secundum esse cognitum quod habent in intellectu.
Adducetes per se multos passus Aristotelis, ut illud di-
ctum antepredicamentorum. Eorum quae sunt, quaedam
praedicantur de subiecto. Vbi Aristoteles praedicationem
rebus attribuit. Item quia illa proprie praedicantur quae
proprie ponuntur in praedicatione, sed res ponuntur pro-
prie in praedicatione, ergo res praedicantur: minor potest
probari ex Aristotele in praedicatione ubi proprietates
praedicationum rebus attribuit. Item quia illa praedi-
cantur & subijciuntur quibus contingit esse uniuersale
uel singulare, sed rebus competit hoc, ut patet ex ipso Ari-
stotele primo Periheme. dicentis. Res quaedam sunt uni-
uersales &c. Has omnes autoritates uel rationes facile
uel mediocriter eruditus in utraque uia dissoluet: quare in
hoc non amplius trahito, hoc solo contentus discrepantiam
harum opinionum ostendisse.

¶ Partietur ergo quaestio in tres breues articulos. In pri-
mo dicemus membra & diffinitiones praedicationum. In
secundo agitabimus per ordinem nonnullis difficillimis
argumentis diffinitiones datas. In tertio dubia mouebi-
mus & absoluemus.

¶ Logici huius temporis praedicationem capiunt, ut conuertatur cum categorica propositione. Categorica enim praedicatiua propositio sonat ab agoreo siue agoreuo uerbo graeco quod est praedico, occasione sumentes (ut reor) ab illa diuisione auctoris summularum, qui postquam difinuit quid sit categorica propositio, indicauit triplicem esse materiam propositionis, naturalem, & contingentem, & remotam, quasi alludens ad quandam Aristotelis diuisionem in praedicamentis, de qua inferius.

¶ Igitur diffinitio propositionis categoricae, quae simplex enunciatio apud Aristotelem dicitur praedicationi sic adaptatur. Est enunciatio in qua aliquid dicitur de aliquo, uel aliquid ab aliquo remouetur. Per quam diffinitionem inclusit Aristoteles in praefata diffinitione negatiuas & affirmatiuas, utraque enim sunt praedicationes. Per hoc quod dicit aliquid & ab aliquo, ostendit quod praedicatum debet esse terminus simplex, & non plures, ut in hypotheticis propositionibus, Ex qua diffinitione si uis hanc poteris colligere clariorem diffinitionem praedicationis, scilicet. Praedictio est enunciatio in qua alterum extremum tanquam pars principalis de altero extremo tanquam de parte principali praedicatur. Quae diffinitio clarior est quam quae expositione egeat.

¶ Diuiditur nunc praedictio prima & ordinata diuisione in idemptricam & non idemptricam, & ulterius non idemptrica, in disparatam & non disparatam, quae iterum subdividitur in essentialem & accidentalem, & utraque istarum diuiditur in praedicationem indirectam & directam. Et si uolumus iterum diuidere directam (ut cuidam Parisiensi placet) diuidetur in praedicationem directam tanquam directam, & directam tanquam indirectam. In qua diuisione, ut omnis faciat calumnia, membra harum diuisionum quae datur per negationem accipias, illa loco terminorum incomplexorum, supponentium pro omni illo pro quo non supponit aliud membrum diuidens. Sed iam diffinitiones membrorum ordine supraposito aggregandum est.

¶ Praedictio idemptrica est illa in qua praedicatur synonimum de synonimo secundum significationem secundum quam sunt synonima, ut Plato est Plato, homo est homo. Additur in diffinitione illud additum propter hanc, ly homo est homo, subiecto tento materialiter, & praedictio personaliter, non idemptricam opposito modo difinies.

¶ Praedictio disparata est in qua praedicatur disparatum de disparato, & terminos disparatos appellant, qui de se inuicem non possunt uere affirmari exclusa ampliatioue, quod intelligendum puto tam intrinseca quam extrinseca, quantum est ex parte suae significationis. Unde licet ex parte acceptionis aliqui termini possint uerificari de subiecto, non subinde sequetur illos non esse disparatos. Quo fit hanc esse disparatam praedicationem, album est nigrum, & has non esse disparatas, chimera est chimera, sortes omnis homo est: fit etiam ut haec sit disparata praedictio, homo est mortuus: quia sine ampliatioue intrinseca uel extrinseca non possunt competere uni & ei-

dem rei, nec sibi inuicem competunt: sed de hoc inferius dicitur longiuscule. Fit etiam impertinens esse ad praedictionem disparatam propositionem esse falsam uel ueram.

¶ Praedictio essentialis sic diffinitur a communiter loquentibus. Est praedictio in qua nullum extremorum connotat extrinsece supra reliquum: uel si connotat, connotatio unius est superior ad connotationem alterius. Primum membrum ponunt propter essentielles praedicamenti substantiae. Secundum propter essentielles aliorum praedicamentorum accidentium. Exemplum primi: ut homo est animal. Exemplum secundi: ut album est coloratum: & earum conuertentes quae etiam sunt essentielles: sed haec diffinitio ultra hoc quam parum explicat diffinitum: eo quod per negationem datur, quod Aristoteles uetat. vi. Top. aduersatur menti antiquorum. Nullus enim antiquorum concedet haec esse essentialem, animal est homo: ut ex Commentatore monstrabimus: Ergo praedictio essentialis erit in qua praedictum est de essentia subiecti, hoc enim sonat uis uocabuli: atque hoc modo fere superfluent essentielles praedictiones & directae. Sed loquamur ut plures, secundum quos praedictio essentialis in plus se habet quam praedictio quidditatiua: ut patet de hac: homo est rationalis, quae est essentialis & non quidditatiua, quia ad quidditatiuam requiritur quod praedictum non connotet, uel si connotet, formaliter significatum unius, sit superius ad formale significatum alterius: sed essentialis potest fieri ex connotatiuo intrinsece & absoluto: ex quo patet diffinitio clara praedictiōis quidditatiuae: quae sic habet. Est illa in qua praedictum nullo modo connotat supra subiectum: uel si connotat, connotatio unius est superior ad connotationem alterius.

¶ Praedictio accidentalis est illa, in qua aliquod extremorum connotat extrinsece supra reliquum, & connotatio unius non est superior ad connotationem alterius. Per primam particulam includuntur istae: homo est sapiens, homo est bonus: & similes. Per secundam particulam excluduntur ista & similes: album est coloratum: pater est relatum: per primam etiam excluditur ista: homo est rationalis: capiendo ly rationale ut connotet animam rationalem, sed quid sit connotare extrinsece ex terminis euadet notum. Quando audis quod in hac praedictione, album est coloratum: & similes, praedictum connotat extrinsece supra subiectum, intellige supra materiale subiecti.

¶ Praedictio directa est in qua praedicatur superius de suo inferiori, uel connotatiuum de absoluto, uel aequae connotatiuum de aequae connotatiuo, uel magis de minus: dicitur modo id quod minus uel aequae connotat non sit superius ad id quod magis connotat. Prima particula comprehendit hanc, homo est animal & sibi similes: secunda includit hanc: homo est rationalis: homo est albus: tertia comprehendit hanc: album est dulce: quarta comprehendit hanc: album est coenans. Per limitationem ultimo loco positam, excluditur ista & similes: comedens est coenans, in qua licet praedicatur magis connotatiuum de minus connotatiuo, est tamen inferius magis connotatiuum. Quo fit ut

non sit idem in connotatiuis terminis esse superiorē & esse magis connotatiuū, immo habent se quodāmodo impertinenter: sed qualis requiritur superioritas, dic ad præsens q̄ in significando. Ad hoc autem q̄ unus terminus dicitur magis connotatiuus q̄ alius requiritur & sufficit q̄ connotet plura copulatiue q̄ alius: & æque distincte: ut iste terminus cœnans respectu istius termini comedēs, dicitur copulatiue non sine ratione: quia cum terminus connotatiuus ad sui suppositionem in quantum talis requiritur significatū formale conuenire materiali, sic merito terminus magis connotatiuus dicitur, qui plura significata formalia competere denotat suo materiali ad suppositionem, quod uidetur habere terminus connotans copulatiue & non distincte. Dicitur distincte, quia non sufficit cōfusa: unde si ly A. imponatur ad significandū albedinem & motum: & ly B. ad significandū albedinē & cursum, non dicitur ly B. magis connotatiuum: quanquam confusa uideatur importare id quod importat ly motus & cum hoc uelocitatem. Sed in quo stet superioritas unius termini ad alium: dico breuiter in hoc stare, q̄ terminus supponens pro significato formali superioris sit superior ad terminum significatē significatū formale inferioris: ut color & albedo in his terminis coloratum & album.

¶ Prædicatio indirecta est in qua prædicatur inferius de suo superiori: uel absolutum de connotatiuo, uel minus connotatiuum de magis connotatiuo: modo connotatio minus connotatiui non sit superior ad connotationē magis connotatiui. Exempla sunt clara, & iam posita in diffinitione prædicationis directæ. In his diffinitionibus semper intellige genus, scilicet prædicatio non disparata nec idemptica: quod breuitatis causa subitico.

¶ Ex sano intellectu harum duarum diffinitionum, sequitur quod si aliqua est prædicatio indirecta, cōuertēs illius est directæ. Corollarium est clarum, quia per conuersionē incidit in oppositas condiciones: non tamen oportet q̄ si aliqua sit directæ, q̄ conuertēs eius sit indirectæ: ut patet de hac: album est dulce: quam si conuerteris, semper prædicatur æque connotatiuum de æque connotatiuo: ratio huius diuersitatis est: quia prædicatio directæ abundat hoc membro, scilicet prædicari æque connotatiuum de æque connotatiuo supra indirectam. Sed si fuerit prædicatio directæ propter aliquā aliarum conditionum, par ratio est quod ex conuertente directæ fiat indirectæ: sicut ex cōuertente indirectæ consurgat directæ: ut intuenti patet.

¶ Sed quia condiciones harum duarum diffinitionum solēt aliquando misceri in una & eadem prædicatione, quidam Venerandus Parisiensis subdiuisit directam in directam simpliciter, quæ appellatur tanquam directæ: & in prædicationem directam tanq̄ indirectam siue mixtā: & tūc dicitur q̄ est directæ simplex: quando ratione alicuius conditionis positæ in diffinitione prædicationis directæ est directæ, & nō habet ad mixtam conditionem prædicationis indirectæ: ut hæc prædicatio: homo est animal & similes: cum autem contrario modo sit, tunc censetur directæ tanquam indirectæ: ut risibile est animal: quæ eo q̄ prædicatur superius de inferiori, directæ potest appellari: & quia

prædicatur absolutum de cōnotatiuo non erit directæ simpliciter: sed tanq̄ indirectæ: & licet ad nomē sit hæc distinctio, nō tamen caret utilitate: iuuat enim ut sciamus q̄ nō quælibet prædicatio directæ sufficit ad generis nec speciei prædicationem: ut postea uidebimus.

* Solet assignari (sicut in materia propositionum) in materia hac prædicationū triplex interrogatiuū: quæ, qualis, quanta. Ad interrogationem factam per quæ, solet respondere cōmunes per directam uel indirectam: ad qualis, per essentialē uel accidentalē: ad quanta, per quidditatiuam & non quidditatiuā: crediderim tamen præpostero ordine id fieri. Nam cum prædicatio directæ uel indirectæ non consurgat ex determinata materia propositionū, sed accipiuntur & uersentur potius circa modū prædicationis q̄ circa substantiam (manēte enim eadem substantia propositionis: mutatur prædicatio de directæ in indirectæ & econtra) potius cum ly qualis sit interrogatiuum accidentis, ad qualis debuisset adaptari responsio per directæ & indirectæ: & non ad quæsitium per quæ: cum, quæ, quæ rat substantiam, ergo ad quæsitium quæ: potius respondere ego per essentialē & accidentalē, & ad quæsitium qualis indirectam uel directam: sed loquere tu, ut plures.

¶ Si uero quis dubitet cum prædicatio hic capiatur tam communiter sicut propositio categorica, quomodo diuersimode diuersificatur considerationes elementarij logici & magni in hoc tractatu?

¶ Respondeo dupliciter posse considerari propositio: uno modo quo ad res significatas a quibus ueritas & falsitas in ipsa propositione pendet, & secundum hanc considerationem considerat de propositione elementarius logicus. Alio modo potest considerari secundum extremorum habitudinem, & hoc modo consideratur in presenti opere: & hæc de primo articulo.

Secundus Articulus.

¶ Nunc impugnanda sunt (ut polliciti sumus) singula mēbra diffinitionum: & primo contra diffinitionem prædicationis idempticæ sic arguitur: sequeretur q̄ ista esset idēptica: mortuum est mortuum: sed consequens est falsum. igitur: sequela est nota ex diffinitione: probo falsitatē cōsequētis: potest uere negari de subiecto ipso supponente, ergo non est idemptica: probatur antecedens in casu q̄ Adam resurgat: quia bene sequitur: Adam nō est mortuum, & Adam est uel fuit mortuum: ergo mortuum nō est mortuum: consequentia est expositoria in tertia figura, & antecedens est uerum, ergo & consequens.

¶ Secūdo sic: hæc est prædicatio idemptica: Sortes est Sortes uel Plato, tamen nō prædicatur. Synonimum de synonymo, ergo solutio est nulla, consequētia est nota cum minori: sed probatur maior: una pars illius disiuncti facit prædicationem synonymam cum subiecto: ergo & totū disiunctum: consequentia est bona per locum a similitudine: nā si ad uerificandum talem propositionem sufficit quod una pars disiuncti supponat, & conueniat subiecto: ergo ad constituendam talem prædicationem. Si negaueris simili-

tudinem, sic arguo: sequeretur q. haec praedicatio, Sortes est sortes uel sortes: non esset idemptica quod est falsum: sequella probatur: quia qua ratione excludis aliam debes hanc excludere.

¶ Tertio sic: sequeretur q. haec propositio homo est humanitas esset idemptica: sed consequens est falsum: ergo & antecedens: q. sequatur patet cū conueniat diffinitio: quia cum illi termini sint sicut denominatiuū & denominans & non differunt nisi in uoce tantum in terminatione: sequitur q. sunt synonyma in significatione (procedo secundum nominales) sed iam proba falsitatem consequentis: de aliquo uerificatur ly homo de quo non uerificatur ly humanitas & eōtra: ergo nō sunt synonymi: antecedēs probatur de filio dei: uerū est dicere q. sit homo, tamen falsum est dicere q. sit humanitas: similiter de eiusdē humanitate uerificatur ly humanitas & non ly homo. igitur.

¶ Quarto sic: in hac praedicatione: iste homo iste homo est: per primum pronomen demonstrando sortem: per secundum Platonem: praedicatur synonymum de synonymo: & tamen non est idemptica: igitur: minor est nota: cum illa huic aequiualeat, sortes est Plato: quae nequit esse uera: sed iam proba maiorem: quia ubi nullum pronomen demonstratiuum fiat pars extremi subiectum & praedicatum sunt termini synonymi: & si fiat, eodem modo nec ualet recursus ad acceptionem dicendo: quod si considerentur termini ex parte acceptionis non sunt synonymi quod sufficit: quia iam diximus diffinitionem praedicationis idempticae debere intelligi de significatione & non de acceptione, alias enim haec praedicatio non esset idemptica: homo omnis homo est: quod si argumenti gratia concesseris illam esse idempticam: sequitur q. dabuntur duae propositiones aequiuales in cōsequēdo, & una esset idemptica & alia non, sed disparata quod inconuenit.

Contra secundum membrum.

¶ Arguitur primo sic, sequeretur q. haec esset praedicatio disparata, homo est differens ab homine: consequens est falsum: igitur, sequella est nota: cū ibi praedicetur disparatū de disparato, scilicet differens ab hōie de ly homo: sed minor probatur: haec praedicatio, homo est ab homine differens non est disparata: ergo nec alia: antecedens est notum, sed consequentia probatur: quia illi duo termini sunt synonymi: ergo si unus non constituit praedicationem disparatam respectu unius tertij, ergo nec alius: cum de similibus idem sit iudicium. Sed q. sint synonymi patet: nam illi duo termini sunt complexi, & componuntur adaequate ex partibus synonymis, ut constat, ergo illi sunt synonymi: antecedēs est notum: cū nō sit differētia inter partium synonymitatem & ipsa tota cōplexa: si recurras (ut uidetur recurrēdum esse) ad modū unionis quem illae partes habent qui est diuersus in ambobus. & neges hanc uiam consequentiam dando analogiam in his: fortius animalis & animalis fortius, ubi est similis distributio sicut in alijs duobus: & de his etiam: Animal omnis homo est & omnis homo est animal: ubi modus unionis obstat synonymitati illorum complexorum: esto q. partes illorum sint synonymae. Cōtra, ille modus unionis non uariat ueri-

tatem nec falsitatem propositionis in illa propositione in argumento assumpta, ergo discrimen est nullum: antecedens patet, sicut illa in qua praecedit ille ablatiuus est uerita & alia. igitur: proba antecedens, & facto prius ascēsu, ut debet fieri sub subiecto. Arguo sic, probando illam ueram ex parte praedicati: bene sequitur: sortes est differens ab isto homine uel ab isto homine: per primum pronomen demonstrando Platonem & sic de reliquis: ergo sortes differt ab homine: consequentia est bona: quia licet ly homine sit determinatio unica & distribuatur, bene permittitur ascensus distinctus: sed proba antecedens: iste homo differt ab isto homine: ergo ab isto homine uel ab isto homine: consequentia est bona a parte disiuncti ad totum, sed antecedens est uerum si per praedicatum demonstrarem Platonem, ergo & consequens.

¶ Secundo sic, imponatur istud elementum, a. ad significandum se cōnotando q. sit praedicatum huius propositionis, hoc est, a. cuius contradictorium, uidelicet, hoc non est, a. sequitur ex ista propositione, a. significat iuxta impositionem factam, sic ut totum hoc sit cōnotatio, quo facto, assumo hanc propositionem, a. significat iuxta impositionem factam, de qua sic argumentor, illa praedicatio est disparata: tamen praedicatum non potest conuenire subiecto, ergo diffinitio est mala, maior est nota: cum illa propositio sit uera & affirmatiua: sed minor probatur: quia da oppositum: praedicatum competit subiecto, & non habet reflexionem supra suam ueritatem, ergo illa est uera, tūc sic: bene sequitur: hoc habet significationem iuxta impositionem factam, ergo, a. non est, a. proba consequentiam primum impositionis, & semper demonstro per illud pronomen illud elementum, a. & antecedens est uerum, ergo & consequens. Ultra, a. non est, a. ergo, a. non est significans se. & c. proba consequentiam a synonymis: quare sequitur contradictio q. a. est significans & non significans: & hoc ex negatione minoris: quare intentū. Alia uia deducitur haec consequentia est bona, a. habet significationem iuxta impositionem factam, ergo non est, a. ut probauimus ex impositione, ergo oppositum consequentis repugnat antecedenti, sed oppositū consequentis uidelicet, a. est, a. est uerum cum in illo stet uis consequentiae a teconcesse, quia ex hoc q. est, a. contradictorium eius sequitur ad hanc, a. si significat iuxta impositionem, quod fiebat in praefata consequentia. Ultra, antecedēs & oppositum consequentis repugnant & oppositum consequentis est uerum, ergo antecedens est falsum, uidelicet, a. significat iuxta impositionem factam, ergo quomodo conueniebat praedicatum subiecto?

¶ Tertio sic: imponatur ly, a. ad significandum se, connotando q. nō est aliquid si uerificatur de se: quo habito, haec est praedicatio disparata: hoc est, a. demonstrando per pronomen ly, a. & praedicatum competit subiecto, ergo diffinitio est mala: consequentia est nota & probatur maior. Nam dato opposito, praedicatum posset competere subiecto cum res non possint se haberi meliori modo q. modo se habent, si potest competere, competit subiecto, ergo nō est, a. Consequentia est nota ex impositione: sed iam proba

minorem primæ consequentiæ: quia si cōpeteret subiecto, cū res non possunt se habere meliori modo q̄ nunc: ergo non potest competere & sic est disparata cum non poterit uerificari: tunc ultra, ergo hæc est uera, hoc est, a. Probo consequentiā: quia impositio fuit facta cum conditione, & conditio adimpletur, & per consequens propositio est uera, & prædicatū cōpetit subiecto, & sic cōpetit & non competit, quod est contradictio.

¶ Plura huius generis addidissim ex impositionibus & insolubilibus, nisi compertū habuissim his tricis ingenia potius cōfundi, & sine utili profectu male uexari q̄ liberaliter institui: quare ista sufficiant.

¶ Quarto sic: hæc est prædicatio disparata: pater est filius: tentis terminis incomplete: tamen non prædicatur disparatum de disparato, igitur. Maior est nota, cum ex parte significationis & acceptationis illi non possint sibi inuicem competere: sed probatur minor cum ambo uerificentur de essentia diuina adhuc sic tentis, quare non sunt disparati.

Contra diuisionem prædicationis in essentialem & accidentalem.

¶ Arguitur primo sic: sequeretur q̄ eadem esset prædicatio essentialis & accidentalis adhuc in eodem sensu, consequens apparet falsum: igitur. Sed probo sequellam: capio hanc prædicationem, homo est animal rationale legens, quæ non habet nisi unum sensum, illa est essentialis, quia unum extremorum connotat intrinsece supra reliquum, quia ly rationale connotat animam rationalem, ergo est essentialis: sed secunda pars probatur. Prædicatum connotat extrinsece & subiectum non est terminus connotatiuus sibi inferior cum sit absolutus, ergo illa est accidentalis. Si dicas q̄ ad hoc q̄ aliqua prædicatio sit essentialis, non sat est quod ex significatione partiali unum extremorum connotet intrinsece supra reliquum, sed oportet q̄ ex significatione totali. Contra hoc arguitur: sequeretur quod hæc non esset essentialis, homo est qualis: consequens est falsum, igitur. Sequella est nota, cum ly qualis de significatione totali non connotet intrinsece, ut notum est de se: & consequentis falsitas est nota: quia hæc est essentialis, homo est rationalis: ergo ista homo est qualis, probo consequentiā: quia ly rationale est terminus prædicamentaliter inferior ad ly quale, quare si essentialiter dicitur de prædicato, essentialiter dicitur de subiecto, per regulam antepredicamentalem. Si negaueris sequellā & dederis pro discrimine, q̄ prædicatum primæ prædicationis assumptæ sine disiunctione importabat duas connotationes, & ly qualis importat sub disiunctione quadā quale essentialis & accidentale, sequitur q̄ propter eandē rationem debes concedere illam esse prædicationem accidentalem, & sic reddit in pedibus difficultas, eo quod in significatione totali extremum qd̄ est prædicatum connotat intrinsece.

¶ Secundo sic, sequeretur q̄ hæc esset accidentalis homo est mortuus, consequens est falsum igitur, sequella probatur illa est in materia contingenti, igitur est accidentalis, consequentia uidetur esse bona ab inferiori ad suum superi-

us affirmatiue, ut patet intuenti materias propositionum autoris summarum. Sed probo antecedens. Ad hoc q̄ aliqua propositio sit in materia cōtingenti. Requiritur & sat est q̄ prædicatū possit addesse & abesse ipso subiecto supponente seclusa ampliatione quæ prouenit a copula uerbalis quam uocant extrinsecam. Sed sic est in proposito ut patet materias propositionum callenti, sed falsitas consequentis probatur est disparata, ergo non est accidentalis, antecedens patet, quia ambo non possunt simul de eodem prædicari, nam cum ly mortuus dicat corruptionem hominis, non uidetur quomodo sit accidens respectu eius, habitudo enim terminorum ad inuicem non debet p̄sari penes hoc q̄ unum de alio prædicetur, nisi penes hoc q̄ ambo de eodem possint prædicari uel saltem non repugnent.

Contra tertium membrum.

¶ Arguitur sic, Datur aliqua prædicatio non idemplica nec disparata, tamen non est directa nec indirecta, ergo illa diuisio est insufficientis, antecedens probatur & uolo q̄ a conuenientia essentiali quæ reperitur inter equum & hominem (quos suppono inter animalia plus essentialiter conuenire) abstrahatur unus conceptus qui appelleretur, a. Item posito q̄ inter bruta equus et leo plus essentialiter cōueniant q̄ reliqua cum altero ipsorum, abstrahatur alius conceptus illos representans, b, tunc huic prædicationi, a. est, b. conuenit diuisum cum non sit idemplica, (non enim sunt synonymi ut constat) nec etiam est disparata, cum illa propositio sit uera & affirmatiua sine ampliatione, & tamen non conuenit aliquod membrum diuidens, non enim est directa, cum non prædicetur superius de inferiori, nec connotatiuum de absoluto, cum ambo sint absoluti ac perinde nec magis connotatiuum de minus connotatiuo, nec æque. Sed q̄ nō sit indirecta patet, si singulas partes diffinitionis percurras, igitur assumptum.

¶ Secundo sic, hæc prædicatio sortes est omnis homo, non est idemplica nec disparata, & tamen non est directa nec indirecta, igitur, maior est nota cum nō sint synonymi termini, et talis propositio possit uerificari sine ampliatione, sed q̄ non sit directa, ubi maior uidetur esse difficultas patet si discurras per partes diffinitionis, (& supponitur semper q̄ ly omnis fiat pars extremi), si dicas q̄ prædicatur connotatiuum de absoluto eo q̄ si ly, a. imponatur ad significandū aliquid de materiali cōnotando q̄ sit omnis homo, ly omnis homo & ly, a. essent termini synonymi, et tunc sicut hæc esset prædicatio directa sortes est, a. ita & illa, contra hoc arguitur, si illa prædicatio esset directa propter illam rationem assignatam, esset alicuius prædicabilis prædicatio, sed non pertinet ad prædicabile quæ est differentia, cum non connotet intrinsece, ergo pertinet ad prædicabile accidens (postq̄ prædicatum est terminus connotatiuus & non est proprium) ultra, ergo prædicatum pertinet ad prædicamentum qualitatis, & non tanq̄ generalissimum nec tanq̄ indiuiduum (ut constat) ergo tãq̄ species subalterna siue specialissima, siue ut differentia. Sed consequens est falsum, quia tunc esset uniuersale, & esset ei dabilis terminus quidditatiue inferior & quidditatiue superior quod iterum est falsum, quia maxi-

me esset sibi superior ly. b. si imponatur ad significandū aliquid connotando q. sit omne animal, sed ille non est superior, cum hæc consequentia non valeat affirmatiue, hoc est. a. ergo hoc est. b. quod opportuisset. Quare nullum potest assignari sibi superius quod uideatur mirabile.

¶ Tertio sic. Hæc prædicatio omne animal præter Platonem est animal. non est idemptica nec disparata cum superius de inferiori prædicetur. (supposito q. ly præter Platonem fiat pars subiecti) & tamen non est directa nec indirecta. q. non sit indirecta claret, sed q. non sit directa patet. quia cum sit affirmatiua. prædicatum posset competere subiecto. sed illa prædicatio est impossibilis. ergo non est directa.

¶ Ultimo contra totum processum sic arguitur. Auctor sumularum non posuit nisi tres series propositionum secundum q. triplex est materia. hic ponuntur plures. ergo uel hoc negotiū supfluit. uel illud est diminutū. uel detur causa tā diuersi processus. Item q. si naturalis et essentialis sit ut uidentur esse idem. hæc esset essentialis homo est risibilis, cum sit in materia naturali. cuius oppositum dictum est in hoc processu.

Dilutio rationum.

¶ Quia prima uirtus respondentis est nosse intētum & finem arguentis. breuius quo poterō omnia hæc argumenta dissoluam declarando simul difficultates, quas præ se ferunt rationes. Per ordinem igitur argumentorum percurrentes primum petit hanc difficultatem. an in prædicationibus quæ debent idempticæ censeri. debeat esse synonymitas ex parte acceptionis quam actu habent termini in propositione in qua uniuntur. uel potius ex parte significationis nullo habito respectu ad copulam uerbalem. nec ad aliud sincathegorama quod non fiat pars extremi. atq. idem queri poterit in alijs prædicationibus. siue essentielles siue accidentales. Quare pro hac difficultate dissoluenda, & multis quæ argumenta inuoluūt. sint hæc generales propositiones.

¶ Prima est. non requiritur ad prædicationem idempticā q. termini accipiantur in ea pro eodem supposito. respectu unionis quam habent in propositione. probatio. quia tunc hæc non esset idemptica. animal erit animal. nec hæc homo fuit homo. eo q. ratione acceptionis quam ibi habent illi termini. pro aliquo possunt supponere termini præcedentes copulam. pro quo non sequentes. ut patet callenti ampliationes. sed consequens est falsum. cum prædicetur synonymū de synonymo. igitur. nec debet alicui uideri difficile. q. non habeatur ratio ad copulam. & ad acceptionem terminorum. quia cum hic considerentur. propositiones q. tum ad materiam. quæ sunt extrema & habitudinē eorum. eo q. considerantur secundū rationem qua ad prædicamenta deseruiunt & non deseruiat ad prædicamenta acceptionis. sed sola significatio. fit ut aliena sit consideratio acceptionis in presenti proposito. nam de illa summularij considerant quia multum facit ad ueritatem & falsitatem. quas nos modo non consideramus. Sit igitur hæc basis & fundamentum totius materiæ prædicationum, si in prædicatione maneat eadem materia terminorum.

eademq. habitudo. ita q. maneat semper idem prædicatum & idem subiectum (quia hic non loquor de habitudine quam habent in ordine ad copulam) esto q. uariis copulas unitiuas multaq. sincathegoramata adijcias, manebit eadem prædicatio. Ratio huius non est alia. nisi prædicamentalis ordo ad quem dirigitur hoc negotium.

Quo fit ut ad eandem materiam prædicationum pertineant affirmatiua & negatiua eorūdem extremorum, & eiusdem habitudinis. propositio de præsentī & extrinseco tempore. impossibilis & uera. ut fortes est sortes. sortes necessario est fortes. Habes etiam solutionem penultimi argumenti. quod fit de illa exceptiua. Fit etiam ut hæc sit prædicatio idemptica. chimera est chimera. nec obstat q. de se ipsis non possint uerificari naturaliter nec supra naturaliter illi duo termini ad hoc q. concludas eos esse disparatos, sed debes in diffinitione dicere & non sunt synonymi. Vnde pulchre quidam Parisiensis in sua secunda parte introductionum prius diuisit terminos in synonymos & non synonymos. postea in disparatos & nō disparatos. quam diuisionem imitati sumus nos in præsentibus diuisionibus prædicationum. Vel dic. ut dicit Georgius. q. satis est. q. non repugnet ex parte suæ significationis q. possint uerificari. sed prebebis ansam argutijs.

¶ Secunda propositio. ad hoc q. aliq. prædicatio sit accidentalis. nō satis est q. prædicatū possit uere affirmari de subiecto & uere negari quomodocunq. mediante copula ampliatæ intrinsece uel extrinsece. propositio patet nam alias aliqua prædicatio esset accidentalis cuius nullum extremorum diceret dispositionem uel modum dispositionis respectu rei significatæ per alterū. Itē quia aliqua esset prædicatio accidentalis cuius nullum extremorum pertineret ad prædicamentorum aliquod accidentium quod est præter Aristot. doctrinam. Dico igitur requiri & sufficere ad prædicationem accidentalem q. subiecto supponente sine ampliatione possit de illo prædicatum uere negari & affirmari. uel dic sufficere q. non repugnet q. ambo uerificetur de eodem tertio sine quacumq. ampliatione. nec facio hic uim q. ampliatio sit intrinseca uel extrinseca. quia intrinseca ampliatio in uirtute extrinsecam includit. & facit subiectum stare in ordine ad multas differentias temporum. sicut si esset ampliatio proueniens a copula quam isti extrinsecam uocant. Quo fit. ut multæ propositiones sint disparatæ & sint ueræ. ubi non est extrinseca ampliatio. ut hæc sortes est mortuus. Adam est præteritus capiendū prædicata illa ampliatiuē. Similiter hæc sortes est corruptus. sortes est generandus. non enim uolo has accidentales nominare. sed potius disparatas. cum suppositio unius termini (sine ampliatione loquor) excludat suppositionem alterius. nimis enim abusue & præter intentum Aristotelis & antiquorum dicitur. illam prædicationem esse accidentalem. ubi prædicatum non importat dispositionem nec modum dispositionis respectu subiecti. sed potius (ut ita dicam) interimit ipsum. quod bene nota pro dissolutione secundi argumenti facti contra prædicationem essentialē & accidentalem & pro multis alijs.

¶ Sed quia plena solutio primi argumenti specialiter per-

det ex expositione quid nominis illius termini mortuū. recensimus punctim uarias doctorū expositiones eligentes saniores. & quæ pauioribus inconuenientibus anſa præbet, unum tamen est ante omnia notandum, quod uulgus adhuc non ignorat q. ly mortuum potest capi nominaliter & participialiter. Participialiter exponitur per uerbum præteriti temporis sibi correspondentis, q. si non habeat secundum regulas grammaticales præteritum, explicabitur tamen bene per hoc obuium mortem, in qua acceptione in sancta Ecclesia cõceditur ista propositio. Christus est mortuus, quæ articulus fidei est: eodem modo dices de ly moriendum quod significat sicut id quod morietur, nec ex hoc putes has æquiuale, Adam est mortuus, Adā fuit mortuus, nam in primo non esse Adam, hæc est uera Adam est mortuus, hæc existente falsa Adam fuit mortuus, Alio modo capitur nominaliter, & communiter accipitur ut æquiualeat huic aggregato, quod uixit & nunc non uiuit, nec ex hac acceptione licet inferre propositiones quæ ab aliquibus ad terrorem simplicium cõtra oẽm prorsus concipiendi modum conceduntur, ut q. sortes sit mortuus compluti, propter hoc q. modo non uiuat compluti, & antea uixerit, non enim ualet ly mortuus sicut ly non uiuens ut priuat incolatum uel habitacionem aliquo loco, Sed ut priuat existentiam animæ in corpore, quare illa propositio facit hunc sensum, sortes aliquando uixit compluti, & postea fuit priuatus uita cõpluti, in hac ergo acceptione est diuersitas.

¶ Quidam nominalis in suo rosario siue spineto accepit ly mortuum in hac cõmuni acceptione, qui postea in suis prædicabilibus (oblitus forsam sui) super hoc argumentato concedit hanc propositionem mortuum non est mortuum post resurrectione Adæ hoc sillogismo expositorio ductus, hoc non est mortuum, & hoc est uel fuit mortuum, semper demonstrando Adam, ergo mortuum non est mortuum, antecedens ipse ingenue concedit, ac subinde consequens, respondetq. ad argumentum, q. licet possit uere negari & uere affirmari prædicatum de subiecto, nõ propterea non est idemptica, & negat hanc consequentiam, prædicatum potest uere negari & uere affirmari de subiecto, ergo sunt termini impertinentes, nisi addas in antecedente & nullus eorum est ampliatiuus, quod in proposito deficit, sed quicquid sit de sua responsione, non debuisset ipse concedere minorem sillogismi, hanc scilicet Adam est uel fuit mortuum, quia continuo ex ea sequitur per expositionem cõmunem, quam ipse amplexatus est, q. Adam est uel fuit aliquid quod uixit & nunc non uiuit, quod est contra casum, quare uel standum erat ei in alia expositione, uel si stabat in expositione cõmuni, non debuisset minorem concedere.

¶ Quidam Neotericus in quodam libello suo asserit, ly mortuum in hac nominali acceptione non ampliari, ac subinde has esse falsas Adam est mortuus, Noe est præteritus, & cum hoc nullam aliam explicationem assignat præter cõmunem, At quis non uidet in ly præteritum ampliacionem includi? si ergo ampliatiue, qd mirum q. concedatur subiectum, n. supponit, nec ualet est mortuum, ergo

est, quia in antecedenti est particula distrahens quæ non est in consequenti, item quia cõmunis modus loquendi (cui st adu est) admittit illas ueras esto q. nõ capiatur prædicatum participialiter. Alia assignauit Ferdinã de enzinas magister meus mihi semper obseruandus in materia conuersionum, ubi dicit ly mortuum mediante quacumq. copula ualere tantum sicut istud copulatum diuisione tentū, uiuum aliquando & aliquando post non uiuens, obseruato hoc, q. ly uiuum capiatur participialiter, retineatq. modum significandi ampliatiuum, ita ut huic aggregato in consequendo equiualeat fuit uiuens, nam si non sic caperetur, hæc esset neganda Adam est mortuus rebus ut nunc, cum prima exponentium sit affirmatiua de præsentia de subiecto non supponente, ubi nulla est ampliatio, Quo fit ut ly mortuum affirmationem & negationem includat & licet inter istum modum dicendi & cõmunem nõ appareat diuersitas, est tamen, quia casu supra posito in materia argumenti, hæc est falsa secundum cõmunem expositionem mortuum est uel fuit Adam, quippe cum sensus sit quod uixerit & nunc non uiuit est uel fuit Adam, quod est falsum quæ concedenda est iuxta sensum magistri nostri, cum ibi non dicatur in sensu modo non uiuit sed aliquando post non uiuens, Sed continuo insurgit offendiculum contra hanc expositionem, quia in præfato casu reproductio Adæ, hæc esset uera Adā est mortuus, ut patet per sensum, quia aliquando uixit & aliquando post non uiuens, & sua contradictoria esset falsa, Adam non est mortuum, quod uidetur cõmuni modo concipiendi pugnare, cum enim hæc cõceditur in illo casu Adā est uiuus, sua de termino priuatiuo debet negari Adā est mortuus, uel si conceditur illico inferitur ex illa hæc Adam non est uiuens, Quæ manifeste pugnant.

¶ Igitur, ut cum obseruantia tanti magistriloquar, ut ueritas amicitie præferatur, uera apparet mihi expositio cõmunis hoc solo addito, q. cum diuersis copulis ampliatiuis diuersimode iuxta talem acceptionem explicetur significatio, ut si dixeris fuit mortuus sic explicabis, fuit uiuus & aliquando post non uixit, in ordine ad ly erit sic, erit uiuens & postmodum in aliquo tempore nõ uiuet, ita ut non ponatur nunc non uiuens in explicatiõne nisi in copula de præsentia.

¶ Quo fit hanc propositionem esse falsam, Adam erit mortuus rebus ut nunc, nec debet probari talis propositio penes de inesse, sed prius debet explicari acceptio de ly mortuum, cum sit uirtualiter propositio hypothetica.

¶ Sequitur etiam illam propositionem mortuum est uel fuit Adam æque debere concedi iuxta hunc sensum, sicut in sensu magistri nostri cum debeat dari sensus iuxta ampliacionem quam habent termini cum sensus sit qd' uixit & nunc non est uiuens, uel qd' uixit & aliquando nõ fuit uiuens est uel fuit Adam.

¶ Sequitur tertio bene posse concedi minor argumenti assumptioni scilicet hoc est uel fuit mortuum demonstrando Adam, quam explicabis ut præcedentem, nec illa debet negari a magistro nostro, nec contra nos currit argumentum qd' nos ipsi fecimus cum hac explicatione quod præ-

fatum doctorem uidebatur urgere, stando in expositione comuni ut ipse intelligebat.

¶ Ad argumentum igitur facile est respondere negando consequentiam non enim sequitur in simili. homo potest uere negari de ly homo personaliter tentis terminis. ergo non est idemplica. consequentia non ualet ut patet in hac homo homo non est. si dicas ad minus in propositionibus de modo loquendi consuetu ualet consequentia. tunc respondeto ut responsum est ab illo doctore,

¶ Ad secundum respondeo negando maiorem, & ad probationem maioris nego consequentiam. nec ualet similitudo. cum in praedicationibus solum attendatur significatio & non suppositio, & quando iterum arguis. quia tunc haec non esset idemplica sortes est sortes uel sortes, nego sequellam. nec est simile de hac & de assumpta in argumento. quia in illa uariatur cathegorematica & sinca thegorematica significatio. unde quando illud qd' conuigitur cu' alio sic se habet. q. siue conuigeretur siue non. non additur alteri noua significatio cathegorematica ratione cuius non supponente una parte. posset alia supponere: tunc non credo q. uariat. q. si stes in rigore dicendo illos terminos non esse synonimos. ac subinde ex his non posse consistui praedicationem idemplicam ex parte diuersitatis significationis sinca thegorematicae q. habet praedicatum. ad nomen stat res. possum tamen dicere sat esse q. sint synonimi & aequales in significatione cathegorematica. quando ratione sinca thegorematicae significationis non prouenit si bi talis significatio ut possit uerificari de aliquo totum de quo non uerificetur pars. hoc dixerim propter conditionata & infinita nomina. in quibus ratione aduentus sinca thegorematici termini uariatur suppositio totius a suppositione partium. haec namq. non sunt idemplicae sortes est sortes sic est sortes. homo est non homo. atq. hoc apparet mihi dicendum si uelimus sustinere praedicationem argumenti esse idemplicam. si uero oppositum uellis tutari diceres non esse idemplicam ratione illius sinca thegorematicae significationis quam includit praedicatum & non includitur in subiecto.

¶ Pro materia tertij argumenti aduertendum est. q. hoc nomen homo dupliciter apud catholicos dialecticos solet accipi. uno modo absolute ut supponit pro creaturis ex anima rationali & corpore constitutis. & isto modo dicitur illum terminum esse absolutum. alio modo capitur ut supponit pro filio dei connotando q. sustentet humanitatem. & hoc modo est connotatiuus sicut iste terminus album. propter quod haec praedictio secundum theologos uerbum diuinum est homo est ueluti accidentalis. Primo modo adhuc secundum nominalium principem in suo primo multipliciter capitur. Vno modo ut significat compositum ex materia & forma rationali siue sit suppositum siue pars integralis. & isto modo pes. brachium. & manus hominum dicuntur homo. alio modo capitur ut significat compositum ex materia & forma rationali. connotando q. non sit alicuius pars. nec ab alio sustentetur in unitatem suppositi & hoc modo humanitas Christi & partes integrales hominum non dicuntur homo. hoc habi-

to respondetur ad argumentum distinguendo q. illa sit idemplica. quia uel ly homo capitur connotatiue pro creaturis & tunc nego sequellam & si capitur connotatiue pro uerbo diuino nego similiter q. illa praedictio sit idemplica. si uero capiatur pro creaturis & absolute concedo sequellam q. illa est idemplica. & quando probas de aliquo uerificatur ly homo puta de filio dei de quo non uerificatur humanitas. nego illud quia in tali acceptione non uerificatur de illo. hereticum enim est dicere. filius dei est homo in illa acceptione cum filius dei non sit compositus ex materia & forma. & quando probas q. de humanitate Christi uerificatur humanitas. fateor. & etiam de illa uerificatur homo in illa acceptione. nec probas tu intentum tuum nisi capiendo ly homo ut supponit pro supposito. nec facio uim in ly humanitas quae de rigore nunquam capitur pro supposito. si autem quaeras qualis est illa praedictio. homo est humanitas. distinguam qualiter capitur ly homo. quia si capitur ly homo ut supponit pro filio dei. illa in rigore est disparata. Si autem capiatur pro compositio creature rationalis cum illa connotatione. essentialis praedictio est sed indirecta. cum subiectum sit connotatiuus terminus & non praedicatum.

¶ Ad quartum respondeo. distinguendo illam propositionem assumptam. quia uel pronomina illa efficiuntur partes extremorum uel non. si primum dico illam esse disparatam. cum extrema illa non sint synonima de significatione totali. cum non sint eiusdem speciei. unum enim pronomini causatur a notitia Platonis. et aliud a notitia sortis. nec facio hic differentiam inter esse synonima illa pronomina & esse eiusdem speciei. & hoc uidetur esse de rigore dicendum. si autem uelis q. illa pronomina non fiat partes extremorum. quod rigor propositionis non admittit. tunc extrema erunt synonima eritq. idemplica praedictio. esto q. impossibilis sit propositio. Quo fit male concedere quendam. supposito q. sint partes extremorum pronomina illa. illam esse praedicationem idemplicam & suam aequalem in consequendo esse disparatam. nec pro sua impugnatione aliud inconueniens est expetendum q. quod ipse gratis concedit.

¶ Ad primum argumentum quod fit contra praedicationem disparatam respondetur concedendo sequellam. & quando probas falsitatem consequentis. nego illam consequentiam. & quando probas q. constituitur ex terminis synonimis. nego illud. nec ualet illa consequentia. partes sunt synonimae. ergo & totum. nisi addideris. partes sunt synonimae & eodem modo se habent. ergo totales termini sunt synonimi. modo minor est falsa. q. si dicas iam recurreris ad acceptionem quod prohibitum est quando haec materia practicabatur. respondeo distinguendo quia uel intelligis q. recurrant ad acceptionem ratione copulae uerbalis. uel ratione alicuius alterius sinca thegorematis. & sic negatur. uel q. recurrant ad acceptionem quam habet terminus complexus ex modo se habendi partium. & sic concedo modo prima acceptio & recursus ad illam in praedicationibus est prohibitus in hac materia. Secunda uero non. & quando procedis probando q. ille modus se habendi diuersus non uariet ueritatem nego illud. & ad probationem esto q. co-

cedam tibi ascensum disiunctū sub determinabili posito a parte predicati. nego ultimam consequentiam. quia in negatiuis disiuncto unice capto non solet valere talis consequentia, quia in virtute variatur acceptio. non. n. sequitur Antichristus non est animal. ergo Antichristus uel homo nō est animal cū nulla singularis sit uera sub illo disiuncto inconsequenti. eo q. non licet demonstrare nisi supposita termini supponētis. modo in ppositione de ly differt in cluditur negatio. & est unica acceptio quæ uariatur in consequenti.

¶ Ad secundum respondet quidam admittēdo totū casum & concedens illam consequentiam esse bonam. videlicet hoc significat iuxta impositionem factam. ergo hoc non est. a. & quando dicitur oppositū consequentis repugnat antecedenti concedit. & dicit q. illud oppositum scimpossibilitat et per consequens dicit illud consequens esse necessarium. hoc non est. a. quod non deducit. sed poterit sic deduci. bene sequitur illa est uera hoc est. a. ergo. a. significat iuxta impositionem factam. pbo cōsequentiam. q. si predicatū significasset nō posset uerificari ppositio. itē significat iuxta impositionem factam. ergo hoc nō est. a. sed antecedens est uerū. ergo & consequens. ergo suū contradictoriū est falsum. hoc est. a. & cum res non possint se habere meliori modo ad ueritatē eius q. nunc. illa est impossibilis. sed mea sententia uidetur. q. si illud consequens est necessarium. hoc non est. a. & p consequens eius oppositum impossibile. q. talis impossibilitas pueniat sibi ex impositione. non enim potest alio modo inferri ipsum significare & ex ipso significare inferre ipsum non esse. a. si igitur casus poneretur sub hac uerborū forma dicat aliquis imponatur & c. Casus esset admittendus. quia qlibet pōt contradictoria dicere. & sic responsio illa esset approbanda. sed cū de facto dicatur imponatur illud elementū. a. et c. nō uidetur docte posse admitti talis impossitio. cū ex significatione sese destruat impositio. quia capio illā ppositiōnē. a. significat iuxta impositionē factā. & quero an illa sit uera uel falsa. si falsa habeo intētū q. impositio est causa destructoria. si uera. tunc ex illa infero hāc negatiuā hoc non est. a. & antecedens est uerū. ergo & consequens ergo hoc est falsum. hoc est. a. & non nisi ex defectu significationis de ly. a. quare non significat iuxta impositionē factam. cū illa destruat suā significationem.

¶ Pro dissolutione tertij meminisse opus est cuiusdā documenti. q. l. in materia reflexiuarū praticari habet scilicet q. ex destructiōe alicuius predicati iuxta aliquod subiectū uel alicuius termini quouis modo se habente. non subinde sequitur destructio sibi æquivalentis uel ad se consequentis nisi illud includatur in tali impositiōe. ita ut si caute non aduerteris circa id circa quod cadit reflexio facile capieris. esto exempli gratia. q. ponatur tibi hęc propositio hoc est non supponens predicatum propter illam reflexionē q. habet supra se nō supponit. q. destruitur suppositio ppter reflexionē cadētē supra se. sed nō subinde sequitur q. destruat uerificatio. esto q. seclusa sophistica calumnia ad suppositionem sequatur uerificatio. immo dicitur predicatum non supponere & tamen predicatum uerifi-

cari. eodē modo cōtingit in hac hęc est falsa. quæ destruit suam ueritatem. non tamē suum ita esse. esto q. ita esse extra materiam reflexiuarum sequatur ad ueritatem. & sic poteris per innumera exempla discurre. In argumento igitur reflexio est supra uerificationem & sic nequit uerificari ly. a. quia ad ipsum uerificari sequitur ipsum non uerificari non tamen sequitur q. non supponat predicatum propter documentum datum. immo potest supponere. ergo ad formam argumenti respondeo q. si per predicacionem disparatam intelligunt predicacionem in qua predicatum non possit competere subiecto. i. q. non possit pro eodem supponere. tunc dico q. illa predicatio non est disparata. sed erit idemptica nec sequitur. non potest uerificari predicatum de subiecto. ergo non supponit nō ualet ppter id q. d. anōtātū est. Si autem intelligas per predicacionem disparatam q. predicatum non possit uerificari de subiecto. tunc concedo illam esse disparatam & hoc est quod deducit argumentum.

¶ Solet esse questio de hac hęc est disparata quæ se demonstrat. an sit disparata uel non. Vulgo dicitur illam esse disparatam. quod sic deducitur quia uel est disparata uel non. si sic habetur intentum. si non ergo predicatum potest competere subiecto. & cum res non possint meliori modo disponi. nunc competit. ergo est uera cū sit affirmatiua. ergo ita est sicut significatur per ipsā. sed significat ipsam esse disparatam. igitur. Quo fit ut predicato competente subiecto. & propositione existente uera sit disparata predicatio. Quare non ualebit consequentia. predicatum competit subiecto sine ampliacione. ergo non est disparata. nisi addas & non est in illis reflexionis malicia. ergo non est disparata: quo sepe intellige secundum hanc significationem.

¶ Nec ex hoc inferas hanc esse idempticam. hęc est idemptica quæ se ipsam demonstrat. quia esto q. concederem illam esse disparatam. nihil inferres per reflexionem. Sed omittantur ista. quia non sunt doctrinalia.

¶ Ad quartum respondeo. concedendo illam esse disparatā Et quando probas q. uerificantur de eodem. distinguo uel de eodem supposito mediato & sic concedo quia de essentia diuina (Extendo nomen suppositi ad id quod demonstrari potest) uel de immediato. & sic nego. modo. hoc opportuisset. uel dic illos esse disparatos. quia in communi significatione quam termini primo intuitu prese ferunt. oportet q. uerificentur de se inuicem. quod in idem reddit.

¶ Ex quo sequitur. quod non sufficit qualiscunq. uerificatio extremorum ad inferendum aliquam predicacionem non esse disparatam.

¶ Ad primum quod fit contra membra essentialis & accidentalis respondetur illam predicacionem esse accidentalem: non enim potest esse essentialis propterea q. ex significatione totali predicatum non dicit essentiam subiecti. modo. predicatio insequitur partem debiliorem in hoc. item quia potest subiectum supponere quādo predicatum non supponit. quod uidetur esse modus accidentis

accidentalis, & quando replicas de illa predicatione, homo est qualis, respondeo illā esse accidentalem, & quādo pbas, predicatio inferioris: puta haec, homo est rationalis est essentialis: ergo & illa: nego cōsequentiā: quia praesupponis falsum: nō enim est inferior: quia ly quale est generalissimū predicamenti qualitatis: qđ de suo modo significādi importat dispositionem uel modū dispositionis nec ali quo modo importat substantiā. Esto tamen qđ fingeremus illi termino qualis conceptū cōmunem, quo aequaliter significaret quale essentialē & quale accidentale, eo qđ utrunq; quale conuenit in hoc qđ significat modū rei, dici potest illā esse essentialē, uidelicet, homo est qualis, nec ualeat haec cōsequentiā, alia erat accidentalis homo est rōnalē legēs: ergo & haec: homo est qualis: quia illud predicat cōplexū de significatiōe partiali: & inadēquate importat essentialē, sed ly quaī de significatiōe totali (licet inadēquate) significat essentialiter, quod sufficit ad rationem a firmis: atq; hoc uidetur melius dicendū qđ concedere, ut quidā male cōcedit, qđ stat qđ predicatio inferioris sit essentialis, & superius essentialiter predicetur. de ipso predicato, & qđ ipsum superius nō faciat predicationē essentialē cū subiecto inferioris, cū sit expresse contra regulā antepredicamentale Aristot. tum etiā quia predicatū non potest nō cōpetere subiecto ipso supponente quod est signū essentialis predicationis, praesertim cū predicatū non connotet extrinsece. Si n. extrinsece connotaret nō posset esse superius predicamentaliter ad ly rationale, cuius oppositum supponebatur in argumento.

¶ Ad secundū respōdeo sicut responsum est in materia primi argumenti: uidelicet illā esse disparatā predicationē: nec sufficere qđ predicatū citāli ampliatiōe cōpetat subiecto: sed qđ ambo termini possint de eodē uerificari sine ampliatiōe siue intrinseca siue extrinseca, uel qđ predicatum importet dispositionem uel modū dispositionis respectu rei significatē per subiectum.

¶ Ad primū argumentū qđ sit cōtra directā predicationem, dico ipsum apparēter & efficaciter pbare dari aliquā predicationē non idempticā nec disparatā, quae nō sit directā nec indirectā iuxta diffinitionē cōmuniter assignatam: quare possemus dicere illā diffinitionē dari de predicationibus quae sūt in terminis impositis & non in omnibus imponendis: nō n. oportet extendere hic materias predicationū extra finem ad quem ordinātur: aliter si pōssibiles impositiones processeris abeundū est tibi in infinitū: sed si placet his impositionibus ludere: dico propter hoc argumentū, qđ illi diffinitioni debet addi haec particula uel absolutū non inferius de absoluto: d'r non inferius: ppter istā: aīalest homo: quae ad indirectā predicationē pertinet: sed praebes ansam innumeris & importunis impositionibus: sed de productione conceptus essentialis a conuenientia inferius practicabitur.

¶ Ex quo sequitur qđ datur predicatio directā quae nullius predicabilis est predicatio: ut patet de illa in casu argumenti: & adhuc sine impositione dantur huiusmodi multae ut patet de hac: risibile est rationale: albū est rōnale: nisi uelis illas reducere iproprie ad aliquā predicabile:

sed de huiusmodi propositionibus inferius de materia cuiusq; uniuersalis agetur.

¶ Ad secundū argumentū poteris respondere distinguēdo, quia uel ly omnis efficitur pars predicati uel non: si non, illa est essentialis & directā, nec obstat falsitas: ut dictum est: si sic, communiter dicitur esse accidentalis: eo quod in uirtute ille terminus est connotatiuus. sicut patet si respicias ad suum conuertibile incomplexum. ut largissime dictum est in argumento: & quando queritur de termino sibi superiori. Quidam dat ly.B. inpositum ad significandū aliquid: connotādo qđ sit homo uel albū: dicit tamen non reperiri sibi terminū inferiorē: quod non uidetur bene dictū: nā si intelligat utrobique de superiori & inferiori quidditatiue: ut nō datur inferior, nec datur superior: nā ille terminus ab eo assignatus nō uidetur in rigore superior quidditatiue: sed tantū in supponendo cū ille terminus.B. non sit in conceptu quidditatiuo illius termini.A. quod opportuisset ad hoc qđ esset genus sibi quidditatiue superius. Si autem intelligat de inferiori & superiori in supponendo tantū bene potest dari ly.C. si imponatur ad significandū aliquid qđ sit omnis homo & albū copulatiue, sed credo qđ non est ad mentē Ari. asserere illā predicationem esse accidentale, cū non possit reduci accidens uel modus se habēdi cōnotatus in predicato ad aliquod ex nouem predicamentis. Quare tanq̄ schola Peripathetica parū deseruiens: nō essent implendae chartae tam uoluntario & infrugifero argumēto. Sed si placet eius lasus bene responsum est: quod si insistas querendo terminum superiorem quidditatiue, crediderim proprie non posse dari praesertim immediatum qui sit tanq̄ genus: nec mirum, cum ille terminus non sit proprie connotatiuus nec simpliciter incomplexus.

¶ Ad tertiu, cum non sit similiter doctrinale, breuiter respondeo distinguendo: quia uel dictio exceptiuacū parte extra capta sit unum extremum cum termino a quo fit exceptio: & sic predicatur superius de inferiori: Sed quia inferius est connotatiuum dicitur illā predicationē esse directā tanquā indirectā. Si uero non fiat pars extremi (quod opinio communis fert) dic illam esse idempticā: nec obstat eius falsitas, nec adhuc eius impossibilitas, ut dictum est.

¶ In ultimo argumento petitur difficultas, quare autor summularum distinguens materiam propositionum: quae nihil aliud est quam ipsa extrema propositionis non posuit nisi tria membra, ut notum est, at in presenti cum considerentur circa eandem materiam: puta circa extremorum significantias: quid est qđ ponuntur plura membra predicationum quam circa materiam propositionū? Ad quod non est difficile respondere si consideretur intentum principale uniuscuiusq; tractatus, huius uidelicet & primi tractatus summularum. Illic enim autor summularum considerauit materiam propositionum: ut deseruit contradictorijs simplicibus ex extremis: cuius signum est quod ante caput oppositionum praemittit capitulum de materia propositionis: in quoquidē capite oppositionum cum uoluisset cōstituere rotulum oppositarum positio

TERTIA QVAESTIO

num ac subindeleges earū, ante uoluit subdistinguerē de propositionum materia: ut apparet nō uniformiter leges oppositionum omnibus materijs conuenire. Nam esto quod subcontrarie ex sua natura possint esse ueræ, non tamen possunt, nec in materia naturali, nec in materia remota, sed sunt ueluti contradictoriæ, qđ & annotare uidetur Aristoteles primo Perihermen. in cap. oppositionū: loquens de subcontrarijs, his uerbis: Quæ autē significantur, s. per subcontrarias sunt aliquando contrariæ. I. q. sicut cōtrariæ nō possunt uerificari, ita & illæ qđ cōtingit in materia naturali: quā intelligentiā dat Herminius antiquus expositor. Similiter contrariæ in materia naturali & remota nō possunt esse falsæ: esto qđ simpliciter possint esse in materia contingēti: & hinc est qđ ppositiones in qbus predicatur propriū de subiecto, uel contra, reducuntur ad materiā naturālē: nō ex eo qđ predicatū sit de essentia subiecti, sed quia cōtrariæ ppositiones in his eandem legē subeunt, s. qđ nequeūt dari falsæ sicut aliæ ppositiones in quibus predicatū est de essentia subiecti. Ad suā igitur cōsiderationē, puta ad cōstituēdas oppositiōes & leges earum sufficiebant sibi illa tria mēbra in quæ diuisa est materia ppositionū. At cū presens tractatus ordinetur ad librū predicamentorū, ubi noia coordinātur secūdam quidditatē & sub & supra: mēbra quodāmodo erat illa diuisio Petri Hisp. nec possemus p illā cū cōfundatur ea quæ denominatiue dicuntur & ea quæ essentialiter & quidditatiue dicuntur sub eadē materiā, uerū ergo est qđ hi duo tractatus cōsiderāt ppositionū materiā. i. extrema quo ad eorū habitudinē: sed finibus lōge diuersis, quia ille cōsiderauit materiā ppositionū ut attinet ad ueritatē & falsitatē: hic autē secūdū habitudinē ad sub & supra, ex finibus ergo diuersis nō est mirū qđ in eadē materiā tā diuersi processus oriuntur, & hoc de secundo articulo.

Tertius Articulus:

¶ Pro tertio articulo dubitantur tria. Primū, quid senserint Ari. & antiq̄ circa presentē materiā predicatiōnū.
 ¶ Secūdo de hac predicatiōe, angelus est hō, an sit disparata
 ¶ Tertio, an detur aliqua predicatio essentialis, cuius cōuertens sit accidentalis.
 ¶ Pro primi expeditione aduerte Arist. principē nostrum presentē materiā (& sitenus & ieiuna quodāmodo est) nō siluisse, sed ex p̄fesso tractasse multis i locis suæ doctrinæ, unde in predicamētis in forma ponit diuisionē predicatiōnis in essentialē & accidentalē & neutrā, quæquidē diuisio iuxta Argypoli trāslationē in his uerbis sic hēt. Eorū quæ sunt, alia de subiecto quidē dicuntur in nullo uero sūt p̄sus subiecto, ut hō de quodā hōie. & r ut de subiecto: in nullo autē est subiecto. Alia quidē in subiecto sunt, de nullo uero subiecto dicuntur, & exponēs se ait, atq; id i subiecto esse dico, qđ in aliquo quidē est & nō uti p̄s qđ logicē ad predicari accidentaliter referri debet, ut hęc albedo. Alia de subiecto dūr, & in subiecto etiā sunt, ut sciētia, & alia nec in subiecto sunt, nec de subiecto dicuntur, ut in diuina predicamēti substātiæ, ubi hō, hic equus, ubi Cō

mēt. p̄ dici de subiecto itelligit denotare de illo de quo predicatur substātiā uel quidditatē eius: quā predicatiōne inquit, facit substātiā uniuersalis: ut aīal & homo: quia cū predicatur de aliquo puta de inferiori, notificat substātiā & quidditatē eius: & p̄ esse in subiecto itelligit Com. qđ esse eorū quæ predicatur sit subiectū: qđ in uirtute est dicere, qđ p̄ predicatū importetur accidēs. In Peripathetica. n. schola accidens diffinitur p̄ subiectū: nec habet aliā diffinitionē, & p̄pterea dicitur qđ subiectū est de essentia eius. Vltimū autē membrū sic interpretatur, qđ sunt alia quæ nec predicatur predicatiōne denotatē substātiā subiecti, nec ubi subiectum est de essentia predicati ut indiuidua predicamenti substātiæ. Habetur ergo tam ex textu qđ ex Cō. qđ dici de subiecto est predicari essentialiter: & esse in subiecto est predicari accidentaliter: & esse in subiecto & de subiecto est predicari eodē modo, qđ respectu diuersorū cōtingit: ut Ari. exemplificat, & nec in subiecto esse nec de subiecto dici est nec hoc nec illo modo predicari ut indiuidua substātiæ. Iuxta quā diuisionē suspicor, cū ipsa ordinata fuerit ad predicamentorū doctrinam (ut modo & predicatiōnū materia debuisset ordinari) ad hoc ut cognosceremus sub & supra termin. incōplexorū in predicatiōne disparata, sed tantū de essentiali: p̄ quā antiqui quidditatiuam itelligunt & de accidentalī, superflue req; multe predicatiōes quæ fiunt per impositionē, & maxime disparatarū inquisitio, quibus potius hi cacosophiste miserum intellectū contendūt qđ ad doctrinā Arist. iuuent: atq; ex hoc loco patet apud Arist. predicatū nō capi i tota sui cōmunitate: ut capiunt cōmunes logici, nisi uelis in ultimo membro quod per negationē datur predicatiōne disparatam itelligere: quod non est meæ opinionis cum non sit scientialis predicatio.

¶ Amplius habet Arist. in Poste. ca. xiiij. ubi inquit an sit abeundū in infinitū in affirmatiuis p̄ponibus mediatis qđ triplex est predicatio. Prima ubi predicatur aliquid absolute & simpliciter: ut homo est albus. Secūda, ubi predicatur aliquid p̄ accidens & hoc dupliciter, uel quando predicatur subiectū de accidētī, uel accidēs de accidētī: & ponit exēpla: albū est lignū: musicū est albū: ubi dicit esse esse equales in eo qđ sunt p̄ accidens: & non uult dicere qđ sint p̄ accidens, ubi ly p̄ accidens distinguitur cōtra p̄ se: quia hanc homo est albus, non uult uocare p̄ accidens: sed uocat ipsam absolutā, quā per accidens uocasset si caperet ly per accidens ut distinguitur contra p̄ se: quare & qui uocat ly per se sumitur apud Arist. cū illā p̄ponem uocat aliquādo per se: ob hanc (ut reor causam) quia id qđ est potētiāle subicitur ut subiectū & id qđ est ueluti actus & forma predicatur: quare id qđ uulgus logicorū hodie uocat directā predicatiōne, uel debuisset uocare. Arist. uocat p̄positionē per se & absolutā, nec id sine causa, directā enim predicatio illa est, ubi seruat directus ordo nature, ut. s. inferiora subsint superioribus uel nomina importantia subiecta uel potentialia subsint nomini- bus importantibus actum, nec aliud uolunt dicere per directam p̄positionem nisi doctrinalem.

Quo fit

¶ Quo fit ut terminus ille in qua praedicatur aequo connotatiuum de aequo connotatiuo, nisi praedicatio subiecti praesupponatur ad connotationem praedicati: ut in hac, rationale est risibile, male & perperam dicitur esse directa, tum quia non seruatur in eis ordo naturae, tum quia non sunt scientiales, tunciam quia est per accidens, ut dicit Aristoteles, hoc est non doctrinalis nec directa. Igitur si quis me iudice super hac re certasset iuxta Aristotelis doctrinam, immediate diuiderem propositionem non disparatam nec idempticam: in doctrinalem & non doctrinalem. Doctrinalem uocarem, ubi inter praedicatum & subiectum seruatur ordo naturae, uidelicet, ut si ambo extrema fuerint absoluta, subiectum sit inferius ad praedicatum: & si alterum sit connotatiuum, quod praedicatum importet dispositionem uel modum dispositionis respectu subiecti, ita ut semper in subiecto importetur res potentialis, & quodammodo supposita ad rem significatam per praedicatum, atque hoc modo capiendo, nulla est praedicatio doctrinalis, nec directa, quae non pertineat ad aliquod praedicabile. Postea uero doctrinalem in essentialem & accidentalem. Essentialem uocarem, ubi praedicatum est de essentia uel diffinitione subiecti, & accidentalem in qua praedicatum dicit dispositionem uel modum dispositionis respectu subiecti, quod & multi antiquorum in suis scriptis insinuant. Boetius enim auctor grauissimus, neglectis omnibus praedicationum modis supposita diuisione praedicationis in doctrinalem & non doctrinalem, non facit mentionem super illa diuisione praedicamentorum, nisi de essentiali & accidentali. Sed in essentiali si uis potes facere diuisionem in quidditatiuam & non quidditatiuam: nec hoc tollunt ipsorum uerba, quare inaniter fatigantur in multiplicatione membrorum praedicationis neotheici: & male assignant diffinitiones, ad minus contra Aristotelem & antiquos. Conmentum enim, ut citauimus, & Boetius essentialis uocant ut nos diximus. Et sic ex hac doctrina sequitur quod haec non est essentialis: animal est homo: nec haec directa: album est musicum. Ex qua doctrina multa dissolues: quae neotheici importunis difficultatibus inuoluunt, atque intantum de primo dubio sit dictum.

Dissolutio secundi dubij.

¶ Ad secundum dubium est communis distinctio, quia uel illi termini capiuntur connotatiue, ita quod supponant pro uerbo diuino connotando quod assumpserit naturam angelicam & humanam, & sic quodammodo est accidentalis praedicatio. Si uero capiuntur absolute, illa est in materia remota, & est praedicatio disparata, ut patet si diffinitiones aspicias: sed quid sit de hoc: sine ulla distinctione poteris respondere eam esse disparatam, atque ad hoc sufficere quod extrema nequeant de se uel de eodem uerificari, naturaliter exclusa ampliatione. Quod si contra hoc arguas dicendo id esse contra omnes Theologos, praesertim contra S. Thomam in tertio. q. vi. articulo primo, qui dicit hanc non esse praedicationem remo-

tam, deus est homo, sed praedicationem per se, & tamen constat quod naturaliter non sibi inuicem competunt extrema: ergo non debet metiri talis praedicatio per hoc quod naturaliter uel super naturaliter possint sibi inuicem competere extrema. Habet enim S. D. in praefato loco haec uerba. Haec propositio, deus est homo: non est in materia remota, nec in materia contingenti, sed in materia naturali, ita ut proprie dicitur homo de deo non per accidens, sed per se. Haec ille.

¶ Ad hoc facile potest captari responsio ex his quae ipsemet Sanctus Doctor respondet. Unde dico quod illa praedicatio potest dupliciter considerari. Vno modo capiendo praedicatum secundum quod importat formam, id est naturam humanam substantiatam a filio dei: & hoc modo non intelligit Sanctus doctor illam esse in materia naturali. Alio modo ut ly homo & ly deus important suppositum diuinum, & sic illa non est accidentaliter nec disparata, sed quodammodo per se. Quod si arguas: praedicatum potest adesse & abesse, ergo est accidentaliter. Distinguo: quia uel capitur praedicatum primo modo, & sic concedo: nec in hoc sensu negasset Sanctus D. Vel secundo modo, & sic negatur: quare si illa propositio sit in materia naturali erit ratione suppositi: sed crediderim (salua pace tanti doctoris) quod hic non est proprius modus metiendi praedicationes tales: sed metiri debent penes totalem significationem: & praecipue penes formalem, ne praebeamus ansam ad concedendum hanc esse per se, & in materia naturali: Sortes est hoc album, demonstrato per praedicatum Sorte: cum idem suppositum importet in praedicatione & in subiecto: Quare cum alius sit noster modus metiendi praedicationes, Sanctus Thomas non est contra nos, sed de ascendamus de caelo.

Tertij dubij dissolutio.

¶ Ad tertium respondet quidem affirmatiue, ut patet de his, homo est homo albus: & homo albus est homo: quarum primam appellat accidentalem, & conuertentem essentialem, sed non uidetur hoc satis docte dictum: praesertim stando in his quae ex Aristotele & antiquis approbauimus. Ibi enim praedicatum non est de essentia subiecti secundum suam omnimodam significationem. Item quia haec, musicum est homo secundum Aristotelem est per accidens & non doctrinalis, ergo illa non est per se. Item manente eadem materia terminorum, debet manere eadem praedicatio, quantum ad essentialem & accidentalem (secus tamen est ad directam & indirectam) quare crediderim id minime posse fieri, praesertim in praedicationibus incomplexorum & terminorum inpositorum. Diuidi solet praedicatio in praedicationem propriam & non propriam: & iterum accidentaliter non propriam intransmutabilem & non transmutabilem, sed de his in cap. propriam & accidentem differemus, contentus hactenus fecisse de hac & de praesursorijs quaestio, quare ad principia institutum appellandum.

INCIPIT V LIBER PORPHYRII
de quinque uniuersalibus iuxta translationem doctissimi
uirii Argyropili Byzantij.

Præfatio Porphyrij ad Chrysaorium.

Um sit necessarium Chrysaori & ad Aristotelis prædicamentorum doctrinam: quid nam sit genus cognoscere: quid differetia, quid species, quid proprium, & quid accidens, & ad diffinitiones etiam assignandas, atque ad diuisiones omnino demonstrationesque consiciendas: sit horum utilis contemplatio: Breuius enitar tibi tradere ea quæ a maioribus nostris de his ipsis suscepimus, quasi ingressum quendam tibi ad hæc omnia demonstrando. Atque ab altioribus quidem contemplationibus abstinere, faciliores autem afferam, quas quidem nunc tibi accommodatas esse coniecto. Continuo, si genera quidem & species in rerum sunt ratione, an in solis nudis conceptibus collocentur, & si corporea sint, an expertia corporis, & utrum separabilia sint, an in ipsis sensibilibus rebus & circa illas dicere nunc omittam, Quippe cum altissima sit talis tractatio, & alia maiori indigeat persequutione, ut de ipsis uero cæterisque propositis magis disserendi modo ueteres; horumque maxime Peripatetici tractauerunt, recensere nunc atque ostendere tibi conabor,

Tituli explanatio.

Immorandum paulum est super expositionem tituli a fronte libri præfixi, nonnulla referentes quæ de Autoris uita sparsim collegimus.

Porphyrius natione Phœnix, patria Tyrus, genere nobilis: a purpura qua sæpe induebatur, aduentitium nomen habuit: nam patrio & proprio nomine Malcus appellabatur, ob quod a Græcis Basileus dicebatur (idem enim sonat apud Græcos nomen Malcus translatum) Hic bonarum litterarum cupidus ad Græcos se contulit: ubi sub Amelio præceptore non parum in doctrinis profecit. Qui postea audita Platini Philosophi fama Italiae tunc degentis, Romam uenit: atque ibi sub eius doctrina per quinquennium mansit, sub quo in doctrina Platonica mirum in modum profecit. Fuit uir non satis corpore sanus, nec mente: iudicij inconstans, & odio usque in rabiem adeo aspero, ut Christianus cum esset, postea contra fidem latrauerit. Tres enim substantias in essentia diuina esse affirmavit, quarum primam appellabat deum optimum. Secundam creatorem. Tertiam mundi animam: ac ipsum Christum non sicut Deum honorauit, eo quod substantiam traxerit ex carne, & opprobrium crucis sustinuerit. Natus est sub Aureliano Imperatore: cuius misera uita protrahata est usque ad Galenum & Constantinum. Huius

tempore Pontifices Romani fuere Felix primus, Eutichianus, Caius primus, Marcellinus. Discipulum habuit Iamblichum uirum doctissimum & demoniorum maximum ueneratorem. Scripsit libros quattuor teste Eusebio. Contra fidem Catholicam unum. De responsionibus demonum unum. De carnibus non edendis unum. De uniuersalibus unum, quem interpretandum accepimus. Hunc librum (Platonico more) Chrysaori auditori suo dicauit. Ob id quidem Chrysaorius dictus, ab aurato ense, quo ipse forsitan uel maiores eius usi sunt. Quicum græcanica lingua scriptus fuisset, tres ei fuerunt translatores. Primus Victorinus. Secundus Boetius Consul, & Romanus Patritius. Tertius hic noster Argyropylus, qui intantum alios translatores superauit quantum in utroque idiomate, & Romano & Græcano ipsos excelluit. Fuit enim patria Constantinopolitanus, atque Imperatoris aulicus, qui post illam non satis deploratam Byzantinorum cladem, quæ facta fuit sub Constantino Paleologo, Anno millesimo quadringentesimo trigesimo tertio, tempore Nicolai quinti (litteratorum uirorum, & præsertim Theologorum & Philosophorum maximum asilum) Romam uenit, atque ibi gratia Petri Medices Florentini presentem tractatum & multa alia Aristotelis opera e græco in latinum sermone eleganter & erudite transtulit.

ED iam familiarem presentis textus expositionem aggrediamur super qua animaduertendum, quod libellus hic qui de uniuersalibus inscribitur quem præ manibus habemus (Introductorius ad Aristotelis Categories, in tres potissimum diuiditur partes. In prima ponit autor præfationem siue proœmium quæ hic incipitur (Cum sit necessarium) In secundo de his quinque uniuersalibus sigillatim & perse differit, ibi (Videtur autem itaque) In tertia de eisdem agit non absolute, sed cum quadam comparatione: assignando ea quibus conueniant & quibus differant, ibi (Commune autem) In hac uero præfatione, quæ nihil aliud est quæ epistolæ introductio & animorum preparatio alicui tractatui præfixa, tria agit autor quæ autores graues soliti sunt in frontispicio cuiuslibet operis agere.

Primo reddit auditores beneuolos ex utilitate scientiæ, utilitas namque animi hominis ad se trahit & pellicit, præsertim si honestate sit admixta, ut in proposito, quæ utilitates iam iam patefient.

Secundo reddit dociles proponendo modum quo debet procedere, quia dicit se breuitate uelle transcurrere, & mediocris & non profundi sensus quæstiones se uelle tractare. Tunc enim fiunt auditores dociles, id est habiles ad doctrinam suscipiendam, quando autor siue qui docet breui methodo, nec per confusas ambages, & doctrinali ordine a notioribus & faciliores ad difficiliora & ignotiora iuxta Aristotelis

Stotelis sententiam procedit.

¶ Tertio reddit attentos ostendens difficultatem rei tractandæ, quod latenter agit Porphyrius, quando proponit quæstiones illas altissimas, a quibus tanquam peritus artifex ingenue se abstinere. Si enim huiusmodi conditionis est res suscepta, ut ex illa emergant tot & tam difficiles quæstiones, super quibus a multis & adhuc grauibus philosophis laboratum est: attentione opus est ne forte in processu facili aliquid admisceatur quod difficultatem possit ingerere.

¶ Item quia si tot & tantæ quæstiones e negotio suscepto pullulant, non est tanta facilitatis negotium huius libri ut sine attentione queat plane intelligi.

¶ Circa primum horum quod ad utilitatem huius tractatus expectat quattuor utilia narrat, quæ nobis præbet præsens libellus quando dicit (Cum sit necessarium) id est expediens & utile in se. Et necessarium ex conditione, id est si uelimus aliquid callere in dialectica Aristotelis, hæc præsens consideratio ualde necessaria est.

Ad quattuor ergo conducit speculatio præsens. Primo ad cognitionem prædicamentorum. Secundo ad diffinitiones. Tertio ad diuisiones. Quarto ad demonstrationes. Quæ omnia totam dialecticam ambiunt.

¶ Ad prædicamenta, quia cum prædicamentum non sit nisi generum & specierum coordinatio in recta linea & differentiarum a latere, non poterit constitui debite sine trium uniuersalium cognitione: puta, generis, & speciei, & differentie. Amplius quia Aristoteles in quocunque prædicamento assignat eius proprietates, non possemus illas esse proprietates cognoscere, nisi ex hoc tractatu nouerimus quid sit proprium. Item quia Aristoteles loquitur de prædicatione denominatiua, quæ sit a nomine significante accidens uel modum accidentis, opus est scire quid sit accidens. Accedit etiam, quod cum accidens in nouem prædicamenta partiatur, frustra aggrediemur cognitionem talium sine cognitione accidentis. Singula ergo uniuersalia utilia sunt & necessaria ad plenam categoriarum cognitionem.

¶ Secunda utilitas est ad diffinitiones reales conficiendas. Omnis enim diffinitio aut explicat quod quid est, aut datur per additionem, hoc est per aliquid quod est extra essentiam diffiniti, iuxta Philosophum septimo Metaphisicæ. Si quidditatiua est, ex genere & differentia debet constare: quorum exacta cognitio hic traditur ab autore. Si datur per additionem, illud quod additur quod non est de essentia diffiniti, uel effluit ab essentia ipsius diffiniti, & sic est proprium: uel non effluit, & sic habet locum accidentis. Et sic patet trium uniuersalium necessitas. Rursus est necessaria consideratio speciei & accidentis: quia cum sola species diffiniatur diffinitione propria: & solum accidens soleat diffiniri diffinitione per additamentum, quo modo sciemus has diffinitiones applicare, nisi prius diffinitorum calleamus naturas? Consideratio ergo om-

nium uniuersalium ad diffinitiones uenandas non parum deseruit.

¶ Tertia utilitas huius tractatus est ad diuisiones recte constituendum. Omnis enim diuisio saltem uniuersi in uniuocata, teste Boetio libro suarum diuisionum, est uel generis in differentias, uel generis in species, uel speciei in indiuidua, generis in propria, accidentis in subiecta, subiecti in accidentia, accidentis in accidentia, quas nullo modo construere poterimus, nisi horum uniuersalium in nobis præcedat cognitio.

¶ Quarta utilitas est ad demonstrationem quæ est id quod dialecticus artifex potissimum docet, de qua Aristoteles in libro posteriorum. Nam cum demonstratio concludat passionem de subiecto sumpta diffinitione quidditatiua loco medij, si necessaria sit horum uniuersalium speculatio ad diffinitiones, erit etiam ad demonstrationes.

¶ Rursus quia cum sint plura genera demonstrationum quæ non sumunt diffinitionem pro medio, sed aliquid quod quodammodo causa logica est inhesionis prædicati ad subiectum in conclusione, & circa causas contingat deceptio, eo quod possunt esse cause de per se, uel de per accidens, ut edificator & album respectu edificij construendi, necessaria est harum causarum speculatio demonstratori. At cognosci non possunt nisi nouerit quid dicitur accidens respectu alterius: ergo cognitio accidentis necessaria est sicut & aliorum uniuersalium. Quare omnia quinque uniuersalia ad hæc quattuor conducunt, licet longe differenter. (Breuibus enitar tibi tradere ea quæ a maioribus nostris suscepimus.)

Hic incipitur secunda pars præfationis usque ad illum locum (Continuo si genera &c.) Vbi reddit auditores dociles ex breuitate, & tractandorum facilitate. Vbi simul doctrinam commendat ex hoc quod a maioribus & antiquioribus patribus sumpta sit. Horum enim uniuersalium descriptiones ab Aristotele in libris Topicorum & ab alijs Peripatheticis sumptæ sunt. Sed quomodo in hoc sit docilitas, iam expositum est. Inquit igitur: breui compendio reserabo tibi illa quæ a sapientibus antiquis de his quinque uniuersalibus tradita sunt, quæ sint tibi tanquam uaticum & medium ad illa quattuor utilia capeffenda. Reddit etiam dociles in hoc quia proponit quæstionum difficultatem a quibus uult se abstinere, quæ etiam clam fuit captata, quando in principio posuit tractandorum ordinem. (Continuo si genera quidem & species in rerum sint ratione.)

¶ Proponit tertium ubi præparatur auditorum attentio ex ipsius rei tractandæ difficultate, ut iam dictum est, quod insinuat cum dicit, se uelle reijcere altissimas quæstiones quæ hic poterant suboriri: cum enim Metaphisicæ & Dialecticæ circa idem laborem teste Philosopho quarto Metaph. Et si diuersimode, multa hic metaphisicalia poterat emergere, & præsertim quattuor a quibus ut peritus rudimentorum artifex ob sua inexple-

PRIMA QVAESTIO

bilem nodosamq; perplexitatem ex industria se absti-
nuit. Prima est, utrum uniuersalia genera & species sint
in natura rerum, ut aiebat Plato, & ante eum Epicu-
rus & Alcimus philosophi, qui ideas posuere essentias
quasdam incorruptibiles & eternas, per quarum parti-
cipationē indiuiduis communicabatur esse (An in solis
nudis) id est an fiant per intellectus opus, ut dicebāt Pe-
ripathetici, & post eos Stilpo Megarensis, non hic fa-
cio uim in geminatione illorum uocabulorum solis nu-
dis puris ut multi gratis ingenia uexantes faciunt: tum
quia littera Argyropili, cui multum fidei tribuo, non
habet illam geminationē, ut uidetur barbaricare Brico-
tus: tū etiā esto q; illa geminatio esset ad exemplaris, mētē,
multoties geminantur uocabula in orationis cōtextu le-
piditatis gratia (Et si corporea sint an corporis ex-
pertia) nec statim q; prima quæstio diluta fuerit animus
in his conquiescit illico hæsitans iam q; in rerum condi-
tione & sine intellectus opere sint. An sint corporalia
uel incorporalia. Et si corporalia an sensibilia, id est qua
sentiri possint uel sensu percipi: & an sint sensibilia siue
aerea. Ponebat enim hic adherens uestigijs Platonis
quasdam substantias corporeas sed insensibiles intra qua-
rum conditionem ponebant demones quod nec Aristote-
les abhorret in toto processu librorum Topicorum. In-
quit ergo quod ab his & circa hæc constantia dicere pro-
posse recusabit. Quippe cum ad metaphysicum qui est
artifex superior huiusmodi rerum contemplatio perti-
neat. (Vt uero de ipsis) Proponit sectam quam imi-
taturus est, quia Peripatheticam ubi satis commēdatur
libellaris processus cum solidiorem doctrinā amplectetur.
Nam cum multe fuerunt philosophorum sectæ, Stoici,
Academici, Peripathetici, Epicuri, Peripathetica his soli-
dior & uerior in omnibus ferme fuit. ideo non immeri-
to a Christianis theologis, Arabibus, Persis, Grecis atq;
Latinis gratissima fuit & nunc est. Proponit etiam mo-
dum quo uult tractare de uniuersalibus: quia modo disse-
rēdi hoc est dialectico & non metaphisico: quā ob causam
credo hunc librum intitulatum fuisse de quinque uocia-
bus. Sed si quis has curiosas quæstiones percontatus fue-
rit eruditionis tentandæ gratia, sic peripathetice respon-
debit atq; dissolues iuxta tres uias nostro seculo recepti-
simas. Ad primam quæstionem responde q; talia uniuersa-
lia non sunt in rerum natura subsistentia, ut aiebat Pla-
to, sed tantum opere intellectus. Verum secundum San-
ctum Thomam si interrogatus fueris, respondebis esse
quendam obiectiuum conceptum, qui non habet esse præ-
ter multa, & prædicatur de multis: quæ definitio in se
quenti quæstione magis ac magis pollietur. Sed iuxta Sco-
tum si logice uis respondere, dic esse secundam intentionē
fundatam in aliqua natura prout habet esse cognitum re-
sultantem ex comparatione qua intellectus comparat
illam naturam sic cognitam in ordine ad sua inferiora
ut eis est communicabilis. Sed loquendo adhuc non logi-
ce, potes loqui de ipso uniuersali (quod ego potius appel-
lassem naturam) dupliciter. Vno modo physice, ut est in
re quod isti uocant uniuersale in potentia remota. Alio

modo metaphisice ut est ab intellectu abstractum ab hæc
eitate. Si primo modo loquamur, est quedam realitas, a
parte rei quæ idem realiter est cum re singulari per se exi-
stente distincta tamen formaliter ab eo, indifferens quan-
tum est de se ad existendum in hoc uel in illo indiuiduo,
ut humanitas in Socrate. Ex quo satis apparet differentia
inter Scotum & Platonem in modo ponendi has natu-
ras. Si autem loquamur de illa natura non ut est in re,
sed ut est in intellectu quod isti appellant uniuersale in
potentia propinqua, nihil aliud est quam ipsamet natura
secundum esse cognitum quod habet in intellectu potens
esse immediatum & proximum fundamentum secundæ
intentionis quæ uniuersale in actu dicitur.

¶ Iuxta nominales dicendum, quod cum talia uniuersalia
sint nomina uocalia uel mentalia uel scripta ipsa sunt a
parte rei ueræ res reales, licet longe differenter quam
Plato ponebat. Quæ quæstiones & tantæ diuersitatis in-
telligentia sequenti quæstione ad unguem, ut aiunt, exa-
minabuntur. Secundum hanc proportionem respondebis
ad alias quæstiones in nominalium uia, secundum quod
diuersimode de uniuersali locutus fueris: nam si de uni-
uersali mentali, dices illud esse qualitatem spiritualem &
esse prorsus rem insensibilem. si de alijs loquaris, potes di-
cere illa esse qualitates & sensibiles, prout diuersimode
opinatus fueris de quidditate nominis & uocis scripti,
cuius speculatio ad superiorem pertinet facultatē: nunc
sufficiat prudentem in uia posuisse.

Prima quæstio de uniuersalibus.

Circa textum precedentem talis mouetur quæstio,
¶ Trūsit dabile uniuersale a parte rei: & quid sit
& qualiter sit.

¶ Quattuor articulis præfens quæstio terminabitur. In
primo quid antiqui philosophi & præsertim Aristoteles
de uniuersalibus senserint explicabimus breuius quo po-
terimus. In secundo opinionem S. Tho. argumentis pro
& contra declaratis. In tertio opinionem doctoris subtis-
lis Scoti cum suis principijs adaperiam. In quarto, men-
tem nominalium referabo: quibus omnibus quædam uti-
lia & scitu digna pro ampliori consideratione istorum
adiungam.

¶ Fuere quidam Philosophi, quorum princeps Heracli-
tus & Cratylus extiterunt, qui uniuersalia ipsa negauerūt,
sola singularia profitentes ac subinde propter continuū
motum & fluxum & instabilem conditionem rerum
aliquid posse scire negantes: propter quod aiebant rerum
ueritates non esse proferēdas, sed citissime digito de ipsis
rebus demonstrandas: ne prolationis mora ueritas ipsa la-
beretur, eundemq; equum non intrare fluiuium & exi-
re. quæ late omnia irridet & persequitur Philosophus
quarto Metaphi. de quorum factione fuit Socrates Pla-
tonis magister: atq; etiam Epicurus, hoc argumento (ut
reor) freti: omne quod est, est singulare, & omne singu-
lare est uariabile, ergo omne ens est uariabile, sed de nul-
lo uariabili est scientia cū debeat esse necessarium: ergo

nihil potest sciri. minorem possent isti probare ex sensu quia discursus satis notus est, maiorem possent probare sic ex sua secta. intellectus est sensus. ergo intelligibile est sensibile. & per consequens intelligibilia sunt mere sensibilia quare singularia. & sic nullum erit vniuersale tenebant. n. mentem esse potissimam sensitiuam vim. animamque simul cum corpore perire atque eam corpus subtilissimum esse. que ratio impulit Epicurum (si uera sunt ea que illi Aristoteles tribuit) ut felicitatem in sensualibus poneret quandoquidem homo alia frui nequiret.

¶ Hij vero quamuis indigni sint qui argumento impetantur ipsa ratio clamat contra eos. nam cum naturalis appetitus non sit frustra omnibus homines naturaliter scire appetant. scientia est sibi possibilis. sed non potest scientia esse nisi de vniuersalibus & impossibiliter aliter se habentibus. ergo vniuersalia sunt. nam si non essent non esset scientia possibilis.

¶ Alij philosophi quorum primarij Epicarmus & Alcimus fuere. quos Plato etiam imitatus est, in contrariam sententiam declinarunt vt seruare possent possibilitatem scientiarum. ponentes quasdam formas indiuisibiles & incorruptibiles & perpetuas quas Ideas uocabant a singularibus rebus separatas. per quarum communicationem res singulares in determinata specie ponebantur. de quibus omnes scientiales propositiones enunciabant & propter eas necessarie fiebant. falso cuiusdam innixi principio. arguebat Plato sic. modus essendi correspondet modo intelligendi sed possumus intelligere hominem sine indiuiduis & adhuc intelligimus. ergo tale vniuersale est sine singularibus.

¶ Ad hec. quod est tale per participationem reducitur ad id quod est tale per essentiam. Sed iste homo est homo per participationem. ergo potest reduci ad id quod est per essentiam tale. sed illud est homo vniuersalis separatus. ergo talis reperitur in rerum conditione. prima harum ratio innititur cuiusdam modo philosophandi Platonis ab intelligibilibus ad sensibilia. Qui modus non minus tenebrosus quam incertus est. Hanc opinionem Aristoteles pluribus in locis sue doctrine carpit ac irridet presertim septimo Metaphi. ubi eum euidentissimis impetit rationibus. quas breuitatis causa pro Metaphisicis consulo relinquo. Aui cena tamen contra eum hanc comentus est facilem rationem in Metaphysica sua. vniuersale quod intendimus (inquit) predicatur de suis inferioribus quorum unumquodque est ipsum tale (non enim de illis predicaretur nisi ipsa singularia in se quodammodo includeret). sed tale vniuersale predicatur de suis inferioribus. ergo non potest poni ipsum separatum ab eis. ut Plato ponebat. hanc rationem in uirtute tangit Philosophus in prefato loco & plures alias quas si prudens lector profunde considerauerit statim iudicabit uel Platonem non intelligi. uel ipsum euidenter angustias pati. nisi uelint ipsum pie interpretari. ut diu Augustinus ipsum interpretatur. sed abeat pietas ubi non opus est charitas.

¶ Adhuc etiam inter antiquos Peripatheticos est digna diatio. Quidam ponentes vniuersalia solum in intellectu dif-

ferentes a Platone qui realiter separatas a rebus sensibilibus ponebat ipsa tamen in nobis congenita siue concreta nec per opus intellectus confecta. Adducetes pro se illud Aristotelis secundo de anima ubi dicit nos intelligere cum uolumus. quod non esset nisi vniuersalia nobis innata fuissent. sed hij facile enunciarunt opinionem suam ad pauca respicientes non plene uidentes ipsum Aristotelem nec ipsam ueritatem. fatetur namque expresse in fine secundi posteriorum vniuersalia uenari in nobis & produci uia sensus & memoriae & experientie.

¶ Illud autem quod pro se adducunt uerum est. si in uero sensu recipiatur. Intelligimus. n. cum uolumus singularia sensibilia. quod si hoc referant ad vniuersales cognitiones. quod non uidetur textui conforme. interpretabor sic textum quod afferunt. Intelligimus cum uolumus. i. cum uolumus intellectum nostrum agentem qui est omnia facere ad illustrationem & denudationem phantasmatum conuertere. diuersi & diuersi conceptus vniuersalium in nostro intellectu possibili pullulant & assurgunt.

¶ Alij uero qui intellectum agentem ab ipsa anima discretum & distinctum posuerunt dixerunt vniuersalia ipsa in nobis defluere ab intellectu agente que ipse intellectus agens iam alias formauerat. sed isti pessime errauerunt tum falsum & prorsus a philosophia alienum assumentes. ut habet uideri tertio de anima. tum etiam quia non opus esset sensu aduenandum vniuersalia cum oppositum Aristoteles teneat.

¶ Quid uero Aristoteles princeps noster super hac re senserit paucis referabimus. qui in plerisque locis sue doctrine mentionem de vniuersalibus faciens mentem suam in aliquo patefcit. & in aliquo dubiam reliquit. quod ergo ex ipso comperitur hoc est. quod vniuersale est unum in multis & unum preter multa. unum in multis quia realiter non separatur a singularibus secundum esse reale. unum preter multa. eo quod per actionem intellectus vniuersale habet fieri & considerari preter indiuiduantes conditiones. primum. scilicet quod vniuersale sit unum in multis in primo libro posteriorum sepius repetit. dixit. n. vniuersalia non esse preter singularia quod intelligendum est secundum esse reale. & alibi vniuersalia non sunt monstra. quod si monstra non sunt. entia naturalia sunt hoc est ipsa singularia realiter sunt. & uersus in secundo posteriorum inquit vniuersale produci in nobis per uiam sensus. experientie & memoriae. quare tale vniuersale non est a parte rei. ut ponebat Plato. Item in predicamentis. de destructis primis substantijs impossibile est aliquid secundarum substantiarum remanere appellans ipsas secundas substantias vniuersalia.

¶ Item primo de anima vniuersale inquit uiuum aut siquid aliud commune predicatur. aut nihil est aut posterius est. ubi Commenta hanc ponit intelligentiam commento. viij. non opinatur (inquit) quod diffinitiones generum & specierum sunt diffinitiones rerum vniuersalium existentium extra animam. sed sunt diffinitiones rerum particularium extra intellectum. sed intellectus est qui agit in eis vniuersaliter. Item septimo Metaphy. ex industria preten-

ait Aristoteles id quod de alijs prædicatur uniuersaliter esse idem cū illis nec esse separatum ab eis, multisq; rationibus probat non esse danda illa uniuersalia separata, ut ponebat Plato, quia tunc necessent dissimilia nec prædicabilia ut facile cui vis Aristotelem vel mediocriter callenti potest patefieri. Sed q; illa uniuersalia debeat ponere Aristoteles per opus intellectus manifesta est probatio, nā cū ipse fateatur scientiam esse pariter & scibilia, & scientia ut ipse inquit, primo posteriorum est de impossibilibus aliter se habere, & hæc non sint singularia cum circa hæc non uersetur ars. fit ut scientia sit de uniuersalibus. Sed ista non sunt realiter separata a singularibus ut ipse expresso probat in locis citatis ergo restat ut tale sumatur secundum opus intellectus, nam q; est, uel realiter est, uel secundum rationis artificium est, & hoc in compitis est notissimum atq; hoc de prima quæstionis parte & articulo,

¶ Verumtamen cū ea que fiunt ex ipso intellectus opere in multiplici sint differentia, ita ut quedam fiant ex illustratione ipsius intellectus agentis phantasia ipsum denudantis & abstrahentis ab ipso intelligibiles species iuxta antiquorum philosophiam, quedam uero sint notionis siue intelligendia. Atus qui & notitiæ appellantur, quedam sint (secundum alios) entia diminuta ex ipso intellectus opere resultantia, non satis compertum est inter recentiores peripatheticos utrum horum sit uniuersale & licet super hoc mētē Aristotelis ex antiquis patribus Boetio, Theophrasto, Alex. Aberro, facile vel diuinando possem facile discernere quod sufficeret si malicia tēporis nō obstitisset, tamen ut tempori aliquid demus tēpestatem opinionum per celebriū doctorum trinae classis breuiter & clarius quo poterimus in medium adducemus, ut quæstio quid est iuxta omnes uias facile dilucidetur,

Opinio sancti Thomæ.

¶ Sancti doctoris opinio secundum nonnullos thomistas non multum differt ab opinione Scoti, Et de secundis intentionibus quasi eodem modo loquuntur sicut explanabitur in opinione Scoti, dicunt n. q; prima intētio potest capi dupliciter uno modo pro abstracto, alio modo pro denominato, pro denominato (inquiunt) est res pro ut habet esse cognitum in intellectu, non cognita sub aliq; proprietate triuialiū sciētiarū grāmaticæ, uellogicæ, uelrhetoricæ, Sed pro abstracto dicunt q; est habitudo ipsius rei sic intellectæ ad ipsum intellectū. Eodem modo dicendū est secundū eos de secunda intentione. Vnde secūda intētio pro denominato est res siue natura intellecta ad aliud comparata secundum aliquā proprietatem Grāmaticam, Logicam uel Rhetoricā. Pro formali uero est ipsa habitudo rei ut sic cognitæ ab ipso intellectu, quare consequenter ad hæc dicendum esset q; uniuersale posset etiam capi pro abstracto & pro formali siue per se significato, & q; uniuersale pro per se significato erit quidam respectus denominans conceptum obiectiuū, qui conceptus a nonnullis thomistis forma specularis appellatur, dicunt n. q; uniuersale nō potest esse ille conceptus obiectiuus per se, quia illud potius

est metaphisicum q; dialecticum uniuersale, nec etiā aggregatum ex tali cōceptu & tali habitudine quia tale est ens per accidens & de illo non est scientia ut patet per Aristotelem. vi. Metaphisi. Restat igitur ut (secundum eos) habitudo illa fundata in illo conceptu obiectiuo secundum illam proprietatem logicam sit uniuersale logicum.

* Ego tamen (& si summopere uellem inter tam celebres doctores nullam prorsus esse discordiā) crediderim hanc pacem inter Thomam & Scotum non esse uerā sed potius fictam nec ad mentem sancti doctoris, non n. puto secundum sanctum Thomam debere poni aliqua intentio uniuersalitatē distincta ab ipsa natura cōcepta more Scotico sed potius (ut breuiter me expediā in materia tam tediosa) quia ex consideratione naturæ relucens in specie intelligibili pro ut habet uniuersalem representationē ad omnia indiuidua, resultat quidā conceptus obiectiuus habens certū modū quē non habet conceptus alius obiectiuus de eadē natura absolute fabricatus ab intellectu, quidē modus nō distinguitur a tali cōceptu, sed est ipsemet cōceptus taliter se habēs quē i presentiarū uniuersale appello, declaro illud sic, natura relucens in specie intelligibili potest cognosci dupliciter, uno modo absolute & isto modo natura sic cōcepta nullo modo est uniuersale nec potest esse, alio modo potest cognosci eadē natura pro ut habet uniuersalem rationē ad plura & tūc conceptus obiectiuus resultans habet rationē uniuersalis, quam distinctionē inferius patebit de mētē sancti Thomæ esse. Duo ergo oportet hic probare esse de mētē sancti Thomæ q; illud q; uocatur uniuersale non sit relatio rationis distincta a de nominato nisi forsam secundū rationē, secundū q; illud tale a me signatum sit uniuersale.

¶ Que duo simul sic probo, secūda intētio nō est relatio que acquiratur distincta a suo fundamētō realiter, sed est conceptus sic se habens, ergo, probatur antecedens ex sancto Thoma opusculo. iij. inquit. n. q; nomē primæ intētionis est quod rebus imponitur absolute mediante conceptione qua fertur intellectus super ipsam rē in se, hoc est non sub aliqua proprietate Logica Grammatica &c. Sed nomen secundæ intētionis est quod imponitur rebus non secundū q; in se sunt, sed secundum q; ipse res sub sunt intētionem quam intellectus facit & operatur, quod quidē nomē habet fieri mediante conceptione qua consideratur res in intellectu pro sic uel nō sic, ut diximus, que declaratio satis conformis uidetur esse diffinitioni secundæ intētionis que cōmuniter affertur ex sancto Thoma, uidelicet esse secundariū conceptū quē habemus de re. Item sex ultima predicamēta secundum sanctū Thomā non dicunt relationē distinctam a fundamētis sed tantū modū se habendi rei, ergo nec in præsentem relationem illa uniuersalitatē nō est quid distinctū a ipso obiectiuo conceptu, non n. uidetur tā diminutū fuisse sanctū Thomam quā si secundam intētionē uocaret illam relationē distinctā a cōceptu obiectiuo, q; quādo incidit sermo de illis non significasset illam relationē esse genus uel uniuersale presertim cum uideretur subtrahere modū per quē insurgat talis relatio, sed conuerto me ad allegationem doctorū, habet sanctus Tho

mas opusculo. iiii. de natura generis capi. vij. hęc verba. natura p ut est in anima ratione vniformitatis quam habet ad omnia sua singularia vt sic, nō multiplicatur in suis indiuiduis, sed plures homines sunt vnus homo & vnum animal. hoc. n. modo conuenit talibus esse genus vel species, si dicas q. id debet intelligi pro denominato. Mirabile est hoc q. ubi ipse loquitur ex professo de natura generis & eius quidditate nullā fecerit mentionē de hac secūda intentione. idem etiā sanctus Thomas capi. ix. circa finem sic ait, cū dicitur homo est animal si consideratur natura animalis absolute, sic non erit in plus animal q̄ homo, sed si cōsideretur hęc natura vt subiecta intentioni vniuersalitatē propter vniformitatē quam accipit ab anima, sic erit in plus & cōmuniū q̄ subiectū de quo prædicatur, & subiūgit, simpliciter igitur accipiēdo animal, pprie sic nō est prædicabile, quia sic est prima substantia, sed accipiendo animal aut hominē sub intētionē vniuersalis vt habet vniformē rationē & c. Animal & homo dicūtur secūde substantiæ, quare genus & species, si dicat aliquis has auctoritates potius probare oppositū illius quod ego intēdo eo q. in omnibus illis ponitur hęc verba subiaccere intentioni, ubi denotatur quodāmodo distinctio illius qd̄ subiacet, ab illo respectu cuius subiaccet, videat qualiter idē sanctus Thomas. vij. Methaphi. textu cōmenti. xlv. quæstione. xx. declarat quid sit subiaccere naturā intentioni vniuersalitatē, non. n. est subiaccere alicui secūde intētionē ut hij vidētur scotizare immo ipsam et cōcepta secundū talem rationē est secūda intētio, inquit. n. (quasi pr euidens illū modū loquendi pluribus esse offēdiculū) postq̄ posuit simile distinctionē cū præcedētī subiaccere intētionē vniuersalitatē nihil aliud esse q̄ q. animal aut homo consideretur ut unum in multis, ecce quomodo ipse conceptus obiecti sub tali cōsideratione productus est ipsūmet vniversale. Item in tractatu de vniuersalibus habet hęc verba, forma inquit illa (loquēdo de genere) est vniuersalis secundū q. habet vniformem rationē ad omnia indiuidua, pro ut est equaliter similitudo omnium & ducens nos in eorū cognitionem, Et adducit exemplū de statua, & in eodē capite diffiniens in quo stet unitas & ratio generis dicit in hoc stare quia genus significat formā nō determinate hanc uel illā, ubi manifestum est q. nō loquitur de genere pro denominato cū inquirat propriā rationē generis, nec etiam hoc potest tribui illi secūde intētionē nā illa nihil significat singulariū ipsius generis. Item quia comparatio quam facit de statua non potest cōpetere illi secūde intētionē, quæ nec simulachrū est nec imago.

¶ Ad propositū igitur. cū vniuersale nō sit secūda intētio nec (ut isti scotizāt) aliqua natura absolute considerata, restat vt sit nā cōsiderata pro ut habet vniformē rationē, nec valet q. quidā dicit q. illa natura potius cognoscitur esse genus q̄ per talē habeat rationē generis, nā esto q. in specie intelligibili quodāmodo reluceat illa natura secundū vniformē rationem nō tamē habet rationē generis logici, nisi illud esse cogniti quod habet talis natura fabricatum & productum sit ab intellectu secundū illam vniformem rationem.

¶ Sed ut amplius cognoscatur illud esse cognitū esse vniuersale, & modus etiā quo pducitur ab intellectu secundū istā uia, notabo aliquot passus p omnes libros sancti Thomæ dispersos ex quibus colligetur sancti doctoris intentio super quæstione hac.

¶ Primus est qui habetur apud sanctum Thomā primā parte quæstione. lxxxv. in responsione ad secundū argumētū ubi uidetur agere de intellectu quomodo se habet ad vniuersale, dicitur (inquit) vniuersale abstractum, duo intelliguntur, ipsa natura rei, & abstractio seu vniuersalitas, ipsa igitur natura cui accidit uel intelligi uel abstracti non est nisi in singularibus, sed hoc ipsum qd̄ est intelligi uel abstracti intentionē vniuersalitatē est in intellectu, & vocat abstrahere intelligere naturā specificam sine conditionibus indiuiduantibus & subdit, humanitas quæ intelligitur non est nisi in hoc uel in illo, sed q. apprehenditur sine conditionibus indiuiduantibus quod est ipsam abstracti ad quod sequitur intentio vniuersalitatē, accidit humanitati secundū q. percipitur ab intellectu: in quo est similitudo speciei & nō indiuidualium principiorum, & ad ducit satis acommoatam similitudinem, nam uisus noster uidet colorem pomi sine eius odore. Manifestum est q. talis color qui uidetur nō est nisi in pomo, sed q. sit sine odore perceptus, accidit ei hoc ex parte uisus in quō in visu est similitudo coloris & non odoris, sic humanitati accidit intelligi sine indiuidualibus conditionibus non ex parte rei, quia res non est sine illis, sed ex parte similitudinis in intellectu receptæ, hęc ille in virtute.

¶ Ex hoc passu habes q. natura humana & alia quæcūq. specifica siue vniuersalis non separatur realiter a re, sed tātū per abstractionē & opus intellectus, habes etiā intētionem vniuersalitatē sequi ipsam abstractionē, sed qualiter fiat hęc abstractio secundū hanc uiam.

¶ Sit secundus passus ex eadem distinctione articulo primo abstrahere (inquit) contingit dupliciter, vno modo per modum cōpositionis & diuisionis sicut intelligimus aliquid esse in aliquo uel esse separatū ab eo, alio modo, per modum simplicitatis quæ in uia Scoti abstractio precipua solet appellari intelligēdo unum nihil cōsiderādo de alio, abstrahere primo modo secundū intellectū ea quæ secundū rem non sunt abstracta non sit sine falsitate, sed secundo modo non habet falsitatem, & adducit analogiam quæ pbat intētiū, ut si dicamus colorem non esse in corpore colorato falsitas erit in dicto, sed si consideremus colorem nihil considerando de corpore, nō erit falsitas, sic dicit q. ea quæ pertinent ad speciem equi & lapidis possunt intelligi sine conditionibus indiuiduantibus absq. falsitate. Sed insurget aliquis, intellectus intelligit rem aliter q̄ sit, & sub modo opposito suæ conditionis quia cum nō sit separata illa natura intelligit esse separatam, ergo falsus est intellectus sic concipiēdo. Ad hoc ipse respondet q. ly aliter potest referri ad rem quæ intelligitur & ad intellectum, si referatur ly aliter ad rem quæ intelligitur, sensus est q. aliud intelligitur q̄ sit in re. Et sic falsus est intellectus, si autem referatur ad intellectum ita ut alius modus sit in intelligēdo, q̄ sit in essendo ipsa res, tunc male infertur

quia tunc non est falsus intellectus. Sed de abstractione qualiter fiat in prefato articulo manifestat. (inquit) n. cū phantasmata non habeant eundē modū essendi cū intellectu cum sint similitudines indiuiduorū materialium, non possunt sua uirtute imprimere aliquid in intellectu possibili, sed ex conuersione intellectus agentis ad phantasma sic ipsum phantasma disponitur, ut resultet in intellectu possibili quaedam species siue similitudo que est representatiua illius quod representat phantasma, solum quo ad naturam speciei & subdit in sententia. q. de ratione intellectus agentis in tali negotio sunt duo, illuminare phantasma hoc est reddere ipsum habile & dispositū ad hoc q. ex ipso species intelligibilis abstrahatur sicut n. pars sensitiua ex cōiunctione quā hēt ad intellectū efficitur (vt ita dicā) uigorousior & maioris uirtutis ita phantasmata ex uirtute quā habent ad intellectum agētē & ex conuersione ipsius intellectus (uirtutē n. intellectui agenti contactu phisico quia uirtus intellectus agentis attingit ipsa phantasmata) habilitiora & maioris uirtutis redduntur, aliud est abstrahere quod pertinet ad ipsū intellectū agentem in ordine ad species intelligibiles in quātum ex illuminatione intellectus agentis accipere possumus per intellectū possibile considerationem ipsarum specierū sine indiuidualibus conditionibus quae intellectum possibilem informant haec ille in sententia. & plura alia quae breuitatis gratia missa facio.

* Ex hoc dicto habes multa. primum. modum abstrahendi quo abstrahitur species. secundum. qualiter id fiat absq. falsitate. tertium intellectus agentis officia in tali abstractione. quartum. & quod magis debet a te pōderari. q. uniuersale non est species intelligibilis sed natura accepta in consideratione ipsius intellectus possibilis in tali specie representata & relucēte. atq. hoc idē dictū clarius & expressius idem doctor in secundo de anima super illo capite quod sic incipitur (Sensitiuū autē prima mutatiōe & c. Dicit uniuersalitati inuenio aduenit naturae secundum q. abstrahitur a materia indiuiduali non realiter inquit vt Plato. sed obiectiue apprehendens naturam praeter esse indiuiduale sine quo esse non potest in rerum natura haec ille. vbi dicit naturam esse obiectiue in intellectu cōceptā. ¶ Tertius passus habetur ab eodem sancto Thoma. opusculo. ij. lectione. ij. qui exponens illud dictum Boetij uniuersale dum intelligitur & singulare dū sentitur sic ait, quia illa natura eadem quae erat indiuiduata per materiā in singularibus hominibus efficitur ipsa uniuersalis per actionem intellectus depurantis & denudantis ipsum a conditionibus indiuiduantibus, ideo ab ipso intellectu rationem uniuersalis & praedicabilis accipit. Et paulo post subiungit. haec autem similitudo & species existens in anima est una numero & singularis, ipsa autem uniuersalitas eius nō est ex hoc q. ipsa sit in anima sed ex hoc q. cōparatur ab intellectu possibili ad multa singularia significata habentia esse uel opinata & eorum iudicium quantum ad ipsa est idem. & concludit non esse inconueniens q. illa similitudo sit res singularis & q. denominetur uniuersalis secundum q. habet & cognoscitur ha-

bere uniformem rationem ad sua singularia, ubi adducit exemplum de statua.

¶ Ex hoc dicto colligi potest q. uniuersalitas posterior est ipsa abstractione quam agit intellectus agens abstrahendo species.

¶ Sequitur secūdo q. ad q. hoc uniuersale resultat in intellectu, oportet q. illud qd. relucet ī specie intelligibili cognoscatur notitia comparatiua qua comparatur illud quod relucet ad ea quae representat secundum q. uniformiter participatur ab eis.

¶ Quartus passus est ipsius sancti Thomae in prefato opusculo lectione. iij. ubi inquit aliud est dicere animal in quantum animal, aliud est dicere animal in quantum uniuersale, nā animal in quantum animal, solum est forma intelligibilis secundum abstractionem de qua potest dici q. esse est est prius uniuersale. sicut simplex est prius composito, qd. ad bonū sensum intellige, & subdit animal igitur in quantum animal non est genus nec species nec unum nec multa, sed animal in quantum uniuersale, non est animal solum, sed est animal & aliquid non animal, quod dicit propter illud distinctū modum se habendi quem habet conceptus obiectiui formati ab intellectu notitia comparatiua ut iam diximus in principio huius materiae quem non habet quādo absolute consideratur & concipitur natura illi relucēs in specie illa. n. ut sic est animal in quantum animal uel homo in quantum homo. & sequitur, itaq. animal est tantum animal in se consideratum quod est secundum esse cognitum.

¶ Ex quo dicto eliciuntur etiam multa, primum q. hoc q. est esse uniuersale posterius quodammodo est q. consideratio ipsius naturae in specie relucētis, & q. esse ipsius uniuersalis pro suppoit esse consideratum siue cognitum ipsius naturae.

¶ In fertur. ij. quemdam neothericū thomistam a ueritate Thomae toto caelo deuiasse cum dicat ex opere intellectus comparantis non fieri actu uniuersalis natura illa relucens sed cognosci illam naturam esse uniuersale, unde licet uerū sit q. in illa specie est representatio qua representatur omnia indiuidua indifferenter & secundum uniformem rationem, tamen nisi intellectus cognoscat illā naturam non quomodocumq. sed cognitione comparatiua in ordine ad sua singularia, nondum fabricatum est uniuersale logicum.

¶ Sequitur. iij. q. natura sic cognita per abstractionem ut humanitas, nec est una nec plures. nec est genus. nec species. ac si clarius dicere ut ex mente Auicē. Ab Scotistis dicitur, equinitas est tantū equinitas hoc corrola. aperte probat sanctus Thomas opusculo prefato in. iij. lectione, pro quo ostendendo sit

¶ Quintus passus ubi habet sanctus Thomas haec uerba, si queratur an illa natura sic considerata ut cognita est, sit una uel plures neutrum concedendum est quia utruq. est extra intellectum humanitatis & utruq. potest accidere sibi, si. n. esset pluralitas de intellectu eius, nunq. posset esse una cum tamen una sit secundum q. est in Socrate. similiter si unitas esset de intellectu eius, tunc non posset plurif

plurificari sed esset una & eadē sorti & Platoni, nam si esse in hoc singulari esset de intellectu eius, numq̄ esset extra hoc singulare, & si ei pro ut sic, non competeret esse in hoc singulari, numq̄ esset in eo, & sic concludit q̄ non est de intellectu eius esse in hoc, uel non esse in hoc, quare homo in quantum sic, abstrahit a quolibet esse, & ulterius probat q̄ illa natura ut sic, non sit uniuersalis de se, quia ratio speciei uel generis non competit ei secundum eius absolutam significationem. si n. de intellectu eius esset uniuersalitas tunc in quocūq; inueniretur uniuersale, sed hoc est falsum quia in sorte non inuenitur aliqua uniuersalitas, sed quicquid in eo est, est singulare & indiuiduale & concluditq; uniuersalitas accidit ipsi nature secundū intellectus considerationē, ex quo infert ipse causam quare hęc ppositio sit falsa sortes est species, quæ veracesset si homini in q̄tum homo cōpeteret esse species, quia quicquid conuenit homini in quantum homo conuenit etiam sorti, addicit etiam post multa doctor sanctus vnū valde notandum. q̄ hęc natura habet duplex esse, vnum in singularibus, aliud in anima. Et secundum utrūq; esse consequitur hanc naturā accidentia & predicata accidentalia. vn de secundū primū quia est esse physicū & reale ratione ei⁹ in quo est consequitur ipsam quædam predicata per accidens ut q̄ hō est albus, homo est currens uel legens. secundū hoc esse non potest dici q̄ ratio uniuersalis competat ei, quia non inuenitur in indiuiduis secundum vnitatē ut sit unum quid conueniens omnibus, quod uniuersalis ratio exigit, & concludens ait. relinquatur ergo q̄ ratio generis uel speciei accidit nature secundum esse quod habet in anima & ponit exemplum de natura humana,

¶ Ex hoc dicto habes multa pulcherrima præter ea quæ iā collecta sunt. q̄ naturam humanā secundū esse cognitum, sequitur ratio uniuersalis.

¶ Habes. ij. q̄ natura humana secundū esse cognitum, est homo in quantum homo absolute considerata sine cōparatione ad indiuidua vnde licet ipsa representet ex se vniformiter omnia indiuidua, tamen nisi cognoscatur ab intellectu comparatiue & non absolute in ordine ad indiuidua nō cōsequitur uniuersalitas, & est simile, quia & si statua Herculis de se potest representare Herculem, tamen nisi sit cognita secundum cōparationem ad Herculem quem representat, nullus erit in representatione actiua respectus.

¶ Habet. iij. q̄ vnitas uniuersalis est vnitas proueniens ab intellectu, & q̄ in re nulla est vnitas correspondens, quia talis ratio nunq̄ accidit nature nisi secundum esse quod habet in anima, ut sanctus Thomas aperte testatus est, hoc quidē sanctus Thomas corroborat & testatur super septimo Metaphi. lectione. xij. vbi notat q̄ uniuersale accipitur dupliciter vno mō. pro ipsa natura absolute cōsiderata quæ est homo in quantum homo. & huic competit predicari in quid & per consequens secundum hoc esse erunt diffinitiones, demonstrationes, & tandem omnia sciētialia, alio modo inquit potest accipi in quantum est uniuersale id est in quantum natura predicta accipitur cū intentione uniuersalitatis & secundū hanc rationem competit ei esse

genus & species, & uniuersale. quæ quidem ratio est in hoc q̄ intellectus illam formam accipit vt vna in multis, hæc ille.

¶ Habes etiam ex doctrina illa, hanc non esse per se homo est uniuersale, & causa etiam quare hæc sit falsa sortes est uniuersale, habes etiam differentiam inter Scotum & sanctum Thomā stando in hac nostra intelligentia, q̄ ille, uniuersale pro formali appellat quādam relationem rationis realiter distinctam a natura illa secundū esse cognitum quod habet in intellectu, sed secundū sanctū Thomā est illud esse cognitū nature relucentis secundū q̄ habet vniformem rationem ad singularia differūt etiā, quia secundū Scotū vnitati uniuersalis correspondet alia vnitas in re quæ est minor vnitate numerali, vt suo loco declarabitur, sed secundū hūc, non correspondet illo modo, sed qualiter sibi correspondeat vnitas in re inferius dicitur.

¶ Colligitur vltimo uniuersale iuxta sanctū Thomā esse ens rationis quia siue capiatur, vt dicūt aliqui, pro secūda intentione distincta ab ipso conceptu obiectiuo eo modo quo Scotus ponit, ens rationis est, si autem capiatur pro conceptu obiectiuo fabricato ab intellectu qui nil aliud est q̄ ipsa natura cognita comparatiua notitia ut habet vniformem rationem ad sua singularia, est etiam ens rationis, cum habeat esse totaliter ab opere intellectus,

¶ His habitis de mente sancti Thomæ ponantur conclusiones ad quæ situm responsiue quarū prima sit. Non est dabilis aliqua natura a parte rei pluribus cōmunicabilis quæ habeat dici uniuersale in potentia remota rei singulari idē p̄ficata. hæc conclusio est contra Scotū. quæ sic pbatur autoritatibus Aristotelis septimo Metaphi, arguentis contra Platonem vbi dicit, animal cōmune vel homo cōmunis non est aliqua substantia in rerum natura, sed hoc habet forma animalis ab intellectu, quare a parte rei non est dabilis talis natura. Itē Boetius super primo Perhierarchy as ait, quicquid est ideo est quia vnun numero est, sed ratione sic, quia uel illa natura distingueretur realiter, ab indiuiduo vel ratione, non realiter quia iam incidere in opinionem Platonis, ergo distinguitur ratione, quare per opus intellectus, & sic realiter non est in re quod erat probandum, si dicas ut dici debet q̄ distinguitur formaliter, cōtra omne ens est reale vel ratiois, ergo omnis distinctio est realis uel rationis probo consequentiam quia distinctio rerum sequitur modum essendi ipsarum.

¶ Secunda conclusio. uniuersale non est conceptus formalis mentis formaliter representans plura singularia, hæc conclusio aduersatur cōmuni schole nominalium quæ sic suadeo, pro cuius suasionem notant Thomistæ q̄ duplex est uniuersale, uniuersale in representando, & uniuersale in predicando, uniuersale in representando est id mediāte quo intelligimus uniuersaliter, & isto modo non negatur a conceptu isto formali uniuersalitas, sed negatur ab eo vniversalitas in predicando.

¶ Sed probo iam assumptum, Aristoteles habet. vij. Metaphi. uniuersale nō est aliquid reale, sed conceptus formalis mentis est vera res, ergo non est uniuersale de quo loquitur conceptus ille, per hoc etiam poteris probare uniuers

sale non esse speciem intelligibilem.

¶ Item non est dabilis causa cur notitia petri nō sit vniuersalis sicut notitia hominū nisi quia hoc significat vniuersale & illud indiuiduum, sed non est dicendum q. id q. significatur per notitiam hominū sit vniuersale existens a parte rei. quia incidit in errorem Platonis. ergo quia significat vniuersale obiectiue existēs ī intellectu, sed ppter vnumquodq. tale & illud magis, sequitur, igitur q. illud vniuersale obiectiuum erit magis & proprius vniuersale, sed quia haec ratio non probat plane veritatē huius cōclusionis negatiue aliter arguitur, quia vel habendo cōceptū animalis habetur conceptus aliarū specierum vel non, si sic, igitur gen⁹ & species sunt idē cōceptus quod est falsissimum, si non, poterit dari genus sine speciebus quod est falsum & impossibile, cum possit dari conceptus generi eius sine specificis.

¶ Tertia conclusio, conceptus obiectiuus naturae relucētis in specie absolutae fabricatus non est vniuersale. conclusio satis patet ex dictis sancti Thomae eo q. natura illa vt sic, nec est vnum, nec multa, nec vniuersalis nec singularis, Item quia talis non est secunda intētio. ergo non est vniuersale, consequētia patet a superiori ad inferius negatiue. antecedens est satis notum cum nō sit secundarius cōcept⁹ rei, appellatur tamen natura illa ut sic a nōnullis scotizantibus thomistis vniuersale in potentia propinqua, sed hoc non est ad meā opinionē, p hoc poteris pbare illā speciē nudam nō esse vniuersale de quo loquimur qd' ex p'fessō probat. s. doctor in praefata distin. arti. ij.

¶ Quarta conclusio, conceptus obiectiuus siue esse cognitum naturae relucētis in specie causatus seu derelictus ab intellectu ex actu intelligendi secundū hanc rationē q. est vnum in multis & praeter multa est vniuersale formaliter, haec conclusio nō alia via suaderi potest nisi quia nō appet quid sit tale vniuersale, nisi dicas cū his esse relationem rationis distinctā a conceptu obiectiuo ipsum conceptū obiectiuū denominantē formaliter vniuersale quod non puto esse de mente sancti Thomae vt in principio visum est & ī capite de genere amplius videbitur, atq; hoc de questione secundū hanc viā, quā longiuscule protraximus vt iam palam fiet in scholis opinio tam peripathetica quae sub obscuris latebris versabatur.

¶ Vnum tamē oportet hic vt te non lateat q. quando audis in hac schola q. in abstractione vniuersalium sit abstractio praeter conditiones materiales, non intelligas q. sit abstractio hominis sine materia carne esse & quantitate, quia ista de essentia hominis sunt nec possunt ab ipsa abstrahi, sed intellige q. sit talis abstractio & consideratio sine hac materia & sine hac carne & hac quantitate, haec n. sunt indiuiduātia principia vt practicabitur in capi. de specie vnde hic quodāmodo sit abstractio secundū physicam cōpositionē in quo etiā stat bona pars differētia inter Scotū & sanctū Thomā. Nā Scotus abstrahit humanitatē a sorteitate a qua formaliter distinguitur, hic vero ab hac materia & ab hac quantitate &c.

¶ Nec debet alicui mirū videri q. in hac declaratiōe opinio nis sancti Thomae sic manibus & pedib⁹ a tramite cōmū

ni deuinus cū diffinitio Aristotelis ipsius vniuersalis quā dat secūdo posteriorū sic est vni in multis & vni praeter multa, nullo pacto nisi obliquo & tortuoso sensu possit cōpetere relationi illi rationis quā isti vocāt vniuersale p formali, nō n. pōt praedicari illa secūda intētio de his respectu quorū dicitur vniuersale nisi ex toto recurras ad opinionē Scoti dicēdo q. nō debet exerceri per secundā intētionē praedicatio illa vniuersale sed per suū fundamentum qui modus exercēdi nusquā fuit reperiens apud Sanctum Thomā quod videtur mirū, cū illud sit vnum de necessariis ad tuendā imaginationem hanc, quare semper sto in dictis meis.

¶ Sed an ens sit vniuersale vel non secundū hanc viā, factilis est responsio, nam cū nō sit vniuocū secundū hanc viā non habebit vniuniformem rationē ad sua singularia, & sic non est capax vnitatis quam habet vniuersale, sed de hoc haecenus articulo,

Opinio Scoti.

¶ Pro intelligentia opinionis Scoti praefigēda sunt aliqua ex pulchris locis suae doctrinae excerpta quae tanquā petitiones in hac doctrina debent supponi.

¶ Primum est vniuersale sicut & alia concreta tripliciter solet accipi, vno mō p abstracto siue pro subiecto denominato quod nominales materiale significatum vocassent quod est id cui applicatur vniuersalitatē intentio.

¶ Secundo modo accipi solet pro ipsa secūda intētionē quae in hac via vocatur per se significatū, quam nominales formaliter significatū ipsius vniuersalis appellassent quia est veluti forma denominans aliq. naturā secundū esse obiectiuū qd' hēt eē in intellectu dicitur secundū esse obiectiuū, quia secūdū esse reale natura non potest fundare in se secundū intētionem nisi acquirat nouum esse per considerationem intellectus atq; ob id dicitur ab his natura illa vniuersale remotum, Sed de his ad Metaphysicum proprie pertinet tractare.

¶ Tertio solet accipi concretive pro aggregato ex subiecto & tali intētionē ipsum taliter denominatē, & hoc videtur esse ens per accidens, de quo ad nullum pertinet artificem tractare quia ex Aristotele sexto Metaphi. de ente per accidens non habetur scientia propter defectum vnitatis quia multa includit, haud dissimilem distinctionem potes facere iuxta huius doctoris sententiam de isto termino Album & de quocunq. concreto, hoc ad litteram ponit Scotus in logica sua questione quarta super vniuersalibus, & idem ponit secundo sententia distinctione tertia questione prima, etiam septimo Metaphi. quod bene nota pro quocūq. vniuersali, ad dissoluendās autoritates in contrariū adductas.

¶ Ex hoc apparet quanta sit connexio inter hos artifices quos Aristoteles generales vocat videlicet logicum & Metaphysicū nā fundamentū siue subiectū earū intētionum quas logicus per se considerat Metaphysici est per se scrutari, licet non in quantum tale, quia ab ipso consideratur

ratur in quantum ens : a logico in quantum fundamen-
tum . Quare non abs re fit si aliquando (presertim
huius doctoris uestigia insequendo) metaphysica logicis
miscbuntur . Hoc enim est quod Philosophus aiebat logi-
cum & methaphysicum circa idem laborare , & Aui-
cenna logicus considerat de secundis intentionibus adiun-
ctis primis maxime cum pro tyrunculis ad metaphysica-
lia instruendis non omnino noceat uel prelibatiunculam
de his degustasse .

¶ Secundum notabile . Duplex est conceptus , quidam
tenens se ex parte obiecti qui obiectiuus appellatur ,
Quidam tenens se ex parte intellectus qui formalis di-
citur . Conceptus obiectiuus est ipsa res uel realitas con-
cepta prout habet esse obiectiuum in intellectu actumque
intelligendi terminat .

Conceptus formalis est notitia siue realis qualitas qua
noster intellectus rem ipsam cognoscit & a qua for-
maliter cognoscens denominatur . Hec distinctio com-
munis est in uia omnium realium : sed quod res secun-
dum quod habet esse obiectiuum in intellectu debeat ap-
pellari conceptus . Commentator tertio de Anima com-
mento .xviij. aperte testatur , dicens intentiones intelle-
ctæ continuantur cum intentionibus imaginatis .

Hanc distinctionem conceptus ponit Scotus nono theore-
mate , inquit enim conceptum dico qui actum intelligen-
di terminat . Et infra exponens se ait . Conceptum dico
omnem actum intellectus prout est in intellectu , non ut
forma , sed ut actu cognito . Et subiungit declarans
quod esse sit illud dicens . Hoc autem quod est esse in in-
tellectu non est nisi habere relationem actualem ad intelle-
ctum , ubi expresse dicit aliud esse formam qua intelligimus ,
& conceptus quo intelligitur

¶ Rursus conceptus hic obiectiuus subdiuiditur in con-
ceptum simpliciter simplicem , & conceptum non sim-
pliciter simplicem .

Conceptus simpliciter simplex sic diffinitur a scoto in
primo , distinctione secunda , questione secunda , est ille
qui non est resolubilis in alios conceptus , id est res uel rea-
litas concepta in qua non includuntur aliqua que pos-
sunt perfecte per se distinctas cognitiones terminare .
esse nanque resolubile hoc pacto metaphysice , non est a-
liud quam includere aliqua que possint separari in-
tellectione , id est quod unum possit perfecte cognosci si-
ne alio , ut conceptus entis , & ultimarum differen-
tiarum .

Conceptus non simpliciter simplex per oppositum diffi-
nitur , qualis est conceptus humanitatis & animalita-
tis &c . Sed quia hoc quod est esse resolubile presupponitur
& dicit ordinem ad compositionem , sit notabile tertium .

¶ Duplex est compositio , Physica & Metaphy . Com-
positio Physica est compositio ex re & re , realiter di-
stinctis (ad bonum sensum) ut compositio que reperit-
tur in entibus naturalibus , similiter & in artificiali-
bus , ut Sortes est compositio Physica , quia componit-
tur ex corpore & anima : que acceptio uulgaris est

& nulli ignota .

¶ Compositio autem Metaphysica , est compositio ali-
quarum entitatum que idemificantur realiter & ta-
men qualibet illarum per se proprie & perfecte po-
test distincte cognosci : Sicut in albedine ante omnem
actum intellectus ex ipsa rei natura aliquid est re-
peribile quo sit color . & aliud per quod differat ab
alijs coloribus , esto quod in tali non sit compositio
rei & rei . Hec autem entia realitates nuncupantur ,
quia aliquo modo habent aliquid commune cum rebus que
possunt separari realiter . Sicut enim due res possunt
seorsum distincte cognosci conceptu proprio , ita & il-
le realitates possunt cognosci per se ab intellectu per-
fecte immutabili , deficiunt tamen a conditione rea-
rum : quia illæ ualent per se discretæ & separatim
existere . hæc uero non propter idemtitatem realem
quam habent cum tertio quod Metaphysic . compo-
nunt , & quia nullum eorum per se est ens .

Modus autem imaginandi istarum realitatum hic est :
nam in . A . albedine aliquid est reperibile quo sit ens ,
& illud entitas appellatur . Aliquid quo sit color ,
quod coloreitas appellatur . Aliud quo sit albedo , quod
albedineitas dicitur . Aliud quo sit hæc , quod generali
nomine hæcitas nuncupatur .

Inter hæc autem imaginatur Scotus quod ex ipsa rei
natura est ordo prioritatis & posterioritatis , secluso
intellectus opere , eo quod primum competit albedini
esse colorem quam esse albedinem : itaque si per possi-
bile semoueretur ab ipsa id per quod est color , non sub-
inde semoueretur id per quod est ens .

Habent se etiam hæc realitates per modum contrahen-
tis & contrahibilis , siue per modum actuabilis &
actuantis . Habet enim unaquæque harum realita-
tum (seclusa hæcitate) in illo priori natura , an-
tequam contrahatur ex se indifferentiam ad esse
in hoc uel in illo : adueniente tamen posteriori reali-
tate contrahitur ad esse in hoc uel in illo determi-
nate , ac subinde aliquo modo perficitur : ut realitas
illa per quam albedo est color , in illo priori natura
antequam sit albedineitas de se est indifferens ad esse
in hac specie uel in illa , adueniente tamen albedinei-
tate coarctatur potentialitas siue indifferentia illa , &
determinatur & perficitur esse in hac specie sic ut non
possit esse in alia . Proportionabiliter dic de albedineitate
in ordine ad hæcitatatem .

¶ Nec irrideri debet opinio hæc quia his uocabulis
barbaris utatur , multoties nanque ipse Aristoteles fini-
git uocabula que non sunt imposita gratia explicatio-
nis conceptuum .

Adde etiam quod Boetius Peripatheticorum Latinorum
princeps , senatoria grauitate præditus editione secun-
da , secundi Perihermenas his uocabulis utitur , Pla-
tonitas , inquit , incommunicabilis qualitas est , quo
in speculationibus tradendis nemo extitit nec gra-
uior , nec elegantior : quare non est mirum , si his uo-

cabulis Scotica utatur schola: praesertim cum in his quae super rerum omnium disquisitione traduntur, non exquisita orationis lepos, sed incorrupta ueritas ex primenda est.

¶ Alia est compositio percelebris ab huius opinionis principe imaginata, ut compositio ex positiuo & priuatiuo. Sed hanc missam faciamus tanquam proposito impertinentem.

Ex quo sequitur, quod soli deo repugnat haec compositio methaphysica cum in ipso nequeat esse potentialitas propter suam infinitam perfectionem.

Sed quia consideratio haec compositionis nequit fieri sine abstractione

¶ Notatur quarto duplicem esse abstractionem: Diuisiua, quod idem est ac si per propositionem negatiuam: unum ab alio remoueas. Praecisissima est cognitio qua intellectus cognoscit unum sine alio, quod alio modo est idem cum ipso: ut cognitio qua cognoscitur homo nihil considerando de eius indiuiduantibus conditionibus, nihil remouendo ab ipso. Et omnino eodem modo hic dicendum est sicut annotatum est in opinione sancti Thomae de abstractione hac duplici, quam Aristoteles aliquo modo expressit secundo Physicorum: quando dixit abstractionem non est mendacium, quod intellige de secunda abstractione quae fit sine compositione & diuisione.

At cum compositionem Methaphysicam eiusque considerationem distinctio formalis maxime committetur

¶ Notatur quint oin hac uia: quod sicut plures sunt gradus idempnitatis, ita sunt plures gradus distinctionis, Sunt enim aliqua tanta idempnitate idem, ut nec ratione distinguantur. Alia quae ex natura rei sunt idem, distinguuntur tamen ratione: ut homo & humanitas praedicando ipsum a ratione suppositali, sunt alia quae non sunt ex natura rei idem: ut Sortes & Plato, rationalitas & animalitas, Sunt ergo ut ipsos gradus distinctionis ordianur duo gradus praecipue distinctionis, rationis uidelicet, & ex natura rei: illa distinguuntur ratione quae distinguuntur per operationem intellectus negotiantis uel comparantis unum in ordine ad aliud: sicut homo & humanitas, sapientia & sapiens in diuinis: quae non differunt nisi penes concretionem & abstractum: quam abstractionem intellectus facit nulla posita differentia in re, nisi intellectu negotiante: pariter in hac propositione, Sortes est Sortes, Sortes est cognitus ut subiectum differt a seipso Sorte cognito: ut predicatum ratione.

¶ Vterius distinctio ex natura rei habet sub se multos gradus: scilicet. Distinctionem formalem, Distinctionem realem, Distinctionem essentialem, Distinctionem se totis obiectiue, Distinctionem se totis subiectiue. Illa distinguuntur se totis obiectiue quibus non est communibilis idem conceptus quidditatiuus, ut duae ultimae differentiae.

Illae uero subiectiue quae non conueniunt in aliqua realitate existente in eodem subiecto: ut Sortes & Plato,

nec coincidit haec distinctio cum reali: quia aliquid distinguitur realiter ab alio & non se totis subiectiue, ut materia & forma Socratis, & tamen non distinguuntur se totis subiectiue.

Distinctio essentialis est distinctio eorum quibus eadem essentia numero non communicatur, ut inter Sortem & Platonem, albedinem & parietem, Quae distinctio in creaturis eadem est cum reali distinctione: sed in diuinis ut constat, longe differt ab ea, habent se ergo sicut superius & inferius.

¶ Distinctio realis uenari poterit ex idempnitatis realis descriptione, quam ipsemet Scotus ponit tertia quae stione, primo sententiarum: articulo tertio: ubi dicit id esse idem realiter alicui, quod est omnimoda contradictio illud esse sine hoc: quam descriptionem intellige, dummodo alterum illorum non sit relatio uel deus uel pars alterius. Haec diffinitio Aristotelicae innititur doctrinae qui septimo Topicorum capite primo dicit, faciliter destrui problema de eodem & diuerso per uiam contradictionis ut si quaeratur an Sortes sit Plato, facile destruitur per uiam contradictionis sic: Sortes in .A. tempore est in quo non est Plato: ergo Sortes non est Plato. Illud idem asserit iste doctor quolibet tertio, articulo tertio, inquit enim, uniuersaliter id quod conuenit alicui, sic quae est omnimoda contradictio illud esse sine hoc, illud est illi idem realiter, & per oppositum diffinit distinctionem realem: inquit enim quando est omnimoda contradictio unum esse sine alio, tunc distinguuntur realiter, per quod concludit ibidem similitudineitatem non distinguui realiter ab ipsa similitudine: & similitudinem distinguui realiter ab albedine.

¶ Distinctio formalis (cuius occasione omnia ista declarata sunt) nomen habet a forma ipsa deriuatum. Vbi breuiter nota, quod forma dicitur multipliciter. Vno modo communiter pro altera & principali parte compositi, siue sit compositum per se siue per accidens: ut forma substantialis respectu rei naturalis, quae a Scotistis appellatur forma partis. Alia est forma quae a Scoto in tertio sententiarum distinctione secunda, articulo tertio, forma totius appellatur: quae nihil aliud est quam natura uel quidditas alicuius rei, ut humanitas & equinitas: Sed quod haec natura siue quidditas totius possit & debeat appellari forma & nomen hoc non sit praeter Aristotelis doctrinam. Patet ex Aristotele septimo Metaphysicorum, secundo cap. ubi Arist. loquens de causa, ut Argropili habet translatio postquam enumerauit omnia genera causarum sic dicit. Atque eorum quaedam sunt ut subiecta ueluti partes, quaedam ut quidditas totum in quo compositio est atque forma. Haec ille. ut humanitas dicitur totius forma non quae ipsa immediate materiam informet & perficiat: sed quia suppositum ipsa natura quidditatiue est homo sicut forma substantialis sensitiua materia est & dicitur animata: in quo satis uidetur differre forma partis & forma totius inter se. Differunt etiam quia forma partis dicitur terminus formalis generationis. Forma uero totius dicitur terminus completus &

tus & ultimatus ipsius generationis: ab his tamen non sumit nostra distinctio nomen.

¶ Alio modo sumitur forma methaphorice & translatione, translatione sumpta ab his pro quacunque ratione obiectuali poteste ex se terminare actum intelligendi atque ipsum mouere quae appellatur formalitas in hac uia: & sic solet diffiniri:

¶ Est ratio obiectiualis potens ex natura rei esse terminum alicuius noticiæ: esse autem rationem obiectiualem non est nisi aliqua realitas quae est in potentia proxima ad terminandum actus intellectus, quae pro tanto forma siue formalitas dicitur, quia sicut forma naturali cognoscitur res Physica cuius naturæ sit. Ita per realitatem siue formalitatem cognoscimus: cuius quidditatis compositum metaphysicum est cuius talis realitas est.

Nec hic curio ponere differentiam inter formalitatem, quidditatem, & realitatem: & si realiter in hac uia sit habilis differentia, sed uno & generali nomine eas confundam, de quibus forsitan postea. Dicitur ergo talis distinctio formalis, quia semper cadit inter formas tertio modo dictas, ut iam declarabimus.

¶ Distinctio ergo formalis siue, ut proprius ipse Scotus loquitur, non idemptitas formalis ex idemptitate formali habet cognosci, cum rectum sui iudex sit & obliqui: quam posuit huius sectæ princeps in multis locis suæ doctrine: ut in primo: distinctione secunda, questione septima. Et in eodem, distinctione octaua, questione quarta: inquit enim sic primo loco.

Voco autem idemptitatem formalem, ubi illud quod dicitur sic idem includit illud cui sic est idem in sua ratione formali, & per consequens per se primo modo. Et in secundo loco citato, declarans quid sit includi in sua ratione formali dicit. Includere aliquid formaliter, est includere aliquid in sua ratione essentiali.

Et declarans ulterius quid sit ratio formalis: subiungit id esse quod si diffinitio includentis assignaretur in clusum esset diffinitio includentis, uel pars diffinitionis eius.

Ex hoc licet elicere diffinitionem distinctionis: Illa distinguntur formaliter, quando illud quod sic est distinctum sic se habet in ordine ad aliud ad quod est distinctum quod non includit ipsum in sua ratione formali. Alio modo & clarius ponitur diffinitio modo loquendi consueti, quæ etiam de mente Scoti esse uidetur: Est distinctio aliquarum duarum formalitatum quæ sunt uni tertio idem realiter habentium ex se quod prædicta contradictoria uerificentur de illis. Per hoc quod dicit duarum formalitatum, ponit differentiam inter distinctionem formalem & realem: dixi quæ sunt idem realiter ad differentiam distinctionis realitatum, quæ in diuersis suppositis reperiuntur: quæ distinctio reduci potest ad se totum subiectiuæ, per se habentium ex se ponitur differentia inter humanitatem sortis quam tu concipis obiectiuæ, & ego concipio, supposito quod ego

iam applicauerim secundam intentionem speciei, & tu non: iam de istis uerificantur istæ: hæc humanitas est species: hæc humanitas est non species: sed quia hoc fit ex ipsa intellectus uirtute, & non est ex ipsa realitatum natura: non dicuntur distingui hac distinctione. Similiter homo & humanitas præscindendo a supposito de illis prædicantur ista prædicata abstractum & non abstractum: & quia hoc est per opus intellectus negotiantis non arguit in his distinctionem formalem. Sed quod hæc diffinitio sit ad mentem Scoti, patet ex uerbis allatis, ex quibus quiuis facile inferet hanc diffinitionem quæ data est. Item etiam in primo, distinctione secunda, questione septima, postquam posuit distinctionem rationis inquit: Alia est maior distinctio in intellectu concipiendo duobus actibus duo obiecta formalia, & hoc siue illis formalitatibus correspondeant diuersæ res, ut intelligendo hominem & asinum, siue intelligendo colorem disgregatiuum uisus. Si dicas quod ibi loquitur de distinctione ex natura rei, hoc est falsum: ut in toto processu quem ibi facit patere potest. ubi uenatur nomen huic distinctioni: Nec renuit quod appellatur distinctio formalis, quamquæ censeo melius appellari posse non idemptitas formalis: sed hoc intellige ibi probare de paternitate & essentia diuina, nam in alijs realitatibus rerum creaturarum nihil prohibet talē nō idemptitatem distinctionem formalem appellari.

¶ Colligitur ex mente Scoti quod dupliciter potest dici aliquid esse idem formaliter alteri, uel quia includens aliud formaliter est eius diffinitio, uel pars diffinitionis eius. Fit etiam ut ratione unius secundæ partis omne superius sit idem formaliter inferiori, atque per consequens non distingui formaliter.

Colligitur etiam ut duplex sit distinctio formalis. Quædam mutua quæ propria est: quædam non mutua.

¶ Distinctio formalis mutua est quando inter formalitates est talis habitudo, quod neutra aliam includit in sua ratione formali ut inter animalitatem & rationalitatem.

Altera est non mutua, quando una illarum includit in suo conceptu formali aliam, uel in sua compositione methaphysica, sed non econtra, ut humanitas & animalitas. Corollarium patet: quia quod modis dicitur unum contradi. Toriorum dicitur & reliquum.

¶ Fit etiam ut iuxta mentem Scoti possint dari alia quæ sint idem formaliter, & tamen de eis prædicata contradictoria possunt uerificari, sed illa non sunt idem idemptitate formali proprie dicta. Illa enim est impropria idemptitas formalis, quæ prouenit ratione secundæ partis diffinitionis idemptitatis formalis, ut patet de humanitate & animalitate. Quare ista potius dicerem ex mente huius doctoris distinguere formaliter quam esse idem formaliter, eo quod secundum istum doctorem in primo, distinctione tricesima, questione quarta, duo sunt effectus huius distinctionis formalis. Vnus, quod si distincte conciperentur ab intel-

lectu: perfecte immutabili assignaret illis distinctas definitiones: qui effectus competit animalitati & humanitati. Alius effectus est, quod si illa quae distinguuntur formaliter distincte concipiuntur, habebit intellectus esse unde formet hanc propositionem negatiuam. A. non est. B. si ly. a. & b. sunt nomina illarum realitatum quae sic distinguuntur. Unde per hos effectus ex mente Scoti deriuatos satis patet definitionem illam ultimo datam esse satis ad mentem Scoti, atq; humanitatem & animalitatem distingui formaliter, nec parui facias hanc doctrinam, & si ex mente Scoti hucusque non sit deriuata, quia multu facit ad rei intelligentiam ad explodendum contradictionem in Scoto.

¶ Sed quod haec distinctio non sit praeter Aristotelis doctrinam ut multi existimant: nec omnino contra rationis principia, autoritate & ratione sic illam suadent autores & fautores huius sectae, & praesertim Franciscus de Maronis in suo conspectu & in formalitatibus. Habetur ex Aristotele in Predicamentis capite de qualitate, quod idem calor numero qui est de prima specie qualitatis ut est dispositio, est de tertia ut est passibilis qualitas: ergo de mente eius est quod unus & idem calor numero pertinet ad duas species, & hoc non esset, nisi in tali essent distinctae naturae quae possent habere distinctas definitiones si cognoscerentur: ergo est distinctio plusquam rationis in aliquibus quae sunt idem realiter, quare est distinctio formalis.

Item tertio Physicorum ait, Actio & passio cum idem significant realiter in numero, habent tamen quod quid erat alterum & alterum distincta. Ex qua autoritate argue ut sois ad propositum.

Item quarto Metaphysicorum textu commenti tertio: Ens & unum sunt una natura, distincta uero ratione quidditatiua. Item tertio de Anima, Aliud est magnitudo, aliud magnitudinis esse.

¶ Quae autoritates non possunt intelligi de distinctione reali, ut constat, nec de distinctione rationis. Nam quando aliqua distinguuntur quidditatiue, non distinguuntur solum ex intellectus opere: nam cum quidditas sit proprie de numero obiectorum precedentium operationem intellectus non fit ab intellectus opere: quare non est omnino imaginatio haec praeter Aristotelem, ut quidam male asseuerant.

¶ Nec est tam difficilis intelligentiae imaginatio haec, ut articulus trinitatis, ut multi nominalium dicunt: nam ille a nemine hominum pro hoc statu intelligitur: hoc uero quamplurimi intelligunt: atque ut ostendatur eius non repugnantia, accipe hanc rationem: in albedine quae nullam compositionem physicam admittit secluso intellectus opere aliquid est reperiri quo est color, aliquid quo est albedo, aliquid quo est haec. Quae si diffinirentur distincte assignaretur definitiones: quare sunt distinctae quidditates: & sic maior est ibi quae distinctio rationis, & non est distinctio realis, postquam sunt unum realiter ut constat, ergo media quadam distinctione distin-

guntur, quam licet appellare formalem.

¶ Et confirmatur, in ipsa albedine aliquid est quo conueniat cum alijs coloribus, & aliquid est quo differat ab alijs, sed hoc non potest esse unum & idem omnimoda idempitate, cum non possit esse unum & idem principium conuenientiae & differentiae, ergo ibi sunt aliqua aliquo modo diuersa, sed non realiter ut constat, nec ratione, cum ante opus intellectus sit in albedine id quo conueniat, & id quo differat, ergo media quadam distinctione distinguuntur, quae formalis est. Hanc eandem distinctionem concedit in diuinis Ocham, & dicit se concedere illam propter fidem.

Scotus tamen in diuinis & in creaturis eam concedit. Dicit enim in primo Sententiarum, questione tricesima tertia, quod ea quae distinguuntur quidditatiue, non distinguuntur tantum ratione: sed in uno & eodem reperiuntur distinctae realitates, ergo distinguuntur plusquam ratione, quare cum idempitate numerali concedenda est distinctio formalis secundum Scotum, esto quod ipse non uideatur probare in exemplis suis nisi in diuinis.

¶ Dubitas autem qualiter distinctio & diffinitum distinguantur, an distinguantur formaliter an ratione? Resolutio communis Scotistarum est, quod distinguuntur formaliter, & probant sic, nitentes illud trahere ex Aristotele & Scoto quod quid est alterius extremi est medium in demonstratione potissima ex Aristotele primo Posteriorum, igitur altera praemissarum, id est maior non difert a conclusione, nisi ratione diffinitionis & diffiniti: sed ex re ipsa ante opus intellectus illa praemissa est euidentis intellectui & conclusio non: ergo ex re ipsa aliqua non idempitas est inter diffinitum & diffinitionem, alioqui ex natura rei id esset demonstratum & non demonstratum, quod est contradictio. Hanc rationem ponunt illi.

¶ Haec ratio est ipsius Scoti in primo: distinctione secunda, questione secunda, qua probat ipse Scotus conceptum diffinitionis distingui a conceptu diffiniti, & ad hoc propositum est satis efficax, retorta tamen ad presentem difficultatem non est tanti uigoris. Posset enim dici, quod licet conceptus obiectiuus diffinitionis differat a conceptu diffiniti penes hoc quod clarius & distinctius ipso representet id quod utrunque habet representare: hoc tamen non sufficit ad presentem distinctionem formalem inferendam nisi illa differentia proueniret in diffinito & diffinitione ex parte alicuius realitatis incluse in uno quae non est in alio, quam non uideo.

¶ Quare existimarem Scotistas hos magis hoc tenere, ut consequenter loquantur in uia sua, quam quod ex principijs Scoti possint illud deducere: cum enim teneant quod totum physicum distinguitur realiter a partibus simul sumptis, uidentur sibi consequenter loqui: si compositum ipsum metaphysicum ponant distinctum a suis partibus simul quae importantur in diffinitione

nitio[n]e, inter quæ cum non cadit distinctio realis putat de bere cadere distinctio[n]e ex natura rei, ut enim h[ab]et Aristo, in proæmio physicorum: sustinet nomen, idest diffinitum in ordine ad diffinitionem quod totum in ordine ad partes, ergo diffinitum cū sit totū, & diffinitio sint eius partes distinguuntur inter se ex natura rei, sicut totum philosophicum a partibus.

¶ Sed consequenter ad Scotum (licet sit quodammodo de nomine quæstio) non abs re diceretur stricto modo inter diffinitione[m] & diffinitum non esse distinctio[n]e[m] formale[m], eo q[uo]d idē importatur in ambobus licet diuersimode. Quæ quidē diuersitas cū dicat ordinē ad intellectū quia stat in hoc q[uo]d unum magis q[uam] aliud representet (esto q[uo]d ex opere negotiatio ipsius non proficiatur) talis diuersitas appellari posset distinctio rationis.

¶ Tum etiam quia ex uerbis ipsius Scoti in præfatis iam locis, illa sunt idem formaliter, quorum unius diffinitio est alterius diffinitio, quod contingit in proposito, oportet te tamen si uelles sustinere hoc, imaginari alium nouum modum distinctionis rationis, sed quæstio est de nomine atq[ue] de hoc hætenus.

¶ Distinctio ex natura rei est distinctio aliquorū, siue rerū siue realitatum quæ nata sunt ex se esse fundamēta cōtradictionis, i. q[uo]d predicata cōtradictoria uerificōtur, & intellectus opere secluso. Hæc diffinitio clarior est ex præcedēti diffinitione quā[m] quæ explanatione cōgeat. Ex qua habes hanc distinctio[n]em communiter competere omni distinctio[n]i quæ non est rationis. Nec placet ponere alium gradum distinctionis distinctum a distinctio[n]e reali & formalitum quia non contrauenimus Scoto, tum etiam quia omnis distinctio realis uidetur quod sit distinctio ex natura rei, si ipsum uocabulum pōderes: quare distinctio ex natura rei superius quoddā est ad distinctio[n]e[m] realem & formalem: atq[ue] p[er] hoc rescinduntur multi p[ro]cessus inanes importunorum Scotistarum.

¶ Rursum aduerte sexto quod duplex est in hac uia intentio prima & secunda. Quæ diuisio similis est nominalium diuisioni, qui diuidunt terminum in terminum primæ intentionis & secundæ. Vnde Scotus habet in secundo, distinctio[n]e uicesima tertia, quæstione prima, hoc uocabulum intendere a quo intentio deriuatur: nihil aliud significare quā[m] in aliud tendere, quod quidem potest intelligi dupliciter. Vno modo large, alio modo stricte. Large tendere in aliud, nihil aliud est quā[m] tendere in aliquod obiectum uel terminum, siue illud quod tenditur ducatur ab illo obiecto uel termino, siue libere tendat & ducat se in illud: & isto modo cuiuslibet potentia siue rationalis siue brutalis erit in aliud tendere. Alio modo strictius & proprius capitur tendere pro potentia tendente in obiectum libere ducente se in ipsum obiectum. Quo modo sola potentia rationalis dicitur tendere: quia sola illa libere tendit. Sed hoc de nomine est ad rem tamen deuenientes

¶ Primæ intentio, ut Scotus habet in primo distinctio[n]e uicesima tertia. Est conceptus qui natus est causari circa rem immediate sine opere uel actu intellectus ne-

gotiantis. Et hoc capiendo rem largissime, ut non tantum se extendat ad rem realem & positiuam, sed ad realitatem & priuatiuum. Per hoc quod dicit Scotus circa rem, uolunt aliqui Scotistæ ponere differentiam inter conceptum obiectiuum & primam intentionem dicentes quod prima intentio est esse cognitum quod habet res sub aliqua particulari ratione, ut sub ratione hominis uel animalis: taliter ut sit in potentia proxima ad fundandam secundam intentionem: conceptum uero obiectiuum inquit ad plura se extendere. Inquit enim extendere se ad rem prout habet esse obiectiuum in specie intelligibili, & prima intentio ad ipsam rem prout habet esse iam cognitum, ita quod se habent ut superius & inferius. Sed quicquid sit de hoc cum audis in diffinitione Scoti conceptum intellige obiectiuum siue primam intentionem & non formalem. Et ratio mea est: quia, ut constat ex Auicennæ dicto logica tractat de secundis intentionibus adiunctis primis, ergo secundæ intentiones in primis debent fundari: sed non fundantur nisi in esse cognito ipsarum rerum, ergo tale esse cognitum erit prima intentio. Dicitur a Scoto, qui sit circa rem, quia non requiritur quod sit alicuius rei realis, sed alicuius realitatis in ipsa existens, dicitur sine opere negotiatio intellectus, ad differentiam secundarum intentionum, quæ habent fieri per opus negotiatiuum intellectus ut postea dicitur. Ex hac diffinitione sequitur quosdam Scotistas contra suum principem fuisse locutos: dicentes primam intentionem esse relationem rationis terminatam ad rem cognitam.

¶ Secunda intentio sic diffinitur ab eodem Scoto loco præfato. est relatio rationis pertinens ad extremum uel actum intellectus componentis uel diuidentis uel saltem conferentis unum ad alterum.

Per extremum propositionis intelligit ipse subiectum & predicatum uel partes eorum. Vel ad actum componentis, idest uel pertinens ad propositionem uel affirmatiuam uel negatiuam: Vel saltem conferentis, idest uel est actus sequens aliquam collationem uel comparisonem intellectus. Vnde per primam partem huius longæ diffinitionis non uoluit insinuare nec diffinire Scotus tantum substantiam diffiniti: sed etiam circa ea quæ habet causari ipsa secunda intentio: nam per hoc quod dicit extremum propositionis, includit Scotus q[uo]d fundamentum secundæ intentionis potest esse terminus incomplexus secundum quod nomen est. Talis enim constituit propositionem ut Aristoteles. fatetur includit etiam ea quæ possunt esse fundamenta secundæ intentionis quæ est formaliter uniuersale. Per aliud quod dicit, uel actum intellectus componentis uel diuidi. &c. insinuauit harum secundarum intentionum ipsas propositiones & orationes quæ sunt actus & intellectus diuisiui & compositiui posse esse fundamenta: & tandem per materiam & fundamentum quod designauit, dedit nobis intelligere quod omnia illa in quibus fundantur secundæ intentiones debent habere aliquam

translatitiā significationē ad nomina primarum intentionum: sed clarius ex hac diffinitione poterit hęc præfens diffinitio ellici. Secunda intentio est relatio rationis causata seu derelicta per actum cōparatiuum intellectus comparantis primam intentionem in qua fundatur in ordine ad aliud sub aliqua proprietate triualium scientiarum, logicę, grāmaticę, uel rhetoricę: ut si postquam animal cognouerim, comparem ipsum animal cognitū in ordine ad hominem secundum q̄. continet ipsum in sua representatione cōsurget in aīali secūdu esse cognitum secūda intētio a qua formaliter ipsum animal denominetur superius, & generaliter qualis fuerit illa proprietate sub qua fit collatio ab intellectu talis assurget secūda intentio. Prima particula huius diffinitionis ponitur loco generis: omnis enim secūda intentio est relatio rationis & non e contra, ut patet derelationibus rationis quę cōsurgunt in intellectu mediante simplici actu cognitiuo. Per hoc q̄ dicit mediāte cōparatiuo differt secūda intētio a relationibus rationis quę habēt esse mediāte actu simplici. Per hoc quod dicit sub aliqua pprietate differt ab alijs relationibus rationis quę possunt fieri mediāte opere cōparatiuo intellectus, sed non sub pprietate: ut si cognouerim Socrate in ordine ad Platonē secundum quod nō est idem realiter cum illo relatio quę causabitur ex tali cognitione non erit secūda intentio.

¶ Pro quo aduerte q̄ intellectum dupliciter contingit operari: uno modo intelligendo simpliciter & absolute aliquam rem. Alio modo intelligendo aliquid in ordine ad aliud: & hoc dupliciter, quia uel intelligit comparatiue sub proprietate triualium scientiarū. Vel cōparatiue sine tali pprietate: sed sub alia puta trāscēdentali. Primus actus appellatur actus simplex, secundus & tertius comparatiuus: sed de his comparatiuis primus est qui ad hoc negotium conducit. Si enim comparatur animal ad hominem sub hac ratione q̄, unum est alio communicabilius nō consurgit ullo pacto secūda intentio.

¶ Oportet insuper aduerte q̄ ad hoc q̄ secūda intentio consurgat, oportet quod comparatio illa sub qua debet consurgere sit uera, hoc est q̄ sit sub aliqua pprietate quę uere competat uel possit competere primę intentioni quę cognoscitur comparatiue: nam si tu compares conceptum animal, sub hac ratione quod adest & abest subiecto, quę non est pprietas eius sed accidentis, non consurgit intentio generis, quia non uere comparasti: quia igitur collatio habet fieri sub pprietate: & hęc pprietas maxime in diffinitione importatur, generaliter comparatur primę intentiones ad sua significata per diffinitiones logicales tanquam per medium ad suum terminum, sicq̄ resultant hęc entia rationis in uniuersum.

¶ Ex his omnibus sequuntur multa hanc materiam aperientia. Primo sequitur quosdam Scotistas male locutos fuisse non ponēdo distinctionem rationis inter subiectum & prædicatum huius, sortes est Sortes, cū id ad litterā fateatur Scotus in præfata diffinitione.

¶ Infertur secūdo male chimerizasse Franciscum de Maronis in suo conflatu super primo sent. dis. xxiiij. q̄.

prima, dicentem secūdas intentiones esse quasdam aptitudines ex natura rei, conuenientes quidditatibus secūdam esse obiectiuum.

¶ Sequitur tertio alios Scotistas male Scotizasse cum assignātes de more Storicę disciplinę instātia nature & originis, inter ea quę requiruntur ad secūdas intētionē pducēdas. In secūdo instātia nature siue originis posuerunt intellectum agētē, cum secūdam ueriorē & communiorē doctrinam diuinus intellectus (qui potest causare huiusmodi secūdas intētionē & alios respectus) nō distinguatur in intellectum agētē & possibilem. Item quia dubium est an uoluntas possit huiusmodi secūdas intētionē producere & ex sua operatione derelinquere. Deficiunt etiam quia iam q̄ numerant tam prolixę præcedētia ad secūdam intētionē omittunt sensus exterioris cognitionem a quo omnis nostra progreditur cognitio. Sed dimitto hos ipsis cimerijs tenebris obscuriores.

¶ Sequitur quarto has secūdas intētionē nunq̄ fundari nisi in primis secundum esse cognitum.

¶ Sequitur quinto hanc propositionem esse in rigore falsam, secūda intētio est. Corollarium patet, nam secūde intētionē nō habēt uerius esse quam ea quibus attribuuntur sed ea quibus attribuuntur habent tantum esse cognitū, ergo non habēt uerum esse: sed propter esse tantum cognitum, quod habēt res in intellectu non conceduntur in rigore propositiones de est secūdo adiacēte, quia istę non conceduntur, Adam est, Rosa est in tempore hyemis ergo nec hęc debet concedi in rigore secūda intētio est: Nec inconuenit q̄ de his secūdis intētionibus habeamus ueram scientiam, esto quod non existant cum de rosa in hyeme id contingat.

¶ Ex hoc sequitur has secūdas intētionē proprie non inherere alicui, nec proprie esse in aliquo subiecto: quia ad hoc quod inherere requiritur quod ipse existant: quare Auicenna quando dixit secūdas intētionē primis adiungi, non intellexit de propria adherētia: sed adiungitur, eo q̄ quasi subiectiue sunt in primis intētionibus uel denominant ipsas.

¶ Est etiam secūdas intētionē non posse mouere intellectum de se ad causandū partialiter sui noticiā, cū motio & productio sit uerus actus entis realis, quare qui oppositum sustinēt, dant nobis modum quo possimus substinere Antichristum & chimeram posse modo aliquid causare, quod non minus impossibile uidetur quam ipsa chimera.

¶ Sequitur ultimo, quod esto quod p se non moueant, cū non repugnet ipsas aliquomodo intelligi, cognoscētur a posteriori: & ex consequēti ratione primarum intētionum in quibus fundantur, & hoc ratione aliquarum proprietatum reptarum in talibus primis intētionibus in quibus hęc uirtualiter continentur.

¶ Sed arguit aliquis contra hos ex mēte Scoti: nam cum ipse dicat intētionē causari ab intellectu sequitur quod si sunt effectus per se cause uerę realis maiorē entitatē habebit secūda intētio a sua causa q̄ a suo fundamento quare corollariorum processus totus ruit.

¶ Argumentū hoc licet non sit tā magni momenti ut ap-
paret ad infirmādum quod iam bene dictum est, inuoluit
tamē bonam difficultatē, an videlicet secunda intētio pro-
prie ab intellectu pducatur vel potius derelinquatur ex o-
pere ipso intellectus. super hac difficultate ut sine argumē-
tis procedamus placet mihi opinio Aureoli & aliquorum
Scotistarū dicētium secundam intētionē non proprie p-
duci sed derelinqui potius ex cōparatione quae dicta est.

Primo quia omne genus relationū videtur potius extre-
mis positis derelinqui q̄ produci. Secundo quia si produ-
ceretur ab intellectu aut per actū intelligendi, aut per ali-
quem aliū actum intellectus, nō primum, quia illo actu ni-
hil producitur cum ipse sit finis ipsius potētiae ut Scotus
tenet in .j. distinctione .ij. questione. et .ij. nec secūdū, quia ma-
xime esset ille actus collatiuus, sed hoc non, quia quero
an ille actus sit productiuus vel non. si sic. cum omnis ac-
tus productiuus in intellectu nō sit productiuus nisi act⁹
intelligēdi vel speciei intelligibilis ut Scotus habet in .j.
distinctione .ij. questione. vi. & .vij. ergo illo actu non pro-
ducetur relatio. si des secūdū q, non est productiuus ille
actus collatiuus. ergo quomodo mediante eo producitur
aliquid? non videtur.

¶ Sit notabile. vij. & vltimum dupliciter dicitur aliquid
cōmunicabile, vno modo vt quod, alio mō ut quo. cōmuni-
cabile ut quod appellatur a Scoto aliqua natura sic se ha-
bens q, ipsa est ipsum cui cōmunicatur, & ē diffinitio Sco-
ti in primo distinctione .ij. questioe. vij. & in .ij. distinctio-
ne. xxij. questione vnica quae sic intelligitur, est natura
quedam quae q̄tum est de senō repugnat esse idē pluribus
copulatiue vt humanitas.

¶ Cōmunicabile ut quo est forma (large capiēdo formā)
qua aliquid est tale. & talis forma non est ipsum realiter
quod mediante ipsa est tale, ut forma substāntialis est cōmu-
nicabile vt quo materiae & cuiuslibet supposito quia mediā-
te ipsa ipsum suppositū vel materia est talis, non tamen est
ipsum suppositū nec ipsa materia sic informata. similiter
& albedo est cōmunicabile vt quo. i. est forma qua median-
te paries est albus nō tamē est paries albus.

¶ Ex quibus apparet quamlibet formam artis & formā
quae physice rem ipsam componit, siue faciat ens per se si-
ue ens per accidens esse cōmunicabilem vt quo. Sequitur
amplius humanitatē Christi respectu verbi diuini esse cō-
municabilem vt quo, cum sit forma quedam qua verbum
diuinum est tale & non est ipsum verbum diuinum reali-
ter, sequitur etiā quālibet formam totius quae in hac via
natura specifica est & generaliter realitates esse cōcabilia
vt qd, quaelibet enim illarū sic se habet q, ipsa aliquid est
tale & ipsa est ipsum tale. Animalitate namq; sortes est
animal & animalitas est ipsemet sortes.

¶ Sequitur amplius q, si in rigore capiantur hae diffinitio-
nes. nequit idem esse cōmunicabile vt quod & cōmunicabi-
le ut quo, corollarium patet ex vltimis particulis diffini-
tionum quae sibi inuicem repugnant. nam si humanitas so-
cratis est cōmunicabile ut quod, illa est ipsemet socrates,
et si illa est vt quo illa nō est ipsemet socrates ut patet ex
diffinitione, modo ista pugnant ex diametro.

¶ Nec obstat q, Scotus dicat in locis citatis q, quaelibet na-
tura est utroq; modo cōmunicabilis vt quod, & ut quo,
quia illud sano modo debet intelligi. dicitur. n. humanitas
Socratis cōmunicabile ut quo pro quanto humanitate
sortes denominatur homo, sicut dicimus q, Albedine sor-
tes est albus, ex eo q, uidetur esse similitudo inter formam
partis & formam totius quia sicut albedo est quo parie-
tis albi, ita humanitas uidetur q, si id quo mediante sor-
tes sit homo. sed cōmuniter loquentes aliam dant diffini-
tionē videlicet. Cōmunicabile ut quo est id cui non repu-
gnat quantum est ex parte sui denominare plura copula-
tiue, ut hęc albedo, secundum quos oportet fateri cōmuni-
cabile ut quod esse cōmunicabile ut quo, nisi facias uim in
illo quod dicitur in diffinitione de denominatione: referen-
do illud ad denominationē accidentalem, quod pro libito
est. sed hoc ad no men stat.

¶ Exurgit tamen ex dictis statim scrupus quia non re-
pugnare esse idē pluribus copulatiue praesupponit q, illud
cui hoc non repugnat non sit de se hoc & singulare, cum
ergo natura diuina sit de se hęc & singularissima nō po-
test esse cōmunicabilis ut quod pluribus copulatiue quod
est error, cum uere & realiter ipsa sit cōmunicabilis
imo cōmunicatur, est. n. id quo pater est deus, & filius est
deus. & est ipsemet pater. & ipsemet filius,

¶ Hic quidam iuniores distinguūt, q, dupliciter est aliquid
cōmunicabile ut quod, uno modo per idēmpitatē, alio mo-
do per indifferentiam. per idēmpitatē est sic esse cōmuni-
cabile q, pluribus actu cōmunicatur manens vnum & idē
cum quibus idēmpificatur realiter, atq; hoc modo sola es-
sentia diuina dicitur esse cōmunicabilis, quia una & eadē
indiuisa manens tribus personis cōmunicatur & est idē
illis realiter ratione suae infinite perfectionis.

¶ Cōmunicabile per indifferentiam non est nisi natura de
se indifferens, hoc est non magis apta ad esse in hoc indi-
uiduo q̄ in illo, ut humanitas quae quātū est ex parte corū
quae includuntur in sua essentia non habet maiorem apti-
tudinē a l cōtrahi per sorticitatem q̄ per Platonicitatem.
sed postq̄ vni cōmunicatur non potest alteri communi-
ari, quod habet natura illa ex parte contrahentis magis q̄
ex parte sui propter quod quaelibet natura creata cōmu-
nicatur cum diuisione ita ut in uno indiuiduo posita tota
liter remoueatur ab alio. Ad propositum igitur, quādo
natura est cōmunicabile per indifferentiam, tunc quia cō-
municatur cum diuisione non est de se hęc, quia quicquid
est de se hoc: est res singularis, modo singulare non pōt
diuidi, sed cōmunicabile per idēmpitatē eo modo quo
diximus quia cōmunicatur sine sui diuisione non amit-
tit suam singularitatem per communicationem qua com-
municatur, & sic patet obiectionis solutio.

* Ex hoc sequitur in rigore loquendo, non posse id quod
cōmunicatur per idēmpitatē esse cōmunicabile per
indifferentiam, q, si aliquando Scotus dicat q, quaelibet na-
tura est pluribus cōmunicabilis per idēmpitatē, illud in-
telligit de natura quae est cōmunicabile ut quod ad bonū
sensum, ex eo quia quaelibet natura cōmunicabilis ut
quod idēmpificatur realiter, cum eo cui cōmunicatur,

Et q̄ ista quae dicta sunt de hac comunicabilitate sint de mente Scoti patet, nam ipsemet Scotus quasi respondens ad hanc eandem objectionem quae facta est de essentia diuina ponens differentiam inter naturam creatam et incretam inquit, q̄ natura creata propter suam imperfectionem non comunicatur sine diuisione sui. Et hinc dicit ipse q̄ tot quot sunt supposita sunt humanitates, nō tamē (inquit) sic contingit in essentia diuina: quae propter suam perfectionem infinitam manens vna et indiuisa comunicatur his quibus comunicatur. Et sic clare sequitur nostra responsio quando dicebatur q̄ illud quod debet comunicari nō debet esse de se hoc, intelligebatur de comunicabilitate quae sit cum diuisione qualis est in naturis creatis. Hoc idē videtur beatus Augustinus. vii. de Trinitate capi. vi. senti re q̄ essentia diuina non sit genus nec species probat per hoc q̄ genus et species multiplicantur in suis indiuiduis, ita q̄ si sint tres equi tria animalia sunt. Et si sint sortes, Plato, Cicero, etiam tres homines sunt: ita vt multiplicatis indiuiduis multiplicentur species, non sic autē est in essentia diuina quādo comunicatur, quia multiplicatis personis non multiplicatur essentia, quod dictum bene nota pro hac opinione.

¶ Ex reali et Metaphysica comunicabilitate vt quod, et vt quo. originatur alia geminata comunicabilitas logica vt quod et vt quo. Vnde comunicabile vt quod secunde intentionaliter potest dici nomen quod praedicatur de aliquo in concreto dicens essentiam respectu illius de quo praedicatur, vt in his praedicationibus lapis est corpus lapis est substantia, vbi vnum quodq̄ illorū praedicatorū potest dici comunicabile vt quod. Comunicabile vero vt quo logice erit nomen quod praedicatur de alio accidentaliter et de nominatiue vt in his sortes est albus verbum diuinum est homo, nec obstat q̄ res significata per praedictum sit ipse met sortes, quia licet sortes sit talis ratione albedinis non tamen est sortes ratione ipsius albedinis.

¶ Ex his sequitur q̄ omne illud quod comunicatur vt forma parit siue perficiat id cui comunicatur siue non erit comunicabile vt quo. Primum ponitur propter formas communes tam substantiales q̄ accidentales. Secundum propter benedictam humanitatem Christi quae nullo pacto perficit ipsum verbum sed ab ipso potius sustentatur, quia illi modo speciali vnitur.

¶ Habes etiam ex hac norma dicendi rationē illius problebris dicti in hac schola propter quod et quo standū est in quo. i. quando est questio propter quid aliquid est quod siue tale, et ulterius queratur de illo quo mediāte quo illud est q̄ standū est in quo. i. dicendum est q̄ illud quo se ipso est tale. Exemplum est clarum de re alba et albedine. nec est par ratio de quo et de quod quantum ad sistendum in interrogatione. nam regula Scoti est satis communis apud Scotistas, quando aliquid est quod siue tale, signabile est quo. i. forma qua mediante illud denominetur tale. quae videtur esse causa tante multiplicis rerū in via Scoti.

¶ His habitis et declaratis ad questionem positam iuxta hanc viā respondetur per tres conclusiones insequens mēbra primi notabilis quarum Prima.

¶ Dabilis est aliqua natura a parte rei quae ab aliquibus Scotistis vniuersale in potentiam remota appellatur secluso omni opere intellectus, quod est dicere dabilis est aliqua natura communis a parte rei quae quātum est de se nō considerādo ipsam vt est idem cum differentia indiuiduali nata est pluribus comunicari comunicabilitate dicta in vltimo notabili. qualis est humanitas, illa. n. licet sit idem realiter cum petro tamen si praescindas illam differentiam indiuiduali petri inuenies eam aptam natam ad esse in petro et Ioanne quātum est de se et pro vt sic, q̄ si non comunicatur Ioani, est quia coarctata est a differentia indiuiduali ipsius petri ratione cuius ipsa humanitas nequit simpliciter comunicari.

¶ Haec cōclusio quia Metaphysica est et si presenti proposito deseruiēs breuius medijs sic corroboratur. habet philosophus. x. Metaph. q̄ in omni genere est dabile aliquid quod sit mensura contentorum sub tali genere vt in genere animalium homo penes cuius accessum et recessum perfectio talium inferiorum mēsuretur. et in eodē libro capitulo tertio inquit q̄ mēsurā et mēsuratum debent esse similia et eiusdem generis, et in super probat ibidē philosophus q̄ alicui vni conuenit ratio mēsure. Ex his omnibus formatur haec ratio. homo est metrum et mensura ceterorū anim. diu. ergo competit sibi ratio mēsure ratione alicuius vnitatis, probatur conse quētia per vltimū dictū Aristotelis. et antecedens etiam notum est per primum dictum, tunc vltra sed non competit homini ratione indiuidui quia illud non est mensura aliorum indiuiduorū suae speciei, nam, vt habet ipse Aristoteles. iij. Metaph. in indiuiduis eiusdem speciei non est hoc prius illud vero posterius, quod est dicere non est ordo essentialis, nec erit mēsurā propter vnitatem rationis et conceptus quia iam si conceptus esset mensura vel aliquod fabricatum a ratione mensura et mēsuratum non essent cōgenēa. i. eiusdē generis. Restat igitur q̄ sit mensura ratione vnitatis naturae in omnibus hominibus, quare a sumptum q̄ datur a aliqua natura. et c.

¶ Secundo sic argumento communi, magis cōueniunt sortes et Plato q̄ Sortes et Brunellus. ergo aliquid est eis cōmune quod non est Sorti et Brunello. et non videtur quid nisi natura specifica communis. ergo a parte rei est talis. Si dicas Sortem et Platonem magis conuenire q̄ Sortes et Brunellus in conceptu quidditatio, contra, praeter omne opus intellectus Sortes et Plato magis cōueniunt. ergo conceptus quidditatio non est id solum in quo cōueniunt. Si iterum dixeris eos plus cōuenire quia possunt causare conceptum eiusdem speciei quē non possunt causare Sortes et Brunellus, semper arguam procedendo et inquirendo quare Sortes et Plato possint, et non Sortes et Brunellus, et tandem deuenias ad aliquod commune quod est intentum.

¶ Tertio sic, obiectum adequatum sensus est color, et non est hic color singularis quia de alijs ab hoc colore potest visus habere sensationem. ergo natura coloris in cōmuni et hoc praeter opus intellectus, igitur.

¶ Quarto et vltimo sic, praeter opus intellectus aliquid est reperi

est reperiri in albedine quo est hæc. & aliquod est reperiri quo sit albedo distinctū aliquo modo ab alio, & illud quo est albedo est natura cōmunis. igitur, sed probatur maior q̄ illud sit aliud & aliud. nam præter opus intellectus vñ est prius nā alio. ergo distinguitur ab alio, natura si omnino essent idem illud quo est hoc & illud quo est albedo, non esset hoc prius illud vero posterius, quare sequitur q̄ quicquid est in rerum natura non est formaliter singulare & sic datur aliquod cōmune.

¶ Ex declaratione conclusionis simul cum probatione qui libet vel mediocriter eruditus poterit diuinare quum distet Plato & Scotus in hæc positione naturarū cōmunitū, nam Plato (si vera sunt quæ de illo dicuntur) ponebat quasi dā formas realiter separatas a singularibus, vnde hominibus singularibus ponebat hominē communem, & pro equis singularibus equū cōmunem & vniuersalem, per quorū participationem indiuidua illorum habebant tale esse specificum. ita vt vna & eadem idea pluribus indiuiduis eiusdem speciei cōmunicaretur non faciendo vnum cū illis. Scotus autem non ponit illas separatas ab indiuiduis, sed quā libet naturam esse idem realiter cum suo indiuiduo, distinguuntamen formaliter ab illis, vnde quodlibet indiuiduum in se vt sic, continet suam propriam naturam sed quælibet natura cuiuscunq; indiuidui vt prescinditur & consideratur sine conditionibus indiuiduantibus illa dicitur cōmunitis omnibus indiuiduis per indifferentiam vt dictū est.

¶ Quare cum audis in hac schola q̄ est dabilis aliqua natura a parte rei non intelligas q̄ sit aliqua natura præter illam quæ includitur ī indiuiduo. Sed quælibet natura cuiuscunq; indiuidui habet hoc q̄, considerata vt dictū est, habet aptitudinem siue non repugnantiam metaphysicā ad hoc q̄ possit pluribus cōmunicari eo mō quo dictū est.

¶ Habes etiam ex prima ratione q̄ datur aliqua vnitatis minor vnitatis numerali secluso opere intellectus quæ ab Scoto appellatur vnitatis realis nature ex eo sic vocata quia tali aliqua conueniunt in specie.

* Sequitur etiam q̄ natura illa ut sic considerata sine hæcitate, non est vna numero per se sed tantum per accidens ratione differentie contrahentis. Quod Auicena videtur insinuare illo dicto cōmuniſſimo. v. Metaphy. equinitas nec ex se vna nec plures nec vniuersalis nec particularis. i. non ex se vna vnitati numerali, nec plures ex se pluralitate opposita illi vnitati ad hūc sensum q̄ sit plures res numero distincte, nec vniuersalis, intellige actu sicut vniuersale fabricatur ab intellectu vt paulo post videbimus. Et licet ipsa a parte rei non sit sine aliquo istorum saltem de per accidens. tamen merito dicitur q̄ de se non est talis quia in illo priori nature quo præcedit ipsa natura differentiam indiuidualem ipsa natura non est magis in hoc indiuiduo q̄ in illo, nec est de se magis particularis q̄ vniuersalis, in quo quidem priori illa natura appellatur a metaphysicis quod quid est & obiectum ipsius intellectus per se. & illa est quæ diffinitur in diffinitione quidditatiua, & ratione quidditatis sic acceptæ accipiuntur propositiones in primo modo dicendi per se, quia vt abstrahitur talis natura ab illa differentia indiuiduali posteriore se nihil dicitur affirmatiue vere & per se nisi quod includitur in essentia istius quidditatis, & addit ad hoc etiam ipse Scotus in. ij. distinctione, iij. questione. f. q̄ nō solū natura de se ad extra habet talem indifferentiam sed & ipsa pro vt habet esse obiectiuū in intellectu & intelligitur nō est de se vniuersalis: licet vniuersalitas sit modus quo ipsa cognoscitur. & subdit in sententia q̄ talis natura potest intelligi cōceptu metaphysico mediante quo cognoscatur illa cū illa differentia cōmunicabilitatis & vt cognoscitur vt sic, est apta nata de pluribus predicari & fundat in se secundam intentionem speciei. quod bene nota pro aliquibus qui dicunt fundamentū proximum secundæ intentionis esse naturā relictā in specie intelligibili, & adiungit comparando naturā cōceptā ad se ipsam naturam pro vt est ad extra dicens, q̄ si cut quando est in intellectu illa natura secundum illam conceptionem metaphysicam: non est magis de se vniuersalis q̄ singularis & sicut ipsa quando relictā in specie habet verū esse intelligibile, ita illa eadē natura a parte rei habet verum esse reale & de se non repugnat esse sine suo cōtrahente sed habet illam indifferentiam ad quodcunq; & in voluit etiam (aliud licet verbis suboscuris) q̄ sicut illa natura quando est obiectiuus conceptus habet vnitatem indifferentie quia de se non magis intelligitur sub ratione vniuersalitatis q̄ singularitatis. ita ad extra illa natura habet illam indifferentiam & vnitatem quæ ab ipso appellatur vnitatis nature, hæc in sententia Scotus in prefato loco cuius verba sic prolixè allata sunt quia non est passus in libris sentē. vbi apertius & prolixius insinuet suam intentionem Scotus circa propositam conclusionem. q̄ si arguas Scotum in hac sua sententia Auicena cōtrauenire eo q̄ cōcedit talem naturā a parte rei habere vnitatem & etiam in intellectu quod Auicena videbatur negare in prefata autoritate. ad hoc respondetur. Auicenam nil aliud velle habere quando dicit q̄ illa nō est vna, nisi q̄ illa in suo cōceptu quidditatiuo non includit vnitatem ita q̄ hæc propositio natura humana est vna non est in primo modo dicendi per se. Scotus vero concessit talem naturam habere vnitatem tanq̄ passionem consequentem ipsam & in secundo modo dicendi per se.

¶ Sequitur etiam ex dictis q̄ humanitas Sortis & Platonis distinguuntur numero nō de per se sed de per accidens, corollarium patet quia eodem modo distinguuntur numero quosunt vnum numero. sed vnaqueq; illarū est vna numero de per accidens eo q̄ humanitas sortis & ipse sortes sunt vna res. igitur.

¶ Sequitur etiā ex Auicena dicto humanitatem de se non esse generabilem nec corruptibilem sed tantū per accidens.

¶ Patet insuper q̄ in animalitate (si a parte rei natura generica ponatur) est minor vnitatis q̄ sit vnitatis specifica. & generaliter hoc dicatur de qualibet natura magis cōmunicabili eo q̄ talis vnitatis maiorem secum compatitur diuersitatem q̄ vnitatis specifica, & hoc est quod dicebat philosophus in. vij. physicorū in genere latent multa.

¶ Ex illo etiam Auicena dicto infert Scotus in primo sententiarum distinctione. v. questione. f. q̄ in vltimatea abstractis nihil predicatur de sic abstracto: nisi idem de eodē,

eo q̄ equitas est tantum equitas, & vocat vltimatam abstractionem eam quae fit a supposito in his quae pertinent ad praedicamentum substantiae, & in his quae pertinent ad praedicamentum qualitatis, vltimatam abstractionem vocat eam non quae fit a subiecto tantum sed quae ab indiuiduo quantalitati fit, & in relationibus non tantum eam abstractionem quae fit a subiecto & fundamento: sed quae fit ab indiuiduo talis generis. & tandem illud est vltimata abstractio ne sumptum quando quidditas siue realitas cuiusuis generis sumitur & consideratur sine omni eo quod sit extra rationem & quidditatem eius. quam regulam oportet intelligere in bono sensu. videlicet quando illud quod vltimate abstrahitur non est formaliter nec permisiue infinitum, vocant autem infinitate permisiuam quam habet natura quae est entitas in communi quia permittitur sibi ut tanquam per modos intrinsecos veniat ad ens infinitum quare istae conceduntur apud hos essentia diuina est bonitas. esto quod sit praedicatio vltimate abstractorum. intelligitur etiam quando fit abstractio in terminis posituis & importatibus formalitatem ex natura rei. eo quod iste omnes conceduntur humanitas distinguitur formaliter ab animalitate. humanitas est communicabilis. quibus limitationibus non currunt argumenta Ochae nec Francisci de Maronis nec aliorum multorum.

¶ Ex hac declaratione sequuntur aliqua magis aperientia materiae praesentem. Primum est quod haec abstractio siue consideratio separatiua intellectus non fit ab inhaerentibus tantum sed ab includentibus. i. ab his quae realiter ideptificatur.

* Sequitur etiam quod non oportet intelligere in regula de praedicatione formali ut patet ex limitatione ipsius regulae. quia tunc non oportuisset limitare regulam, haec enim est falsa in praedicatione formali essentia diuina est bonitas, sed debet intelligi de idemptica praedicatione: ratio quare in sic vltimate abstractis idem de eodem non verificatur adhuc in praedicatione idemptica, non videtur esse alia nisi quia per talem abstractionem tales realitates considerantur ut separate realiter a supposito, in quantum considerantur sine illoratione cuius idemptitatis illa videbantur esse vnum, & quia quando alterum extremorum est formaliter vel permisiue infinitum non tollitur illa ratio idemptitatis vnius realitatis ad aliam eo quod de natura infiniti est omnem realitatem secum positam realiter sibi idemptificare: manet semper (esto quod vltimate abstrahantur) ratio veritatis talium propositionum, & haec est causa quare aliqua propositiones conceduntur in praedicatione idemptica & aliqua negantur in his vltimate abstratis quod bene nota.

¶ Quo fit, ut haec sit falsa humanitas est animalitas, quia per talem abstractionem tollitur ratio idemptitatis.

¶ Fit etiam haec praedicationem esse veram ideptice humanitas est entitas eo quod entitas permisiue est infinita ad sensum datum.

¶ Sequitur etiam haec esse veram humanitas est animal propter rationem quam dedimus regulae.

¶ Sequitur vltimo quod haec probabiliter potest negari haec humanitas est humanitas, quia humanitas in communi quae importatur in praedicatione cum pro ut sic nullum singulare concernat: non videtur quod possit praedicari nisi de se ipsa, sed dicere quod humanitas ut sic praedicatur de hac humanitate:

est dicere humanitatem vltimate abstractam praedicari de aliquo cui communicetur quasi per modum formae in haerentis, quod non includitur in illa natura ut sic.

¶ Sed insurget contra haec peritus quia quando dicitur quod equitas est tantum equitas. i. quod non est de se vniuersalis. nec singularis, vel ly equitas supponit personaliter, vel simpliciter, si primum falsa est propositio quia si personaliter supponit debet fieri verificatio pro supposito & sic est falsa, si simpliciter. ergo pro conceptu. ergo capitur illa communiter quare non habet de se illam indifferetiam datam.

¶ Obiectio haec praeter morem loquendi realium procedit, breuiter tamen respondeo ad illam quod illa propositio debet capi in hoc sensu de equitate ut sic indifferetiter potest praedicari, esse vniuersale & esse singulare. & ille actus signatus quod ponitur in ly praedicari debet explicari per duos actus exercitos vbi in vno equitas habeat suppositionem simplicem & in alio personalem, primus actus exercitus erit per hanc equitas est vniuersalis, vbi ly equitas supponit simpliciter quam praedicationem accipias in sensu denominationis, secundus actus exercitus erit hic, equitas est singularis vbi equitas supponit personaliter, & ne tibi videatur hoc nouum accipe hic analogiam, haec est vera in via realium de homine verificatur vox & currere, non tamen secundum eandem suppositionem, sed ly praedicari qui est actus signatus exerceri debet per duas videlicet homo est vox & homo currit in quarum prima subiectum supponit materialiter & in secunda personaliter.

¶ Secunda conclusio vniuersale in potentia propinqua hoc est proximum fundamentum vniuersalitatis est illa eadem natura de qua loquuti sumus secundum quod habet esse cognitum & consideratum in intellectu.

¶ Declaratur haec conclusio quo admodum quem intellectus seruat in apprehensione & cognitione ipsius naturae qui talis est, nam cum intellectus noster possibilis non possit a phantasmate immediate immutari eo quod non est porcionatum ipsi intellectui propter suam materialitatem in essendo & in representando quia representat res sub hic & nunc, opere illustratiuo intellectus agentis habentis se (ut ait Commentator) ad productionem speciei intelligibilis sicut se habet lumen respectu speciei sensibilis, denudatur ipsum phantasma a conditionibus indiuiduantibus & materialibus ratione cuius illustrationis producitur species intelligibilis, supra quam conuertens se intellectus possibilis nihil reperit singularitatis, sed in ea representatur res modo vniuersali & perfectissimo, & sic prima cognitio vniuersalis quam intellectus format secundum hanc viam est speciei specialissime puta humanitatis (dum modo phantasma fuerit alicuius indiuidui talis speciei) in qua quidem specie sic relucet natura communis, pro ut illa est a parte rei in illo priori ante quam contrahatur per differetiam indiuidualem, illa ergo natura sic cognita sine haecitate est hoc modo vniuersale.

¶ Haec conclusio licet non egeat probatione poterit tamen sic suaderi. nam secunda intentio vniuersalitatis, ut colligitur ex Auicena non fundatur nisi in secunda intentione, sed prima intentio est conceptus obiectiuus realitatis (ut conclusimus

simus in notabilibus ergo hæc vt sic cognita erit vniuersale in potēcia propinqua, q. autem ille cōceptus obiectiuus possit sic causari sine falsitate patet ex quodā notabili ex precedētibus quia abstrahētium nō est mēdaciū, tunc n. dicitur falsus & fictus cōceptus quando res intelligitur sub modo opposito sui conditioni vt si cognoscatur res quæ est singularis modo vniuersali, vel si cognoscatur a liquid competere ei quod non cōpetit. hic vero non fit nisi abstractio præcisua qua cognoscitur vnum prius natura sine suo posteriori. quæ conceptio non potest esse falsa nec ficta, nam sicut illi nature nō repugnat in illo priori esse sine suo posteriori ita nec intelligi, ex quo sequitur corrolarie q. vniuersale hoc modo sumptum dependet aliquo modo ab opere intellectus sed non collatiuo, ita q. cessante intellectu opere cesset actualiter talis conceptus obiectiuus habitualiter tamē nō cessat, quia ipsum vniuersale quodāmodo continetur in specie intelligibili illud n. dicitur secundum Scotum habitualiter esse in intellectu, quod est in potentia proxima ad hoc q. intellectus formet noticiam sibi correspondentem, quale esse habet illud vniuersale in specie intelligibili tanq. in representatiuo.

¶ Sequitur etiam illum cōceptum non solum non esse falsum eo q. ordine intellectus pōt intelligi prius sine posteriori, sed quia a parte rei correspondet sibi suo modo obiectum puta illa realitas quod bene nota pro differentia huius conceptus inter Scotum & Thomam.

¶ Tertia conclusio vniuersale in actu si capiatur pro denominato & per se significato aggregatiue: est aggregatiu ex eo conceptu obiectiuo prædicto & intētiōe vniuersalitatis. Si vero capiatur vt in schola accipi solet pro ipso formali siue per se significato, est secunda intētiō fundata in illo conceptu obiectiuo ex opere intellectus collatiuo derelicta comparantis ipsum cōceptum obiectiuum ad sua representata sub hac ratione q. est apta nata prædicari de pluribus ratione suæ indifferentiæ, pbatur hæc conclusio auctoritate Cōm. libro de anima dicētis intellectus est qui facit vniuersalitatē in rebus, sed nō debet intelligi de vniuersali primo modo, nam illud a parte rei est vt probatum est in prima cōclusionē nec de vniuersali secundo, quia illud de se nō est secūda intētiō, quare de sola y. intētiōe intelligit Cōm. Item quia illud non totaliter producit ab intellectu restat ergo vt de vniuersali tertio modo intelligat, q. si quæ aliæ autoritates videantur sonare q. intellectus est causa vniuersalis intelligatur de hoc tertio.

¶ Ad questionem igitur quando querebatur an sit vniuersale a parte rei? Respondetur affirmatiue asserens tale esse in potentia remota. Si autem loquaris de vniuersali in actu siue in potentia propinqua vtrūq. est per opus intellectus, & si lōge differēt vt satis late practicatū est.

¶ Sed si queratur quæ res sit? Respondebis q. vniuersale in potentia remota est natura quædam idētificata realiter indiuiduis distincta tamen formaliter, & vniuersale in potentia propinqua dices esse quendam conceptum obiectiuum talis realitatis & nature, sed vniuersale in actu erit quædam secūda intētiō habens esse per opus intellectus collatiuum quo intellectus comparat tale vniuersale

in potentia propinqua ad ea quæ representantur.

¶ Restat modo (vt hæc opinio amplius luceat) nōnullis argumentis difficillimis nominalium hanc Scoticanam inaginationem impugnare in quaquidem impugnatione sunt nonnulli nominales vt Martinus de magistris inde fortitudine, questione .ij. hereticæ damnationis culpa notare asserens per concilium Constanciensem hæc positio nem de naturis cōmunibus esse dānatam, sed Salua res est nam quod ibi dampnatū est nō est contra positio nem Scoti bene intellectam vt nos tradidimus. ex industria enim legi omnes sessiōes illas & nihil ibi de naturis cōmunibus male notatum reperij, nisi q. in sessiōe .xix. dicitur q. quidam magister in artibus Iheronymus de praga nuncupatus citatur a sacra sinodo, eo q. infamatus de heresi erat qui facit abiurationem & excusationē suæ heresis corā omni concilio in hæc verba.

Abiuratio.

¶ Ego Iheronymus de praga artiū magister, quia in nonnullis actibus scholasticis ad persuadendam opinionem realium de vniuersalibus realibus: q. vna cōmunis essentia specifica esset plura indiuidua eiusdem speciei & quodlibet eorum, vt Petrus, Paulus, & Ioānes, & sic de singulis, et ad hoc inducendum velut exemplo sensibili descripsi quædam triangularē figuram quam scutum fidei nominavi. Ideo ad excludendum intellectum erroneum & scandalo sum quem fortasse aliqui ex hoc accipere potuerant, dico, assero, & declaro, q. dictam figuram non feci nec eam nominavi scutum fidei ea intētiōe q. vellem eam opinionem de vniuersalis extollere supra opinionem cōtrariam, siquæ cēt scutū fidei qd sine talis positioe nō posset catholica veritas aut fides ptegi & defendi, cū nec dictæ positioni vellē p̄tinaciter adherere, & excusans se ait q. i dicta figura triangulari nō posui exēplū nisi de diuina essentia q̄liter vna & eadem sit in tribus suppositis, & propterea appellavi ipsam scutum fidei, quia exemplariter cognoscebatur per eam articulus trinitatis, quod est maximum fidei scutum hæc ille de naturis cōmunibus,

¶ In quaquidem abiuratione constat ipsum nullo pacto execrasse q. tenuisset persuasisset opinionem realium ad huc illo modo male intellecta, sed execratus est quia exemplum quo probauerat vocauerat scutum fidei quod videbatur esse erroris inductiuum, nec postea quando relabatur & ad vltimum brachio seculari mandatur in sententia definitiua contra ipsum a concilio data sessiōe .xxi. fit aliq. mētiō de naturis cōmunibus sed q. fuerit relapsus in pristinos errores Ioānis vblef & Ioannis Hus maximo rum heresiarcharum.

¶ Illud autem quod asserbat de naturis cōmunibus q. vna & eadem erat in pluribus per idētitatē falsum est & erroneū, tum quia nullus sapiens Scotista tenuit. tūctiam quia sequeretur q. natura humana Christi esset dānata in inferno cum Iuda, quod est impium & nefarium.

¶ Sed rōnibus sic impugnat humanitas est cōmunicabilis, ergo potest communicari, consequentia est nota ab equi-

alētibz. sed antecedens concedit schola. ergo & cōsequēs debet cōcedere. sed cum sit modalis ponatur in esse, qua posita habetur q. eadē natura cōmunicatur pluribus per idē p̄tātē cui⁹ oppositum dictū est. Sed q. debeat poni in esse, probatio quia si est potētia ad actum est reducibilis iuxta illud Aristotelis primo cœli frustra est potentia & c.

¶ Et confirmatur, id quod per nullam potentiam potest competere pluribus per nullam potentiam potest predicari de pluribus. sed talis natura cum sit eadem realiter cū differētia indiuiduali nō potest esse in pluribus. ergo talis natura non potest esse vniuersalis nec predicari de plurib⁹. Discursus est noi⁹. et probatur maior per diffinitionē vniuersalis datam ab Aristotele vbi dicitur q. illud quod est vniuersale debet esse vnum in multis. minor etiam patet, quia si alicui quod est idem realiter ipsi naturae puta differētia indiuiduali repugnat q. sit pluribus cōmunicabilis, repugnabit etiam naturae illi.

¶ Item accipiunt naturam cōtractam et cōtrahentem. & arguunt sic, quærentes an inter illas sit maior diffinētiō q̄ inter duo indiuidua eiusdē speciei vel minor, non est dicendum primum quia tunc caderet inter illa maior diffinētiō q̄ realis. ergo dandum est secundum quare illa non diffinguntur realiter. ergo sequitur q. sunt eiusdem rationis et speciei probatur consequentia. nam si magis conueniunt Sortes et humanitas q̄ Sortes et Plato et Sortes, et Plato sunt eiusdem speciei specialissima. ergo Sortes et humanitas sunt eiusdem speciei et sic cum differētia indiuidualis sit incommunicabilis simpliciter erit etiam humanitas.

¶ Præterea vel differētia indiuidualis est natura specifica vel non, si dicas q. est natura specifica. sic arguo hæc differētia indiuidualis non distinguitur ab hac differētia indiuiduali. et natura est hæc differētia indiuidualis. ergo natura non distinguitur formaliter a differētia indiuiduali. et sic si sunt idem formaliter vtrūq. est simpliciter incommunicabile postq̄ alterū eorum est incommunicabile consequentia tenet expositorie. et antecedens est verū ergo & cōsequens. Si dicas q. hæc differētia indiuidualis nō est natura sic arguo, bene sequitur hæc differētia indiuidualis non est natura ergo hæc differētia indiuidualis non est realiter natura, et sic distinguntur realiter, sed probo hæc consequentiā quia oppositū cōsequētis infert oppositum antecedētis cū sequatur hæc differētia indiuidualis est realiter natura, ergo hæc differētia indiuidualis est natura hæc cōsequētia est bona a determinabili sumpto cum determinatione non distrahēti ad ipsum determinabile sumptū simpliciter. cū ly realiter nō sit p̄icula distrahēs, quare oportet te cōcedere hæc diffinētiā vel q. natura et differētia indiuidualis sūt idē formaliter et realiter, vel q. ipsa natura distinguitur ab ipsa differētia indiuiduali realiter qd̄ est platonizare. Itē reflectitur argumētū q. opinio Scoti in fauorē sui asserbat magis cōueniūt differētia indiuidualis et humanitas eiusdē suppositi similiter et duæ differētia indiuiduales inter se, q̄ vna natura cū vna differētia ergo illū modū arguētū dabilis est natura illis cōicabilis quæ alijs nō cōicatur. sic cōcedis cōsequētia cōcedis contra

q̄ ab eīdū eēt in infinitū in hac cōpositiōe Metaphysica qd̄ Scot⁹ intēdit euitare, si negas illā equa rōni tuā officia bor, quare illa potissima rōne nihil p̄batur. Multa alia argumēta possem multiplicare in hanc opinionem vt p̄ta de compositione Metaphysica de diffinētiōe formali. quæ Gregorius et Oham et pleriq. nominaliū multiplē cant quæ consulto hic cōmimus in Metaphysica vel in f. sentē, tractāda quare hæc sufficiant.

¶ Sed vt opinio hæc nō maneat irrefensa obiectionibus his oportet satisfaccere.

¶ Ad primam rationem respondet quidam distinguendo antecedens ex parte de ly cōmunicabilis, quia vel capitur vt solent nominales capere nomina in bilis et bile secundū q. includat ampliatiōē, et sic cōcedit cōsequentiā, sed negatur antecedens q̄ in illo sensu non cōceditur a Scoto sed vt equiuale huic humanitas est apta nata cōmunicari, nec ex hoc inquit licet inferre q. possit, quia argumētū est quodāmodo ab impertinentibus nā aliquid est aptū natū ad aliquid quod nō pōt ad illud vt patet de cæco, similiter de digito Sortis cōcedunt aliqui nominales q. est apt⁹ natus ad ridendū nō tamen pōt ridere, similiter cōuerso a liquid potest quod nō est aptum natum vt patet de lapide qui pōt ascendere sursum nō tamē est aptus natus ad ascendendum quare argumētū erat ab impertinentibus, et si arguatur humanitas habet aptitudinem sed frustra est aptitudo quæ nō reducitur ad actū, ergo vel illa aptitudo reductetur vel nō est aptitudo. Respondet ad hoc, nō est necessariū oēm aptitudinē reduci ad actū secundū se sed satis est q. reducatur illa aptitudo secundū aliqd̄ aliud eiusdē speciei vt patet, nā licet omne reubarbarū sit cholerae purgatiuum nō tamen omne reubarbarū reducitur ad hunc actū qd̄ est purgare cholera et sic videtur soluisse argumētū.

¶ Sed hæc solutio vtrahoc q. Aristotelica derogat doctrinæ nō soluit argumētū in radice, primū patet nā Aristoteles. i. de cælo et mūdi p̄bās q. corpori cœlesti nō sint duo motus cōtrarij sic arguit, si essent duo motus in cælo cōtrarij vnus ab oriente in occidentem alius vero auestigio procedens vel essent illi motus eque fortes, et sic sibi inuicē impedirent et per cōsequens cœlū quiesceret cuius oppositum experimur, si alter corū est minoris potestatis sequitur q. debet vinci ab alio et sic cum cœlum sit immutabile semper vinceretur motus ille debilior a motu fortiori. ergo frustra ponitur ille motus postquam illo motū non potest moueri corpus cœlestē. et ad hoc propositum subiungit, vt habet antiqua translatio, frustra est solaris cuius nō sit calidatio. ex hoc ego sic arguo cōtra solutionē datam, sequeretur q. Aristoteles nihil probasset hoc argumento, cuius oppositum sentientes Commentatores et sanctus Thomas dicunt enim illud esse fortissimum. probo sequelam quia si tu soluis aliud argumentum dicendo, q. satis est ad hoc q. aliqua potentia non sit frustra q. secundum aliquid suæ speciei reducatur ad actum ita ego dicam Aristoteli q. in corpore cœlesti sunt duo motus cōtrarij et vnus ab alio vincitur et semper vincitur et non est inconueniens, ille motus secundum se nō reducatur ad actum sed satis est q. re

quod reducat ad actum secundum sibi similem in specie: puta secundum motum nonæ Sphæræ, qui est ab Occidente in Oriens.

Aristoteles igitur noluit aliud habere illo dicto nisi quod nunquam res naturalis est in actu primo, nisi gratia ex eundi in actum secundum quod alibi dicit secundo cæli omnia existere propter operationem, & adhuc de ipso deo probat: quare sensus autoritatis est, quod frustra est inclinatio siue aptitudo cuius actus non potest exerceri. Nec obstat quod ibi dicat cuius non est futura calculatio: & non ponat ibi cuius non potest fieri calculatio, ut nos glosamus: nam sermones accipiendi sunt iuxta subiectam materiam: modo cum ibi loquatur in materia cæli ubi esse & posse conuertuntur cū sit quid æternum: non est mirum quod ly non futura conuertamus per ly non potest, maxime cum hoc modo glosando reddat Aristotelis ratio fortissima: & modo quo communiter glosatur dictum illud: reddatur inanis & nullius apparentiæ: bene uideo quod actus quodammodo est potentia ad secundum: & quod aptitudo ad aliquid operandum est actus primus respectu talis operationis: sed non propterea dici debet in communi frustra est potentia quæ non reductur ad actum: quare ineptissime applicatur a communiter loquentibus in multis locis, presertim huic propositio cum illa realitas de qua est sermo, non sit actus primus, nec ab ipsa possit emanare oppositio: eo quod non est quid physicum.

¶ Ad argumentum ergo ex mente Scoti, questione decima sexta uniuers. respondeo: quod aptitudo potest dici uel inclinatio alicuius secundum se in aliquid, uel potest dici non repugnantia ad aliquid quantum est ex parte eorum quæ includuntur in sua essentia. Aptitudo primo modo est potētia quam appellamus physicā: sed secundo modo poterit appellari potētia metaph. modo ad formam: distinguo antecedens: quia uel in illo nomine communibilis intelligis primam aptitudinem physicam, & sic concessa consequentia, nego antecedens. Si uero capiat pro aptitudine secundo modo sumpta: tunc concessa antecedenti nego consequentiam: quia in uirtute arguis a superiori ad inferius affirmatiue sine distributione: & sic superfluo queritur propositio de inesse illi consequenti.

Sequitur corollarie illa duo bene stare, quod humanitas sit communicabilis secundo modo Methaphy. & tamen q. non possit communicari per aliquā potētiam: immo q. repugnet sibi ratione idemnitatis realis quā habet cū Socrate communicari Platoni: licet quoad inclusa in sua essentia non repugnet.

¶ Ad secundum respondetur negando maiore: & quando probas dicendo quod illud quod debet esse uniuersale, oportet quod sit unum in multis & præter multa. Respondeo quod Aristoteles non uoluit illo dicto insinuare quod natura uniuersalis sit una eadem numero pluribus indiuiduis per realem idemnitatem: sed uoluit dicere: quod natura illa in qua fundari habet uniuers-

salitatis intentio, oportet q. quantum est de se & quoad inclusa in sua essentia sit nata esse in pluribus & eis idem pificari per indifferentiam.

¶ Ad tertium respondeo concedendo secundam partem illius distiunctiue: puta quod est minor distiunctio: eo quod illa est formalis & alia realis. Et quando infero, ergo illa sunt eiusdem rationis: nego consequentiam: siue ratio uelit dicere conceptum siue distiunctionem. Et quando procedis, magis conueniunt Sortesitas & humanitas cum sint idem realiter quam Sortes & Plato: distinguo hanc propositionem: quia uel intelligis de conuenientia specifica & essentiali: & sic nego: quia non sunt eiusdem speciei: nec proprie dici potest quod sint diuersarum specierum: nisi dicas ad hoc sufficere q. conceptus diuersarum specierum possunt causari si distiuncte concipiuntur. Vel intelligis quod magis conueniant accidentaliter: ex eo quod faciunt unum Metaphysicum: & sunt unum cum uno tertio: & sic non facit ad propositum, nam materia & forma plus conueniunt accidentaliter: quia faciunt unum quā Sortes & Plato, & tamē nō propterea sequitur q. sint eiusdem rationis specificæ: sic dico tibi in proposito.

¶ Ad quartū quādo queris de differentia indiuiduali, uel sit natura uel ne. Respondeo distinguendo sensum in interrogationis: quia aut uis interrogare an sit illa natura formaliter uel idemnitice: si intelligas primum, dico quod non, quia si ab intellectu perfecte cognoscerentur, distiunctos conceptus illarum formabit: & ad consequentiam quam facis, hæc differentia indiuidualis non est natura (formaliter semper intelligendo), ergo non realiter natura est, nego illam, quia uirtualiter arguis ab inferiori distiunctione ad superiorem negatiue. Et quando probas quod oppositum consequentis infert oppositum antecedentis: hoc modo scilicet, hæc est realiter natura: ergo hæc est natura, nego q. sumas oppositū antecedentis, sed oportet addere ly formaliter: & hoc modo non ualet consequentia ab opposito ad oppositum: sicut nec primo ualebat.

¶ Ad ultimum respondeo, quod differentia indiuidualis & humanitas quam contrahit magis conueniunt in conceptu denominatiuo quam aliæ duæ realitates diuersorum suppositorum: eo quod componunt Metaphysice unum singulare. Eodem modo dicam de duabus differentijs indiuidualibus: quia conueniunt in conceptu denominatiuo quod est contrahere quod est ueluti propria passio differentiarum quam aliæ duæ realitates: non enim possunt in aliquo essentialiter conuenire: quia iam non essent ultime differentie, nec essent simpliciter simplices: conueniunt ergo seipsis & non mediante alia natura sibi communicabili. Eodem modo dicam de duabus humanitatibus quod seipsis conueniunt: quia unaqueque illarum est quo: & ideo standum est in illis.

¶ Quod si quæ alia argumenta sunt que contra hanc opinionem possunt adduci, facile ex dictis & nota-

PRIMA QVAESTIO PRINCIPALIS

tis dissoluentur : & ad autoritates quæ ex Aristotele & alijs authenticis solent applicari in quibus Aristoteles uideatur negare hæc uniuersalia . Respondebis Aristotelem tantum uelle explodere uniuersalia a parte rei, eo modo quo Plato ponebat : & sic finitur Scotica imaginatio.

Quid senserint Nominales super uniuersalia.

¶ Pro Nominalium clara & ueridica sententia notato: quod cum uniuersale & singulare sint nomina quodammodo opposita, qualiter accipiuntur.

Vnde, singulare, ut princeps nominalium Ockham habet in sua logica, dupliciter accipi potest. Vno modo hoc nomen singulare accipitur realiter, pro illo quod est unum & non plura, qualiter Socrates singulare quoddam dicitur. Alio modo accipitur pro illo quod est unum & non plura, & est alicuius rei singularis signum, ut hoc nomen Callias.

Per oppositum uniuersale accipietur dupliciter. Vno modo pro illo quod non est una res sed plura indiuidua & singularis: siue sit natura uel Idea. Alio modo capitur logice pro signo significanti plura pro quibus supponere possit, quale est hoc uocabulum homo & similia: secundum quam acceptionem sumunt nominales ipsum uniuersale quando aliquid de ipso decernunt & determinant. hoc habito, pono duas propositiones correspondentes membri huius diuisionis.

¶ Prima est. Vniuersale primo modo nihil est a parte rei. In hac uniuersaliter consentiunt omnes Peripathetici contra Platonicos. Sed quod non sit adhuc aliqua realitas pluribus communicabilis: ut fatetur Scotus: Patet: quia uniuersale, ut habetur ex Commentatore, fit per opus intellectus, ergo non habet esse ex rei natura. Ad hanc conclusionem applicari poterunt argumenta quæ facta fuerunt contra naturam communem quam posuit Scotus, quæ satis apparenter procedebant: quare non eget hæc conclusio longiori probatione: nec credo indubitatum esse apud eos qui in uerba magistri nunquam iurarunt, nisi forte aliquis indoctus abutens uocabulo dicat populū esse uniuersale & non singulare: sed non est admittenda tam licentiosa uocabulis significantia.

¶ Secunda propositio. Nihil prohibet immo dabilis est a parte rei aliquid quod sit uere & realiter singulare in se: & tamen sit uniuersale in representando. Propositio patet de notitia hominum representatiua quæ est una & singularis qualitas: & tamen est signum plurium rerum æque immediate & uniuoce representatiua: & hoc quo ad questionem an sit: sed quoad questionē quid sit, ponuntur etiā cōclusiones.

¶ Prima est. Illico uniuersale non est aliqua natura idempficata realiter cum re singulari pluribus com-

municabilis ut Scotus refert.

Hæc iam probata est rationibus contra Scotum: sed inducamus ei aliquem colorem per locum ab autoritatibus quæ certe sunt multe, quæ apparenter fauent huic ueraci opinioni. Primo habet Aristoteles septimo Metaphysicorum hæc uerba.

Si igitur nullum uniuersalium esse substantiam est possibile: sicut in sermonibus de substantia & ente dictum est: nec ipsum hoc substantia est. Quæ uerba hunc sensum habent clarum, idest si uniuersale non est aliquid istarum substantiarum singularium: nec ipsum est substantia. Vbi Aristoteles uidetur concedere nullo modo uniuersale esse idem cum substantia singulari: & ex illo potest argumentari quod non est substantia, quod est simillimum dicto illi, quod Aristoteles habet in Prædicamentis capitulo de substantia. Corruptis primis substantijs, impossibile est aliquid illorum remanere. Et idem septimo Metaphysicorum, tractans ex professo hanc questionem ait: Impossibile est substantiā esse uniuersaliter aliquid dictorum.

¶ Item Commentator in libro uniuersalium uocat genera & species intentiones animæ, hoc est ea medijs quibus tendit anima, sed hæc non sunt nisi notitiæ, his enim tendit intellectus ad extra cognoscendo: ergo illis tribuenda est ratio uniuersalitatatis. Hoc idem sentit etiam Commentator super libro Perihermenias commento quarto: inquit enim intentiones sunt duobus modis, aut uniuersalis aut particularis, ubi notionibus tribuit uniuersalitatē & particularitatem.

Item idem Commentator septimo Metaphysicorum commento quadragesimo quarto dicit, indiuiduum non est substantia aliqua nisi materia & forma particularis: ex quibus componitur

Item ibidem commento quadragesimo septimo. Vniuersale non est substantia nec genus. Et idem decimo Metaphysicorum, commento sexto inquit: cum uniuersalia non sint extra naturam: manifestum est quod substantia non est ens commune extra animam.

Quæ autoritates nisi oblique intelligantur, satis in aperto fatentur non esse a parte rei uniuersale aliquod nec separatum nec idempficatum, quod est ueritas nostra conclusionis.

¶ Secunda conclusio. Vniuersale est quedam res singularis plurium æqualiter representatiua, ut notitia hominum in mente uel uox siue scriptura sibi correspondens, ex quibus notitia proprie est uniuersale: quia naturaliter & independenter significat: uox autem & scriptura non tam proprie: tum quia per uoluntariam hominum impositionem significant: tum etiam quia uoces & scripturæ sunt signa per quandam subordinationem ad noticiam sibi correspondentem: ut ex primo Perihermenias deducitur: quare conclusio hæc probabitur de conceptu: & sic relinquatur pbatio de suis correspondentibus & primo, autoritate Aristote. i. Per. dicentis uniuersale esse id quod prædicatur de multis: sed propriū est nōinum præsertim mentalium

mentalium predicari iuxta illud eiusdem Aristotelis in libro Elenchorum utimur terminis pro rebus : ergo sequitur quod uniuersale erit nomen mentale. Item auctoritate Auicennae quae facit mihi magnam fidem septimo Metaphysicorum dicentis una forma apud intellectum est relata ad multitudinem : & secundum hunc respectum illa forma est uniuersale. Et subiungit. Et quauis haec forma in comparatione indiuiduorum sit uniuersalis, tamen ut comparatur ad animam in qua imprimitur est singularis : ipsa enim est una de formis quae sunt in intellectu. Ex quibus uerbis habetur tria, quod illud quod est uniuersale in anima est secundum suam naturam res singularis quia est haec qualitas, comparata tamen ad indiuidua de quibus habet predicari est uniuersalis eo modo quo dicimus quod Sol est quaedam res singularis : tamen respectu producibilium ab ipso est causa uniuersalis. Habetur etiam quod illa forma quae dicitur uniuersalis imprimitur in anima modo imprimi proprium est noticie eo quod per modum figure in intellectu imprimitur : quia naturalis rei similitudo est. Habetur etiam quod illa est de formis quae sunt in intellectu, modo formae quae sunt in intellectu iuxta Aristotelem secundo Ethicorum sunt actus uel species uel habitus : cetera enim ficticia & phantastica uidentur potius quam uera. Sed non est habitus ut manifestum est nec etiam species, ergo est actus, & non uidetur quid sit nisi noticia, ergo de illo intelligebat Auicena, quare nostra conclusio uera.

¶ Insurgit tamen in haec uel mediocriter Peripatheticus : nam cum noticia communi in representando non competat definitio uniuersalis ab Aristotele assignata, eo quod licet sit praeter multa singularia, non tamen est unum in multis singularibus : cum ipsa non sit nisi in anima subiectiue : praeter Aristotelem igitur erit haec consideratio qua ponitur noticiam esse uniuersale cum non sit unum in multis.

¶ Ad hoc respondet quidam nominalis dicens quod in hac definitione non diffiniuit Aristoteles uniuersale, sed predicabile, modo predicabile bene est in multis tanquam in terminis qui sibi subiunguntur : nec mirum inquit quod acceperit unum pro alio cum sint termini conuertibiles.

Hec responsio friuola est, & solum tendit ut argumentum fugiat : nam cum Aristoteles tantum laborasset in hac materia, mirum est quod ipse nunquam diffiniuisset uniuersale : Quare aliter respondeo dicendo quod hoc esse in potest capi dupliciter. Vno modo pro eo quod est esse in alio realiter & physice sicut dicimus albedinem esse in subiecto. Alio modo logice, & hoc dupliciter. Vno modo pro eo quod est accidentaliter praedicari de alio : qua acceptione utuntur communiter Dialectici nominales. Alio modo pro eo quod esse in alio tanquam in significato, quod nihil aliud est quam contineri ab ipso significato : quo modo dicitur a Philosopho in multis locis genus & differentia inesse speciei : sic dico in proposito quod terminus communis mentalis : esto quod non sit in multis realiter : est tamen in multis logice mo-

do explicato.

¶ Sed diffinitio quid sit uniuersale, est disceptatio inter nonnullos nominales. Georgius Bruxellensis sic diffinit, quem multi nominalium insequuntur.

Uniuersale est terminus categorematicus uniuocus & incomplexus & formaliter communis.

¶ Cum audis categorema intellige indifferenter terminum significantem aliquid siue sit mentalis siue uocalis siue scriptus. Dicitur uniuocus ut excludantur termini equiuoci quia illi termini non sunt scientiales nisi coarctentur ad aliquod significatum : atque non solum excluduntur equiuoci termini in significando, uerum etiam in predicando, ut iste terminus ens quem existimo excludi per illam particulam, cum non uideatur per quid possit excludi : quiquidem terminus pro tanto dicitur equiuoce praedicari : quia non eandem predicationem facit cum termino de praedicamento substantiae : & cum termino de praedicamento quantitatis (esto quod teneamus ut bona pars nominalium tenet ens non esse analogum)

Ponitur incomplexus ad excludendos hos terminos homo albus, homo currens, hominis equus : & similes. Quae particula ob hanc causam (ut reor) uidetur addi : quia cum uniuersale hic diffiniatur per ordinem ad categorias Aristotelis & complexio non bene congruat ordini praedicamentali excluduntur termini communes complexi a ratione uniuersalis.

Dicitur formaliter communis, quia non sufficit secundum hunc doctorem quod ex parte significati materialis terminus connotatiuus qui est uniuersale sit communis terminus : unde sic explicant illam particulam, esse formaliter communem terminum : nihil aliud est quam quod ex parte modi significandi formalis non repugnet significare plura essentialiter distincta diuisione. Et ulterius explicantes hanc explicationem dicunt quod ille terminus significat plura essentialiter distincta diuisione : qui sic se habet quod ex modo significandi formalis termini non repugnet supponere pro pluribus essentialiter distinctis diuisione, atque per hanc expositionem debent excludere illi istum terminum chimera, & istum terminum deus : quia uni istorum repugnat ex parte sui significati formalis supponere pro pluribus : alteri uero repugnat supponere pro pluribus essentialiter distinctis.

¶ Per hoc quod dicunt diuisione, intendunt excludere a ratione uniuersalis terminos singulares significantes res partibiles : & terminos etiam communes pluralis numeri : eo quod nequeunt proprie sumendo illos uerificari de unoquoque illorum quod significant.

¶ Habent hi quo se tueantur hoc tutamen : nam cum hic diffiniantur uniuersalia ut pertinent ad praedicamenta : & praedicamenta distinguantur penes connotata & significata formalia (esto enim quod duo termini eandem rem significant de materiali : & tamen distincta connotant, ad distincta praedicamenta pertinent) uniuersalitas attendi debet penes significatum

PRIMA QVAESTIO PRINCIPALIS

formale : nam significatum materiale logicorum elementariorum est considerare, qui terminos quo ad suppositionem in propositione considerant: quare isti libenter concedunt quod si ly . A . imponeretur ad significandum aliquid communiter de materiali connotando quod habeat . B . singularem albedinem, tunc . A . est indiuiduum, & tamē est terminus communis, quo fit ut secundum hos nō ualeat hęc consequentia: est uniuersale, ergo est terminus communis: instantia est in termino supra posito.

¶ Sed quia uidetur durū quod aliquod indiuiduum sit uniuersale, & uidetur etiam contrauenire Porphyrio qui ponens exemplum in capitulo de specie de indiuiduo, inter exempla ponit illum terminum hoc album: Insuper quia uidetur inconueniens esse aliquid uniuersale quod non habet sub se inferiores terminos, aliter diffinit Martini magistri sic.

¶ Uniuersale est terminus communis uniuocus incomplexus non dicibilis de omnibus quidditatiue, natus uerificari de aliquo mediante hoc uerbo potest & de his conuinctim pluraliter de quibus diuisim acceptis singulariter uerificatur. Per primam particulam insinuat uniuersale debere supponere pro pluribus: in qua aduersatur Georgio: uniuocus & incomplexus ponuntur propter eandem rationem qua in diffinitione precedenti ponebantur. Dicit non dicibilis de omnibus quidditatiue, per quod excludit a ratione uniuersalis ly ens, qui licet non sit dicibile de omnibus terminis tam absolutis quam connotatiuis quidditatiue: est tamen dicibile de quolibet pronomine aliquam rem demonstrante, unde non dixit transcendens absolute: quia ista nomina ad aliquid, idem transcendentia sunt, & a multis dicuntur uniuersalia: Per alias particulas excludit terminos communes significantes res impossibiles & terminos pluralis numeri & collectiuos. Secundum quam diffinitionem quicquid est uniuersale est terminus communis: & hoc uidetur satis conforme Aristoteli qui primo Perihermenias loquēs de subiectis contrariarum ppōnum cap. de oppositionibus, appellauit illa uniuersalia & applicauit uniuersali diffinitionem termini communis. Sed si aliam diffinitionem uis tenere, aduerte ut soluantur ea que obijciuntur, & indiuiduum potest capi dupliciter. Vno modo ut opponitur uniuersali, alio modo ut opponitur termino communi. Indiuiduum ut opponitur uniuersali bene potest esse terminus communis, & indiuiduum ut opponitur communi, bene potest esse uniuersale: quia ut opponitur termino communi capitur prout respicit suppositum pro quo supponit: ut uero opponitur uniuersali respicit significatū formale in connotatiuis: & sic quando dixit Porphyrius ly hoc album esse indiuiduum, cepit illud ut opponitur termino communi, ex diffinitione Martini sequitur hunc terminū deus esse uniuersale: sed in his non immeremur amplius.

¶ Restat modo p parte nominaliū ut eorū opinionem probabilitas ad plenu appareat respondere ad argumēta quibus probabat Scotus suā imaginationē, & alia precipua quæ obiter se offerunt.

¶ Ad primū igitur admissis Philosophi autoritatibus dico q̄ metrū & mensura animalū indifferēter est quilibet singularis homo & nō aliqua natura cōis. Et quādo arguis q̄ in indiuiduis eiusdē speciei nō est hoc prius: illud uero posterius inspectioe, liberter id fateor: sed neq̄ i schola nominaliū dicitur q̄ unus homo est mensura alterius hominis imperfectioe, sed bene aliorum animalium specie a se distinctorum, & in hoc sensu cepit illam auctoritatem Philosophus.

¶ Ad secundū multiplex applicatur solutio: quando enim petitur quare magis conueniant Sortes & Plato quam Sortes & Brunellus, respōdet quidam ex eo esse quia possunt pducere tanquam obiecta conceptus eiusdem speciei Sortes & Plato quos non possunt producere Sortes & Brunellus: sed hic non soluit argumentum: nam cum distinctio uel idēpitas specifica conceptuum attendi debeat penes idēpitatē specificam obiectorū ex Aristotelis sententia. Iterum potest queri ab eis quare illi conceptus sunt eiusdem speciei, & si Peripathetice debeant respondere ad obiecta oportet quod sit recursus, uidelicet quia obiecta sunt eiusdem speciei: & sic reddit argumentum in pedibus.

¶ Alius dicit quod non est assignabilis ratio a priori: quare magis cōueniunt Sortes & Plato quam Sortes & Brunellus: a posteriori tamen dicit illud posse cognosci: quia Sortes & Plato sic se habent quod sufficiunt ad productionem unius conceptus communis & absolutus qui sit eorum & aliorum sibi similiarum in specie representatiuus: quod fiet mediantibus singularibus noticijs Sortis & Platonis: ad quem producendum non sufficiunt Sortes & Brunellus. Hęc solutio iudicio meo in duobus deficit: nam si teneamus unum indiuiduum mediante sui noticia sufficere ad hoc quod intellectus producat noticiam communem ut multi philosophorum probabiliter tenent, manifestum est quod non soluitur ratio: & esto quod teneamus illud commune nominalium adhuc non soluitur argumētum: nam Sortes & Brunellus bene possunt concurrere ad productionem conceptus sui & aliorum animalium representatiui: immo ab ipso Sorte & Brunello poterit produci conceptus qui non sit tā cōis sicut conceptus omnium animalium: posito q̄ ipse Brunellus non sit de infima specie, ut cōstat doctrinā nominaliū in hac parte callenti.

¶ Si dicas quod saltem non concurrunt ad productionem conceptus specifici: eo quod ille conceptus talis genericus est. Queram a te quare conceptus ille est specificus, & certe non dabis causam nisi quia representat indiuidua eiusdem speciei. Et si iterū insistam, quare illa sunt eiusdē speciei & non alia: uel oportet te circulari: uel uersa est difficultas a principio.

¶ Quare aliter & melius ego respondeo ex mente irrefragabilis Doctoris Ocham in logica sua capite decimo septimo, iuxta cuius mentem dico Sortem & Platonem magis conuenire quam Sortes & Brunellus, quia conueniunt specificice. Et quando arguis ergo aliquid est eis commune: nego consequentiam: Et si insistas

institas, in quo ergo conueniunt? Respondeo quod hæc propositio de uirtute sermonis est falsa, scilicet, Sortes & Plato conueniunt in aliquo, conueniunt ergo seipsis ratione animarum intellectiuarum. Et si iterum arguas, se ipsis conueniunt, ergo seipsis differunt: patet consequentia propter paritatem rationis, sed consequens est falsum: quia non potest esse idem principium conuenientie & differentie, igitur. Hoc argumento solent probare Scotistæ sortitatem aliquo modo distingui ab humanitate, ita ut dicant humanitate conuenire indiuidua: & sortitate differre a quolibet indiuiduo, quod (ni fallor) non est multum efficax. Respondeo igitur concedendo quod seipsis differunt & seipsis conueniunt. & quando probas hoc inuolueri contradictionem: dico tibi quod respectu diuersorum non inconuenit esse idem principium conuenientie & differentie. Nam conueniunt seipsis specie & differunt seipsis numero. Sed si poneremus nos seipsis differre specie & conuenire specie hoc esset contra dictio quod non ponimus.

¶ Ad tertium respondetur: quod illa propositio in sensu personali est falsa, quia nec iste color est obiectum ad eam quatum uisus, nec iste alius in singulari, cum plures alios colores possit uisus percipere: quare si usq; a Philosopho dicta est illa autoritas in hoc sensu debet intelligi quod potentia uisua indifferens est ad omnem colorem: & non determinatur ad istum uel ad istum.

¶ Ad quartum quando arguis præter opus intellectus in albedine aliquid est reperiri quo est hæc: & aliud quo est albedo. Negatur antecedens, immo omnino est idem quo est hæc & quo est albedo, quia seipsa, & quando probas unum est prius natura alio: ergo unum non est aliud: negatur: quia illa quæ non sunt simul natura & exceptis relatiuis & deo) unum potest esse sine alio: uel saltem non repugnat, cuius oppositum est in proposito, uerum cum sint una & eadem res omnibus modis: q; si aliqua est ibi reperibilis differentia est: quia alius est conceptus albedinis in quantum albedo q; sit huius albedinis, hæc tamen distinctio ad conceptus uenit.

¶ Arguunt tamen Scotistæ in multis locis autoritatibus Aristotelis & Auicennæ Aristotelis autem sic. Inquit Aristoteles septimo Metaphysicorum, quod in specie atomata, id est indiuisibili quæ est specialissima fit comparatio. Sed comparatio debet fieri in aliquo uno quod comparatur, ergo dabile est aliquod unum competens comparatis. Hoc argumentum non multum differt a secundo, & sic haud dissimiliter soluetur.

¶ Respondeo ergo dupliciter. Primo quod Aristoteles prætendit: quod si aliqua debent comparari realiter: oportet ut habeant naturas uel proprietates eiusdem speciei, puta uel easdem formas substantiales uel accidentales, quas dicere esse eiusdem speciei non propter naturam eis communem, sed seipsis. Aliter potest dici referendo rem ad conceptus, quod Aristoteles uoluit hoc habere in illo dicto, quod ad hoc quod fiat proprie inter aliqua comparatio, requiritur q; tris specificus uerificetur de eis sub quo fit comparatio. Non enim est propria comparatio hæc, deus est melior de

mon: quia terminus specificus, puta bonus sub quo fit comparatio, non uerificatur de demone.

¶ Oportet etiam ut sub termino specifico: non enim dicimus sortem esse magis coloratum Platone quia est albior illo: bene tamen dicimus q; est albior, autoritate Auicennæ etiã arguunt sic. Habet Auicennâ illa autoritate tritissima & uulgari, q; equitas est tantum equitas, & q; nec est una nec plures, nec singularis nec uniuersalis: sed ista quæ dicuntur de conceptu q; sit uniuersale, non coheret cum his dictis, quia quomodo ille conceptus est nec unus nec plures, cum sit unus in essendo, & plures in representando? Restat igitur ut ista intelligatur de aliqua natura communi secundum se considerata, quia illa (ut declarauimus ex mente, S Thomæ & Scoti) nec est de se una nec plures, put sic considerata.

¶ Hoc argumentum petit sanum intellectum illius autoritatis in uia nominalium: & licet hic possimus Auicennâ rejicere, tamẽ quia hæc classis eius autoritate cepit suam opinionem fulcire, & hæc autoritas (ut uidebitur) facit tantum pronominibus sicut pro realibus: non opus est q; eum rejiciamus: esto q; Auicennâ pluries realizet q; nominalizet, ergo eum sanus intellectus alicuius autoritatis non debeat accipi ex ipsorum uerborum cortice: sed de antecedentibus & sequentibus referantur quæ Auicennâ in illo capite post illam insinuet in responsione quam dabo, quæ sit hæc.

¶ Respondeo q; Auicennâ non uult in illa autoritate quod equitas est aliqua res siue realitas: & q; illa nec sit una nec plures & c. ut reales allegat: quia uidetur hoc absurdum q; sit aliquid quod nec sit in anima nec extra animam, sed uoluit hoc habere q; in diffinitione equitatis siue equi in communi non debet intrare aliquid illorum terminorum, unum nec plures, nec singularis & c. quia cum sit diffinitio speciei debet dari per essentialia metaphysica & non per aliquid extrinsecum tali speciei: modo constat omnia extrinseca esse, & q; hæc sit intentio sua probatur ex uerbis sequentibus, inquit enim cum scilicet uniuersale fuerit homo uel equus: hæc intentio puta esse hominem uel equum est alia præter intentionem uniuersalitatis, diffinitio. n. equitatis est alia a diffinitione unitatis: nec unitas continetur in diffinitione equitatis: equitas enim habet diffinitionem quæ non eget unitate. Hæc ille, ubi ipsemet autor soluit objectionem: quia concordat nostræ responsioni, & sic clare habetur quod præterdebamus, Ex industria hæc autoritas allata est, ut uideatur quomodo in uia nominalium patitur rectum sensum autoritas Auicennæ, quod forsan huc usq; non uidisti.

¶ Ex quo intellectu patet q; hæc propositio est pro se, humanitas est humanitas, sed hæc non est pro se: humanitas est una: ubi ly humanitas capiatur loco de ly homo: non n. est fas in hac uia pro hæc abstracta loqui, sed si sit sensus proponunt q; homo essentialiter est homo (præsertim si ly homo capiatur personaliter) & homo est essentialiter unus numero: falsæ sunt propositiones ut patet ascendenti & resoluenti terminos.

¶ Patet etiã q; si hæc uelimus concedere, humanitas est una: debet capi in hoc sensu humanitas est plura quæ sunt unum in specie, ita ut ly una sit nomen collectivum: & ly humanitas accipiatur quasi æquiuales omnibus dictionibus

significantiibus indiuidua, ita & utrobique quasi sit collectio: si tamen *ly* humanitas supponeret simpliciter, uera est propositio in rigore: sed dimittantur ista: quia locutiones non sunt propriae in hac uia.

¶ Sequitur etiam quod *ly* unum in specie est terminus collectiuius, supponit enim pro pluribus non facientibus proprie unum.

¶ Solent etiam nonnulli reales & maxime Thomistae impugnare corticem huius opinionis, quibus ut obuiemus (sunt enim proterui) placuit inferere aliqua. Arguit quidam Scotista: omne superius est de essentia inferioris, ergo uniuersale est de essentia substantiae cum sit superius, sed non substantia non est de essentia substantiae: ergo uniuersale est substantia.

¶ Ex aduerso arguit quidam Thomista: si uniuersale est qualitas, omne uniuersale est accidens: ergo aliquod accidens esset perse superius ad substantiam: & ex hoc, inquit, sequitur aliud absurdum, quod idem uniuersale esset superius ad se: quia si uniuersale est qualitas quaedam in anima, ergo hoc genus qualitas uerificatur de illa: quae est uniuersale. Item sequitur quod omnia uniuersalia possent poni in genere qualitatis, cum sint accidentia: Item adhuc aliud: quod praedicamentum qualitatis esset commune ad omnia uniuersalia: & sic ampullose nimis inquit hanc opinionem esse praeter ueritatem & praeter Aristoteli, putans tam debili tormento fortissimum cuneum nominalium prostrasse.

¶ Ad primum respondeo, quod illa propositio, maior uidelicet, debet capi in hoc sensu, quod superior terminus debet intrare definitionem termini inferioris significatiue sumpti & quando ex illa cum minori quam ibi subintelligis inferas quod uniuersale est de essentia substantiae: dico quod illa propositio in rigore est falsa: eius tamen contradictoria in rigore debet concedi: nullum uniuersale est de essentia substantiae, sed magis proprie loquendo debet concedi quod uniuersale explicat essentiam substantiae, hoc est naturam quae est substantia. Et quod hoc sit uerum & ad mentem antiquorum dictum apparet: nam Comment. vij. Metaphysicorum, inquit, impossibile est quod aliquod illorum quae dicuntur uniuersalia sint substantiae alicuius rei, & si declarent substantias rerum. Ecce quam aperte nostram responsionem insinuat tam celebris uir. Ex qua autoritate tanquam fortissima base satis patet ad mentem antiquorum esse responsionem quam dicitur multoties nominales, quando dicitur, hoc est de essentia & substantia huius &c. glossantes hoc importat, hoc declarat, hoc significat &c.

¶ Ad ultimum respondeo: quod si uniuersale capiatur pro qualitate mentis & non pro scripto nec uocali, tunc dico quod omne uniuersale secundum essentiam est accidens, id est secundum esse quod habet in anima, tamen secundum esse representatiuum ad extra non omne uniuersale est accidens, quia non omne est signum accidentium: unde quia aliquod uniuersale est signum substantiarum est uniuersale substantiae: & quia est signum accidentium, dicitur uniuersale accidens, sicque conuidentur praedicamenta, omne tamen uniuersale est accidens realiter: & si uniuersale praedicamenti substantiae est accidens, nec inc-

uenit quod aliquod accidens sit superius ad substantiam quam do illud est signum substantiarum: nec hoc est maius inconueniens quam dicere quod aliqua uox sit signum multarum substantiarum, quod & ipsi habent concedere, & quando ulterius procedis, quod idem esset superius ad se eo quod uniuersale est qualitas & qualitas est genus ad uniuersale. Dico quod qualitas est superior ad istum terminum uniuersale considerando ipsum secundum esse quod habet in anima, & non secundum quod est signum talium. Et quando iterum insistis quod praedicamentum qualitatis esset commune ad omnia uniuersalia, posset hoc negari, quia hoc uniuersale qualitas non est inferius ad hoc nomen qualitas, quia non est inferius ad ipsummet: Sed age, concedo tibi quod tale praedicamentum est commune ad omnia uniuersalia secundum se & materialiter sumpta: Et si proteruias probando consequentis falsitatem, quod idem non praedicatur de diuersis praedicamentis & cum uniuersalia pertineant ad diuersa praedicamenta non praedicabitur de illis, semper procedis equiuoce: nam quod uniuersalia pertineant ad diuersa praedicamenta, est ratione rerum quas significant & secundum ordinem quem habent ad res: sed si de illis praedicatur qualitas est secundum esse materiale quod habent in anima. Unde istae propositiones, substantia est qualitas, quantitas est qualitas ueniunt distinguende penes hoc quod substantia uel quantitas capiantur materialiter uel personaliter (extendendo nomen materialiter ad simplicem suppositionem) Si enim stent materialiter pro conceptu substantiae & quantitatis ambe sunt uerae, sed in sensu personali false sunt. Quod si insanas: ad minus habeo quod praedicamentum qualitatis in plus se habeat quam quodlibet aliud praedicamentum: quia cum ille sint uerae & istae etiam, albedo est qualitas: scientia est qualitas: iam de pluribus praedicatur quam hoc nomen substantia, uel hoc nomen quantitas. Respondeo dicendum (si forte placabitur iste uel modo dicendi sancti Thomae) quod ad hoc quod aliquod praedicamentum uel generalissimum eius habeat se in plus quam aliud: oportet quod de pluribus terminis diuersorum praedicamentorum significatiue sumptis praedicetur unum quam aliud. Unde si primae propositiones fuerunt uerae, est capiendo terminos materialiter: nec in illa acceptione pertinet ad praedicamentum substantiae: atque hoc de nominalium solida positione.

¶ Et sic patet quid dicendum sit secundum has tres doctorum classes ad principalem questionem, Inter quas si aliquis me censorem consuleret opinionem Scoti subtiliorem. S. Thomae Aristoteli accommodatorem, nominalium ueritati magis consonam censerem.

De sensu antiquorum.

¶ Illud tamen non est silentio transeundum, quod Boetius & Commentator, & adhuc ipse Theophrastus super hac re sensere. Commentator namque praeter autoritates eius alatas in septimo Metaphysicorum de quibus differuimus in com-

mento quod facit super vniuersalia Porphyrij, vniuersalia puta genus & species intentiones animæ vocat vt ibi videre est per totum processum. an per intentiones intelligat res vt concipiuntur vel potius ipsas formales cognitiones quibus cognoscuntur. non satis compertum est, verum est tamen q. in libro Perihermenias cōmen. iij. Super illa verba Aristotelis rerum alie sunt vniuersales & c. Vbi diffinit philosophus vniuersale sic ipse cōmentatur, Intentiones sunt duobus modis, aut vniuersales aut particulares. & vniuersalis diffinitionem sic glosat, est intētio de cuius proprietate est q. prædicetur de pluribus vt animal de homine & de equo, si ergo loco rerum ipse glosat intentiones constat q. nisi nimis oblique verba Aristotelis cōmentetur nō videtur posse capi intentiones pro notitijs formali- bus sed pro ipsis rebus cognitis. quod multum fauet realibus & maxime sancto Thom. Verum est q. a sancto Thoma allegatur quodammodo contra se i. quoddā opus. Cōmen. primo de anima vbi dicit vniuersale esse mentis qualitatem, quæ pro nominalibus faceret. Sed ego non vidi talem auctoritatem q. si reperitur habebit bonū sensum.

¶ Boetius vero autor grauissimus editione. ij. super primū Perihermē. libro. ij. super diffinitionē vniuersalis hæc verba ambigua habet q. videtur magis ad reales declinare, Omnis inquit propositio significationis suæ proprietatem ex subiectis intellectibus capit. sed quoniam necesse est intellectus rerum esse similitudines: vis propositionū per intellectus ad res quoq. cōtinuantur, Atq. ideo cum aliqd affirmare cupimus vel negare hoc ad intellectus & cōceptionis animæ qualitatem refertur, quod enim imaginatio ne intellectusq. concipimus, id in affirmatione aut negatione ponētes affirmamus vel negamus. Qui passus maximā vim habet ad tenendum q. res conceptæ subijciuntur & prædicentur. & sic in hac homo est animal cum subijciatur vniuersale subiectum erit homo secundū q. habet esse cognitum, & sic vniuersale erit conceptus obiectiuus, nec fauet nominalibus q. ibi dicat qualitatem illud q. subijciatur & prædicatur quia humanitatem ipse vocat in toto illo processu qualitatem hominis. & platonitatem qualitatem Platonis. quare crediderim, hoc nomen qualitas non sumi vni- uoce apud istos antiquos, post quod dictum vult ipse concludere quoddā pulcherrimum videlicet q. ex rebus intellectis sumitur quæritas propositionis, & ex placito & voluntate sumitur qualitas, & probat primum his verbis, videmus nāq. alias esse in rebus huiusmodi qualitates quæ in aliam conuenire non possunt, sed in vnam particularē singularēq. substantiam, alia est enim qualitas singularis vt Platonis vel Socratis. Alia est quæ communicata cum pluribus totam se singulis & omnibus prebet, & est ipsa humanitas est enim huiusmodi qualitas quæ singulis tota sit & in omnibus tota, quotiescūq. enim aliquid tale animo speculamur, non in quālibet vnam personam per nomen hoc: mentis cogitatione deducimur, sed in omnes eos quicūq. humanitatis diffinitionē participant, Cū hæc ergo ita sint homo dicitur vniuersale ipsa vero Platonitas particulare. & Paulo post homo est vniuersale, humanitas nāq. ex singulorū hominū collecta naturis, in

vnam quodammodo redigitur intelligentiam, Cōstat igitur q. humanitas secundū q. colligitur in intellectu dicitur esse cōmunis. & per consequens hic doctor magis realizat q. nominalizat, Plura alia dicit quæ ob prolixitatem omitto.

¶ Sed & Theophrastus Aristotelis discipulus vt ipse Boetius videtur allegare vniuersale vocat q. de pluribus naturaliter prædicatur, vt homo, non q. positione vt hoc nomen Alexander de troiano & de macedone Philippi filio prædicatur. hoc enim positione de pluribus dicitur illud natura, hæc Theophrastus, vbi videtur Theo. illam particulam Aristotelis. Natum per ly naturali glosare, ex quo habes q. illa quæ ex positione. i. impositione sunt cōmunia non sunt vniuersalia proprie, quod pro tanto dicitur quia est illud vniuersale mentis naturalis rei similitudo vt ipse Boetius iam explicauit ad mentem certe realium, & sic nō oportet saluare q. non sit genus per equiuocationem vt nominales saluant, sed quid Auicena senserit declaratum est illa auctoritate, quæ pro nominalibus est allata, & hoc de principali & tot sæculis tediosa quæstione.

Secunda quæstio principalis.

Vtrum sint quinq. tantū vniuersalia & vtrū ad illa sit vniuersale genus vel potius prædicabile.

Postq. de ipsius vniuersalis q. ditate pertractatum est, superest vt ipsum consideremus secundum ordinem quæ habet ad inferiora, id enim poscit ordo doctrinalis a quocūq. l. mediocriter perito seruandus vt post considerationem rei in ordine ad se, ipsa eadem consideretur secundum habitudinem quam habet in ordine ad alia extra se, quod in hoc capite ductore deofiet, particur igitur præsentem quæstionem in tres Articulos. In primo de numero vniuersalium diseremus, obijciunturq. difficultates quibus cōmunis schola cespitare solet, in ij. vtrum illorum vniuersale vel prædicabile sit genus ad prædicabilia, & quam habitudinē habeat inter se, In tertio dubia mouebimus quæ magis accommoda presenti proposito videbuntur,

¶ Vt primum igitur ordiamur declarandus est sensus illius vbi propositionis exclusiue sicut cōmuniter declaratur, vbi aduerte q. sicut ex sumulis accipimus, præter multas species exclusionis quas ly tantūm habet, due sunt præcipue, scilicet excludere gratia alicuius & gratia pluralitatis, tunc excludit ly tantū gratia pluralitatis, quando excludit ab aliquo numero, quæcūq. maiorem ipso, vt tantū octo dipondia sunt in bursa mea, excluditur per illam maior numerus dipondiorū a bursa q. sit octonarius, non tamen excludit minorem vel inferiorem numerū, sed quādo excludit gratia alicuius, excludit prædicatum a quocūq. q. alio a re importata per subiectum, quod sub alijs verbis dicitur excludere prædicatum a quocūq. opposito subiecti, causa cuius differētiæ secundæ exponentes differunt, nam in prima acceptione assignatur secunda exponens per ly non plura q. ita vt remoueatur maior numerus, alteri vero datur per ly nihil aliud in quibus exponentibus satis

accōmode illi affectus exclusionis exprimuntur. quo fit vt multae propositiones negentur in vno sensu quae debent in alio concedi, de quibus elementarium logicum consule, solet autem ex cōmuni modo concipiendi (vt in nostris exponibilibus annotauimus) quando determinat terminum numeralem teneri gratia pluralitatis vt tantū quinq; homines currunt & in propositione praesentis questionis, quare superfluo distinguitur talis propositio, vbi intellectus ipse docet qualiter signum exclusiuum sit accipiendū, vera est ergo propositio illa in sensu proprio quem facit vt ostēdunt suae exponentes, Quinq; sunt vniuersalia & non sunt plura q̄ quinq; vniuersalia quas oportet bene intelligere, non enim vult secunda exponens q̄ non sint numerice plura indiuidua q̄ quinq;, cum sint numero pene infinita, sed q̄ nō sint plures species vniuersalium q̄ quinq;, Quam si velis nominaliter declarare sic expones, i. nō sūt nisi quinq; termini specifici cōtenti sub illo termino vniuersale. & secundū reales, non sunt nisi quinq; species intentionū inferiores ad secundā intētionē vniuersalis, generalitas, specialitas &c. Debitē ergo propositionem intelligendo assero praedictam propositionem esse indubitanter veram, quae auctoritate Porphyrij tradentis nobis hanc doctrinam sat poterit ratificari, cum enim ageret de vniuersalibus non numerauit nobis nisi quinq;, q̄ si plura essent vel pauciora, redundantia vel defectu redarguendus auctor esset, sed & modo quodam probandi numerum membrorum diuisionis alicuius diuisi quo frequenter vtuntur antiqui patres (iudicio meo) est efficacissimus veritatē propositionis sic corrobore. Vnde iuxta nominalem veritatem sufficientia horum sic venari poterit. nam vniuersale aut significat substantiam aut accidens, si substantiam, vel totam vel partem, si partem, vel materialem, & sic est genus vel formale. & sic est differentia, si vero totam substantiam, sic est species, nam species dicit & significat totum esse indiuiduorum, si vero significet accidens vel est ipsum conuertibile vel non, si sic est proprium, si non, est accidens, cum igitur non sit possibile a signare aliquem terminum qui vniuersale appelletur nisi aliquo illorum quinq; modorum, erunt tantum quinq; vniuersalia.

¶ Antonius andreas scotistarum facile princeps qui vt fertur Scoti fuit auditor. aliter ponit horum vniuersalium sufficientiā, (quam ponit & Scotus in suis predicabilibus,) penes predicari, quae predicari diuiditur in quae in quae tamen in se differētias, predicari aut in quae est predicare essentia per modū essentiae id est per modum subsistentis & nō denominantis, hoc autē cōuenit dupliciter, vel quae praedicet totā essentia subiecti, & sic est species, si enim esset aliquid in essentia indiuidui praeter essentia speciei duo indiuidua differēt essentialiter, & sic posset species diuidi, & indiuiduū diffiniri, vel praedicat partem essentiae, & sic est genus. si enim genus diceret totam essentiam frustra in diffinitione apponeretur differētia, si vero praedicetur in quale hoc est per modum denominantis hoc contingit dupliciter, quia vel praedicatur in quale essentialē, & sic est differentia. est enim differentia substantiae qualitas ex quinto Metaphy. vel contingit quae praedicatum praedicet accidens per modū

denominantis. & hoc dupliciter, vel accidēs quod egreditur a principijs substantiae & sic est propriū, vel accidēs cōe, & sic cōstituitur quātū predicabile. & cū praedicari de pluribus nō cōtingat alijs modis, sequitur &c. In qua quidem sufficientia magis probatur sufficientia praedicabilium quae vniuersalium, sed quia praedicabile proprie semper praesupponit vniuersale sicut passio subiectum, non multū refert hoc vel illud asserere,

¶ Sed contra istam conclusionem de numero vniuersalium arguitur nonnullis rationibus & primo sic, ens est vniuersale & tamen non est genus vt patet per Aristotelem. iij. Metaphy. nec est species. quia iam de ipso praedicaretur genus & sic non esset transcendens, nec est aliquod vniuersale de numero trium praedicabilium, quia ens praedicatur inquit teste philosopho in thopicis & in. iij. Metaphy. illa vero praedicatur in quale vt constat. ergo sex sūt vniuersalia, sed quae sit vniuersale patet cum non sit indiuiduum & praedicetur de pluribus inquit.

¶ Secundo sic diffinitio est vnum de praedicatis quae philosophus designat in libro thopicorum. ergo est vnum de praedicabilibus. quare erit vnum de vniuersalibus. & sic praeter illa quinq; aliud erit addendū vniuersale puta diffinitio.

¶ Tertio sic praedicari est proprium vniuersali. ergo quot sunt praedicata tot sunt vniuersalia, sed praedicata sunt quae tuor quae numerat philosophus. i. thopicorum. ergo non sunt nisi quattuor vniuersalia, & sic numerus vniuersalium redundat.

¶ Quarto sic. quod modis dicitur vnum oppositorum tot modis dicitur & reliquū, vt habet Aristoteles primo Thopico. sed vniuersale & singulare sunt opposita. ergo cum singularia sint numero pene infinita vniuersalia etiā erūt.

¶ Quinto sic. indiuiduū est predicabile vt asserit autor singularium. sed predicabile omne est vniuersale. ergo plura sunt quae quinq; vniuersalia.

¶ Sexto sic differentia generica vt animatū, & specifica vt rationale habent diuersos modos praedicandi. ergo sunt praedicabilia distincta. antecedens probatur quia differentia generica habet praedicari de pluribus differentibus specie. & alia praedicatur de differentibus numero. si dicas vt dici solet, solum habent diuersos modos praedicandi ex parte subijcibilium & tunc differentia talium versabitur penes materiam quae non sufficit ad causandam diuersitatē praedicabilium, sic arguo, genus & species solum habent modos praedicandi materialiter distinctos & conueniunt in forma, ambo enim praedicantur in quid de suis subijcibilibus licet vnum de multis specie aliud de multis tantum numero. ergo &c.

¶ Primum argumentū in quo petitur an ens sit vniuersale, facile diluitur secundum sanctum Thomam qui ponit ens prius dici de substantia quae de accidente & de deo quae de creatura, dicitur enim de accidente & de creatura per quaedam similitudinem & proportionem quae habent creature ad deū, quia ergo ens est equiuocum nō est vniuersale. nā vniuersale secundum vniformem rationem debet competere inferioribus vt ex sancto Thoma in capite praecedenti notauimus, ac per idem possumus de passionibus transcendentalibus

dē talib⁹ loqui. lōge tamē maioris difficultatis erit respōsio in via Scoti & nominalium qui vniformiter hanc equiuocationē negant. Scotus nāq; in dist. iij. q. iij. probare nititur hanc vniuocationem & etiam in distinctione. viij. tam ex parte conceptus formalis quā ex parte realitatis obiectiue imperfecte. non enim ponit realitatem obiectiuā vt perfecte cognoscibilem quia ponit ipsam abstractam a modo intrinseco. Respōdet tamen in sua logica ipsemet q; ideo ens non est vniuersale quia est equiuocū & equiuoce dicitur de substantia & qualitate. q; si hoc non addidisset facile possemus saluare dictum suum: per hoc q; ly ens pōt capi dupliciter vno modo vt dicit realitatem obiectiuā perfectam cum modo intrinseco. alio modo vt dicit realitatem obiectiuam imperfectam sine modo intrinseco qualis est illa realitas quæ correspondet conceptui formali cōmuni deo & creaturæ. primo modo esset equiuocus & secūdo mō nō. hoc possēt dici vt a cōtradictiōe saluaretur sed nō finit nos exēplū illud qd' possuit de substantia et q̄litate. Vltim⁹ arguēs cōtra se ait. q̄a ad min⁹ in predicamēto substantiæ erit vniuocū & sic erit vniuersale in predicamēto substantiæ. R. q; non est vniuocū ad omnia quia de his quæ ad latus ponūtur vt de differentijs vltimis predicatur denominatiue. & de his quæ dū ecclē ponuntur predicatur in quid. hęc respōsio non est digna ingenio tam subtili. qd' suspicor quia dicit (ad hoc dicitur) q̄ndo ad obiectionē respōdet. manifestū enim est q; si illud impediret. generalissimum substantiæ non esset vniuersale quia non dicitur vniuoce de differentijs & speciebus. locutus est ergo Scotus hic non secundum propriam sententiam cum oppositum sentiat in locis citatis. sed secundū opinionē quæ illo tempore vigeat (supposito q; illud opus sup vniuersalia non sit adulterinū) Antonius andreas scotistarū primarius in suis predicabilibus postq; citauit Scoti respōsionē dicit se non credere ly ens equiuoce dici. Idem habet Ioannes angelicus in glosa quam fecit super quæstiones Scoti. ergo verisimile est illam respōsionem non esse Scoti. nec esse in via eius securā. Quare idē Antonius sic soluit facilliter argumentum. q; Porphyrius ordinauit hunc librum de vniuersalibus ad librum Cathegoriarum vt ipsemet videtur promittere. ergo rationi consentaneum est q; loquatur de vniuersalibus in coordinatione predicamentalireponibilibus. talia autem sunt entia limitata. & cum ens sit saltē infinitū p̄misue dicitur q; de deo & creaturæ. nō erit de vniuersalibus quæ habet tractare Porphyrius erit tamen detranscendentibus.

¶ Conuenire etiam videtur in hoc Ioannes angelicus vir quidem in hac doctrina non floccipendendus qui negat ens posse esse vniuersale eo q; est illimitatum. & tam de deo q; de creatura dicitur quidditatiue. & sic aliqd' vniuersale esset in deo & sic vel esset genus vel species & c. quorum neutriū in deo potest esse. Negare etiam debet Franciscus Maronis conformiter ad ea quæ ipse dogmaticat in suo conflatu dist. xvi. & sāt Bonauentura lib. i. dist. xix. q. ij. ens esse vniuersale. dicūt. n. q; ad rationē vniuersalis pertinet quadruplex imperfectio. s. diuisibilitas. plurificabilitas. contrahibilitas & compossibilitas idest q; habet com-

poni cum alijs. Alie tres proprietates non sunt tam obscure & cū nulla istarum possit esse in deo non erit vniuersale in deo. & sic ly ens non erit vniuersale cum dicatur & sit in deo. hęc sunt quæ in hac re videntur mihi consona Scotice veritati ex mente tam sollemnium doctorum in hac via citata. nec opus est pro solutiōe imaginari Chimeras. sicut ego vidi quendam imaginantem. cum enim nihil viderit in Scoto & suis sequacibus. facile & falso sine fundamento enunciabat.

¶ Nominales vero & si i vniuocatiōe entis cum Scotistis aliquo modo conueniant. determinat enim Ioannes buridanus inter philosophos nominales scholæ Parisiensis doctissimus super. iij. Metaphy. q; secundum Aristotelis intentionem ens & vnum & omnia transcendentia omnia sunt analogia in significando & predicando. sed secundū veritatem fidei quæ docet accidens posse existere seorsum a substantia ens vniuocum est ad substantias & accidentia deo & creaturæ. dicemus igitur q; ens in significando vniuocū est ad omnia predicamenta sed in predicando non predicatur vniuoce de omnibus. vniuersale ergo oportet q; habeat aptitudinē ad vniuoce predicari respectu illorū quorū dicitur cē vniuersale. hęc enim diuersimodæ predicaciones sunt. substantia est ens. quantitas est ens. qualitas est ens. prima enim quidditatiua & directa est. secūda vero non. vt visum est in predicacionibus. q; si arguas ad minus in predicamento substantiæ erit vniuersale. quia vniuoce predicatur. nec obstat recursus ad predicacionem quæ sit in his quæ a latere ponuntur. nam isto modo substantia non potest dici genus & vniuersale respectu suorum inferiorum. Respondeo q; si ly ens non habeat aliam significationem a predicamento substantiæ qua vniuoce significaret aliquid aliud. non inconueniret concedere ipsum esse vniuersale. sed cum maneat ly ens in sua transcendentali significatione. oporteret q; vniuoce in predicando respiceret omnia immediate inferiora. quod non facit. q; si ipsum restringas vt significet vel supponat tantum pro his quæ sunt de predicamento substantiæ. tunc vel erit substantia vel conuertibile cum isto termino substantia. quare iam non erit difficultas de transcendentibus. Oham in logica sua respōdet sufficientiam dari de vniuersalibus non transcendentibus. in quo videtur ultimatē standum.

¶ Ad secundum facile responderēt nominales non esse vniuersale quia non est incomplexum. diffinitio enim debet esse oratio longa ex genere & differentia. uel proprio & c. Nec ualet. est predicatum de illis quæ numerat Aristoteles in Topicis. ergo est predicabile de his quinq; bene quidem est predicabile larga acceptione quia Aristoteles non cepit ibi predicatum nisi pro termino apto ad determinandum problema & talis est diffinitio. sed de hoc in Topicis.

¶ Sed secundum reales non erit vniuersale quia diffinitio non importat unam naturam nec unum conceptum obiectiualem. & per consequens nec unam intentionem fundatam in vnico conceptu obiectiuo. nec ualet illa consequentia. quia alia consideratione sumit predicata. Aristot

teles in Topicis, quae praedicabilia hic sumantur ut mox dicemus.

¶ Tertium argumentum petit hanc difficultatem. quid sit in causa quod Aristoteles numerans ea quae proprie praedicantur in Topicis non numeravit nisi quattuor. Et Porphyrius numeravit quinque praedicabilia? Respondeo quod philosophus in Topicis distinguit praedicata quae sunt generis, diffinitio, proprium, et accidentis, per distinctionem problematum, diuersa enim problemata habent diuersimode terminari ex diuersitate praedicatorum, non ergo numeravit ibi omnia praedicabilia quia non differentia nec speciem specialissimam, quia cum haec directe non habeant praedicari nisi de indiuiduis, et problemata scientialia de quibus vult Aristoteles determinare non sint de indiuiduis propterea non fecit speciem et differentiam distincta praedicata et si sint praedicabilia, differentiam vero genericam collocavit optime sub genere, quia utrumque dicit essentiam licet non conuertibiliter de illo de quo praedicatur, nec posuit ens vel aliud quod transcendens in numero praedicatorum, eo quod transcendentia non sunt talia praedicata, quibus mediatis possunt terminare problemata ad aliquam artem pertinentiam, problema enim praesupponit aliquid certum et quaerit dubium ex vii. Metaph. cap. ultimo, ens autem et res imprimuntur in anima prima impressione secundum Auicenam in Metaph. cap. v. quare cum nemo dubitet de re aliqua an sit ens, non constituitur problema extraccedenti, Aristoteles enim illo in Topicis inquit non esse omnia problemata quaerenda quae a rudibus possent terminari, sed illa tantum quae cum aliquali difficultate et pena possunt determinari, non enim rationabiliter dubitatur apud doctos virum haec rosa sit purpurei coloris vel ne, vel quod hic ignis est calidus et c. Distinxit ergo Aristoteles praedicata penes praedicare essentiam et non praedicare essentiam, quod si praedicatum praedicat essentiam, vel conuertibiliter, et sic est diffinitio, vel non conuertibiliter, et sic est genus, et in hoc satis bene includitur differentia generica, si non praedicat essentiam, hoc iterum vel conuertibiliter vel non, si primum est proprium, si secundum est accidentis, et cum alia sint inepta ad determinandum problemata, non sunt nisi quattuor, at cum praedicabilia ordinarentur ad praedicamentum, oportuit determinare tantum de vniuersalibus quae ponuntur a latere, quae de vniuersalibus quae ponuntur in recta linea, et ut hoc fieret alia consideratione considerauit Porphyrius quinque vniuersalia, quae penes praedicari inquit vel in quale ut vidimus, et sic non est mirum quod diuersus numerus resultet in praedicatis et in his quinque vniuersalibus cum diuersis intentionibus et mediis venandi diuersitate, ex hoc facile ad formam respondebis.

¶ Ad argumentum igitur distinguo antecedens quia vel capis praedicari large pro eo quod est esse praedicatum utrumque sit, et tunc nego quod praedicari sit passio vniuersalis, conuenit enim multis alijs terminis, si autem capis praedicari, id est praedicatum ut Aristoteles sumpsit in Topicis, pro eo quod est praedicare essentiam vel non essentiam, nego est antecedens nam passio vniuersalis non est nisi praedicari de pluribus in quod vel in quale, si autem capias praedicari in hac vltima acceptioe nego tibi consequentiam si in consequenti intelligas de praedicatis Aristoteles, sed si vniuersaliter praedicat dico quod sunt quinque praedicata.

¶ Ex argumenti materia facile dicitur quod vniuersale et praedicatum ut Aristoteles coepit habet se impertinenter facile enim verificabis quattuor propositiones requisitas ad impertinentiam.

¶ Ad quartum respondeo verum esse quod si aliqua opponantur et proprie tam multiplex debet esse vnum sicut et reliquum ut quia multitudo et vnum opponuntur, quod modis dicitur vnumputa numero, specie, genere, et c. tot modis dicitur multum, similiter acutum et obtusum sic se habent, nam acutum dicitur de voce stylo et gladio, sic obtusum, ita quod debet esse correspondentia in significatione, non tamen oportet quod sit correspondentia in multitudine singularium significatorum pro quibus possunt supponere, bonum enim et malum opponuntur capiēdo illos terminos ut dicunt bonitatem vel malitiam moralem, non tamen oportet quod pro tot quibus habet supponere ly malum habeat supponere ly bonum, similiter dic de albo et nigro, quare ad argumentum concessio antecedenti, nego consequentiam.

¶ Ad quintum respondeo quod iste terminus praedicabile et praedicatum potest capi proprie et restricte et improprie et large, improprie accipitur pro omni illo quod potest esse praedicatum, et sic cepit autor sumularum quando dixit indiuiduum esse praedicatum, proprie accipitur quando supponit pro aliquo termino praedicabili in quid vel in quale de pluribus et hoc modo indiuiduum non est praedicabile, quare ad argumentum distinguo consequens vel large et sic concedo quod est praedicabile, stricte vero, nego.

¶ Ad vltimum respondeo ut responsum est usque ad replicationem, et quando arguitur quod genus et species non habent nisi diuersos modos praedicandi differentes in materia nego illud, immo differunt, quia licet genus praedicetur in quid si cut species longe tamen differenter, quia genus praedicat et dicit partem potentialem quae in diffinitione subiectibilis se habet ut materia, species vero dicit totum esse indiuiduorum, differentiae vero semper dicunt formam et quale quid, licet generica imperfectiorem formam dicat quam specifica non tamen se habent sicut totum et pars.

¶ Solet difficultari de isto termino vniuersale an sit praeter ista quinque vniuersalia, sed in hoc non est multum immorandum, cum id quod est superius non conuidatur suis inferioribus, quando enim quaeritur in questione an sint plura quam quinque vniuersalia in hoc sensu quaeritur id est an sint plures species contentae sub illo termino vel conceptu vniuersale, et hoc de primo articulo.

Secundus articulus,

¶ Sed an vniuersale sit genus ad ista quinque praedicabilia vel non controuersia est inter Scotistas et Thomistas quae sub breuibus reserabimus, ex mente igitur Thomistarum est haec conclusio.

¶ Vniuersale non est genus ad ista quinque, de quibus agit Porphyrius, hoc patet nam ratio vniuersalis quae est esse in multis prius dicitur de tribus primis quam de duobus vltimis quae accidentaliter insunt, ergo non erit genus ad illa, consequentia est nota, quia quod est genus ad aliqua debet habere vniuersalem rationem

rationem ad ea. sed probo antecedens, substantia & accidens in nullo vniocari possunt vt patet ex. iij. Metaphy. ergo nec in esse substantialiter nec in esse accidentaliter, qui sunt modi substantie & accidentis.

¶ Itē quia per prius videtur q̄ cōueniat ratio vniuersalis generi q̄ speciei eo q̄ est magis vniuersale cū de pluribus habeat predicari, itē quia si esset genus ad illa illa essent species respectu illius, & sic vnum de alio predicaretur, hæc enim esset vera genus est species, differētia est species, qd̄ videtur esse falsum cum conuidentur in illo genere & opponantur.

¶ Sed istæ rationes parū concludūt, primo quia facile dicitur ad primam, q̄ supponit falsum vel ad minus satis dubium in illo quod dicit de equiuocatione substantie & accidentis, quod paulo post examinabimus.

¶ Ad secundū facile dicitur q̄ gen⁹ nō est magis vniuersale q̄ aliud, est tamē maius, hoc tamē nō sufficit ad hoc q̄ vniuersale equiuoce predicetur, nā multitudo ex vnitatib⁹ aggregata quæ ē diffinitio numeri vniuoce dicitur de omnibus numeris & non analogice, & si quaternarius numerus sit maior quam binarius.

¶ Ad aliud dicitur cōcedēdo quod infertur, s. q̄ hæc debet concedi genus est species capiēdo subiectū vt qd̄ & predicatū vt mod⁹, & licet in alijs sp̄ibus realib⁹ hoc nō cōtingit, cōtingit hoc in secundis intētiōibus vbi vna pōt predicari de alia denotatiue, sed de illis inferi⁹ sequēti articulo.

Opinio Scoti.

¶ Doctor subtilis & sui sequaces oppositam tenent cōclusionē scilicet vniuersale eē vniocū ad qnq̄ vniuersalia & p̄ cōsequēs genus ad illa, q̄ sic patet, vniuersale ponitur in diffinitione cuiuscūq̄, & nō rōe differētiæ, ergo rōne generis, maior patet sciētī diffinitōes & minor etiā est clara cū sit primū quod requiritur in diffinitionibus. Ad hæc, cōuenienter respōdetur ad quæstionē factā per quid de quocūq̄, vniuersali & nō est trāscēdens, ergo est genus, p̄bo consequentiam ex Porphyrio probanti aliquid esse genus q̄ cōueniēter respōdetur ad quæstionē factā per quid.

¶ Itē q̄ aliquod genus p̄fecti⁹ participetur ab vna specie q̄ ab alijs: cōmune est omni generi, dicit enim philosophus q̄ in genere latent equiuocationes, sed hoc non obstāte logicus ponit genus vniocum ad suas species p̄pter vnitatem rationis, igitur logice loquēdo vniuersale poterit eē gen⁹ ad ista quinq̄, & si p̄fectius reperiatur in vno quam in alio inferiori.

Nominalium opinio.

¶ Inter nominales est controuersia nam Ioannes dorpius Buridani cōmentator, tenet istū terminū vniuersale nō eē genus ad qnq̄ predicabilia, occasione nact⁹ ex verbis Buridani in suis predicabilib⁹, inq̄t enim predicabile p̄prie sumptū est qd̄ diuiditur in genus & speciē, & c., qd̄ non dixit de vniuersali, quæ cōclusio probatur q̄a iste termin⁹ predicabile importat modo generali omnē modū predicādi de pluribus siue secūdū qd̄ siue secūdū quale, & quodli-

bet illorū quinq̄, predicabilium importat modū predicādi specialē, ergo illud se hēt vt gen⁹, & hæc vt species.

¶ Præterea nunq̄ absolutū vel minus cōnotatiū pōt esse genus ad cōnotatiū vel magis cōnotatiū, quia tunc sic ret in predicacione generis indirecta predicatio, sed vniuersale est minus cōnotatiū q̄ predicabile aliquod particulare, vt in terminis est notissimum, ergo non potest esse genus ad aliquod illorum.

¶ Ex hoc descenditur ad cōclusionē propositā, vt Aristoteles habet in ante predicamētis diuersorū generū & nō subalternatim positorū diuersa sunt species & differētiæ sed vniuersale & predicabile sunt diuersorū generū, & non subalternatim posita cum vnum sit vt subiectū alterū significet propriā passionē. ergo quinq̄ predicabilia sunt sp̄s istius termini predicabile, & sic nō erunt species huius termini vniuersale qd̄ erat intentū, sed contra hæc currunt argumenta quæ fecimus in Th. quæ non sunt parū momēti p̄ pte Scoti, est etiā cōtra totā caterā nominaliū & præcipue cōtra venerabilē icēptorē in sua logica asserētē vniuersale esse genus, & si obiter dicat & nō p̄bet.

Concordia nominalium.

¶ Inter quos doctores vel fallor vel in nullo prorsus sibi inuicem repugnant, verum enim vero consonat, nec inter veritates potest esse aliqua pugnantia, vnde pro cōcordia notato hanc distinctionem, q̄ vniūquodq̄ istorum quinq̄, predicabilium potest accipi dupliciter, vno modo sine illa cōnotatione ad suū subijcibile, predicabile enim respectū dicit ad subijcibile, alio mō cū tali cōnotatione, vt iste terminus genus pōt capi sub hac cōsideratione q̄ est terminus qui aptus natus est de pluribus predicari differētibus specie, alio mō secundum hanc cōnotationē tātū, q̄ est termin⁹ aptus natus esse in pluribus specie differentibus eo modo quo declarauimus, primo mō, sic predicabile eē gen⁹ ad ista qnq̄, ita vt nō possit eē ly vniuersale & hoc pbauerūt argumenta Ioānis dorpij, nec hoc ab alijs debet cōtradici, sed secūdo mō, bene ly vniuersale eē gen⁹ ad qnq̄, predicabilia vt sic, & nō ly predicabile, & hoc pbāt rōnes cōes, nec cōtra hoc currūt argumenta Ioānis dorpij, Quo fit vt iste termin⁹ gen⁹ vt dicit illū respectū ad subijcibile: eē p̄prie passionē in ordine ad gen⁹ secūdo mō captū, & p̄portionabiliter sicut se hēt predicabile in ordine ad ly vniuersale, ita species predicabilis ad species istius termini vniuersale, quare vtrūq̄ est genus.

¶ Haud dissimiliter poteris dicere in via Scoti si recurrās ad secundas intentiones.

¶ Sed qualiter se habeāt vniuersale & predicabile communis est oīm logicorū concordia, q̄ predicabile est propria passio vniuersalis, capiēdo predicabile non communiter, sed pro eo quod est predicari de pluribus vniuoce inquit vel in quale, quod satis ostendit Commentatoris diffinitio, inquit enim vt iam suo loco allegauimus, vniuersale esse intentionem de cuius proprietate est vt predicetur de pluribus: quo nihil clarius dici potuit nec p̄senti proposito accomodatius. Item Porphyrius sub cuius nunc disciplina profitemur:

SECUNDA QVAESTIO PRINCIPALIS

in capite de genere loquens de tertia acceptione generis rem videtur tangere, vt habet Argilopili translatio in hac verba, de tertio vero genere philosophorum est sermo, qd̄ & describentes sic assignarunt, genus est q̄ predicatur de pluribus &c. Vbi appellat illam diffinitionem descriptiuā quia datur per predicari, sed in tali semper ponitur aliqd̄ proprium diffiniti, ergo ex mente Porphyrij predicabile proprium est, Itē Aristoteles in plarijsq; locis dat diuersas diffinitiones vniuersalis non synonymas, aliquando enim diffinit per esse in multis & prater multa: quae videtur esse ppria diffinitio & quodammodo per essentialia, In alia pte per hoc q̄ est predicari de pluribus vt in primo Per hie mentias, sed ly predicari declarat Commenta. tanquam proprium igitur, non ergo cespitandum esse reor in re vbi tanti viri proprios calculos apposuerit, sed nec nominales nostri ab hac sententia debent discedere cum sit eorum regula infalibilis, q̄ quando duo termini sunt conuertibiles & vnus eorum connotat extrinsece supra reliquum ille qui extrinsece connotat est proprium respectu alterius, cum ergo isti duo termini vniuersale & predicabile & si ambo sint connotatiui sic se habeant q̄ ly predicabile dicit aliquid extrinsecum ad ly vniuersale & pro quocunq; vnus eorum supponit habet supponere alius & eō uerso, habebunt se vt regula dicit.

¶ Ex quo sequitur q̄ si velis diffinire predicabile, sic poteris diffinire, est vniuersale aptum natum de pluribus predicari, corollarium patet quia passio iuxta Aristot. in Topi. per subiectum habet diffiniri.

¶ Sequitur etiam tot esse predicabilia quot sunt vniuersalia, eodemq; modo quo ens & alia a ratione vniuersalis reicimus possunt reijci a ratione predicabilis.

¶ Sequitur etiam male quosdam in via Scoti dixisse q̄ vniuersalis intentio consurgit mediante comparatione qua comparatur aliqua natura sub hac ratione q̄ est predicabilis, quia mediante illa comparatione nō consurgit nisi predicabilitas, oportet ergo vt sub hac comparatione quae includitur in sua diffinitione quae est esse in pluribus consurgat & pullulet illa secunda intentio vniuersalitas, alias enim duae secundae intentiones resultarent mediante eadem comparatione & iudicio, quod nō est multum Scotice dictum.

¶ Sufficientia autem & distinctio horum predicabilium (vt sine calumnia procedamus) sic poterit venari ex diuersitate suorum subijcibilium comparata ad diuersum modum predicandi, quia subijcibilia alicuius predicabilis sunt in duplici differentia, quia quaedam sunt sibi coordinata in eadem recta linea predicamentali, alia vero non sunt sibi coordinata in eadem recta linea, secundum primam considerationem accipiuntur prima duo predicabilia puta genus & species, genus enim predicatur de speciebus & indiuiduis & species de indiuiduis tanquam de aliquibus sibi recte subordinatis propter bimēbrem distinctionem talium subijcibilium, secundum vero alia subijcibilia sumuntur alia predicabilia vltima, si enim non predicatur de sibi subordinatis, in recta linea & est predicabile cum non sit genus nec species, erit ali-

quod illorum trium, q̄ vel predicatur dicendo substantiam vel dicendo accidens, si substantia, erit differentia, si accidens vel conuertibiliter & inseparabiliter, & sic est proprium, vel non, & sic est quintū predicabile.

Tertius articulus.

¶ Pro tertio articulo mouentur dubia, primum est quomodo secunda intentio vel terminus secundae intentionis potest predicari de alia secunda intentione secum conuidente aliquod vnum superius, Secundo an haec sit concedenda praesertim in via Scoti homo est vniuersale.

¶ Primum dubium mouetur propter illud inconueniens quod adducebatur in praecedente quaestione, de huius concessione & similibus genus est species, & propter illud argumentum quod olim mihi in hac militia tyrunculo & adhuc puero veluti lapis offensio nis erat, videlicet, quia si vniuersale esset genus, genus q̄ est ipsum vniuersale contineretur sub specie quod est falsum, probatio sequellae nam vniuersale continetur sub genere ex quo est genus, & adhuc amplius predicabile continetur sub proprio, ex quo est propria passio vniuersalis, hoc autem est falsissimum & prater Aristotelem, inquit enim quarto Topicorum si illud quod ponitur sub specie assignatur esse genus ad illam, mala est assignatio, cum ergo ipsum vniuersale ponitur sub genere quae est quaedam species vt dictum est, non poterit esse genus ad illam, ex duabus igitur regulis, apud omnes logicos iam pridem receptis res ingerit dubium, videlicet, q̄ species disparate nunquam predicatur de se ipsis & q̄ nunquam genus continetur sub sua specie, hoc dubium equaliter currit in via nominalium sicut in via realium, tamen quia reales non satis intelligibiliter interpretantur, circa eorum modum dicendi primo insisteremus.

¶ Vbi aduerte hoc esse priuilegium secundarum intentionum vt non solum sint aliorum modi intelligendi verum alternis vicibus se modificant vt speciem genus, & genus & species & adhuc se ipsas, vt genus est genus, species est species, ita vt sub alia & alia ratione sint ipse quidditates aut quid est & modi sui & aliarum, in quantum, intelliguntur sunt quod quid est, in quantum vero sunt rationes intelligendi aliorum: sunt modi, quo fit in his secundarum intentionum predicationibus sepe numero annectatur haec distinctio, vel capitur vtrunq; extremum vt modus, vel vt quid, vel iudicium vt modus, & predicatum vt quid, vel e contrario ab his realibus,

¶ Veratamen quid sit predicatum capi vt modus vel vt quid, nō satis explicant isti reales Scotus tamen in suis predicabilibus plerūq; distinguit capi predicatum vt modus vel vt quid, solum tamē in quaestione sexta explicat quid sit & ilud satis implicite, respondens enim ad illud argumentum qd̄ fecimus ex mēte Thomistarū habet haec obscura verba quaelibet istarum intentionum potest accipi vt quid vel vt modus

ut modus, quando est enim illud quod intelligitur tunc est quid: quando autem est ratio sub qua aliquid intelligitur tunc accipitur ut modus: hæc ille: & ponit exemplū de hac. genus est species: quod sic declaratur quando est illud quod intelligitur. i. quando est aliquid quod tenet rationē obiecti: & intelligitur aut per se, aut secundū se ab intellectu: & nō est ratio cognoscēdi aliud: tale dicitur quid, & merito: quia se habet suo modo sicut quidditas mouēs ipsum intellectū, ita ut intellectus intelligat naturam & essentiā eius propriā, & non essentiā alterius per eā: quādo uero est ratio sub qua aliquid intelligitur. i. quādo aliq̄ quid est modificās aliud & non representans se tanq̄ obiecti mouens, sed modificat illud aliud: alia est ratio sub qua aliud intelligitur tūc dicitur modus & nō abs re quia tunc nō representat se intellectui: sed tantū est ratio cognoscēdi aliud tribuēs modum sub quo ab intellectu cofcatur aliud cui tribuitur, sed q̄ ipsum uniuersale & quæcunq̄; alia intētio possit esse quid & modus patet: quia re spectu cuiuscunq̄; quidditatis uniuersalis est modus: eo q̄ intelligitur sub modo uniuersalitatē: ut si dixeris natura humana est uniuersale: ly uniuersale est modus sub quo intelligitur modo uniuersali qui est esse in pluribus: sed tūc esset quid ly uniuersale si p̄ se ipsa intētio materialiter caperetur: quia ut sic est ueluti quædā quidditas ut declarauimus, potēs ipsum intellectū mouere, & intentionē suo modo terminare. & sic sensus esset, natura humana est aliquid quod est secunda intētio existēs uniuersale, qui falsus est, & analogia & huius similitudo accipi potest in rebus realibus: nā indumētum pontificiū q̄ uulgus rochetum uocat, potest accipi ut modus & ut quid: tūc accipitur ut modus quando est ratio cognoscēdi & sub qua cognoscitur ipse pontifex, nihil de natura talis indumēti intelligentes nec considerantes: tunc uero accipitur ut quid, quando ipsum indumētum secundum sui naturā cognoscitur uel q̄ est lineum uel holandicum: non considerando ipsum secundum q̄ est ratio sub qua cognoscitur ipse p̄tiffex, tunc enim est quid, quia est uelut quidditas mouēs intellectum ad formandum sui notitiā & non alterius rei per ipsum: sic uidetur dicēdū esse de secunda intētio quæcunq̄; sed quod uniuersale & omnis secunda intētio possit accipi ut quid: id est possit per se aut secundum se intelligi aperte probat Scotus in suis predicabilibus quæstione quinta sic: quia primum obiectum intellectus (scilicet q̄ quid est) intelligitur sub ratione uniuersalis: illa uero ratio siue modus non est idem essentialiter cum ipso quid est sed modus eius accidentaliter: ergo cum sit maxima distantia inter illa, intellectus potest distinguere inter oīa quæ non sunt essentialiter eadē. Si ergo pōt ponere differentiā utrunq̄; differens potest intelligere: probatur consequētia per Philosophum secundo de Anima: suadentem sensum communem hac ratione: nec obstat dicere q̄ illud non fuerit in sensu, ut prohibeatur cognosci ab intellectu: quia regula hæc philosophorum intelligitur de rebus sensibilibus & materialibus. Quod autem hæc declaratio ad mentem sit Scoti patet, nam ipse sexta quæstione predicabilium ubi tractat de passionibus uniuersalis concedit

hanc propositionem. A. est uniuersale: ut ly. A. sit nomen passionis, & concedit illam tanquam denominatiuā prædicationem: & ipse contra se arguens obicit: quia nunquam subiectum prædicatur denominatiue de sua propria passione: quia subiectum non se habet uelut accidens respectu passionis sed e contrario, quod oportuisset in prædicatione denominatiua. Ad hoc ipse subtiliter de more suo respondet: quia uel ly uniuersale capitur ut quid, uel ut modus: si ut quid, uerum cōcludit responsio: nec in hoc sensu uult concedere illam: si capitur ut modus, concedit eam: ac si diceret, si ly uniuersale capitur ut modus, sub quo intelligitur ipsa propria passio (illud enim est quod ibi fit cit denominatiuam prædicationem) tunc uera est propositio cum conuertatur cum suo subiecto cum quo debet adæquari in communitate, ut ex primo Posteriorum, patet, ergo si subiectum est commune & uniuersale & sua propria passio: ergo modus sub quo cognoscitur est uniuersalitas: ergo ibi uniuersale capitur ut ratio sub qua cognoscitur. A. & sic ut modus. Si uero capiatur ut quid id est ut secundum se intelligitur & non est ratio cognoscēdi aliud, tunc propositio est falsa: quia sensus est, quod A. est uniuersale, id est secūda intētio: quæ intelligitur & est ipsum uniuersale, cuius passio est ly. A. nec poterūt illa uerba commode alio modo glosari.

¶ Ex qua declaratione sequitur, q̄ quando prædicatum capitur ut modus, & subiectum ut quid: semper est denominatiua prædicatio.

¶ Patet etiam uniuersale & ppriā passionē de se inuicē denominatiue prædicari: differenter capiendo ly uniuersale in talibus prædicationibus.

¶ Fit etiam ut propter istam duplicem acceptionem istarum secundarum intentionum, scilicet ut quid uel modus possint exerceri tam præposteræ prædicationes, ut oppositæ species de se inuicem prædicentur: & superius de suo inferiori, quod est quod regule illæ logicæ obijciēbant, quod si non contingit in speciebus primæ intentionis est quia non contingit tales esse modos intelligēdi aliarum quidditatum.

¶ Sequitur etiam non esse inconueniens quod aliquid conuertatur cum superiori: & denominetur a suo inferiori: hoc patet de ly. A. quod conuertitur cum ly uniuersale & denominatur a proprio: hæc enim est uera: A. est ppriū. i. A. cognoscitur sub modo proprii, capiēdo prædicatum ut modus & subiectum ut quid.

¶ Sequitur quarto inferius & superius posse esse modos in his prædicationibus unius & eiusdē: iste enim sunt ueræ. A. est uniuersale. & A. est proprium: capiēdo utrobique prædicatum ut modus.

¶ Sequitur quinto superius denominari ab inferiori sicut inferius a superiori: sicut. n. hæc est uera: genus est uniuersale capiēdo subiectū ut quid, & prædicatū ut modus (est. n. eius intētio q̄, secūda intētio generis quæ cōtinetur sub uniuersali intelligitur sub mō uniuersali) pariter si conuertat ppriem uera erit, subiecto ut modus, & prædicato ut quid sensus est modus uniuersalitatē est is sub quo intelligitur intētio generis, sed si accipiatur utrunq̄; extractum us

quid, falsa est propositio. Sensus enim est: intentio generis quae intelligitur est intentio uniuersalis: acceptio autē ut modus utriusq; extremi non est usitata apud Scotistas istiusmodi loquendi autores: quia ad hoc q; aliquid dicitur ut modus oportet ut dicat modum accidentis respectu subiecti: q; si tibi aliquid est ut subiectum iam illud ut quid capiatur: quod si uelis improprie membrum illud distinctionis addere: explica sensum talium: ac si caperetur utrunq; ut quid. Haud dissimiliter practicabis de illa, uniuersale est genus: quia si capiatur subiectum ut quid & predicatum ut modus: uera est: si autem utrunq; ut quid, falsa est: si subiectum ut modus & predicatum ut quid, sensus est: Modus uniuersalitatē est id sub quo intelligitur intentio generis.

¶ Sequitur sexto secundam intentionem speciei predicari ut modus de omnibus quattuor predicabilibus & de ipsa captis ut quid: quia unumquodq; illorum intelligitur sub modo speciei sub uniuersali: si autem utrunq; extremū capiatur ut quid: falsae sunt propositiones, cū disparatū de disparato predicetur: sed si accipias conuertentes earum puta has: species est genus: species est differentia: species est proprium: si subiectū primae accipiatur ut quid, & predicatū ut modus, uera est propositio: cū sit sensus secunda intentio speciei q; est eius quid intelligitur sub modo generis & ita est: quia respectu intentionū quae fundatur in natura humana, in natura albedinis genus est: & si accipiatur subiectū ut modus, & predicatū ut quid, concedenda est etiā sicut & conuertens concedebatur: alia uero ppōnes nō sunt concedendae nisi subiecto ut modus, & predicato ut quid: ex quibus oībus poteris facilius respondere ad ppōnes huiusmodi quae tibi proponuntur.

¶ Sequitur ultimo in his secundis intentionibus repiri genera & species & ordinē predicamentalem: nisi q; de more realium tales praedicationes non debent exerceri p abstracta sed p concreta: nec inter tales species esse aliquam oppositionem nisi captis ut quid. Iuxta quē sensum auctoritas Aristotelis debet intelligi quando loquitur de superiori & inferiori in auctoritate citata in argumento. Et haec secundum Scotum: nec dissimiliter censeo dicendum secundū Sanctum Thomam. Quod si arguas hanc esse concedendam: genus est uniuersale: capiendo utrunq; extremum ut quid eo quod predicatur superius de inferiori negetur consequentia: nisi altero sumpto ut modus. Quando enim dicitur quod uniuersale diuiditur in quinque predicabilia, nō est intelligendum q; quodlibet sit illa uniuersalitas loquendo pro abstracto: sed quod quaelibet potest intelligi sub modo uniuersalitatē: quare licet sit genus: non debet fieri praedictio nisi secundum concretum, ut sit in his, animalitas & humanitas.

Sensus Nominalium.

¶ Nec nominales nostri debēt ab hac uia recedere, licet clarioribus & breuioribus uerbis iuxta morem suum adaperiant. Notant igitur hi, ut uidetur sentire instaurator eorum in sua logica, & post ipsum pleriq; nominales, q;

termini secundarū intentionum habēt hanc specialē praerogatiuā, ut habeant reflexionē supra se ut de ipsis alternis uicibus predicentur superius de inferiori, & econtrario, disparatae species de seipsis (ponūt. n. coordinationē predicamentale terminorū secundae intentionis: licet nō ponāt differentias a latere) haec. n. dictio trūs de seipsa praedicatur materialiter sumpta & est superius respectu sui: similiter species est genus: genus est species: & in grammatica uerbū est nomē: quia ista dictio uerbū est nomē: & tamen sunt species disparatae: similiter haec: hoc uocabulū numerus pluralis est numerus singularis: quae sunt etiā species disparatae: ad haec: hoc uocabulum dictio est genus ad oēs ptes orationis: & tamē hoc uocabulū nomē praedicatur tāq; genus de illo uocabulo dictio: pariter i philosophia idē & diuersum sunt species essentialiter cōtēta sub adaliquo: & tamē oē adaliquo est idē sibi: & oē diuersum ab alio est idem sibi: & oē idē est diuersum: & i pposito uniuersale est genus: & tamē genus est uniuersale: in quibus praedicatur inferius de superiori: sicut econtrario.

¶ Sed quæres quid sit aliquē terminū habere reflexionem supra se? Respondeo nihil aliud esse, q; talē terminū significare seipsum pprie ad placitū, & posse uere praedicari de se ipso materialiter accepto: ut hoc nomen dictio significat seipsū, & praedicatur uere de seipso materialiter sumpto. Haec. n. est uera: ly dictio est dictio: capiēdo predicatū psonaliter & significatiue: similiter haec: iste terminus nomen est nomē: & iste trūs species est species: qd fere nunq; cōtingit in primis intentionibus: nō. n. concedimus q; iste terminus homo sit hō: uel q; iste terminus albū sit albū: uerificatur ergo huiusmodi ppōnes in uniuersum subiecto tēto materialiter p se & significatiue: & praedicator tēto psonaliter & ut significat ad placitū: quare cū subiectū capiatur materialiter, habet se ut quid, & habet se ut materia: & quia predicatū capiatur psonaliter & connotat extrinsece supra subiectū dr ut modus: & sic est praedictio formaliter denominatiua siue accidentalis: & sic in idē redit modus loquēdi realitū & nominaliū circa hanc materiā, quare regulae illae celebres sepiissime fallunt: quando alter terminorū capiatur materialiter: & tales trūs sumptus si significatiue habet supra se talē reflexionem: tunc. n. disparatae species & inferius de suo superiori: & multae alie praeposterae praedicationes exercentur: ut hic aliquo modo tetigimus.

¶ Quo fit ut nunquam debeat aliqua ppositio in hac materia concedi: nisi altero extremorū sumpto significatiue & psonaliter: altero uero materialiter sed cū significatiue: ita ut terminus stet p se connotādo significatiue: & sic sensus huius ppōnis: genus est species: est, ista dictio genus est res significata per hoc nomen species: eo quod haec dictio species fuit imposita ad significandum omnia illa quae continentur sub aliquo genere: de quorum numero est ly genus: similiter haec: uniuersale est uniuersale: sensus est: ista dictio uniuersale quae pro se supponit connotando significatiue, est res significata per istum terminum uniuersale sumptum psonaliter: eo quod iste terminus uniuersale fuit impositus ad significandum omne

omne cathegorema uniuocū in cōplexū & c. de quorū numero est ly uniuersale. Fit etiā ut conuertētes harū serua- to eodē sensu optime possint concedi: & sic de alijs ppo- sitionibus practicabis: oēs .n. tales concedūtur ut faciunt p̄dicationē denominatiuā directam uel indirectam: qua p̄dicationē nō inconuenit q̄ exerceantur tā p̄pōtere p̄dicationes propter reflexionem dictam quam tales termini secundae intentionis habent supra se & supra alios: ut ostensum est.

Secundum dubium.

¶ Pro materia secūdi dubij notat Scotus in sua logica quādam distinctionē inis sensibus reponendā: q̄ significatiū termini cōis significantis uerā naturā. i. ueram quidditatē quae non habet esse p̄ opus intellectus, potest tripliciter considerari. Vno modo secundū esse q̄ habet in suis singularibus a parte rei: & hoc modo insunt ei accidentia realia: puta esse album uel nigrum: esse in loco. & c. Sunt .n. talis conditionis haec realia & accidentia ut rerū singulariū existentiam p̄supponant tanquam basim sine qua sustentari nequeunt. Secundo modo consideratur tale significatum absolute ut ab intellectu p̄scinditur nullo habito respectu in ordine ad sua inferiora. sed tantū secundū esse quidditatiū: & hoc modo insunt ei p̄dicata essentialia superiora. substātia, corpus & similia. Tertio modo potest sumi ut p̄ formā intelligibilē ab intellectu apprehenditur ac si diceretur, alio modo potest sumi cōparatiue secundū aliquā p̄prietatē in tali respectū: scilicet: quia natū est esse in pluribus, & de pluribus natū est p̄dicari: & isto mō insunt ei p̄dicata intētionalia: puta q̄ est genus. l. spēs.

¶ Ad dubium igitur respondeo iuxta hanc uia: q̄ si ly homo capiatur primo & secundo modo, falsa est illa p̄positio: sed tertio modo uera est: si enim primo modo esset uera, tunc caperetur p̄sonaliter ly homo: & sic quilibet homo singularis esset species. Secundo autem modo capitur absolute: & sine cōparatione non insunt ei nisi p̄dicata superiora: nisi .n. capiatur cōparatiue assurgere nequit secunda intētio: sed tertio modo est uera: nā de quocunq; de quo uerificatur definitio uerificatur definitiū. sed haec est uera, homo sic acceptus est p̄dicabilis de pluribus differētibus numero: ergo est species: quare & uniuersale.

¶ Ex hac distinctione pulcherrima potest alia suboriri: q̄ uniuersale est triplex: Physicum & Metaphysicū & Logicum: significato uniuersalis capto primo modo secundū esse reale quod habet in indiuiduis appellatur uniuersale physicum. Physicus .n. considerat de quidditatibus secundū eorum existentia quā habent in singularibus: quia secundū existentia quā habēt in rerum natura, Secundo modo erit uniuersale metaphysicū: quia tunc est consideratū & abstractū ab oibus p̄prietatibus indiuiduantibus & secundū q̄ sibi absolute cōgruūt p̄dicata essentialia & quidditatiua de quibus metaphysicus sic cōsiderat: Sed tertio modo ab illa natura sic cognita comparatiue sumitur uniuersale logicum: quia de naturis ut sic per accidens saltem ut habent denominari a secundis intentionibus tractat logi-

cus iuxta Auicennae commune dictum.

¶ Quo fit male quosdam distinguere: quando petitur ab eis expositio definitionis alicuius uniuersalis in dialectica uel p̄ abstracto, uel pro p̄ se significato: non .n. abstractum nec ut est a pte rei: nec ut est in intellectu absolute potest esse aliquod uniuersale logicū: nec ego uidi Thomistā aliquem doctum nec Scotistā qui talē distinctionē afferret: p̄ abstracto .n. sic capitur ut est in singularibus erit physicū uniuersale: si autē put est abstractū erit metaphysicū: sed logicum nullo pacto: quod bene nota.

¶ Sed argues probando illā p̄pōnem esse ueram in primo sensu sic: Hoc p̄dicatum species inest homini secundū q̄ est in pluribus: & hoc q̄ est esse in pluribus conuenit ei secundum esse materiale quod habet in indiuiduis: ergo secundum tale ly homo est species.

Itē in tali p̄dicatur non uera natura de uera natura, ergo oppositum de opposito, quare propositio est falsa.

Rursus hō est species & species est intētio, ergo homo est intētio: cōclusio est falsa & non minor, ergo maior.

¶ Ad Primū respōdeo q̄ homo potest dupliciter capi: uno modo secundum suppositionē p̄sonalem quae secundum reale est quando accipitur pro supposito: alio modo sumitur secundū suppositionē simplicē, quae est quando terminus capitur pro suo significato immediato tantū, id est p̄ ipsa natura absolute: & secundū istam duplicē suppositionem aduenit sibi duplex modus essendi in singularibus: unde secundū primū modum est quidem in singularibus realiter: & suscipit oīa accidentia quae suscipiunt sua indiuidua: haec .n. sunt uer e: homo est albus: homo est currens: si Sortes uel Plato sit albus uel currat: sed si sumatur secundo modo, tunc etiam est in indiuiduis, sed longe diuerse: quia secundū significationē & p̄dicationē: non .n. potest esse p̄dicatum homo de Sorte secundū esse quod habet in suis singularibus, licet a parte rei homo sit Sortes: quia p̄dicari cū sit secunda intētio non conuenit significato talis termini secundū q̄ est a parte rei: & secundū hūc modū p̄dicata realia quae p̄dicantur de indiuiduis nō habent p̄dicari de hoīe uel aliquo cōi simpliciter supponēte. Dico igitur, q̄ licet hō sit semp in suis indiuiduis: tamē homo non dicitur de pluribus secundū q̄ est in illis realiter propter rationem datam, & sic non est species nec uniuersale: quia homo secundum quod est in pluribus, & est in indiuiduis supponit p̄sonaliter & secundum quod est species uel p̄dicatur de pluribus supponit simpliciter: quia hoc quod est p̄dicari non inest sibi nisi secundum si gnificatum primarium. Ad argumentum igitur nego minorem: non enim p̄dicatur quia est in pluribus si ly esse in pluribus denotetur competere homini secundū esse reale & p̄sonaliter p̄dicetur: sed quia abstractum est & habet uniformem rationem significationis ad omnia singularia sub se contenta.

¶ Ad secundū dicitur q̄ illa p̄dicatio est denominatiua, p̄dicato .s. capto ut modus: subiecto ut quid: & ideo nō incōuenit: sensum poteris dare ut nouisti: inconueniens tamen esset utroq; termino ut quid.

¶ Ad tertū respondeo negādo cōsequentia: quia cōmitta-

tur fallacia figure dictionis mutatio quale in qd: nec præmissæ sunt dispositæ ad inferendū aliquam conclusionem quia id q̄ uidetur esse mediū tenetur equiuoce in maiori ut modus: in minori ut quid.

¶ Quod si queratur an illa prædicatio sit per se aliquo modo p̄sentatis facile est respondere si naturā talium modorum diligenter suspiciamus: quia non pertinebit ad primum modum cū non prædicetur diffinitum nec pars diffinitionis nec ad secundū, cum non prædicetur p̄pria passio nō enim intentio fuit a primis principijs subiecti: quia tūc supflueret intellectus: nec uidetur quod subiectū sit causa prædicati uel inherentiæ prædicati ad subiectum, nec alio quouis modo.

¶ Doctor Sanctus haud dissimiliter diceret ad rē quæ sita: habet enim opusculo. i. lect. sexta fere eadē uerba quæ ex Scoto adduximus: ita ut mihi uideatur ex S. Thoma Scotū in hac pte illā doctrinā dēprompsisse. Post quæ uerba paulo inferius ait. Natura habet duplex esse: Vnū in singularibus, aliud in anima: & secundū utrumq; consequuntur naturā sua accidentia: nā esse in hoc singulari cōpetit nature ut est in singularibus: non tamen competit ei secundū q̄ est in anima. Si. n. illa reduplicatio esset uera, nunq̄ esset illa natura nisi in hoc singulari: nec etiā cōpetit ei nō esse in hoc singulari: quia tūc nunq̄ posset intelligi esse in singulari saltē intellectu uero, qd̄ est falsū. Ex quo cōcludit q̄ natura ut sic, abstrahit a quolibet esse: non tamen negat aliquod esse: sed tantum intelligitur sine illis: & subiungit: nec etiam potest dici illa natura sic considerata uniuersalis: quia de ratione uniuersalis est cōmunitas & unitas, & neutrum horū conuenit secundū suā absolutā cōsiderationē. Si enim cōmunitas esset de intellectu talis nature, tūc in quocunq; inueniretur talis natura inueniretur cōmunitas quod falsum est: cū in suis singularibus reperitur sine cōmunitate: nec etiam aduenit sibi uniuersalitas uel secunda intentio secundū esse quod habet in indiuiduis: quia nō inuenitur in indiuiduis secundū unitatē q̄ oportuisset ad esse uniuersale.

¶ Concludit igitur q̄ natura humana nō est species secundū q̄ habet esse absolutū: sed p̄t equaliter est similitudo oīum ducēs uniformiter in oīum indiuiduorū sub se cōtentorū cognitionē: ex quo dicto uides iā clare tertium mēbrū quod addebat Scotus in sua dīstinctione.

¶ Ex quo inferit unū pulchrū corollariū, q̄ hoc nomē species nō prædicabitur de Sorte nec ly uniuersale: eo q̄ species & huiusmodi intentiones nō dicuntur de natura humana secundū esse absolutū. i. secundū q̄ absolute cōsiderantur: sed est de accidentibus quæ cōsequuntur ipsam p̄t est in intellectu. Si. n. species cōpeteret nature secundū se, illud cōpeteret Socrati: nā oīa quæ prædicantur & conueniūt superiori secundū se prædicantur de inferiori: quare ad questionē cōformis erit responsio cum Scoto.

¶ Nominales tamē distinguēt tales p̄pōnes penes hoc q̄ ly hō capiatur materialiter uel p̄sonaliter uel simpliciter: primis duobus modis negabunt p̄pōnē: tertio uero modo cōcedēt illā: & p̄ hoc patet quid dicēdū est secundū has doctorū classes ad p̄pōnes ubi uidētur misceri termini pri-

mæ intentionis cū terminis secundæ intentionis: quæ prædicationes debēt esse denominatiuæ: ad hoc ut ueræ sint.

¶ Inquirerē hic (& nō abs re) difficultatem de singularis q̄dditate: sed quia alio nos uocat res, expectabit nos hæc determinatio usq; ad caput de specie: ubi sit mētio de indiuiduo: ubi dilucide res pro nostro modulo digeretur.

Caput de genere.

Idetur itaq; neq; genus, neq; spēs dici simpliciter. Dicitur enim genus & aliorum hominū aggregatio: qui quidem ad unum quippiam & inter se habent respectum, qua significatione Pelopidarum d'r genus, quoquidē ex respectu qui est ab uno idest Pelope: & multitudine corū qui inter se eā habēt cōiunctionē quæ ab illo p̄fluxit sic est nūcupatū, ut ab alijs generibus sit sciuntū. Dicitur & alio modo genus uniuersaliū: principii ortus: tā ab eo q̄ genuit, q̄ a loco in quo est qui sp̄ia ortus. Sic. n. Orestē quidē a Tātalo: Hylū autē ab Hercule dicimus genus habere: & rursus Pindarū quidē Thebanū genere. Platonē autē Atheniensem dicimus esse: patria nāq; principii est generatiois cuiusq; p̄inde ac pater. Hoc autē significatō i p̄p̄tia esse uidetur. Pelopidæ nāq; dicuntur qui genere descendūt a Pelope: & Cecropidæ qui a Cecrope: & horū quoq; p̄p̄rii qui. Atq; prius sane genus est nūcupata cuiusq; ortus ortūgo: postea uero & multitudo corū qui ab uno principio ceu Pelope p̄fluxerūt: quodquidē a ceteris sciūgētis ac se parātes totū aggregatū Pelopidarū diximus genus. Alio modo d'r genus id sub quo spēs collocātur: fortasse accepta similitudine a prioribus uocabuli eius significatis. Nā & principii quoddā corū quæ sub se hēt genus tale ē: & præterea uidetur multitudinē omnē amplecti quā. s. infra sese continet: his igitur tribus modis d'r genus. De tertio uero genere philosophorū est sermo: qd̄ & describētes sic assignarūt: genus id esse dicētes q̄ de pluribus specie differētibus hoc ipso quid est prædicatur: ut aīal. Eorū enim quæ prædicatur: alia de uno solo dicuntur, ut indiuidua, ueluti Socrates & hic & hoc. Alia de pluribus prædicatur: ut genera: species, differentiæ, p̄pria, & accidentia cōiter sed nō cuiq; p̄p̄rie atq; genus est exēpli causa Aīal. Spēs hō: Differentia rationale. Propriū risibile Accidēs albū, nigrū, sedere. Genus igitur ab hisce quidē quæ de uno solo dicuntur hoc sane differt q̄ ipsū de pluribus prædicatur: ab his autē quæ de pluribus prædicatur hisce differre uidetur: at q̄ a specie quidē hoc. Species. n. & si de pluribus prædicatur nō tamē de pluribus specie sed numero differentiibus prædicatur: homo nāq; quiquidē est species de Socrate & Platone dicitur, qui nō specie sed numero differūt. At aīal quod est genus, de boue, equo, atq; hōie prædicatur: Quæ & specie nō solum numero differunt: a proprio uero hoc, nam propriū quidē de una specie cuius est propriū & de indiuiduis hisce quæ sunt sub illa specie prædicatur: ut risibile de homine solo & de singulis hominibus dicitur, genus autem non de una specie, sed de pluribus

ribus differentiis predicatur. A differentia quoque communibus; accidentibus hoc. Etenim differentie communibus; accidentibus quae de pluribus dicitur ac differentiis specie, non tamen hoc ipso quid est, sed hoc ipso potius quale est haec dicimus predicari. Interrogati namque quale quid est homo? rationale dicimus: et quale quod est coruus? dicimus nigrum: quorum rationale quidem est differentia, nigrum autem accidentis: sed cum quid est homo interrogamur, aial respondemus, quod quidem est hominis genus. Quare hoc quidem de pluribus inquit dici genus ab indiuiduis quae de uno solo predicatur fecerit. Hoc uero differentiis inquit specie ab hisce quae non ut genera: sed ut species aut propria predicantur ipsum distinguit. Illud autem hoc inquit ipso quid est predicari a differentiis ipsum comibusue accidentibus separat: quae non hoc ipso sane quid est: sed hoc ipso quale est, aut quomodo se habet quodque eorum de quibus dicitur predicari suapte natura solent. Nihil ergo superfluum descriptio dicta conceptus generis continet, neque quicquam excludit quod ad naturam generis spectat.

Expositio textus familiaris.

Videtur itaque. Hic incipitur pars executiua huius operis: in qua agit autor de quinque; uniuersalibus absolute et per se: ubi prius agit de uniuersalibus quae dicunt essentiam, quae de uniuersalibus quae ipsam circumstant propter dignitatem quandamque naturae prioritatem, atque inter uniuersalia quae dicunt essentiam, prius incipit autor a genere: tum quia prius quoad naturam: tunc quia communius et uulgatius quid est. Prius quoad naturam: nam cum ipsum sumatur a materia uel se habeat tamquam materia, ut hic autor cap. de differentia refert: et materia est aliquo modo prius ipso toto et forma: prius nam erit etiam uniuersale sumptum ab ipsa, quae uniuersale sumptum a forma quae est differentia et uniuersale sumptum a toto, uel dicens totum quae est species. Est etiam notius quoad nos: eo quod maior differentia magis a nobis cognoscitur: sed maior differentia est generis quam speciei: ergo genus est nobis magis notum: quare ab ipso incipendum erat. In hoc ergo capite autor agit tria. Ponit duas conclusiones: unam in forma et aliam in ualore: eo quod ponit probationem: tres generis acceptiones et earum descriptiones. Prima conclusio. Videtur et ita res se habet quod hoc nomen genus non dicitur simpliciter, id est uniuoce sed multipliciter hoc est equo: more boni autoris prius diuidit multiplex quae diffiniat. Nec hoc intelligas in quodlibet multiplici esse faciendum: ut nonnulli perperam et male intelligunt. Sed de multiplici cui iuxta nominis significantiam non potest sibi adhiberi unica diffinitio ut est in proposito: et in quocumque uere equiuoco. Probat conclusionem adducendo tres acceptiones: duas ciuiles et reales: tertiam logicam et intentionalem duas merito praeponeat alteri: quia nomen secundum intentionem semper sumitur metaphorice et translaticie a nomine primae impositionis: ut uidere est si singula uocabula scientiarum sermone alium percurras: primam acceptionem si ciuilitate et realiter uelis loqui sic interpretaberis. Est aggregatio plurium sic se habentium inter se, quae unumquodque illorum habet respectum

ad unum a quo originem habuit: et etiam inter se ratione cognationis mutuo sese respicientes: ita ut sint duo respectus in unoquoque illorum illius congregationis, ut congregatio Pelopidarum et Romulidarum. nominaliter est nomen supponens pro aliqua multitudine duo connotans, quae talis multitudo fluxa sit ab uno principio et quater se habeat cognationis respectum, ut hoc nomen Pelopidae, Romulidae. Secunda acceptio est pro principio congregationis alicuius siue sit patria siue pater: ut Hercules, a quo Heraclidarum genus: sed non intelligas quodcumque principium habere rationem generis: nisi illud sit ratio distinctionis alicuius congregationis ab alijs, unde non crediderim Adam posse dici genus isto modo, esto quod ab ipso defluxa sit omnium hominum congregatio: nec etiam quemlibet patrem uulgarem: sed eum tantum qui gestis illustribus nomen suae posteritati dedit per quem eius posteritas ab alijs distinguitur, quod insinuat Porphyrius inferius, quam acceptionem intellige ad proportionem primae: et ut insinuaret quae uelit sub diffinitione comprehendere: subternit exemplum duplex de patre et de patria. Per patriam intelligit hic Porphyrius locum commune siue regnum, siue sit prouincia, siue regio, uel ciuitas illustris cum constellatione caelesti sibi correspondenti. Quam propterea uocat generationis principium: quia ratione influentiae concurrat effectiue quodammodo ad generationem et potissimum ad conseruationem locorum: eo quod unaquaeque res ut experientia comprobatur, conuenientius conseruatur in sua uel regione uel ciuitate ubi nata sit et educata quam alio in loco: et quia tribuit denominationem locatis: ratione cuius distinctionem eorum qui illic oriuntur cognoscimus ab alijs, ut Africa, Europa, Gallia, Bethica, Carpetania, Roma, Hispalis, Athenae. Quibus locis satis distinguuntur qui in talibus degunt, ut Romani ab Atheniensibus quia hi Athenis, illi Romae sunt educati et commorantur. Dixi illustrem: quia non sufficit quaecumque patria ad ad hanc distinctionem nisi sit nobilis. (Atque hoc quidem significat) Ponit differentiam inter has acceptiones dicens hanc secundam acceptionem esse magis in promptu quam primam: quae intelligas quia prima acceptio sumit denominationem a secunda: cum sit secunda principium: modo propter unumquodque tale. Et c. quia enim homo ille qui Romanam condidit appellatus est Romulus: hinc tota posteritas ab eo descendens Romulidae sunt appellati: sed non credas ob hoc propriori esse hanc predicationem, Romulus est genus: quae haec, Romulidae sunt genus: immo uice uersa conuenit quae haec sit usitata: illa uero non: nec credo aliter posse uerificari quae in obliquo si proprietate sermonis attendas: hoc scilicet modo: Romulus est principium generationis: de prima uero acceptione et in obliquo et in recto uerificatur hoc nomen genus. (Alio modo dicitur genus id sub quo species collocatur) Ponit tertiam acceptionem logicam quam non credo diffinitionem: sed potius quamdam acceptionem in sumationem: sicut si dicemus, homo accipitur per aial habenti duos pedes: sed quia quid sit intelliges illud sic iuxta triplicem uiam. Sanctus Thomas sic. Est obiectiuus conceptus cui supponitur tantum inferior alius obiectiuus conceptus specificus.

TERTIA QVAESTIO PRINCIPALIS

Scotus sic. Est secunda intentio quæ ut applicata alicui naturæ pluribus naturis specificis communicabili sic se habet, quod ei supponitur tanquam inferiori quidditatiue alia secunda intentio prout applicata est naturæ specificæ: quæ suppositio logice in fundamentis debet exerceri. Nominales: est uniuersale cui supponitur immediate & quidditatiue & directe terminus qui habet prædicari de pluribus differentibus numero fortasse accepta similitudine. &c. Probat similitudinem quam habet genus primo modo cum alijs duabus acceptionibus: ubi simul uidetur dare causam quare præcesserint illæ acceptiones hanc, & tantum ponit similitudinem cum secunda acceptione: quia sicut genus secundo modo est principium suæ congregationis, sic genus tertio modo est principium diffinitionis suarum specierum uel ingreditur compositionem Metaphysicam earum: ut animalitas respectu humanitatis: si Scotice loquamur: & sicut amplectitur genus secundo modo suam multitudinem: ita genus tertio modo amplectitur secundum uniuersalitatē omnes species: eo quod communior est in prædicando suis speciebus: sed conuenit cum prima quia cum genus primo modo nihil est realiter nisi aggregatio plurium ad unum aliquid, ita genus tertio modo in re non est nisi species plures habentes ordinem ad unum conceptum, conuenit etiam cum illa: quia sicut aggregatio est aliquid totum continens sua indiuidua, ita genus tertio modo est quoddam totum logicum & uniuersale continens suas species, differt tamen ab hoc quia genus tertio modo cum sit totum logicum siue uniuersale uerificatur de quacumque sua parte subiectiua, ut hæc est uera, homo est animal: aliud autē nō ut constat: quod ex eo est: quia hoc totum est in significatione & logici: illud uero totum & materiale & integrale: differt etiā hæc tertia acceptio a genere secundo modo: quia illud est principium reale & physicum mediatum uel immediatum respectu eorum qui ab ipso descēderunt: hoc uero est Metaphysicum principium respectu suarum specierum: quia metaphysice constituit species sub se contentas, uel est principium logicum, quia intrat diffinitionem specierum, atque propter hanc differentiam dixit Porphyrius fortasse. De tertio uero genere Philosophorum est sermo quod describentes sic assignarunt. Reiectis alijs acceptionibus capit tertiam tanquam proposito accommodatiorem de qua sermo est apud Philosophos. Notanter dicit apud Philosophos, quia apud oratores & poetas noiores sunt duæ primæ acceptiones, de patria. Vergilius. Italiam peto genus & patriam ab Ioue summo. De secunda. Ouidius. Nā genus & proauos & quæ non fecimus ipsi: Iuuenalis. Quis fructus generi tabula iactare capaci. Horatius in sermonibus: Et uixisse probos amplis & honoribus auctos. Contra Leuini Valerij genus, & multa id genus quæ adduci possunt. Quod describentes sic assignarunt: Genus est quod de pluribus differentibus specie &c. Vocat diffinitionem generis descriptiuam, quæ Commentator & Boetius & bona nominalium pars in genere admittit: datur enim per genus & proprium: licet Scotus uocet ipsam quidditatiuam, quam sic intellige iuxta sanctum Thomam: est obiectiuus con-

ceptus de pluribus specie differentibus prædicabilis in prædicatione quidditatiua.

Scotus. Est secunda intentio quæ ut applicata naturæ pluribus differentibus specie communicabili est prædicabilis de pluribus intentionibus ut applicatis pluribus naturis specificis quidditatiue & directe: quia prædicationem exercebis secundum earum fundamenta, ut homo est animal. Dicitur ergo de pluribus, hoc est de multis, ubi ly differre specie capitur realiter & non logice.

Nominales sic. Est uniuersale prædicabile de multis terminis differentibus specie id est significantibus res diuersarum specierum in prædicatione essentiali & quidditatiua & directa: nec multum abest ab his diffinitio quam de genere nominatissimus Zeno Scitticus dedit, uidelicet. Est conceptio plurium ac manentium notionum differentium specie: ut cum dico animal. Probat hanc diffinitionem esse bonam ubi innuit secundam conclusionem scilicet, diffinitio assignata est bona: & in uirtute præterdit hanc rationem, eo tendit omnis bona diffinitio ut in ea explicetur natura & substantia diffiniti aperte & sufficienter, quod quidem fit ponendo in diffinitione aliquid quo diffinitum conueniat cum alijs sui generis, & quo differat ab omnibus quæ non sunt talis naturæ (ob id enim ponitur in diffinitionibus genus & differentia uel aliquid eis proportionatum) sed in tali diffinitione est aliquid per quod conueniat cum alijs omnibus uniuersalibus: & per quid differat: ergo illa est bona: minorē probat Porphyrius in auctoriorie: & hoc de genere.

Tertia quæstio principalis.

De diffinito diffinitionis generis.

Quæstionibus generalibus tenui calamo pro nostro modulo prælibatis ad quæstiones minus generales & si non minus utiles ueritatem textus concernentes appellendum est: & quia in hoc capite tantum ponit Porphyrius diffinitionem generis & eam probat esse sufficientem, quæritur primo quid diffiniatur in hac diffinitione: & postea nata occasione iuxta quamlibet sententiam famosam annectemus aliqua quæ uere sunt scitu digna: nec proposito erunt impertinentia.

¶ Sanctus Thomas (ut opinor) & quodammodo iam persuasimus in quæstione de uniuersalibus: conceptus obiectiuus prout habet uniformem rationem ad plura differentia specie debet dicere quod hic diffinitur: quod ex eo poterit suaderi, quod nunquam facit mentionem de secunda intentione pro genere uel specie: sed semper uocat genus uel species obiectiuum conceptum, sub tali modo ut subternitur tali uniuersalitati, quod ex his etiam poterit confirmari: quia iuxta hanc diffinitionem illud oportet esse genus quod prædicatur inquit de re: sed tali conceptui obiectiuo ut sic competit prædicari de re, & non secunde intentioni: esto quod ponamus illam aliquo modo distinctam a conceptu ut de se constat, igitur: nec etiam competit tali naturæ iuxta eius absolutam probationem ut San-

Etus Thomas probauit.

¶ Item quia si hic diffiniretur intētio pari ratione in diffinitione speciei, & cum genus predicetur de specie iuxta illud Porphyrij gen^o est cui supponitur species: deberet hæc secunda intentio predicari de illa, sed cōsequens nequit esse cum sint disparata igitur.

¶ Rursus Porphyrius diffinitionem suam familiari exemplo demonstrans, in processu capitis exemplificat de animalibus & de homine, q. & ipse Aristote. princeps noster in plerisque locis videtur facere, in illa enim regula ante prædicamentali ubi ordinat inferiora & superiora secundū subiectionem & prædicationem q. proprium generum & specierum est: ponit exemplum de homine & animali quod etiam aperte facit in capite de substantia, nulla prorsus mentione facta de his diminutissimis entibus, nec est verisimile si his.ij. intentionibus tribuerentur rationes generis & speciei & aliorum, q. Aristote. & Porphyrius fidus eius sectator tāto silētio re præterissent, maxime cū toties ex professo sit homini sermo de his vniuersalibus & de genere & specie, Adde etiam q. illa diffinitio, vulgatissima Aristotelis ipsius vniuersalis esse in multis & præter multa non plane potest competere nisi conceptui obiectiuo vt sic. nam secundum modum quem habet: est in multis quia prædicatur de multis, & est præter multa quia per considerationē intellectus separatim est præter indiuiduantes cōditiones, quod nimis oblique applicare poteris intētioi. at scio dices vt vulgus euasione gratia plerūq. dicere solet explorū non requiritur veritas, hæc euasio nō est digna quæ in ore eruditorū hominum versetur in quocūq. enim exemplo duplex veritas potest cōtingere, vna est q. sit vera propositio exemplum quod proponitur, secunda stat in hoc q. exemplum conueniat rei cuius est exemplum, prima veritas nō requiritur & de hoc intelligatur dictum illud si vsquam a viro docto dictū fuerit, secunda autem veritas per necessaria est, adeo vt illa deficiente merito qui exemplum ponit argui possit vt pote qui disparatam efficiat locutionē, verbi causa si aliquis diffiniens propositionem dixerit exēplariter vt homo est asinus bonum exemplum est non tamen habet primam veritatem, si autem posuisset exēplum vt homo quia secūda veritas deest (nō. n. cōpetit illi enunciationis diffinitio) malum exemplum & falsum esset, rursus si aliquis dixerit de nomine complexo q. est habens partes &c. & ponat exemplum de hac Chimera currit, falsa propositio sed verum exemplum, sed si quis dixerit vt Chimera indebitum exemplum est, igitur hæc secunda veritas nunq. debet deficere in bonis exemplis, eo vel maxime q. qui exemplum ponit ad hoc ponit vt notificet id quod sub oscure dicebatur q. nequit fieri si disparatum exemplū ponat & ubi hæc secunda veritas deficiat, stat igitur argumentum in pedibus, & licet hoc saluari possit per duplicē prædicationē quam subtiliter isti imaginantur scilicet exercitam & signatam de quibus postea quando scoticam imaginationem elucidabimus a genus. quia quod significatur per hanc speciem est genus debet per hanc exerceri homo est animal, oblique tamen, mirum enim est q. Aristoteles & antiqui patres hoc tacuissent præsertim cum ab hoc totum negotium in prædicationibus pendeat, crediderim

igitur (vt salua pace tante scholæ loquar) hanc non esse peripateticam doctrinam & si acumine subtilitatis vigeat. Quare si aliquando audieris in hac sancti Thomæ doctrina diffiniri genus q. subtracto, non intelligas vt nōnulli nunc male intelligunt q. diffiniatur natura secundum suā absolutam considerationem, quia illa de se nō predicatur nec logice diffiniri potest, sed de illa ad Metaphysicū expectat, improprie tamen & indirecte ad logicū, Metaphysicum enim vniuersale est, ergo sub ea ratione secundū quā consideratur a logico quæ est pro vt consideratur ab intellectu, sub ea ratione debet diffiniri.

¶ Sequitur etiam quedam Thomistam a vero tramite sancti Thomæ deuiasse qui in secundis intētionibus & in his vniuersalibus parem fecit Thomam cum Scoto.

¶ Sed obijcit Scotus sic, ens per accidens non est scibile vt patet ex Aristotele. vj. Metaphysices, ergo non est diffinibile, sed ille conceptus vt sic dicit conceptum cum modo secundæ intentionis, ergo est ens per accidens, consequentia videtur esse nota, quia ens per accidens illud est q. aggregatur ex pluribus non facientibus vnum per se, nec habet se tanq. actus & potentia, & q. sit ens per accidens suaderi poterit hac via vt fortiorem reddamus hanc rationem, nam si corpus cum accidenti reali facit ens per accidens, ergo multo magis quando adiungitur ens rōnis.

¶ Præterea vel diffinitum illius diffinitionis est conceptus obiectiuus in cōmuni ad omnes conceptus obiectiuos quæ sunt genera inquantū genera sunt & sic diffinitio generis secundarū intētionum & non predicamentorū realium, vel est conceptus obiectiuus animalis, vel coloris sed hoc non quia conceptui obiectiuo plantarum competet diffinitio generis & non tale diffinitū q. est vitium in diffinitione, nec est dicendum q. aggregatum ex omnibus, quia tunc ens per aggregationem diffiniretur, & nō videtur quid aliud igitur.

¶ Ad primum multisarie respondere possum primo dicendo q. Aristoteles solum prohibuit entia per accidens nō diffiniri diffinitione quidditatiua & hoc si cōcederemus illū esse ens per accidens, non tamen prohibuit quin alia diffinitione possent diffiniri, sicut de multis contingit, tamen quia hoc videtur derogare Aristotelis doctrinæ & tūc non proprie haberetur scientia de his vniuersalibus, videor mihi dicendum ipsum non esse ens per accidens nec concedendum est aliquid aduenire tali conceptui obiectiuo de nouo vt puta relationem rationis sicut videtur Scotus imaginari, sed ipsemet obiectiuus conceptus cum tali modo habet esse per conceptum formalem intellectus, resultat enim ex tali conceptione qua cognoscimus illud pro vt habet vniuersalem rationem &c. Quare non poterit esse talis cōceptus obiectiuus vt sic: nisi cum tali modo, quia si talis modus per possibile posset deperdi, iam noticia formalis illius non esset, quare nec ipse conceptus obiectiuus, igitur sic dicitur q. cognoscere Socratem vt hominem non est conceptus formalis conotatiuus * in nominalium secta, ita & in hac via dicendum erit de illo conceptu, q. nō est ens per accidens, quare recisum est argumentum, si tamen hic diceretur q. genus diceret aggregatum ex conceptu obiectiuo & ex secunda intentione sibi aduenienti, argumentum

apparenter procederet, sed nō in nos, Item q̄a refert dicere cognoscere rē sub mō .l.rē cū mō primū non facit ens per accidens nec conceptum connotatiuum, secundū sic.

¶ Ad secundum & si videatur difficile respōdeo q̄ in quacunq; diffinitione est duplex diffinitū, remotū scilicet & in adequatum quod diffinitioni minime æquatur, quale est Socrates in diffinitione hominis, nec in re aliud poterit assignari diffinitum in diffinitionibus realium specierum, cū teste grauissimo Boetio res quæ est ideo sit quia vna numero sit, aliud est propinquum quod est ens rationis vt humanitas obiectiue habens esse in intellectu, secundum suam absolutam considerationem, quæ proprie diffinitū huius animal rationale est, in proposito autem quelibet natura generica habens esse obiectiue, poterit dici remotum diffinitum vt humanitas & albedo, assignare tamen vnam naturam cōmunitibus his quæ diffiniatur nequit fieri iuxta hanc viam vt Scotus habet imaginari de secunda intentione quæ appellatur genericitas, quia vel iam cū ipso incidemus vel si nō, illis cōceptibus obiectiuis nequit dari vñ cōmune nisi secundū illam vniuniformē rationē quam habet ad plura specificē distincta, dic igitur q̄ non datur adequatum diffinitum q̄ sit vnum nisi per aggregationem quod non videtur multum probabile, vel dic diffinitū illud esse quancunq; naturam genericam vt sic & signata animalitate quando arguis alicui conuenit diffinitio cui non diffinitū, quia color vt sic concepto, distinguo, vel q̄ non conueniat diffinitum secundum q̄ est talis quidditas & sic concedo quia disparata sunt quidditas animalis & quidditas coloris, vel q̄ non verificetur secundū illā vniuniformē ratioē secundum quam dicitur esse genus & sic nego, modo illa vniuniformitas eque bene reperitur in colore vt sic, sicut in animalitate vt sic, quare sufficit ad diffinitionē in quā tam diuersa diffiniuntur: q̄ reperitur quedam vnitatis p̄portiois siue similitudinis inter diffinita remota rōne cui diffiniatur, quæ vnitatis p̄portiois cōsistit in hoc, q̄ sicut se hēt animal ad hominem & ad equū & c. ita color ad albedinem & nigredinē, hæc .n. est vera, color vt sic habet vniuniformē ratioē ad plura diuersa specie, nec est maius periculum concedere q̄ animalitas vt habet vniuniformem rationem & c. sit diffinitum propinquum huius diffinitionis, q̄ concedere q̄ Socrates vt homo est diffinitum propinquū huius animal rationale, Cui ista nō placuerint apponat p̄ prius calculum quia non parui momenti est veritatem peripateticā in hac via adinuenisse & quæ vera & difficilia sunt ei applicuisse, & soluat melius si possit nam sic artium facta sunt incrementa.

¶ Ex aduerso etiam obijciunt aliqui, quia vel dum concipitur genus concipitur aliquid rei in specie vel non, si non conceptio est ficta & Chimerica postq̄ modo intelligendi nō correspondet mod⁹ essēdi imo ē sine mō essēdi, si sic, vel illud ē idē cū specie vel aliud, si idē, tūc idē erit cōcept⁹ generis et speciei, si est aliud igitur præter species & indiuidua est aliquod cōmune, quod est scoticis adherere vestigijs.

¶ Rursus si genus & differentia non differunt in re, ergo tantum differunt modo concipiendi, quare idem est conceptus generis & differentie (de obiectiuis loquor) quod in

conueniens est in hac via.

* Prima obiectio illud videtur querere scilicet an aliqd̄ cor respondeat in re conceptui obiectiuo generis & in vniuersum cui libet vniuersali, quod sub alijs verbis solet queri an vnitati conceptus generis & speciei correspondeat aliqua vnitatis in re ante omne opus intellectus, hanc difficultatem exacte volens examinare anxie nimis doctrinam sancti Thomæ (præsertim illam vbi hoc poterat vel obiter ab ipso recitari) ex animo euolui, nec quicq; offendere potui tam longam percurrere viam de vnitatis in re quæ correspondere possit vnitati generis & speciei, præter hoc q̄ opus .iiij. de natura generis. cap. vij. loquens de vnitatis quam habet natura generis ab intellectu habet hæc verba, Vnitatis quæ intellectus facit in tali natura fundatur super vnitatis inuenta in re, quæ vna est illa vnitatis, sed in quo stet ista vnitatis in re non declarat illud, verumtamen Herue⁹ quolibet .i. q. ix. & post eū aliqui Thomistarum vt Durandus. Capreolus. Petrus de palude, dicunt in rebus correspondere tali conceptui obiectiuo vel tali vnitati conceptus vnitatis conformitatis, quæ quidem vnitatis reperitur inter res quæ sic representantur ex natura rei, vel quantū ad naturam substantialem vel accidentalem, quæ quidem reperitur in rebus sicut dicitur reperiri vna similitudo inter aliqua duo alba, dicitur enim similitudinem esse inter duo quia est in vno subiectiue & fundamētaliter, & in alio terminatiue, vt verbi causa inter duos homines est conformitas in humanitate vnius ad alterum, & si petrus est cōformis ex natura rei Paulo est p̄ cōformitatem existentē in petro & terminatam ad paulum, & si compares paulum ad petrum dices e conuerso. haudsecus dicitur de conformitate in animalitate & alijs essentialibus licet non sit tanta quanta prima, quam conformitatem sic describit petrus niger ex mēte Heruei, est entitas vniuersi cuiusq; rei accepta secundum esse quod habet formaliter in vno & terminatiue in alio, quæ vt dicit clare Herue⁹ vnitatis hæc est realis, est enim formaliter in ipsa re quæ non potest competere vnitati habenti esse per rationem.

¶ Dicunt in super talem vnitatem esse numeralem quod cōsequenter habent dicere cum omnem vnitatem a parte rei ponant numeralem, q̄ si arguatur quia tot erunt vnitates conformitatis quod indiuiduales, & sic tot erunt vniuersalia. Respondent q̄ vnitatis vniuersalis non fundatur super vna conformitate numero sed supra vnitatis cōformitatum, quod est dicere supra ipsa singularia vt conformia sunt, vel dicunt q̄ fundatur super vnitatis mutue conformitatis, quicquid sit, vel ista vnitatis est aliquid a parte rei præter indiuidua vel non: si sic in lapidem offensionis impungis, si non sunt nisi ipsa indiuidua conformia, ergo non sunt nisi ipsa indiuidua vt sunt huius nature, ergo non dedisti vnitatem in re correspondentem tali conceptui, sed q̄ isti voluerunt habere (ni fallor) hoc est q̄ conceptus genericus & generaliter qd̄ libet vniuersale nō est omnino fictus, eo q̄ in re correspondent indiuidua vt sunt conformia in specie, quod nullo pacto correspondere solet Chimericio conceptui, quare inaniter vexantur nonnulli Thomistæ super disquisitione illius vnitatis an sit rationis vel realis

vel realis an sit absolutum vel relatiuum, non enim est relatiuum cum sint ipsæ res, vnde quidam sanctus & perit⁹ Thomista in quodam tractatu de natura vniuersalis inqt duplex esse vniuersale, vnum reale aliud rationis, reale (inquit) est singularia sua vt conformia sunt, suo igitur modo vniuersali rationis correspondet suum vniuersale reale & sic non est fictus conceptus.

¶ Alio modo potest dici & quidem sine calumnia q̄ circū scripta actuali conceptione formali ipsius obiectiui conceptus qui genus dicitur nihil correspondet in re præter species, nec species sunt aliæ in re nisi ipsa indiuidua. quorum quodlibet est potens facere in intellectu diuersos conceptus formales quibus apprehendat diuersos cōceptus obiectiuos generis speciei & differentie &c. Secundū diuersa quæ apparent in ipso, vt pote per ratiocinari q̄ in ipso apparet format intellectus conceptum quo cognoscit ipsum vt rationale, ex quo formali conceptu resultat obiectiuus in quo representatur differentia & per sensitiuum quod in ipso apparet formatur conceptus formalis generis ex quo resultat obiectiu⁹ generis, taliter quod licet sit vna res & vna natura numero per ea quæ in ipsa appent diuersa, vna res nata est diuersos conceptus causare, quod sanctus Thomas secūdo de anima bene notat, inquit enim q̄ ab anima rationali quatenus est principium intelligendi sumitur hominis differentia, & quatenus est principium sentiendi sumitur ratio animalis, licet in re vna & eadem sit anima rationalis & sensitiua, ex diuersitate igitur apparentium erunt conceptus speciei, generis & differentie diuersi, sed hoc dū cōcipiuntur, quia in re idē sunt, quare non distinguuntur tantum modo concipiendi isti cōceptus, sed dum concipiuntur, nec sunt ficti, quia licet conceptui generico non correspondeat in re aliquid cōmune ante intellectus opus sed tantum indiuiduum, apparent tamē ibi aliqua tanquam diuersa.

* Percontaris autem, postquā ab apparentibus sumitur istorum conceptuum differentia dum concipiuntur, ita vt in re nulla sit prorsus differentia ante opus intellectus, vnde sumitur ratio generis in rebus corporalibus, & difficilius ad huc, quia substantie spirituales & incorporeæ nō sunt nobis notæ quo ad suas operationes, & demū cū sint simplices & in compositæ non apparebit in eis ista diuersitas, quare deficiet modus venandi genus: ceterosq; obiectiuos cōceptus in his substantijs.

¶ Pro huius solutione aduerte q̄ vt habet sanctus Thomas præfato opusculo de natura generis in multis capitibus, in omnibus predicamentis reperitur aliquid in potentia & aliquid in actu, quo fit vt cū in deo ista nō reperiantur in predicamento apte non possit reponi. & cū in omnibus citra primū ens sit actus & potentia et omnia citra primum pertineant ad predicamentalem coordinationem, hoc ergo est cōe q̄ in omnib⁹ in predicamento reponibilib⁹ ab eo q̄ obtinet locū potentie sumitur gen⁹, ab eo q̄ obtinet locū act⁹ debet ipsa differentia sumi, est .n. vtrobiq; similitudo q̄ sicut materia actuat⁹ & pficitur p̄ formā & ponitur i determinato gradu entitū, sic suo modo gen⁹ actuat⁹ p̄ differentiā quia tollitur sibi potentialitas

(vt sic loquamur) quæ imperfectio est, & determinatur ad definitam & determinatam speciem, quod facile perspicies si id quod importatur in conceptu obiectiuo differentie ad id quod importatur conceptu obiectiuo generis cōpares. Vnde Auicenna in sua Metaphy. ait q̄ omne q̄ habet quidditatem determinatam per esse: id est per aliquid quod formaliter dat esse est in genere. Ex quo colligitur q̄ a determinabili & perfectibili & adeterminante & perfectiente debent istæ rationes generis differentiarum sumi, & non nisi modo quo dictum est, differenter tamen in rebus corporalibus & spiritualibus, quia cum in rebus materialibus tota potentialitas sit a materia cuius esse est posse informari & perfici, ab illa sumitur ratio generis in his, perfectio vero ipsius cōpositi cū sit a forma, & cū per formam ipsum compositum sit in actu in his aliud est in essentia id a quo sumitur ratio generis ab illo a quo differentie ratio sumitur, caute tamen est id intelligendum non enim sumitur a materia vt comparatur formæ & conuiduitur ei tanquam altera pars, sed vt comparatur composito secundum quod per eam compositum habet potentialitatem, similiter nec a forma vt comparatur materie tanquam altera pars, sed vt per eam ipsum compositum habet perfectionem & est indeterminato gradu entium. Si enim comparantur ad se vt sunt partes, nullo pacto posset de toto predicari, a materia igitur vt est materia totius & non solum formæ sumitur genus, & a forma vt est totius & non solum vt est materie sumitur differentia, quo fit vt nomen designans totum sumptum a materia totius sit genus & predicetur de toto. nomen vero designans totum, quod nomen siue conceptus sumitur a forma predicetur de toto, & nomen designans totū sumptum ab vtroq; sit species, & sic saluari potest predicatio qua genus predicetur de specie & si sit sumptum a parte quia a parte vt est totius.

¶ Alio modo saluant nonnulli reales illam predicacionē dicendo q̄ non predicatur pars de toto, vnde conceptū animalis dupliciter considerant, vno modo in quantum potestate continet omnes differentias quia est quodammodo ad illas in potentia, & sic ipsum genus est quodammodo totum. Alio modo in quantum contrahitur & perficitur a particulari differentia & sic habet rationem partis, quādo igitur predicatur primo modo accipitur tanquā totū, & non tanquam pars, alij dicunt q̄ logice potius est pars ly homo quam ly animal, cum ly homo sit pars subiectiua hoc est inferior insignificando & supponendo, sed hi nominales sunt, & consequenter in sua via loquuntur, placeat tamen mihi modus dicendi sancti Thomæ inter realitates, sed reddeamus vnde sumus digressi, a diuersis igitur partibus quidditatis ipsius compositi sumitur ratio generis & differentie.

¶ In simplicibus tamen non similiter res sese habet, nam cum non sit in eis compositio physica ex materia & forma sed iuxta hanc viam ex essentia & esse genus & differentia ab eodem simplici sumitur secundum essentiam, quorum essentiam esto q̄ tam longe speculemur, pro modulo tamen nostræ cognitionis inueniemus ibi a quibus isti cō

TERTIA QVAESTIO PRINCIPALIS

ceptus sumatur utpote in quibus sit sub modo potentialitas & actus. Quorum potentialitas stabit in hoc q. substantia separata & indiuisibilis habet esse ab alio & non a se & hoc secluso quocunq; intellectus opere in ipsa reperitur, quod suo modo potentialitatem dicit, est etiam suo modo aliquid tanquam actus, qui erit gradus suae perfectionis secundum quem magis vel minus aproximatur perfectioni puri & simplicissimi entis, vel secundum q. magis vel minus distant a non gradu perfectionis, habent se igitur velut i formae, quia sicut per formas metimur perfectiones indiuiduorum diuersarum specierum, ita per hos metimur perfectiones illarum substantiarum, quod est signum illos habere se veluti actus, nec videtur aliud posse dici in his in quorum perspectione intellectus noster ipsa noctua tenebri cosior est, non enim est dicendum q. ab essentia sumatur ratio generis, & ab esse ratio differentiae, quia illud vnde sumi debet ratio differentiae de essentia debet esse rei, cum differentia intret diffinitionem rei, modo esse non est de ratione essentiae, licet n. angelus non sit nec existat, diffiniri potest angelus ergo posset diffiniri sine differentia, cum tunc non habeat id se cum quo differat, sumitur ratio differentiae quae negat esse, adde etiam quod esse est accidentarium quodammodo rei, inquit enim Commentator .iiij. Metaphy. q. hac propositio Sortes est: est de accidentali predicato, esse igitur non pertinet ad essentiam, sed differentia semper est de essentia rei cum non possit diffiniri sine illa, igitur ab esse non sumetur differentia, nec ab essentia genus, cum essentia includat in se genus & differentiam siue ea a quibus sumuntur. Standum ergo est in illud quod ex doctrina sancti doctoris excerptum est. Plura alia in hac via absoluissem nisi vererer limites dialecticorum praetergressum iri, sed descendamus ut sit iam nobis res cum Scoto.

SCOTUS.

¶ Propter rationes in praecedentem opinionem ablatas tenet Scotus in sua logica. q. xiiij. secundam intentionem proprie & per se diffiniri quae ab his abstracto nomine appellatur genericitas, quem postea secutus est Ioannes andreas in suis predicabilibus, & Franciscus in suis passibus & reliquum Scotistarum vulgus, videtur enim sibi se sufficienter improbasse, rem sub modo non posse diffiniri, at quidditas non potest esse diffinitum quia absolute considerata & cognita non est magis vniuersalis quam particularis, restat igitur ut sit secunda intentio generis, Notandum est tamen ut ipse Scotus notat, q. intentio potest capi dupliciter, vno modo absolute nihil in illa considerando, & sic solet appellari nomine abstractiuo intentio generis, alio modo ut est rei siue quidditati applicabilis, Ex hoc notabili credo posse colligi claram expositionem illorum vocabulorum ut quid & ut modus, quia tunc capiuntur ut quid quando sumitur secunda intentio absolute & non ut applicatur suo fundamento quia habet se velut quidditas suo modo, sed tunc capiuntur ut modus, quando sumitur ut applicatur realitati ut hic dicitur, tunc enim est modus sub quo intelligitur talis realitas & per hoc facile verificabis propositio

nes quae in hac materia verificari solent quae male dixit quidam exponendo quid & modus in suis predicabilibus.

¶ Diffinitur & nominatur in concreto per hoc nomen genus, & iuxta primum modum consideratur & diffinitur a Metaphysico qui tantum quid est rei speculatur, Ex quo apparet Scotum non considerare secundam intentionem logice quomodocunq;, sed cum modo ut dicebat praecedens propositio licet differenter, quare hic non diffinitur intentio absolute sed intentio ut tribuitur quidditati genericae, et per hoc verificant isti illud Auicena dictum q. logica tractat de secundis intentionibus adiuntis primis, quod nominales habent verificare (si modo Auicena non habent parui pendere) sic, logica tractat de terminis secundae intentionis quorum significatio orta est ex terminis primae intentionis, quod satis apparet per auctorem in quolibet vniuersali.

¶ Ex hoc notabili infert Scotus, q. licet predicari sit intentionum per se rei per accidens ratione secundarum intentionum, esse tamen est rei per se, vnde solet dici in hac schola q. illud q. significatur in predicationibus intentionum exercetur in suis fundamentis, quo fit vti ista sit vera genus predicatur de specie, non tamen est vera haec, species est genus quia proprie esse non pertinet ad intentiones per se, sed rebus quibus applicantur, Sed erit vera haec homo est animal, vel albedo est color, per quod soluunt argumenta alterius partis, nam q. Porphyrius si posuerit exemplum fecit illud ut notius esset quod volebat patefacere, notiora enim sunt fundamenta harum secundarum intentionum quam ipse intentiones, & voluit etiam ostendere q. predicationes signatae debebant exerceri per predicationes de esse quod nequid fieri in talibus cum non illis proprie conueniat.

¶ Predicationem autem signatam vocant isti quae fit mediatis verbis secundae intentionis, ut puta cum his, predicatur, affirmatur, signatur, negatur, predicationem autem exercitam vocant quae fit cum verbis denotantibus ideptitate rei ad rem, nec haec acceptio aliena est a communi nominalium schola, & vocatur exercita predicatio quia id quod signatur in prima exercetur & exequitur in secunda, ut in multis exemplum manifestum est, Signata autem dicitur quia fit sub signis & modis rerum quae secundae intentiones sunt, huius disparis predicationis tria substernuntur exempla in quibus apparebit rationi consonam esse hanc differentiam, dicimus enim equus negatur de homine, haec de actu signato est quae per hanc exercetur homo non est equus, haud secus ponens in affirmatioue, similiter si dicas ad negationem superioris sequitur inferiori haec de actu signato est, exercetur tamen per hanc si res non est animal non est homo, & hoc verbum excluditur significat exclusionem, exercetur tamen per hoc adverbium tantum, ut si in modo loquendi consuetudo dixeris omnes alij a veris christianis excluduntur, ergo tantum vere christiani erunt beati, similiter dic in exceptiuis.

¶ Vnde collegit Scotus regulam q. a predicatione signata in secundis intentionibus ad predicationem exercitam in eisdem terminis non valet consequentia, ut non sequitur genus predicatur de specie, ergo species est genus, dicitur notanter in secundis intentionibus: quia in primis bene valet

valet, vt si dicas animal excluditur ab alio ab homine. ergo tantum homo est animal. similiter animal predicatur de homine. ergo homo est animal. Ratio huius regulæ est. quia cum predicatio fiat in illis vt applicabiles sunt quidditatibus deficientibus talibus in predicatione exercita quando predicatur intentio de intentione vt deficient, committitur fallacia manifesta, & sic idèptitas siue exercitum denotari habet in suis fundamentis, quo fit vt licet illa secunda intentio predicatione exercita non predicetur de pluribus differentibus specie sed tantum de differentibus numero sufficit tamen quod predicetur predicatio exercita per suum fundamentum, quare quando audis quod diffinitur intentio generis in hac diffinitione non intelligas quod diffiniatur quedam secunda intentio comunicabilis suo modo pluribus omnibus secundis intentionibus quæ sunt & denominant quidditates genera vt intentionem fundatam in conceptu obiectiuo coloris & animalis, quia hic diffinitur genus secundum quod applicatur primis intentionibus, quia vt sic, predicatur de pluribus differentibus specie in predicatione exercita, accipitur ergo pro secunda intentione applicata quidditati reali de quibus erat sermo apud Porphyrium & Aristotelem, qui nunquam fecerant mentionem de predicamentis secundarum intentionum.

¶ Dubitabis autem qualis sit hæc generis diffinitio secundum Scotum, nam iuxta antiquorum sententiam descriptiua est vt superius tradidimus, pro quo notandum est quod habet Scotus in. iiii. distin. q. ij. vbi querit si sacramenti potest dari aliqua diffinitio quæ sit mere & proprie quidditatiua respondet, quinque requisita requiri vt aliquid possit proprie quidditatiue diffiniri. Primum est quod sit ens positiuum ob cuius defectum priuationes, entia ficta quæ antiqui vocant prohibita nequeunt proprie diffiniri quidditatiue, eo quod nullam veram entitatem habent, diffinitio enim proprie dicta iuxta philosophum. i. To. est ratio verum esse significans, id est ratio per quam distincte indicat verum quid rei, secundum est, quod illud sit per se vnum hoc est quod non sit ens per accidens vt patet ex. vij. Metaphy. cap. iij. & per ens in se vnum intelligit quod sit simplex, vel si compositum, quod illud componatur ex per se actu & ex per se potentia, Tertium est : quod sit ens reale siue realitas concepta alicuius entis realis, per quod excludit ipse secundas intentiones & generatim omnes relationes rationis, cuius ratio est, quia talia cum non proprie sint entia non proprie habent quid quod exprimi habeat per talem diffinitionem. Quartum est quod sit metaphysice compositum, i. quod non correspondeat ei conceptus obiectiuus simpliciter simplex, sed conceptus resolubilis qui duas includat realitates quarum vna se habeat vt contrahens reliqua vt contracta, quod ex Aristotele. vi. Metaphysices capitulo tertio probari potest, diffinitio (inquit) est ratio longæ, super quo inquit Commentator sicut tota ratio ad rem, sic pars rationis ad partem rei sese debet habere, ergo cum diffinitio quidditatiua habeat partes quarum vna dicit quod & alia quale oportet igitur ipsum diffinitum in partes posse resolui, vt puta in conceptum obiectiuum quidditatiuum & conceptum qualitatiuum : sic quod non debet correspondere ei conceptus simpliciter simplex, quo fit vt entitas &

ultima differentia essentialis nequeant proprie diffiniri, Quintum est quod non sit singulare, eo quod illa sunt ab arte relinquenda, & si diffiniretur singulare in quantum tale est, aliquid includeretur in diffinitione quod non pertinet ad quidditatem sed esset extra quidditatem ipsius, quare non esset illa diffinitio mere quidditatiua, oportet igitur quod diffinitio quidditatiua proprie dicta sit entis positiuæ quod in se sit vnum reale compositum, & vniuersale.

¶ Ex qua doctrina facile ad quæsitum respondebis diffinitionem hanc & quamcumque aliam cuiusuis entis rationis sit, proprie non posse esse quidditatiuam, vt patet ex tertio requisito.

¶ Diffinitionem tamen quidditatiuam improprie capiēdo ipsam non per diffinitionem dicere verum quod, sed pro diffinitione dicere aliquid quod est de ratione diffiniti & de sua essentia suo modo : nihil prohibet in hac via dicere quod illa est quidditatiua quod ex eodem huius sectæ principe patere potest in sua logica vbi de his tractat vniuersalibus. q. xv. respondens. n. ad hanc questionem ait, hæc esse bonam diffinitionem, & quasi pretendit hanc rationem, illa est bona diffinitio in qua importatur ratio diffiniti, sed in diffinitione generis ponitur predicari de pluribus quæ est ratio vniuersalis sibi superioris ex Aristotele. i. Perhier. ponitur ergo genus diffiniti quod suo modo dicit quid, & ponitur differentiibus specie per quam differentiam contrahitur ipsa vniuersalis ratio ad esse genus, suo modo, igitur est bona diffinitio licet non proprie, sicque passus manent concordantes, cui sententia adheret Antonius andreas, & Ioannes angelicus.

¶ Ex quo sequitur quedam Scotistæ præter Scotum fuisse locutum cum dixerit hanc diffinitionem & similes esse per additamētum, non enim est in tali aliquid quod sit præter essentiam diffiniti.

¶ Sed argues, genus se habet vt materia & differentia vt forma, vt patet ex isto autore in capitulo differentia, & hoc respectu speciei, sed materia nunquam predicatur de toto composito nec de altera parte, ergo nec genus de specie quod est assumptum.

¶ Item quia si hæc est vera homo est animal, ergo hæc erit vera humanitas est animalitas, consequentia est nota per locum a coniugatis in predicatis per se, sed consequens est falsum ex Auicennæ dicto in hac schola recepto equinitas est tantum equinitas & c. igitur.

¶ Ad argumentum primum dicitur quod Porphyrius noluit genus vocare materiam, sed quod habet proprietatem materiam, vnde sicut materia habet esse indeterminatum ad hanc vel illam formam & adueniente forma determinatur in physica compositione : sic suo modo in metaphysice constituto generica natura in illo priori ante contractionem indifferens est ad contrahi vel coarctari per hanc vel per illam essentialem differentiam, & sicut determinatur materia a forma ad hoc vt indeterminato gradu entium constituitur, ita etiam determinatur suo modo metaphysice natura generica contracta a differentia vt sit in determinato esse metaphysice, quare non posuit Porphyrius omnimodam similitudinem sed quandam imitationem.

¶ Ad vltimum respondeo negando consequentiam, & ad

TERTIA QVAESTIO PRINCIPALIS

locum q̄ allegatur dico illum modum tantum tenere in cōcreitis per se quæ concernunt subiectum, vt si arguas albiū est coloratum. ergo albedo est color, sed in terminis per se qui sunt concreti concernentes suppositum consequentia p̄c̄uitus non valet sicut est in proposito. ratio huius discriminis est * quia quando termini concernunt suppositum & in consequenti capiuntur abstracta tunc fit abstractio vltimata in qua solet in hac scola dici nihil nisi idē de eodem verificatur: nisi alterum sit formaliter infinitum, quādo vero fit abstractio a subiecto non fit vltimata abstractio immediate, sed tantum separantur accidentia quæ adhuc possunt alia abstrahi abstractione, sic q̄ nihil prohibet q̄ talia abstracta de se inuicem verificentur, ex qua solutione habes duplex genus concreti, concretum q̄ concernit suppositum vt homo, q̄ non proprie facit prædicationem denominationem, aliud quod concernit subiectum quod solet ens per accidens appellari & q̄ facit proprie denominationem prædicationem & accidentalem, habes pariter duplex abstractorum genus.

¶ Alias difficultates poteram hic mouere, sed quia in præcedentibus questionibus sunt partim decisæ & quidem præcipuæ, reliquas nunc omitimus ne in infinitum habeatur, hic terminum Scoti super hac re ponentes & ad nominales me conferens.

Opinio nominalium.

¶ Qui sicut de vniuersali dixerunt ita de genere & eius diffinitione sunt dicturi, videlicet in hac diffinitione terminum genericum diffiniri tanquam diffinitum remotum vt animal, color, propinque vero hoc vocabulum genus sumptū cum secunde intentionis cōnotatione quod prædicari habet de pluribus specie differentibus. i. de pluribus terminis specificis vel discretis indiuidua diuersarum specierū significantibus, vel de pluribus terminis quorum vnus est specificus & alius indiuidualis alterius speciei indiuiduū significans, logice enim omnia debent per vocabula exprimi & declarari, nec isti termini specifici & generici qui proprie conceptus mentales sunt in hac via sunt figmenticij & chimericij & si nominales non ponant naturā a parte rei communicabilem aqua quodammodo mens ipsa moueatur & ad quam ipsa intellectio terminetur, mouetur enim intellectus a rebus singularibus, atq; ad conceptum genericum, vt suspicor, sufficiunt duo indiuidua diuersarū specierum, immo crediderim sufficere & si sint eiusdem speciei, nihil enim prohibet vt sicut habitis duabus noticijs Sortis & Platonis & intellectu cognoscente illa conuenire informis essentialibus, motus primo ab operationib; ab his formis essentialibus emanantibus cum voluntatis imperio consurgit formatus specificus cōceptus hominis correspondens isti vocæ homo significatiue sumpti, ita eisdem noticijs habitis & præsuppositis, & intellectu comparate talia indiuidua sic cognita secundum q̄ cōueniunt in aliquo essentiali vt puta in hoc q̄ est esse animata & c. motus etiam ab aliquibus operationibus animalibus ab essentiali ipsorū emanantibus, vt est moueri sentire & c. cum voluntatis imperio formet genericum conceptū, Dixi notanter cum voluntatis imperio, quia non videtur cognitius

singularibus in quibus operationes hominis in quantū hominis per quas comperimus cōceptus específicos & etiam animalis, quando indifferens est intellectus ex parte obiectorum ad comparare sub hac ratione vel illa a quo determinatur ad formadum potius conceptum genericum quā specificum nisi ab imperio voluntatis, quo fit vt non semper sit necessarius voluntatis concursus sed tali indifferetia præsupposita ex parte ipsorum obiectorum: loquor hic de primo conceptu communi qui haberi potest exclusa cū vocabulorū imutatioe et impositioe, nā mod op̄ auditiōe vocabulorū vel visioe sufficienter immutatur intellectus ad tales conceptus formandos, quia terminatiue terminatur ad collectionem illorum indiuiduorum in quibus reperitur & reperiri potest ratio illa vel conuenientia qua mediante assurgebat talis conceptus, quare nec ad moueri nec ad terminari ficti sunt vniuersalium conceptus, modus hic abstrahendi communis alia via probari nequit: nisi q̄ cum a parterei nō sit res vniuersalis, sed quicquid est, vni numero est, non videtur conuenientior modus abstrahendi conceptus communes, nisi enim intellectus intelligat aliqua conuenire non videtur quomodo possit formari conceptum illorum representatiuum, nō tamen censeo improbabile q̄ ab specie vnus singularis producatur specificus cōceptus, qua de re a primarijs huius vie ponitur fundamēta satis rationi consona de abstractione.

¶ Primum est q̄ ab omni conuenientia essentiali est abstractibilis conceptus absolutus communis & incomplexus representans illa quæ sic possunt conuenire, dicitur absolutus, quia connotatiuus saltem extrinsece a conuenientia accidē tali sumitur vt iā iam dicitur, dicitur communis, quia singularis ex simplici presentatiōe obiecti causatur aduertēte potentia, dicitur incomplexus, quia complexus ex significatione partium resultat, vt homo existens a sinu, homo currens & nec intelligas a conuenientia essentiali nunquā abstrahi conceptus nisi absolutus, quia non obstat q̄ assurgat cōnotatiuus saltem extrinsece, vt patet de cōceptu correspondenti huic voci rationale, sed q̄ a tali non abstrahatur conceptus connotatiuus extrinsece patet, nam talis est representatio conceptus & tanta qualis est conuenientia a qua sumitur, sed conuenientia est essentialis, ergo conceptus representat essentialiam solum, ergo saltem non erit cōnotatiuus extrinsece vt patet per eius diffinitionem, ergo vel ille erit absolutus vel intrinsece connotatiuus.

¶ Ex quo ipsi sua fundamenta dilatantes dicunt etiam aliud quod conceptus qui significat aliqua quæ aliquomō distant representat etiam ea quæ minus distant, quod sub alijs verbis dicitur q̄ conceptus qui significat aliqua extrema in perfectione significat etiam extremum perfectius cum medijs & ipsa media in perfectione, vt si datur conceptus representans homines & equos ille idem representabit homines & Elephantes supposito q̄ elephas sit perfectior equo essentialiter, ratio est quia si representatio insequitur conuenientiam, qualis & quanta erit conuenientia a qua sumitur conceptus talis erit representatio, sed conuenientia essentialis que reperitur inter equum & hominem illa & adhuc maior reperitur inter hominem & Elephantem

elephantem: quia alias & intermediū non esset perfectius extremo imperfectiori: ergo & representatio extendet se ad illa: non tamen oportet ut e contra fiat, sed quod conceptus representans minus distantia representet quae magis distent.

Sed de abstractione conceptuū connotatiuorū accidentalium ut de ly album, coloratum & similia. eodem modo potest dici: uidelicet quod cognitis duabus rebus & consideratis secundum quod conueniunt in albedine, assurgit connotatiuus conceptus album representans non modo illa singularia, uerum omnia quae possunt esse capacia albedinis: qui cū iuxta cōueniētia representet: & cōuenientia est extrinseca: representabit aliqua intrinsece, sicq; cōnotatiue & cōcretiue. Si uero albedines duae abstractiue cognoscantur poterit etiam a tali conuenientia essentiali abstracti essentialis conceptus sicut in substantijs: sed illud intelligi solet de conceptu connotatiuo communi quoad significatiuū formale: quia quoad materiale non abstractitur a conuenientia accidentalī & essentiali: quod intellige sine callinia: uidelicet quādo materiale significatur per terminum absolutum: quia quando terminus supponēs per materialē est etiā cōnotatiuus, ut patet de isto termino cœnans, cuius materiale est res comedēs: qui abstracti debet ab accidenti conuenientia non oportet.

¶ Super cuius abstractione sunt qui dicant praequiri conceptū absolutum sui significati materialis, ut ad abstractionem huius conceptus album, praequiratur conceptus absolutus omnium corporū, & cōceptus absolutus significati quod de formali importat ut albedinis, & assignantes rationē dicunt, quia primus conceptus a nobis formā dus non potest esse connotatiuus: eo quod ad quamcūq; noticiam formandam necessum est concurrere obiectum uel supplens uicem obiecti, & hoc est receptū apud omnes philosophos: obiectum autem quod per isto statu mouet immediate est accidens sensui immutatum: iuxta illud Aristotelis accidētia magnā nobis partē cōferūt ad cognoscendum quid sit igitur: uerbi gratia albedo: tūc sic, nō est intelligibile q; albedo ducat in cognitionē alicuius alterius quam prius cognoscatur in se: sed talis cognitio est absoluta, quae per talē cognoscitur res in se & non in ordine ad aliquid aliud: quare erit absoluta.

* Ratio haec uel fallor, uel non est tantae apparentiae ut putatur esse, unde negari posset antecedēs, & sic uidetur mihi falsum quod primus conceptus non potest esse connotatiuus. Et quando probas quod intellectus mouetur ab accidenti: distinguo: uel ab accidenti ut est a subiecto separato, uel ut est in subiecto. Si primum, nego: si secundū, concedo: sed tunc nihil habes contra me: & quando dicitur esse inintelligibile quod aliquid ducat me in cognitionē alicuius sine hoc quod prius cognoscam id quod sic ducit: iam uidetur hoc esse falsum in speciebus sensibilibus quae sine sui cognitione ducunt nos in rerum cognitionē quarum sunt: quare si res ita se habet sat est intelligibile: sed ad intentionem eius dico, quod si ipsa albedo ut separata esset, & per se duceret me in cognitionem rei, eo quod ipsa sensibilis est, prius debuisset ipsa in se cognosci: mo-

do manifestum est quod ipsa mouet non secundum se solum, sed prout est in alio: scilicet prout est in re quāta subiectata, ergo eo modo primo mouebit: quo potest ipsa immutare & immutat: sed non mouet nisi ut est in quanto, ergo ducit in cognitionem sui ipsius ut est in quanto: postea intellectus per abstractionem potest illam intelligere absolute, non intelligendo subiectum quantum.

* Quare indubitanter teneo primum conceptum quē intellectus format esse connotatiuum, quod & uidetur asserere dominus Cardinalis Aliacensis: nec in hoc pono differentiam inter partes quantitatuas unius totius & ipsū totum & inter formale & materiale: & sic prima cognitione cognoscitur paries mihi obiectus in se totus confusa: & postea intellectus tendit in partes singulas, sic in proposito. Experientia etiam ad hoc stat: nam uiso Aethiops conceptum primum quem mihi uideor formare ipsius Aethiops est, & non nigredinis in se & absolute. Rursus quia uidetur hoc derogare Aristotelis doctrinae: Nam si prius habeo albedinis cognitionem & significati materialis quam formem conceptum huius rei albae, sequeretur quod prius cognoscerem partes alicuius diffinitionis quam ipsum diffinitum: patet cum illa ponatur in diffinitione illius termini album: sed consequens est falsum Aristotele in proemio Physicorum reclamante qui comparat totum physicum & partes ad diffinitum: & dicit quod sic totum est prius notum nobis: quia ut ipse ibi dicit, confusa & compositiora sunt nobis notiora quam partes: sic diffinitum est nobis primo notum cognitione confusa, & postea inquit, intellectus per diffinitionem, id est per conceptum partium diffinitionis in partes singulas diuidit cognoscendo illud per partes distincte, ergo.

¶ Primus igitur cōceptus qui formatur ordine cōfusa cognoscēdi ut nos cognoscimus, connotatiuus est, qui terminatur ad rem sub accidenti immediate, mediate uero & magis confusa ad materiale & ad formale. Postea intellectus cum uis abstractiua sit, unum sine alio considerat & intelligit. Quo fit ut conceptus correspondens huic uocī hoc album non significet omnia corpora mundi immediate, quam propriam significationem appello: nec uidetur mihi tot praequiri ad conceptus cōnotatiui formationē, quot doctor hic debet ponere, primo conceptū absolutum albedinis, deinde istius corporis, rursus ipsius rei albae, deinde alium conceptū singularem alterius albedinis: & etiā corporis alicuius: & postea rei albae: postea has res albas cōparare & c. cum experientia uideatur repugnare: frustra igitur fiet per tot ambages quod potest fieri per cōpediū: & probabilius puta ex duobus cōceptibus cū cōparatione talis cōis cōceptus assurgere ut dictū est, Quod sub cēsurā sapiētis dictum esse uelim.

¶ Ex his fundamentis sequuntur aliqua quae tanquam male sonantia inferuntur contra nominales, utpote qui doctrinam Aristotelis inuertant simul & Porphyrij. Primum est, quod poterit dari terminus quidditatiue superior ad generalissimum, patet: nam plus conueniunt conuenientia aliqua res de predicamento quantitatis cōm-

aliquibus de prædicamento qualitatis, quam cum alijs rebus eiusdem prædicamenti: igitur a tali convenientia abstrahibilis est conceptus: ea representans: qui quidem erit superior ad ly quantum quidditatiue, & non erit transcendens qui nihil distabit a genere: q. si Arist. unq. dixit & post eum Porphyrius q. sunt decem genera & c. intelligatur de facto & iuxta impositiones iam factas, & de conceptis non abstrahibilibus.

¶ Sequitur secundo, q. non poterit dari immediata diuisio istius termini ens posito q. non dicatur analogice de substantia & accidenti sed uniuoce: patet: quia maxime daretur quando diuiditur in substantiam & accidens: sed ad huc poterit dari immediatior: quia possunt dari duo termini inferiores ad ly ens, & unus eorum superior ad ly substantia, & alius ad ly accidens: plus enim conueniunt essentialiter omnes substantie cum aliquibus perfectis accidentibus, quam cum alijs imperfectis, igitur a tali abstrahibilis est conceptus ea representans, qui superior erit ad substantiam, & inferior ad ens. Ex opposito comparabis omnia accidentia ad aliquas imperfectas substantias & alium conceptum abstrahes superiorem ad ly accidens, quo dato si illi conceptus appellentur. A. & B. hæc erit immediatior diuisio, entium aliud. A. aliud. B. Eodem modo probabis dari adhuc hac immediatiorem: & sic sine termino.

¶ Sequitur tertio q. de possibili loquendo non datur immediatum genus ad ly homo: quia plus conueniunt homines cum elephantibus quam cum alijs animalibus essentialiter, igitur dabilis est conceptus ea representans qui erit superior quidditatiue ad ly homo, & inferior ad ly animal. Insuper cum non implicet contradictionem quod inter illas duas species deus creet unam imperfectiorem humana, & perfectiorem elephantina: abstrahibilis est conceptus ab indiuiduis nouæ speciei create & humane illa representans: qui quidem inferior erit ad conceptum præcedentem (quanto conuenientia est strictior) & superior quidditatiue ad ly homo, & sic sine fine.

¶ Quod si arguas ex Aristotele sexto Metaphysicorum, quod species rerum sunt sicut numeri, ergo sicut numerus est immediatus ad alium, ita species & sicut non potest dari medium inter quattuor & quinque: ita nec inter duas species. Insuper sequeretur q. non possemus cognoscere hominem, cum indeterminati conceptus & pene infiniti non possunt formari.

Respondeo ad primum, ly sicut non dicere exactam & perfectam comparationem, sed potius aliquam similitudinem quæ in hoc stat: quod sicut non dantur duo numeri diuersarum denominationum æquales, sic non dantur due species æque perfectæ, & sicut est ordo in numeris sic in speciebus.

Ad secundum concedo non posse perfecte cognosci pro isto statu ipse homo: satis tamen est quod prædicata essentialia uisitata & communiora pro nostro modulo nouerimus. His argumentis aduersatur Scotistarum Scolla præcedenti corollario. Qui cum ponant compositionem

metaphysicam in rebus in prædicamento reponibilibus ex realitate & realitate ne ponant processum in infinitum in realitatibus in quibus soliti sunt statum ponere ut sursum in entitate, deorsum in hæcitate: nã per eorũ modũ arguẽdi, si aliqua plus cõueniunt q̄ alia quorũ utrũq; sit quod: aliqua realitas est eis cõmunis & si sine termino pcederẽt species intermedia: sine termino procederent conueniẽtiæ: & sic sine statu procederẽt ipse realitates quod intẽdunt euitare, nõ debet ergo admittere inter quas cũq; species medias posse creari a deo aliqua alia: cum aliqui in ipsis formis adhuc accidentibus teneant dabile esse maximam charitatẽ quã deus potest creare, qua non potest dari maior, ut habet Scotus in primo: distinct. xvij. quæ quidem impossibilitas ex parte rei factibilis ingenue fatendũ est puenire: igitur dables sunt species immediate ut puta humana uel elephatina quæ magis cõueniunt essentialiter in aliqua realitate a qua sumetur ratio generis cui subsit immediate humanitas, in quo sistendũ est: cum a deo p ea quæ dicta sunt aliã speciẽ cũ qua humana species possit conuenire creari nequeat.

¶ Sequitur quarto, q. si p genera subalternatim posita intelligatur unũ genus alteri supponi tanquam inferius, dabilia sunt duo genera non subalternatim posita, quorũ eadẽ est species: ut patet si a conuenientia essentiali repta inter homines & equos abstrahatur cõceptus, A. & a conuenientia inter equos & leones abstrahatur. B. iam istorũ duorũ puta. A. & B. erit eadẽ species puta hoc nomen equus: & tamẽ neuter illorũ alteri supponitur: sed si intelligatur p genera subalternatim posita quæ cõtinẽtur sub aliquo uno tertio genere non contingit.

Quo fit ut dentur duo termini quidditatiue superiores ad unũ tertium & tamẽ ipsi inter se nõ sint conuertibiles nec synonymi: nec alter eorũ quidditatiue est superior quidditatiue ad alium.

¶ Sed cõtra fundamẽta principalia a quibus oia ista pderũt arguitur sic: sequeretur q. cõceptus brutorũ a conuenientia inter illa repta abstractus representaret hoies: consequens est falsum: igitur: sequella pbatur: significatio cõceptus imitatur cõuenientiam: sed illud idem in quo conueniunt bruta eminẽtiori modo reperitur in hoie: iuxta illud Aristotelis sicut trigonus in tetragono, sic uegetatiũ in sensitiuo & generatim imperfectius in perfectiori: ergo representatio conceptus brutorũ extendet se ad homines, quod est intentum.

Præterea si illo modo cõceptus genericus assurgeret: sequeretur quod conceptus hominũ esset genus: capiẽdo illum ut representat res unius speciei: & nullo posito miraculo creationis nouorum hominum in materia uel in forma: sequella probatur: plus conueniunt essentialiter Sortes & suum brachium & qualibet eius quidditatiua pars quam Sortes & Plato: ergo a tali abstrahibilis est conceptus illa representans: quem notum est esse speciẽ ad ly homo: cum sit inferior quidditatiue & formaliter communis. Sed quod illa sit essentialis conuenientia patet: quia cõueniunt in hac forma & hæc est pars essentialis: ergo conueniunt in aliquo essentiali.

¶ Rursus, si illud de abstractione connotatiuorum esset uerum, sequeretur quod non possit dari conceptus connotatiuus, qui representaret aliqua duo uel tria entia: uel in paruo numero: nam cum talis representare habeat nō ea quæ conueniunt sed possunt conuenire, omnia talia representabit, ut patet si abstrahas a duobus secundum quod currunt uel sunt alba.

¶ Ad primū horū respōdeo dupliciter posse intelligi quod aliquis cōceptus abstrahatur a cōueniētia, uel a conueniētia tali solū: uel a tanta: tūc abstrahitur a tali, quādo abstrahitur a certa cōueniētia, sed nō a tāta quāta est inter illa: ut cōceptus abstractus aialium a conueniētia reperita inter Sortem & Platonem ratione operationum animæ sensitivæ: posito (ut dictum est) illud esse probabile, quod ab illis possit abstrahi, ille est conceptus abstractus a tali conueniētia qua conueniunt in operationibus sensitivis uel in anima sensitiva: posito quod ab intellectuua distinguatur: sed non est abstractus a tanta quanta est inter illos: quia conueniunt adhuc in alio, puta in hoc quod est habere easdem rationales formas in quibus non comparantur. In proposito igitur argumento ita est: quod cōceptus quo bruta representantur abstrahitur a tali conueniētia: sed non abstrahitur a tanta quanta est inter homines & bruta: quia ab illa communior conceptus est abstrahibilis.

¶ Nec ualet quod illud in quo conueniunt bruta eminenter contineatur in homine, quia oporteret quod realiter: tūc tūc quia uidetur prærequiri quod illud uel aliud consimile reperiretur in hoīe, modo illud sub quo fit comparatio uel aliud simile non reperitur in homine. Ad argumētum igitur nego sequellam, & ad probationem nego consequentiam: quia nō sufficit quod illud eminenter contineatur: sed quod realiter & eminenter, uel quod a tanta conueniētia abstraheretur cōceptus, quanta est inter bruta & homines, quod non fit in proposito.

Quo fit ut conceptus specificus specialissimus proprie abstrahatur a tali & a tāta, patet cū nō possit esse maior essentialis conueniētia quæ sit inter indiuidua eiusdem speciei specialissimæ.

Fit etiam ut conceptus connotatiuus semper abstrahatur a tali.

¶ Pro secūdo, ut radicatus absoluat, nota in hoc stare argumenti uim, scilicet quid requiritur ad hoc quod aliqua dicantur essentialiter conuenire plus alijs: pro quo uideor mihi respōdere, illud scilicet prærequiri, quod aliqua essentialia repiātur in his quæ nec ipsa nec similia repiātur in alijs, propter quod Sortes & Plato plus cōueniunt realiter & physice quæ brunellus & Sortes. Ad argumētum igitur nego antecedens, & quando probas quod plus conueniunt Sortes & brachium quæ Sortes & Plato: distinguo: essentialiter & sic nego: uel accidentaliter & sic concedo: & quādo iterum arguis: conueniunt in hoc quod est habere hanc animam: & istud est aliquod essentialis: ergo plus conueniunt essentialiter, conceditur maior sed negatur minor: non enim de essentia est habere hanc animam: sed habere animam: nec ualet: nō potest saluari sine illo, ergo

est de essentia illius: distinguitur: uel quod non possit saluari quantum ad speciem: & sic nego: uel quantum ad indiuiduum & sic concedo: modo multa sunt sine quibus nō possunt res indiuidualiter saluari: & tamen non sunt de essentia eorū. Si enim hoc argumētum ualere: probaretur pari forma quod duæ aquæ diuersarum fontium essent diuersæ speciei: quia plus conueniunt duæ partes eiusdem fontis, utpote quibus est eadem forma totalis, quam aquæ diuersarum fontium: & illud est essentialis: quia forma de essentialibus est: quod Aristoteles in Topicis negat. Haud dissimili modo dices si ponatur tibi quod eadem materia numero sit in diuersis indiuiduis.

¶ Ad ultimum respondeo negando sequellam. & ad probationem concedo, quod si conceptus connotatiuus abstrahitur a cōmunibus accidētibus: non dabitur conceptus paucorum representatiuus: quia talis representabit oīa quibus potest conuenire. Sunt tamē nonnullæ proprietates indiuiduales quibus possunt conuenire aliqua duo: ut puta esse genitos a tali patre sub tali ascendenti natos: & cetera id genus quæ paucis communicantur: a quibus si abstrahatur cōceptus non erit tam cōmunis: sed paucorū (ut luce clarius est) representatiuus.

¶ Dubitatur super intellectu illius dicti Aristotelis septimo Physicorum quod uulgo sic habet. In genere latent æquiuationes.

¶ Insuper an album sit genus uel species.

¶ Super primo aduerte illud dictum tanquæ corollarium ab Aristotele deduci ex quadam proluxa disputatione quam paulo superius in illo libro capite penultimo texere uideatur, ubi conclusit (ut Commentatori placet) motus nō esse comparabiles nisi sint unius speciei: & quia motus locales nō sint unius speciei: nisi sint supra eandem magnitudinem secundū speciem (non enim accipitur ut ipse dicit & probat differētia specifica motuū: ab instrumēto quo fit, ut quod fiat pedib⁹ uel alis &c. sed ex magnitudinū figuris supra quas habet fieri ut recta circularis) sequitur igitur quod motus locales erunt æque ueloces qui sunt in equali tpe & sup eandem magnitudinē. Probauit insup paulo ante quod illud in quo debet fieri comparatio nō debet admittere diuisionē: ibi enim. æquiocum uocat multiplex quod diuidi potest: non enim, inquit, dicimus, utrum unum sit magis coloratum quam aliud, nec debent comparari nisi secundū albū uel aliam speciem: infert ergo ex oībus his, genus nō unum aliqd est: sed iuxta hoc latent multa: ac si argueret: oīs cōparatio debet fieri a toto. i. indiuisibili: in genere non est comparatio, ergo genus non est aliquod unum: sed iuxta hoc latent multa: ubi obiter aduerte quod non dixit latent æquiuationes: esto quod ita sit: unde ibi comma est in antiqua trāslatione ante ly æquiuationes, postea dicit, sunt quæ æquiuationū aliæ quidē multū dictātes, ut in æquiocis quos nostri recētores a casu dicūt: aliæ uero habētēs quandā similitudinē ut nomē signans uerā naturā secundum quod pictū significat a similitudine reperta uiuacius in uo & uero supposito. Aliæ inquit proximæ aut genere uel similitudine quæ non uidentur æquiuationes cum sint. Hæc ille. & ponit exemplum de genere: ut animal:

de similitudine, ut hoc nomen magister quod de magistro scholas regere dicitur & per similitudinē de magistro regente domum.

*Quem passim doctor Sāctus Expositorum Aristotelis uexillarius sic interpretatur. Genus non est una natura sed species est una natura: quod sane intelligas oportet, id est quod non sumitur logice ab una natura: species uero logica sic. & assignans rationem ait: quia species sumitur a forma ultima quae simpliciter una est in rerum natura: ut puta rationalis anima: genus autē non sumitur a forma aliqua quae sit una in rerum natura sed secundū rationē tantū: non est. n. aliqua forma ex qua homo sit animal praeter illam qua est homo: nec est alia forma qua equus sit equus praeter eam qua est equus. Quod si una esset, inquit, facile essent comparabilia illa propria cōparatione: sed per abstractionem a differentijs quā intellectus facit ab operationibus forsā sumpta, fit unū in ratione: quare physice genus non est unum, id est nō est aliqua forma una. Logice autem secundū intellectus operationē dabitur conceptus unus obiectiuus illa omnia representans: Hec ille in ualore: sicq; apparet quomodo nō sit unum: ac subinde quomodo latent equiuocationes: quia ex eo est: quia latent diuersae formae quae physice equiuocationes sed uniuocata nuncupari possunt, quo fit ut maior sit unitas in nomine siue conceptu representante q̄ in rebus representatis: & hic credo q̄ stat equiuocationis punctus: Ex uerbis etiam sequitur, q̄ secundū Thomam duplex est equiuocatio, Logica & Physica. Physica diuersitas ī formis ultimis est. Logica uero diuersitatē cōceptuū obiectiuū dicit. Aīal igitur logice uniuocū est: physice uero. i. secundū ea quae includit equiuocum est.

De sensu doctoris subtilis:

¶ Hic p̄ Scoti imaginatione poni solet triplex equiuocatio, & triplex uniuocatio: sed q̄a rectus indicat obliquū, de uniuocatione differamus. Vniuocationis igitur mēbra haec sunt. Physica, Metaphysica, Logica. Physica ea dicitur esse, quae est unitas alicuius naturae omni opere intellectus secluso, ut unitas quae est in humanitate a parte rei: & in quacunq; alia specifica realitate quam dicunt solum reperiri in specie specialissima, in qua solū reperitur unitas minor unitate numerali circumscripto opere intellectus, & addunt quo equiuocatio huic uniuocationi opposita reperitur in genere, de qua equiuocatione uolunt intelligere praefatam Aristotelis autoritatem, per hoc insinuantes non dari a parte rei unitas naturae genericae. Vnitās Metaphysica, dicunt quod est unitas primae intentionis quae abstrahitur a pluribus ex natura rei: ut conceptus obiectiuus quo representantur animalia. Vniuocatio logica est harum postrema, & est proprie unitas intentionis logice applicata uni realitati siue primae intentioni, quae est unitas Metaphysica, quae quidē intentionis unitas semp sumitur ab unitate Metaphysica tāquam a fundamēto proximo, has duas uniuocationes nō negant esse in genere sed primam tantum.

¶ Duo hic libet uidere, intellectum sanum autoritatis, & aliud cuius occasione dubium est allatum: an uide licet detur a parte rei realitas generis habens propriam unitatem secluso intellectus opere, quod multi negant, ut tibi pra oculis fixum est, & ubique passim cernes.

¶ Primo, quod ad autoritatem attinet nihil derogaretur Scoticae doctrinae, quod intelligeretur sicut Sanctus Thomas eam intelligit, praesertim cum physica equiuocatio (si Peripathetice sit loquendum) a natura sumatur: modo nō est nec debet appellari natura realitas, sed tantū id quod debet & potest principium motus esse quod forma Physicae potissimum est. Item quia tunc angelus diceretur uniuocum physice & de ipso physicus non considerat. Sed age, loquamur ut plures: poterit ergo dici sub genere latere equiuocationes, quia sub realitate generis continentur multae realitates specifica continentia potentiali quarum quaelibet nata est facere & causare diuersum conceptum obiectiualem ab alia, quae pro tanto potentialis dicitur, quia contrahibilis est per differentias natas diuersas naturas specificas constituere Metaphysice.

¶ Super secundo quod ab omnibus debet concedi hoc est, & quod Scotus habet in Metaphysica, ut ego uidi in quibusdam eius reportatis, quae compilauit Ioannes Coloniensis, pro quo declarando uolo ut hoc sit primum dictum:

Accipiendo genus pro subtracto hoc est pro prima intentione, est in se conceptus unus distinctus a conceptibus differentiarum: & per consequens a conceptibus specierum, quod probat sic idem Scotus, sua ratione uulgata & trita, omnis intellectus certus de uno conceptu communi & dubius de conceptibus diuidentibus illum communem, habet conceptum de quo est certus: distinctum ab illis de quibus est dubius: quia alias uel erit certus & dubius de eodem conceptu: uel erit certus de nihilo quorum utrunq; inconuenit, sed aliquis potest esse certus q̄ conceptus generis de aliquo possit dici: dubitando q̄ de illo eodē conceptu aliquis differentiarum dicatur, ergo ille distinguitur ab alijs: cōsequētia est nota: & maior satis cōsona rationi: sed pbatur minor: quia possum ego cognoscere de aliquo q̄ sit mobile motu p̄gressiuo quae est passio animalis saltem perfecti, non cognoscendo an sit homo. L. equus uel irrationale, igitur. Quid haec ratio ualeat in quaestione sequenti de uniuocatione entis examinabitur, sufficiat igitur hoc esse ex mente Scoti. Item ex Aristotele nono Metaphysic. quae differunt sunt aliquid idem entia: tunc sic arguo: omnia illa quae differunt & nō sunt primo diuersa: magis sunt unum in eo in quo conueniunt: q̄ in illis in quibus distinguuntur: nam opposito dato essent primo diuersa & nō differentia, eo modo quo sumebatur in maiori: sed duae species alicuius generis pprie differunt differentius: & sunt idē in genere: ergo genus est magis unū in illis q̄ differentiae quibus distinguuntur. Quare conceptus generis est conceptus unus.

¶ Secundum dictum, genus habet propriam unitatem a parte rei distinctam ab unitate quae reperitur in specifica

fica natura minor unitate specifica, quod sic probatur: Genus est per se ens reale sicut differentia: alias quomodo possent constituere Metaphysice humanitatem? ergo habet secluso intellectus opere aliquam unitatem. consequentia est nota: quia quamlibet realitate a parte rei consequitur sua unitas: sed probatur antecedens: quia si non esset ens reale, nunquam per se et primo predicaretur de specie que realitas est a parte rei.

¶ Præterea distinctio generis est distinctio ex natura rei: ergo unitas generis est unitas realis et ex natura rei. consequentia est nota: quia distinctio ex natura rei prærequirit unitatem ex natura rei eorum que distincti sunt: alias non posset cadere talis distinctio inter illa.

¶ Tertium dictum: genus habet propriam unitatem distinctam ab unitate realitatis differentie. probatio. Illa que sunt immediate principia conuenientie et differentie, nequeunt esse totaliter idem, et hoc recluso intellectus opere: sed genus et differentia sunt huiusmodi cum mediante genere conueniat id quod diffinitur cum alijs, et mediante differentia differat, et hoc secluso intellectus opere: ergo illa distinguuntur ex natura rei: ergo habent proprias unitates.

¶ Nec ista credo sunt contra Philosophum quod. n. Philosophus dixerit genus non esse unum, intelligendum est quoad contenta sub eo: sed realiter una realitas est a parte rei habens suam unitatem minorem unitate specifica: que tamen erit minor unitas quanto cum maiori diuisione concipitur: sicque sursum uersus eundo minorabuntur unitates, quanto communicabiliores erunt realitates.

Illud autem quod dicitur non descendere in species secundum eundem perfectionis gradum in quo creditur esse æquiuocatio actualiter, ad differentias referendum est, potentialiter autem ad ipsam generis realitatem: quia potestate contrahi potest per diuersas differentias diuersas species cum genere constituentes: uel dico que diuersis modis intrinsecis communicatur speciebus.

¶ Sed quia sermo incidit de genere et differentia, dubitatur an genus predicetur per se de differentia: et uidetur que sic: quia homo per se est animal: et rationale per se est homo: ergo rationale est animal: minor probatur, cum homo sit rationalis per se.

¶ Rursus si genus predicaretur per accidens de differentia ergo per accidens predicabitur de specie: sed consequens est falsum ut notum est, igitur: sed probatur sequella: quia quam documque aliquid predicabile predicatur de altero per accidens, predicatur per accidens de quocumque in quo illud formaliter includitur: sed rationale includitur in homine ut constat: igitur.

¶ Ad hoc respondeo negatiue: nam ut patet ex Auicenna quinto Metaphysicorum: genus et differentia predicantur de specie: non tamen dicunt totam speciem per se: sed genus significat materiale, differentia uero formale: et utrumque licet partem speciei significet: tamen per modum totius: ut iam pridem declaratum est: cum ergo materiale sit extra formale: consequens est quod non erit per se: intelligo semper de primo modo perfectitatis. Item quia si predicaretur per se, unum animal esset multa animalia: quia si per

se predicatur: quero aut importat idem animal genus cum differentia, et sic committeretur nugatio in diffinitione: uel distincta, et sic homo esset duo animalia: quia est animal et rationale: quod est intentum: et sic Scotus non uult uocare ipsam essentialē nec accidentalem, sed substantialem tertio. dist. vij. q. prima.

¶ Ad primum igitur respondeo negando hanc esse per se, rationale est per se homo: nec ualet consequentia conuertendo, quia propositio per se non semper habet conuertentem per se: habet tamen conuertentem necessariam: et hoc est quia uariatur appellatio de ly per se.

¶ Ad secundum negatur consequentia, et ad probationem negatur maxima illa: nec habetur unde possit sufficenter probari. Predicabitur ergo per accidens: non que conceptus sit accidens, sed que sint distincti conceptus obiectiui: ita ut animal que est genus non includatur in rationali: nam ex Arist. vi. Topi. differentia non participat genus.

Secundi dubij decisio.

¶ Ad secundum dubium iuxta realium sententiam fatendum est ad nullum predicamentum posse pertinere ly album: cum non significet unam naturam in certo predicamento reponibile: eo que illud quod est in predicamento reponibile debet esse in complexum, hoc est in se unum.

¶ Sed secundum nominales supposito que uniuersalitas debeat attendi ex parte significati formalis. dicendum est quod est species specialissima: eo quod non habet sub se terminum quidditatiue inferiorē et formaliter communem: nam maxime esset ly homo albus: uel ly album hac albedine: sed primum non est quidditatiue inferior ex parte significati formalis quod hic attenditur: secundum autem non est formaliter commune ex parte eiusdem significati, et non uidetur quis alius terminus sit acceptibilis sub ly album, ergo est species specialissima.

¶ Nominales breuiter se expediunt super illa autoritate dicentes latere æquiuocationes, quia sub genere sunt termini specifiici quorum quilibet natus est causare conceptum communem specie distinctum ab alio.

De sensu Aristoteli, et antiquorum,

¶ Iam principis nostri Aristotelis ceterorumque patrum mentem paucis et sine lite aperiamus. Vnde ante omnia illud est mente de genere cuiuslibet Peripathetico tenendum, quod de uniuersali in communi dictum est: uidelicet nihil esse aut posterius esse, taleque secundum sui completam rationem non esse in re, sed tantum intellectus opere. Est etiam supponenda diffinitio quam in Topicis assignat. Sed præter hæc multa in libris primæ Philosophiæ interserit de genere. Vnde sexto Metaphysicorum aperte fatetur genus nihil esse præter species, quod intelligendum est realiter ut ponebat Plato, et decimo Metaphy. textus commento. xxiiij. ubi habet Argyropili translatio. Tale inquit genus appello quo ambo. i. duæ species idem dicuntur, non per accidens inquit siue sit ut materia siue aliter. Primum ponit propter Platonem ne asserat genera separari realiter a speciebus.

¶ In secunda parte dubij uidetur dimittere sub dubio an sit materia siue non, quod si sic, Scoto maxime fauet: licet omnes possent conuenienter glosari: & infra, textu commen. xxv. dissoluens obiectionem quare secundum aliquam contrarietatem sumitur specifica differentia: & non secundum omnem, inquit: ex eo fit quia alia contraria sunt proprii generis affectus: alia minus. Earum sunt magis quae sumuntur ex parte formarum ut differentiae. Alia autem sunt secundum materiam, hoc est indiuiduum, ut album & nigrum: masculum & foemina: & sic pro tanto alie erunt magis proprie ad diuidendum genus: quia est maior contrarietas: eo quod habet se ut materia: istae autem ut forma: Sic glosat Themistius: & paulo inferius sentire uidetur: quod genus secundum se non capiendū ipsum logice est diuersum in diuersis speciebus. Inquit enim non solum ipsum genus commune esse ceu ambo animalia, sed etiam ad ipsum animal diuersum utrisque competere, ueluti alterum quidem equum, alterum quidem hominem esse: quod multum fauet nominalibus & Themistis: sed glosabit Scotus quod sunt diuersa animalia de per accidens, id est ratione alterius & alterius realitatis contrahentis genus.

¶ Ex primo Aristotelis uerbo (ut reor) opinatus est Alexander Aphrodisius uir in Peripathetica lectione non uulgari litteratura, atque Graecorum Peripatheticorum logice princeps in libro de interpretatione, & in libro Priorum: conceptui generico (formali intellige) in re non correspondere conceptus obiectiuos specierum, quod nominalibus ualde consonum est: qui quia obiter illud tractabat nihil plus adiecit: allegas pro se illud. In genere latet equiuocationes: & ultimum dictum Aristotelis.

Quid Boetius.

¶ Grauius Boetius omnium Latinorum Peripatheticorum primus secunda editione super Porphyrium sentire uidetur, ea a quibus sumuntur conceptus generis & speciei aliquid esse in re singulari, quod Scotica assererat schola inquit enim praefato loco: genus ita commune esse debet, ut unum totum in singulis & uno tempore sit & eorum quorum commune est constituere substantiam habet. Quocirca si neque unum est quoniam commune est: neque multiplex, quoniam eius multitudinis aliud genus inquirendum est, uidebitur omnino genus non esse. Quod si tantum intellectu genera & species caeteraque capiuntur: cum omnis intellectus aut ex re fiat subiecta, ut res sese habeat uel non habeat necesse est: nam sine subiecto fieri intellectus nequaquam potest: Ex hac clausula colligitur generis conceptui correspondere aliquid in re, uel saltem sumi ab aliquo in re: quia conceptus & intellectus uerus ab ente debet produci: ut alio loco habet Auicenna: & subiunxit supponens iam quod in re sit: Rursus querendum est quae sit eorum natura: quae si ex re sumitur generis intellectus, neque ita sese res habet ut intellectui subiecta est, eo quod ut paulo ante dixit, quicquid est, unum numero est: manum necesse est intellectum qui ex re est, &

non ita ut sese res habet.

Hoc argumentum factum est in uia Thomae, & etiam Scoti: & soluit ipsum eo modo quo iam nos alias soluimus: dicitque in uirtute, quod si cognouissemus rem compositiuo modo uel diuisiuo esset mendacium in intellectu: sed si intelligitur modo abstractiuo unum intelligendo sine alio: sicque non est mendacium: & adducit exemplum de linea quae nunquam separatur a corpore: intelligitur tamen sine illo: & subdit. Non enim omnis qui ex subiectis rebus capitur intellectus aliter quam sese res habent falsus quidem putandus est, sed ille qui hoc in compositione facit, ut cum hominem atque equum iungens putat esse centaurum. Sunt ergo genera & species, inquit, uel incorporeis rebus uel in incorporeis: & concludens ait. Sunt ergo huiusmodi res in corporalibus atque in sensibilibus rebus. Intelliguntur autem praeter sensibilia ut eorum natura perspicitur & proprietates ualeat comprehendere. Quocirca unum genera & species cogitatur ex singulis ex quibus sunt, eorum similitudo colligitur: ut humanitas cogitata: tum animo ueraciter quae perspecta sit species: Substituit ergo circa sensibilia, intelliguntur autem praeter corpora. Ex quibus uerbis colligo duo. Primum, Scotum magis ad hoc accedere: Secundum inter genus & speciem nullam omnino facere differentiam, quoad hoc quod reperiuntur in rebus: sed ambo dicit reperiri in rebus & subsistere, quod iuuat ad realitatem generis ponendam, eo modo quo suum est: quae uocabula non nisi oblique ad praedicationes possunt referri.

¶ Proprietatem tamen generis qua uidetur a specie iure differre idem Boetius commento super praedicamenta sic refert: quod uniuersale est genus ita commune ut eodem tempore totum sit in diuersis: intellige Scotico modo per indifferentiam: quod cum in se sit uniuersale per aduenientes formas fit singulare sine quibus naturaliter non subsistit: & quod hic loquatur de subsistentia reali: nec posset esse recursus ad conceptus uel signa: patet per exemplum quod adaptat de cera quod simillimum est exemplo Porphyrii de statua: ex qua inquit potest fieri modo bouis statua: modo hominis quantum est de se intelligendo eadem materia manens una & eadem: ex quo sequitur iterum natura generis habere unitatem propriam: & quantum est ex parte sui descendere aequaliter ad omnes species modo quo expositum est. Hec ex Boetio.

Quid Auerrois.

¶ Commentator Arabum peritissimus in capite de differentia sic loquitur de genere super illo uerbo Porphyrii quod genus habet se ut est differentia, ut figura, uel forma. Sicut substantia rei extra intellectum inquit est ex materia & forma: ita cum est in intellectu respectu eius se habet genus & differentia quae sunt partes ipsius rei per intellectum: ubi patet ista per intellectum conflari. Item primo & duodecimo Metaphysicae inquit genus est unum in forma media: per hoc insinuans quod genus quod est in intellectu sumitur a forma media: id est sensiti-

ua quæ media est inter actum completum & potentiam idest materiam, & s. Metaph. versus finem respondet Cōmentator ad has duas quæstiones videlicet, vtrum forma quæ est conceptus obiectiuus generis, & forma quæ est conceptus obiectiuus speciei & etiam differentie sunt vna forma, quod est querere vtrum id quod signatur per nomen generis & differentie & speciei sit vnamet forma. R. manifestum inquit est q. vltima differentia est ex specie quæ est subiecta illius speciei solius, & q. illud quod est ante. i. genus non est substantia propria ei, vnde manifestum est q. illud quod significat diffinitio est vnum: est tamen multitudo in potentia, hæc Cōmentator ad verbum, ex quibus colligitur aperte q. illud q. signatur per nomen generis et differentie & speciei est vnum idest singulare & nō plura in actu, potestate tamen quatenus potest facere diuersos conceptus secundū ea quæ apparent est multitudo quædam, quod multum accedit ad sanctū Thomam: nec credo in alio differre: nisi q. Cōmentator realiter videtur dicere hos tres conceptus obiectiuos dicere vnā formā sed diuerso modo conceptibilem. Sanctus vero doctor hos tres conceptus realiter non dicere nisi compositum & non formā asserit.

¶ Hinc apparet hos tres primarios peripatheticos aliquo modo inter se distare & vnumquēq. suam viam neotheoricorum tueri, Alexander nominales. Boetius. Scotum, Cōmentator. sanctum Thomam, & si cōmode ad quamlibet opinionem possint glosari, sed Thomæ opinio magis peripathetica est, Hæc de genere.

De specie caput secundum.

Species autem dicitur quidem & de vniuscuiusq. forma, qua significatione dictum est, Prima species digna est imperio. Dicitur autē & de eo quod sub assignato genere collocatur, qua significatione hominem quidem speciem animalis dicere consueuimus quod quidē est genus: album vero speciem coloris, & triangulum specie simili modo figure. Quod si genus assignātes mentionem fecimus speciei: genus id esse dicentes quod de pluribus differentibus specie hoc ipso quid est prædicatur, & nunc id esse dicimus speciem quod sub assignato genere collocatur, sciendum est cum & genus alicuius sit genus & species alicuius sit species: vtriusq. inquam vtrūq. in amborum etiam rationibus ambobus vti necessarium esse. Assignant igitur peciem & hoc modo, Species est id quod subijcitur generi, & de quo genus hoc ipso quid est prædicatur. Insuper etiā hoc pacto. Species est id quod de pluribus differentibus numero hoc ipso quid est prædicatur. Verū hæc quidem assignatio ipsius erit specialissima speciei & quæ tantummodo species est. Ceteræ vero & hisce competent quæ non specialissima sunt. Atq. id quod dicimus hoc pacto fuerit manifestum. In vnoquoq. prædicamento sunt quædam generalissima genera. Et quædam specialissima species, & inter hæc media quædam sunt quæ genera eadem speciesq. dicuntur.

Est autem id quidem generalissimum genus: supra quod nullum omnino genus transcendit. Specialissima vero species ea sub qua nulla prorsus alia species collocatur, At inter hæc generalissimum inquam genus speciemq. specialissimam: sunt alia quæ genera sunt eadem speciesq. nō respectu tamen eiusdem sed diuersorum. Explicetur autem id quod diximus vno in prædicamento. dilucidūq. si at hoc pacto. Substantia est quoddam & ipsa genus vt patet, atq. sub ipsa quidem est corpus. Sub corpore vero. corpus est animatum. Sub quo animal cadit. sub quo rursus animal est particeps rationis sub quo homo cadit. sub quo Socrates Plato singuliq. homines collocantur. Horum igitur substantia quidem genus generalissimum est solumq. genus, homo vero specialissima species & species solum. At corpus species quidem est substantie: genus autem corporis animati, Animatum vero corpus species quidem est corporis: genus aut animalis rursus animal, species quidē est animati corporis: genus autem animalis participis rationis, Particeps rationis vero animal: species quidem est animalis: genus autem hominis. Homo etiam species quidem est animalis participis rationis, genus autem hominum singulorum non est, Sed species solum. atq. omnino id omne quod est ante indiuidua & de ipsis sine vllō medio prædicatur: species erit dumtaxat & nullo modo generis rationis subibit, vt igitur substantia quia supremum est propterea q. nihil est ante ipsam: genus est generalissimum vt diximus. sic & homo quia species est sub qua nulla species prorsus neq. quicquā eorū quæ diuidi potest in species collocatur sed & indiuiduorum species est, (indiuiduum enim est Socrates Plato atq. hoc album) species erit profecto solum, ac vltima species specialissimaq. species vt diximus. Media vero species quidem eorum erunt quæ sunt ante ipsa: genera autem eorum quæ sub ipsa sunt collocata. Quare hæc quidem duos habent respectus: vnum ad ea quæ antecedunt quo species illorum esse dicuntur, alterum ad ea quæ sub se collocata sunt quo genera illorum esse dicuntur. Extrema vero vnum habent dumtaxat, generalissimum enim genus ad ea quidem quæ sunt sub se collocata respectum habet, est enim genus vt patet, ad superiora vero nullum habet profecto, cum supremum sit genus & vt principium primum, atq. vt diximus id supra quod nullum inueniri genus omnino potest: Specialissima quoq. species vnum habet respectum: habet enim ad superiora quorum species dicitur, ad inferiora vero non diuersum habet. sed indiuiduorum species dicitur, Atq. indiuiduorum quidem species dicitur, vt continens ipsam, superiorum autem rursus species appellatur, vt continetur ab illis. Diffiniunt igitur, Genus generalissimum est quod genus est & non species, & rursus supra quod nullum aliud omnino genus transcendit. Speciem vero specialissimam hoc pacto. Species specialissima est quæ species est & non genus. Et rursus quæ alias in species vllas diuidi nequit, & in super quæ de pluribus differentibus numero hoc ipso quid est prædicatur. Media vero subalterna genera speciesq. appellant: atq. vnumquodq. ipsorum: speciem genusq. ponant.

non respectu tamen eiusdem: sed diuersorum, ea enim quæ ante speciem specialissimam sunt vsq; ad generalissimum gen⁹, genera species generaq; subalterna dicuntur. vt Agamēnon. Atrides. & Pelopides. & Tētalides ac tandem vltimo Iouis. Verū in familijs quidem ad vnum velut locum plerūq; principium ipsum reducitur. In generibus autē & speciebus nō ita sese res habere videtur. Nō enim ipsum ens vnum est omnium genus commune, nec vniuersa generis sunt eiusdem supremo genere vno, vt Aristoteles inquit, sed ponantur vt in predicamentis prima genera decem quasi principia decem prima. Et si quispiā omnia entia appellet æquiuoce (vt dicit) & non vniuoce nūcupauit. Nam si ipsum ens commune omnium genus esset: vniuoce vniuersa profecto entia dicerentur, cum autē sint decem prima, communicatio nomine tantū est: & nō ratione ea quæ ad nomen accommodatur. Genera igitur sunt generalissima decem, Species quidē specialissima sūt quidem in numero quodam: at non infinito. Individua autē quæ sub specialissimis collocantur sunt infinita. Quapropter descendere a generalissimis vsq; ad specialissimas species Plato iubebat: ibiq; stare. Descendere vero per media differentijs specificis diuidentes, Infinita autem ommittere, neq; enim cadere sub scientia possunt, Cū igitur ad specialissimas descendimus species transamus per multitudinem diuidendo necesse est, at cum ad generalissima ascendimus genera: in vnum multitudinem ipsam congregamus oportet, species enim in vnam naturam cōgregat multa & magis etiam genus. Particularia vero ac singularia in multitudinem ipsum vnum ecōtra diuidere semper videntur, Speciei namq; cōmunicatione complures homines vnus sunt homo. at vnus atq; cōmunis ipsis particularib⁹ plures, Singulare namq; semper est diuisiū, ipsum vero cōmune collectiū, atq; vnius est effectiū suapte natura, Assignato autē genere atq; specie: qd nam vtrūq; ipsorum sit quorum quidem genus est vnum, species vero plures (diuisio namq; generis species in plures semper efficitur) genus quidem semper de specie prædicatur, Omniaq; omnino supera de inferis semper dicuntur, Species vero neq; de propinquo sibi genere neq; de vllō supero prædicatur, Non enim conuertitur, nam vt paria de paribus, hinnitus de equo, aut maiora de minoribus: vt animal de homine prædicatur oportet. Minora vero de maioribus non oportet. Non enim animal hominem esse dixeris: vt hominem animal esse dices, atq; de quibus species prædicatur, de his & speciei genus, & genus etiam generis vsq; ad generalissimum necessario prædicabitur, nam si verum est dicere Platonem hominem & hominem animal & animal substantiam esse, verum quidem & Socratem animal & substantiam esse: cum igitur supera semper de inferis prædicentur, Species quidem de indiuiduo: genus autem de specie ac indiuiduo: & generalissimum genus de genere vel de generibus (si plura media subalternaq; sint) & de specie atq; indiuiduo prædicabitur, generalissimum enim de generibus & speciebus ac indiuiduis omnibus prædicatur: genus autem quod est ante specialissimā speciem de vniuersis specialissimis ac indiuiduis dicitur, et

species ea quæ est solum species de omnibus indiuiduis prædicatur. & indiuiduum de vno solo particulari. Indiuiduum autem dicitur Socrates & hoc album, atq; hic accedens fili⁹ Sophronisci: si solus ipsi Socrates sit, Indiuidua igitur ex eo talia dicuntur quia ex proprietatibus quodq; constat: quarum idem aggregatum nunq; in alio fiet, Socratis namq; proprietates nullo in alio particulari eadem fient. Hominis tamen communis proprietates eadem in pluribus, immo vero in omnibus particularibus hominibus vt homines sunt fiunt atq; inuentuntur. Indiuiduum igitur a specie & species a genere continetur. genus enim est quoddam totum indiuiduum autem pars. At species totū est ac etiam pars, sed vt pars quidem ad aliud, vt totum autem non ad aliud dicitur: sed in alijs. Totū enim in ipsis partibus est. De genere igitur atq; specie, & quidnam sit generalissimum genus, & quid specialissima species, & quæ sunt eadē genera specie suæ: quæ præterea sint indiuidua: & quot modis genus speciesq; dicantur, satis iam explicauimus.

Expositio textus familiaris,

Species autem dicitur &c. Primum de differentia q̄ de specie debuisset Porphyrius agere si ordinē naturæ debuisset insequi, eo q; cum sit speciei pars prius natura est quam ipsa species quæ veluti totum est, sed quia generis diffinitio p̄debat ab specie cum in tali positum sit hoc. (differentibus specie) ne longiuscule diffinitionis declarationem protraheret, statim apposuit speciei declarationē in hoc capite in quo satis varie procedit autor, primo ponens diuersitatem acceptionis diffiniti sicut fecit in præcedenti capite & agit in omnibus, deum diffinit membris logicum pertinens proposito triplici diffinitione, deinde nastā occasione ex diffinitione tertia speciei videtur assignare arborem prædicamenti subst̄tiæ, vbi obiter diffinit generalissimum duabus descriptiōibus & multa alia quæ ordine nequeunt comprehendī, declarabuntur tamen difficiliore passus pro cuiuscunq; via intelligētia, Species dupliciter accipitur, realiter & logice, realiter accipitur pro forma alicuius rei quæ stat in elegantia vultus simul & mēbrorum debita proportione: a quo hoc nomen speciosus deriuatur, quod quidem vocabulum aliquantulum extensius capiunt Theologi & Physici colorem & saporem & odorē & figuram hostiæ consecratæ sacramētales species dicētes, & sic dicitur prima species digna est imperio, Secundo accipitur species logice similitudine forsam accepta ad primā acceptionē, Quia sicut species primo modo dat quodammodo terminum & perfectionem aliquam rei cuius est: Ita species secundo modo dat perfectionem rei, tātō enim res est perfectior essentialiter quanto est perfectioris speciei, atq; in hac secunda & logica acceptione inquit accipi pro aliquo conceptu vniuersali obiecti uo siue formalī qui ponitur sub assignato idej iam diffinito genere immediate quidditatiue & directe & hoc pro sancto Thoma & nominalibus, hāc diffinitionem prius expressit Zenō sciticus dicens species est quæ sub genere continetur et exēplificans

plificans ait sicut sub animalis nomine continetur homo, quod videtur fauere nominalibus, Scotus, est secunda intentio fundata in aliqua natura vt in humanitate quæ ponitur sub alia natura generica tanquam sub communior et potentialiori immediate, vel sic & rectius, est secunda intentio quæ vt applicata alicui naturæ pluribus indiuiduis communicabili sic se habet: q. supponitur tanquam inferior quidditatiue & directe alteri secundæ intentioni vt applicatæ naturæ genericæ, quæ quidem prædicatio in fundamentis debet exerceri. Hanc aperte Porphyrius vocat diffinitionem. quia hanc comparat ad generis diffinitionem quæ proprie diffinitio erat, quod probatur ex hoc, quia dicit (in vtrorunq; rationibus) modo per rationem diffinitionem intelligit. Obijcit tamē contra se quia videtur esse diffinitionē circularē genus per speciem & modo speciem per genus declarare, & re vera ob stare videtur id, nam cum prius esset suboscure diffinitio generis ratione illius termini spēs, opus erat diffinitione speciei ad illum terminum declarandum, modo autē ponitur in diffinitione speciei illud nomen genus quod ante non fuerat plane declaratum. si enim per ergo manent diffinitiones ineptæ propter inuitabilem circulum, Nonnulli quibus hæ rationes fidem faciunt tenent nullū correlatiuū per reliquū posse diffiniri sed tantum per fundamentum alterius & hoc inquirunt voluisse habere re Porphyriū, sed quicquid sit de veritate rei & harum rationū vigore: non est hæc intentio autoris cū ipse non dicit q. necesse est in diffinitione vnus correlatiui fundamenti alterius vti, sed vtrorunq; rationibus vtriusq; quod & ipse fecit qui in his diffinitionibus non posuit nisi expresse alterū correlatiuū, huiusmodi hæc potest esse vt textu aliquem asseramus vigore: nam cum totum esse relatiui sit ad aliud correlatiuū: ita vt sint simul natura id est naturali intelligentia, vt Aristoteles expresse fatetur in prædicamentis, et sicut se habet ad esse ita ad diffiniri & ad cognosci, ergo non poterit diffiniri nec declarari sine reliquo: nec inconuenit circulatio quando alioqui non potest res commodius diffiniri, & hanc rationem in virtute assignat Porphyrius, quod videtur assuerare Boetius & Commentator. Hæc eandem sententiam habet Aristoteles Quinto Topicorum, qui loquens de diffinitione an debeat dari per contrarium vt diffinitionem boni per malum, inquit non inconuenire aliquid diffiniri per suum oppositum. dicit enim: Opportet autem non latere quedam fortasse aliter Diffiniri non posse. vt duplum sine dimidio & quæcūq; per se ad aliquid dicuntur, nam omnibus huiusmodi est idē esse id quod est aliquid quodammodo se habere, quare non est possibile sine altero alterum cognosci hæc ille, ij. capite. quinto, To. secundam diffinitionem intellige in proportione ad primam. Tertia diffinitio, species est conceptus obiectiui siue formalis prædicabilis de pluribus differentibus numero, secundum Thomam & nominales, hoc dempto q. ly differre numero secundum nominales debet capi logice pro terminis singularibus, vt annotauimus in diffinitione generis, Ponit differētiam Porphyrius inter has diffinitiones quia primæ duæ competunt omnibus speciebus tam subalternis quam specialissimis. hæc vero tertia com-

petit tantum speciebus specialissimis, quod insinuat Porphyrius quando loquens ibidem de primis duabus dicit Cetera vero & hisce competunt quæ non specialissimæ sunt, quod emphasim videtur habere, nec illud dixisset si tertia diffinitio subalternis comperet, quidā nominalis dicit Porphyrius indifferenter loqui in omnibus diffinitionibus de omnibus speciebus, immo quod magis mirandum est tertiam acceptionem posse conuenire generalissimo, debili (vt reor) argumento ductus, quia hæc prædicatio petrus est substantia est inquit & directa & non est prædicatio generis cum nō sit genus, ergo speciei, ergo est species prædicatum, & non secundum aliquam diffinitionem ex primis, ergo secundum tertiam, quare non tantum conuenit speciei specialissimæ, sed facile diluitur argumentum si respiciat non idem esse genus & constituere generis prædicationem, vnde concedo esse generis prædicationē ac subinde prædicatum esse genus, sed non oportet q. sit respectu subiecti: & est simile de hac Martinus est risibilis, quā ipse concedit esse prædicationem proprii vbi prædicatum non est proprium respectu subiecti, ergo sufficit q. sit genus ad subiectum vel ad superius quidditatiue ad subiectū, (Atq; id quod dicimus), quia fecerat mentionē in diffinitionibus de speciebus specialissimis & speciebus subalternis quæ genera sunt, declarat exemplariter habitudinē & ordinē generū & specierū ordine prædicamentali, dicitq; in vna quaq; coordinatione esse quædam extrema, vnum sub quo nō est aliquid commune quidditatiue inferius quod specialissimū dicitur, aliud generalissimum, Cetera vero intermedia sunt quæ sicut re sūt inter media, nomine etiā sunt, quia appellantur genera & species, extremā nō habet nisi vnū respectum vel non cōnotant nisi vnum respectum, generalissimū tantū respicit inferiora, specialissimū respicit tantum superiora quia non est inferius cōmune inquit & directe quod possit respicere vel de quo habeat prædicari, intermedia vero vt animal, corpus animatum, habent duos respectus, siue hoc nomē intermedium supponit pro alio quo cōnotando duos respectus, vnum in ordine ad inferiora, secundum q. habet sub se cōmunē de quo possit directe prædicari, & secundum hanc habitudinē dicitur genus, aliud secundum q. habet supra se cōmune inquit non transcendens, & secundum hunc respectum dicitur species, Generalissimo tribuit duas diffinitiones. prima (Supra quod non est superueniēs genus,) Scotice, est secunda intentio fundata in aliqua realitate supra quam non est dabilis aliqua realitas magis cōmunis & potētialis quæ possit fundare rationē generis, vel conformiter ad nostram expositionē est secunda intentio: quæ vt applicata alicui realitati: non est dabilis supra illam alia secunda intentio applicata alteri realitati magis cōmuni & potētiali quæ possit fundare rationē generis, esto enim q. detur entitas aut entitas finita non est illa genus quia non est per differētias cōtrahibilis: sed tantum per modos intrinsecos, sic enim descendit in prædicamentō entitas finita, alia est (q. cum sit genus nō est species) id est quæ cum fundet in se intentionē generis non potest in se fundare intentionē speciei, vel vt nos, quæ cum illi applicetur intentio generis non potest ei applicari intē

tio speciei, quia per primam descriptionem non potest dari genus supra ipsam. Metaphysice hoc est pro substracto, est quaedam realitas supra quam non est dabilis alia realitas quae possit fundare generis intentionem. Secundum Thomam dicitur nouisti, Nominales, est terminus supra quem non est dabilis alius quidditatiue superior vniuocae, dicitur vniuocae propter ly ens qui esto q, sit vniuocum in significatione est aequiuocum in praedicatione. Alia sic, (quod cum praedicetur de pluribus differentibus. specie non est species) id est de ipso non praedicatur alius terminus tanquam genus, pro portionaliter dicitur de specialissimo, facta coordinatione praedicamentali comparat eam ad coordinationem familiarum ponendo conuenientiam & differentiam. Conuenientia nota est, sed differunt quia in familijs Pelopidarum & Heraclidarum omnia reducuntur ad Iouem tanquam ad patrem communem, ea autem quae ponuntur in praedicamentis non reducuntur ad unum quia maxime ad ens, sed ens dicitur aequiuocae hoc est non vniuocae sed multipliciter, hoc enim aperte Aristoteles fatetur. iij. Methaphy. ut videbitur in quaestione, atq; hoc idem sensit Boetius & Commentator ut referemus quando antiquorum sententias super hac re in sequenti quaestione aperiemus. Scotus negat Porphyrium, sed in virtute Aristotelis negat, Nominales ad aequiuocationem recurrunt praedicationis quia non facit ly ens vniuocam praedicationem cum omnibus generalissimis, vel dicitur secundum Scotum q, ens multiplex est eo modo quo dicitur in genere aequiuocationes latere. (generalissima igitur sunt.) comparat ea quae ingrediuntur coordinationem quo ad numerum dicens, generalissima esse decem quod principium est in hac arte. i. decem sunt termini sic se habentes q, supra quodcumque illorum non superuenit aliquod genus superius, appellatur autem rerum principia quia mediate rerum declarationes & diffinitiones constituunt, dico rerum quia mediate saltim & remote res diffiniuntur, Scotice decem sunt secundae intentiones fundatae in totidem naturis vnaquaeque in sua, quae quidem naturae sic fundant intentionem generis ut non possint fundare secundam intentionem speciei, vel si magis nostra expositio placuerit decem sunt secundae intentiones quae applicatae totidem naturis sic applicantur naturae genericae ut non possint applicari naturae genericae specificae, appellantur rerum principia quia non est aliqua res realis finita et limitata de cuius compositione Metaphysica non sit aliqua istarum realitatum, Species sunt finitae quia peripathetice loquendo non sunt actu in numero infinito. ergo non possunt esse, indiuidua autem sunt infinita non in actu sed in potentia secundum Aristotelem, eo quod non erit terminus in generatione indiuiduorum & propter infinitatem dicitur quod iubebat Plato quiescere a consideratione scientiali eorum: eo quod infinita non contingat pertransire, Est & alia causa quia non sunt perpetua, insuper quia per terminos singulares non contingit esse scientiam, ex quo infertur quod qui descendit a generalissimo diuidit, & qui ascendit colligit, descendere nominaliter est a superiori ad inferiorem procedere, diuidere, est termino superiori assignare inferiores in quibus diuiditur tanquam in subiectiuas partes, colligere, est terminis inferioribus suum superius assignare, tunc

enim colligimus quando partes simul suo toto componimus quod logice hic fit, nam qui post numerationem specierum ascendit ad genus, quid aliud facit quam ea quae sparsim signabantur includere sub vniuocae termini significatione? Scotice diuidere est contrahere, colligere est abstrahere, contrahere enim non fit sine differentia, at differentia diuidit, abstrahere est considerare superius sine differentia, sed qui sic facit: colligit, quia facit per considerationem quandam indifferentiam comunitatis, quo fit ut singulare sit diuisuum & vniuersale collectiuum, & quanto magis vniuersale aliquid est: tanto magis est collectiuum, & sic dicitur quod participatio speciei plures homines sunt vnus homo, Scotus quia plures homines conueniunt in natura specifica illi plures sunt vnus homo i. sunt vna natura per indifferentiam, Nominales quia plures homines qui conueniunt in specie, illi possunt representari per conceptum vnum specificum, representatione ex pluribus fit vnus, proprietates indiuiduorum sunt patria, genus, pater, complexio, in tali gradu nasci, sub tali constellatione & ascendenti, reliqua clariora sunt quam quae expositione egeant.

¶ Figura diuisua generum in species: per suas differentias earum constitutiuas. Alias arbor Porphyrij.

SVBSTANTIA.

Corporea.	Incorporea.
Corpus.	
Animatum.	Inanimatum.
	Viuens,
Sensibile.	Insensibile.
	Animal.
Rationale	Irrationale.
	Animal rationale,
Mortale.	Immortale,
	Homo,
Soñ. hic homo. quidam homo &c.	

¶ Iuxta has Porphyrij diffinitiones sit tibi praeculis harum trium sectarum diuersitas super id quod diffinitur, quod facile perstringes si praecedentis capituli doctrinam pariter & vniuersalis condicionem perpendas. Igitur iuxta textum occasione illius dicti Porphyrij, si quis omnia entia vocet aequoque nuncupabitur non vniuocae, talis mouetur quaestio,

Vtrum ens dicatur vniuocae de deo & creatura & substantia & accidenti, quod est quae cre, vtrum praeter conceptus proprios quorum vnus aequat ambitum substantiae, alius vero accidentis in communi, sit dabilis tertius conceptus ab his distinctus & ad hos superior, in hoc enim stat tota diuersitatis ratio, & hinc est quod tantum laborat Scotus super probatione illius tertij conceptus quem intendit probare distinctum a conceptibus dubijs.

¶ Hec quaestio est vna ex antiquissimis quaestionibus Metaphy. de qua Aristoteles facit mentionem secundo Elechozum dicens, quod a multis soluebantur rationes Parmenidis & Zenonis per hoc quod ly ens & vnum multipliciter dicebantur

bantur, & adhuc inter antiquos & recentiores peripateticos est maxima altercatio, Habet questio duo mēbra, & circa quodlibet duas reperio opiniones famosas. Prima est Henrici gaudensis & sancti Thomæ & multorū antiquorū qbus nōnulli nominaliū astipulātur tenentiū ens analogice dici de deo & creatura: & substantia & accidenti, Secunda est doctoris subtilis cui residua pars nominalium suffragari videtur, Tribus punctis questio terminabitur in proposito, in primo mentē sancti Thomæ adaperiam. in secundo Scoti positionem referabo, in tertio aliqua quæ emergent dilucidabo.

¶ Super primo adnotandum est, qd est duplex vniuocum, reale & intentionale sicq; duplex vniuocatio, realis & intentionalis, vniuocatio realis sunt plura vt cōformia sunt in aliquo conceptu obiectuali in ipsis pluribus formaliter incluso, dicit plura, quia in vno singulari non proprie est vniuocatio, dicit vt conformia, per quod excludūt ea quæ nominales vocant equiuocata idest significata per terminū equiuocum, dicit in conceptu obiectuali, per quod excludūt substantia & accidentis quibus præter conceptus obiectiuos sibi correspondentes non est alius tertius ambobus correspondens, dicitur notanter conceptus obiectiuus, quia non sufficit qd nomen sit commune. Vniuocatio logicalis vel intentionalis est ipsemet conceptus obiectiuus secundū qd habet differētiam ad significare plura realiter cōformia, vt conceptus generis vel speciei est vniuocatio isto modo, quia habet isto modo illam indifferentiam in ordine ad ea quæ representat: vt expositum est in questione vniuersaliū & generis in hac via, atq; hæc si vera vniuocatio debet esse, fundari debet super illa conformitate plurium rerum saltem, sin minus, erit ficta vt bene notat Herucus brito quolibet. ij. q. vij.

¶ Secundo aduerte, qd ad verum vniuocum duo requirūtur, primo vnitas nominis. i. vt tale nomen sit equaliter cōmune in significando illis vniuocatis, ita vt nō plus vni illorum quam aliud significet peculiariter, qualiter hoc nomē homo quod non determinatur plus ad significandum sortem quam Platonem, sed omnia illa indiuidua indifferentē & equaliter, Secundum est vnitas rationis, vnde per rationem non debet intelligi qd significet illud nomen talia vniuocata mediante vnico formali conceptu siue actu intelligendi, quia tunc omnia quæ intelliguntur a deo essent vnus rationis quod nemo sanū capitis asseret, sed per rationem intelligi debet ratio obiectualis quæ est ipsa rei quæ dicitur vt apprehēsa, vel intellige diffinitionem vt vult Boetius grauissimus, loco enim illius vocabuli logos exponit ipse diffinitionem vel descriptionē in prædicamētis, nec illa idēptitas ratiōis oportet qd sit realis, sed satis est qd sit quo ad representari idem, Ex hoc apparet quid requiratur ad perfectum multiuocum.

¶ Tertio nota qd duplex est vniuocum, essentialē & denominatiuum, vniuocum denominatiuum illud est quod secundum vnā rationem denominatiue prædicatur, vt album, essentialiter vero qd secundum eandē rationē semper supposita vnitate nominis essentialiter habet prædicari, vt homo & animal &c. istius modi.

¶ Notato quarto, qd cum equiuocatio consistat in vnitate nominis & rationis diuersitate, & vniuocatio in eo quod dictum est, analogia media est inter vtrūq;: qd partim ad vniuocationē ptim ad equiuocationē est accedēs, sic enim docet Cōmen. super. iij. Metaphysi. tex. com. ij. hoc nomen ens, inqt dicitur multis modis, non sicut canis qui dicitur de latrabili & marino, neq; vniuocē vt animal de hominē & equo, sed est medium inter equiuoca & vniuoca, hæc ille ad verbum, qd clare constat si inspiciatur vniuoci & equiuoci natura, nā ad equiuocationē requiritur omnino diuersitas rationum siue cōceptuum rerum equiuocatarū, ad vniuocationē vero: vt iam explicitum est, requiritur omnino rationum siue conceptuum idēptitas, ad analogiā autē præsupponitur quodam modo diuersitas rerum separatarū per nomen analogum & cum hoc cōmunicat cum natura equiuoci, accedit vero ad vniuocationē: quia illa plura siue diuersa quæ significat illud nomen proportionali quadā ac similitudine significat, vel iuxta plurium sententiā, participat analogū cum vniuoco in hoc, qd ea quæ significat ratione vni similitudinis siue pportionis, participat vero cum equiuoco quia illa per diuersos conceptus, eo qd analogiam in mente (multi & nō absre) sicut equiuocationem abhorrent, Analogia ergo cum latine proportio sit, nō placet, sit coarctatio quæ cōiter huius vocabuli analogum videlicet vt coarctetur ad significādum nomē significans sua significata ratiōe alicuius similitudinis minus principalis ad magis principale, vt Neothe, non satis peripateticæ dicunt, sed erit analogum nomē presertim iuxta hanc viam quæ vere peripateticæ est nomē significans sua significata pportioe quadā, siue attributione, vt sanum, dicitur de vrina, de corpore hominis, & etiā de carne comestibili, & de gladio qui per incisionem efficere sanitatem potest, quibus diuersimode competit vocabulū, quia aliquod dicitur sanum quia est capax sanitatis, aliud dicitur sanum quia eam significat vt vrina & pulsus, alia quæ efficiunt vt cibaria & medicinalia instrumenta, omnia tamen sana dicuntur per attributionem ad sanitatem.

¶ Antimaduertito quinto, in analogia reperiri gradus latitudinis, quia inter illa quæ hoc nomē participant quedam proprius accedunt ad vniuocationem & longius absunt ab equiuocatione, quedam vero e contrario, vt enim videtur adnotare Paulus Socinas verus sancti Thomæ Sectator in quarto Metaphy. questio. quarta. tres sunt gradus analogiæ. Primus quando analogus significat diuersa de materiali secundū diuersas attributiones sed ad vnā formam, quod quidem ad huc contingit tripliciter, vel ad vnū quod est veluti forma vt vrina ad sanitatem, vel ad vnum quantum ad principium, vt equus, vestis & ensis quibus competit hoc nomen militare, vel ad vnum tanq; ad subiectum vt ens dicitur de substantia & accidentibus, atq; hic tertius videtur esse medius gradus vniuocationis, nec tantum accedit ad equiuocationē sicut alij.

¶ Est tamen differentia inter ly sanum & ly ens, quia ly sanum significat de formali eadē formam quæ tantum reperitur in animali a qua per diuersas attributiones cetera denominatur & nō quia ipsa i talibus analogatis re

QUARTA QVAESTIO PRINCIPALIS.

periatur formaliter, at entitas siue esse importatum per ly ens formaliter sicut est in substantia ita & in qualitate et quantitate, dicuntur tamē cetera accidētia habere attributionē ad substantiam: eo q̄ loquendo vt Aristoteles procedebat impossibile est talia habere aliud esse q̄ dispositionem substantie & attributionem ad ipsam, q̄ si modo accidens bene reperiatur sine subiecto non subinde tollitur analogia (vt inquit Buridanus) .iiij. Metaphy. saluabitur igitur p̄ aptitudinem talis attributio & analogia, eo q̄ si per intellectum ab accidenti abstraxeris quod non esset aptitudine accidens dispositio substantie, totum esse eius reale auferres, quemadmodum si ab vrina tolleres esse signum sanitatis tolleres ipsam dici sanam, in quo videntur ambo conuenire. Quo fit vt si terminus conotatiuus significasset tatum formaliter, vt aliqui ex antiquis asseuerant, ly sanum mediante conceptu formali significaret analogata eo q̄ vnica est forma significata. Tenendo tamē q̄ id q̄ significatur principaliter per terminum conotatiuum vt videtur tenendum iuxta nominis Ethimologiam est forma cum habitu dine ad materiale. tunc non significabuntur per eundem conceptum obiectiuum. quia varie diffinitiones eis respōdent. atq; hic gradus plus accedit ad vniuocationem q̄ tertius.

¶ Secundus gradus assignatur quando analogus significat plura omnino secundum eandem rōnem: quae tamē rō diuersas perfectiones continet qualis reperitur in omni genere, sed hoc nō est pprie analogia sed multiplicitas quaedam, est enim mera vniuocatio saltim logica.

¶ Alius tertius gradus q̄ndo analogū diuersas formas sed similes, diuersis rōnibus sed similibus, vt hō respectu hominis viui & picti, ridere respectu nostri & agrorum significat tamē diuersas formas sed similes, & diuersis conceptibus sed similibus, atq; hic gradus pprior est equiuocationi q̄ vniuocationi & hęc est vera analogia & pportio nalitas, sed q̄ reperitur in ente respectu accidētis & substantie diuersa est ad hac, cōuenit enim cū prima q̄a significat analogata secūdū quādā attributionē ad vnū, sed cōuenit cū hac in hoc q̄ significat diuersas formas: licet aliquo mō similes diuersis conceptibus obiectiuis, licet aliquo modo similibus.

¶ Sexto animaduertendum q̄ cum vniuocatio vel equiuocatio non consistat in vnitare conceptus formalis vel diuersitate: vt aliquo modo monstrauimus in secundo notabili, sed potius in vnitare conceptus obiectiualis, non cense rē inconueniens in via sancti Thomae q̄ ens dicat vnitare conceptus formalis in ordine ad decem predicamenta, tum quia bene potest saluari analogia cum tali vnitare cōceptus p̄sertim cum quodammodo sit impertinens ad hanc analogiam, tum etiam quia sanctus Thomas, i. q. ar. v. videtur illud sentire in hęc verba, substantia & quātitas & q̄ litas contrahunt ens ad aliquam quidditatem, modo id qd̄ contrahitur cōmune est: & non contrahitur quidditas obiectiualis vt liquet, ergo conceptus formalis: Sed probatur iam q̄ ens dicat vnā rationem formalem communem omnibus predicamentis, & primo sic, impossibile est aliqua comparari in vno. iij. quin illud ad quod comparantur dicat aliquam vnā rationem, sed de substantia & acci-

deni queritur qd̄ eorum sit magis ens, ergo ens dicit vnā propriam rationem: discursus est rationi cōsonus, minor est clara ex cōmuni modo loquendi, sed maior probatur, nam comparari aliqua duo respectu alicuius tertij, nō est questio de propria ratione et essentia comparatorum. sed est querere vtri illorum cōpetat magis illum tertium.

¶ Item ex philosopho .iiij. Metaphy. tex. cōmu. j. enti in quantum ens in sunt aliqua proprietates, quero quod re duplicatur per ly in quantum, aut enim reduplicatur aliqua ratio vel conceptus eorum quae sub ente continentur puta substantie vel accidētis, vel hominis vel equi & c. aut omnes eorum rationes simul, aut propria ratio entis distincta ab his, si tertium dederis habeo intentum, sed non est dādum primum. quia per rationes particulares non possunt inesse passiones tam vniuersales cum passio adaequari debeat rationi & diffinitioni subiecti, neq; etiam est dandum secundum, quia nulla passio conuenit pluribus aequae primo & per se vt patet ex diffinitione vniuersalis. I. posteriorū. igitur.

¶ Et cōfirmatur, quia illud quod est subiectum alicuius cōclusionis demonstratē necessario habet aliquam primam rationem, sed de ente in quantum est multa in prima philosophia demonstratū. ergo ens in quantum ens habet propriam rationem, & non obiectiualem ex hac via. ergo formalem, Hanc opinionem tuentur multi viri doctissimi in hac via vt Paulus Socinas. Augustinus. Nimphus super .iiij. Metaphy. dabitur ergo analogia entis in hoc q̄ ly ens nō dicit vnitare cōceptus obiectiualis cōis ad substantia & accidens, qui sit tertius distinctus ab hijs & precisus, sed dic & cōceptū distinctū includens substantia & accidens quod equiualebit disuncto huic, substantia vel accidens, quare illa vox representabit substantia & accidens mediantibus diuersis conceptibus obiectiuis, & ad huc deum & creaturam sed non aequae primo, quare probabiliter ponitur in hac via hęc cōclusio videlicet.

¶ Nō est dabilis conceptus obiectiualis tertius distinctus a cōceptibus substantie & accidētis sed tātū differt cōceptus obiectiuis entis ab his quātū distinctus cōceptus distat aqua libet pte distincti, cōclusio patet q̄a si ly ens diceret vnū conceptū obiectiuū iā nihil deesset ei ad verā vniuocationē, cuius oppositū habet Aristoteles & eius Cōmentator vt iam iam dicitur, per quem conceptū distinctū solui pōt ratio illa apprensus Scoti de intellectu certo & dubio, ad quam etiam possumus dicere illam solum concludere distinctiōnem formalem conceptus, itē a cōceptibus formalibus substantie & accidentis, quod nos etiam secundum hanc opinionem non negamus.

¶ Ex his sequitur pbabiliter substineri posse in his analogis quae magis accedūt ad vniuocationē q̄ ad equocationē vt ly sanū & ly ens respectu dei & creaturæ, posse dari vnū cōceptū formale mediate quo analogata representētur. qd̄ ex mente philosophi aliquo mō deduximus. q̄ si respectu horum analogorum nosser Clemens concessit in cōmentarijs super categorias Aristotelis dari posse analogiam in mente satis docte, & ad Aristotelis mentem locutus est.

Sequitur

¶ Sequitur etiam non tantū distare. S. Thomā & doctorē subtile quātū neotherici putāt: cōueniūt. n. q. uterq; ponit uel debet ponere unitatē cōceptus formalis correspondentem illi termino sic analogo.

Videtur mihi analogorū materiā in hac uia usq; adeo notabilibus absolutam ut uix remaneat arguendi locus: quare his relictis ad substantiam opinionis ponendam appellendum est.

¶ Duo habet. S. Thomas, q. deus & creatura non uniuocantur in uno conceptu, intellige tamen obiectuali: quia in formali nihil prohibet, nec etiam substantia & accidens, quod prius Henricus tenuit.

¶ Primū uidetur tenere i. j. par. q. xiiij. arti. v. & vi. ubi ponit hanc conclusionē: Impossibile est q. ali quid dicatur de deo & creaturis uniuoce. i. secundū eundem conceptū: nec etiam equiuoce: deducit primū sic: oīs affectus nō ad equās uirtutem causę agentis recipit similitudinē agentis non secundū eandem rationē sed deficienter, sed omne ens præter deum est productū a deo: nec ad equat ipsius uirtutē, ergo non recipit ipsius uirtutē secundū eandem rationem: maior pbatur: quia discursus satis est apparatus: nā q. simpliciter & eodem modo in causa reperitur: cuius effectus non ad equat ipsam: in effectibus reperitur multipliciter & diuisum ut patet de sole.

Item quia si equiuoce cōpeterent deo: nūq; possemus assurgere ex cognitione creaturarū in cognitionē diuinā: q. est cōtra Apostolū Rom. i. Indiuisibilia dei p ea quę facta sunt intellectu conspiciuntur. Cōcludit igitur arti. v. q. oīa nōia dicūtur de deo secundū analogiā & pprietatē quā mediā uocat inter uniuocationē & equiuocationē, quod supra annotatū est: quare ly ens etiā: sed hoc intelligendū est de predicatis quę de deo dicūtur nō metaph. ut leo, agnus: quę hæc p prius dicūtur de creatura q. de deo semp tamē analogice, ut concludit arti. sexto sequenti, nec plura addit.

¶ Sed conuolidatur hæc opinio argumentis Hērici Gandensis in sua summa articulo. xxij. q. xij. & iij. Illa quę sunt totaliter sub extremis contradictionis, nihil est eis cōmune uniuocum, sed deus & creatura continentur sub extremis contradictionis, puta sub his quod est dependere & non dependere causatum & non causatum, ergo non est eis uniuocum.

Itē ubi est tantū unitas attributiōis ibi nō est unitas uniuocationis: sed inter deū & creaturā est unitas attributiōnis secundū q. creatura habet esse p participationē imperfecte, ergo in illis non est equiuocatio

¶ Secundum sentit. S. Thomas in multis locis, præsertim quarto Metā. cap. i. ubi sup uerba Aristo. quę sibi maxime fauent diffinit analogū: & multipliciter quā Aristo. assignat in ente, ipse p analogiam interpretatur: & ponit ibi multa quę iam annotauimus in. iij. & v. notabili: quę quātū ad hanc partem suadetur autoritate Porphyrii Aristotelē allegantis & dicentis equiuoce dici: at non dicitur equiuoce equiuocatione a casu, cum omnis equiuocatio a casu tollat oppositionem quam non tollit multiplicitas huius nominis ens: ergo a consilio: quare analogice.

¶ Item Comment. iij. Metaphy. inquit q. predicamēta sunt

primo intellecta primitate ultimata abstractionis: cui aliter uidetur Porphyrius quando dicit esse decem genera generalissima quasi decē prima rerū principia: sed si ens diceret unum & tertū & præcissum obiectiuale cōceptū, sequeretur q. nō essent prima, cū sit aliud prius: puta natura entitatis eis communis ut patet, igitur.

¶ Sed ratione sic, ea inter quę est ordo attributionis ita ut unū dicatur tale p ordinem & attributionē ad aliud non uniuocantur in eo quod important: sed inter substantiam & accidentia est huiusmodi ordo, ut patet ex Aris. quarto & vij. Metaphy. ubi dicit ens dici de substantia & accidente, sicut sanum de medicina & urina & dieta quod constat analogice & p attributionem ad sanitatem non uniuoce dici: igitur.

¶ His & alijs rōnibus quas breuitatis gratia relinquo, fulcire solet hæc positio: nec hic argumenta multiplico: quæ contra istam declarationem a me positā multa non militant: & si quę militant: non multū mouēt: quare ista de positione hac sufficiant.

Sententia doctoris subtilis.

¶ Doctor subtilis, i. distinct. tertia. q. f. & in. j. distinctione sexta. q. tertia. tenere uidetur hanc cōclusionē, q. datur cōceptus formalis uniuocus representās deū & creaturam, qualis est cōceptus formalis correspondens huic uoci ens qui etiam est uniuocus substantię & accidenti, & p consequens cuilibet enti reali.

¶ Pro declaratione cuius cōclusionis meminisse opus est illius trimēbris uniuocatiōis, quā in præcedēti cap. sup doctrina huius doctoris ex mēte Antonij Andreę posuimus. Ex quibus una cōpetit cōceptui formali entitū puta Metaphysica: nō est improbabile q. possit fūdari ibi unitas logice puta predicabilitas, sed nō ptinebit ad quāq; predicabilia: quare nec prima diuisiōe diuidetur tūc predicabile in quāq; predicabilia: sed prius in predicabile trāscēdēs & nō trāscēdēs: & postea nō trāscēdēs in quāq; uniuersalia, sed nō proprie fundatur secūda intētio aliqua: eo q. conceptus formalis in hac uia nō est prima intētio quę solet esse fundamentum proximum secundarum intentionum.

¶ Intelligit autem Scotus in primo loco citato p conceptū uniuocū, conceptum qui sic est unus q. eius unitas sufficit ad contradictionem affirmādo & negādo ipsum de eodē: & qui sufficiat etiam ad hoc q. possit esse medium sillogisticum: ita q. ratione unionis extremorū cum ipso sequatur unio extremorum inter se sine hoc q. committatur ibi aliqua equiuocationis fallatia, quę bonum sillogismum notabiliter destruit.

¶ Habet etiā Scotus in tertio diuin. vij. q. f. q. aliud est esse uniuocū & aliud uniuoce predicari: unde aliquē terminum esse uniuocū nihil aliud est q. talē dicere conceptū in se unum, & hoc modo albū est uniuocum predicatum: quia dicit unum conceptum formalem omnium alborum: Unica enim est ratio quare ly album representat lapides & homines albos si formale respicias. Uniuoce autem predicari nil aliud est quam illum conceptum

fic esse in se unum: ut ratio eius id est diffinitio uel obiecti-
ualis conceptus si fuerit includatur in ratione subiecti de
quo prædicatur: ita quod plus requiritur ad uniuoce præ-
dicari q̄ ad esse uniuocum: quo modo denominatiua si-
ue extrinsece connotatiua, non prædicantur de his quæ de
nominant, unde ly album respectu hominis uniuocum est
sed non uniuoce prædicatur: haudsecus dices q̄ aliud est
esse quid: aliud in quid prædicari: nam in omni genere ex
primo Top. est inuenire quid: nec tamen de quocūq; prædi-
catur in quid, sed de suo inferiori. Quo fit ut genus de dif-
ferentiâ & differentia de genere & species de genere & tā-
dem inferior de superiori non efficiat uniuocā prædicationē
nec etiam transcendens de differentia.

¶ His habitis primam partem conclusionis sic probat Sco-
tus. i. præfato loco: omnis intellectus certus de uno conce-
ptu, & dubius de diuersis, habet conceptum de quo est cer-
tus distinctum a conceptibus de quibus est dubius: sed in-
tellectus hominis pro hoc statu potest esse certus de aliquo
q̄ sit ens, dubitante de ente finito & infinito, creato uel in-
creato, ergo conceptus entis de deo tertius est a conceptu
proprio ipsius dei, & proprio creaturarum & neuter eo-
rum, in quo stat uera uniuocatio, ut in principio huius
questionis adnotauimus: discursus est apparētissimus: ma-
ior probatur: quia alias conceptus certus non distingue-
retur a dubijs, quod implicat contradictionem: sed minor
ostenditur: quia quilibet philosophus fuit certus primum
principium esse ens, unus dicens esse ignem, alius aquam:
sed non erat certus si esset creatum uel increatum: uel
quod erat ens primum: quia si esset certus quod aliquod
eorum esset ens primum iam esset certus de falso: nec erat
certus quod non erat primum: quia tunc non opinatus es-
set oppositum: igitur.

¶ Secunda ratio quæ in hac subtili positione solet fieri, p-
cedit supposito uno q̄ non possumus de deo proprium pro
isto statu habere conceptum, quod facile fere omnes conce-
dunt, eo quod non cognoscitur intuitiue ut supponitur:
nec abstractiue, cum talis abstractiua si propria sit, regula-
riter præsupponat ipsam intuitiuam. quo habito, cū deus
cognoscatur sequitur q̄ cognoscitur conceptu communi si
bi & alijs, tunc sic arguitur: uel ille conceptus communis
est denominatiuus uel quidditatiuus: si secundū, habetur in-
tentum: si primum capiamus illum conceptum & ex quo
denominatiuus est alicui tribuitur: quæro uel illud est deno-
minatiuum uel quidditatiuū? Si primū, iterū quæram de
illo: & sic esset abeundum in infinitum: quare alicui abso-
luto tribuetur. Et iterū de illo absoluto quæro, uel est pro-
prius uel communis: non primum ut iam supra positum
est, ergo communis: & cū sit absolutus & cōmunis erit
quidditatiuus: & non uidetur quid sit nisi conceptus for-
malis transcendens igitur.

¶ Cauillari solet prima ratio & si doctore subtili digna
sit: quoad maiorem, dicitur enim eam esse in forma ful-
sam: nam si sint hic duo in aliquo loco obscuro quos ego
nouerim hoc nomine Sortes uocari: & unus eorum me
percutiat, manifestū est q̄ ego sum certus q̄ Sortes me pcus-
sit: & tamen sum dubius quis istorū: sed nō subinde sequi-

tur q̄ habeam conceptū tertium distinctū a quolibet: quia
tunc iam esset in mente æquiuocatio: item de uniuersali cer-
tum est q̄ est ens: & tamē digladiatur inter S. Thomā &
eundem Scotū an sit reale uel rationis: ergo habeo cōceptū
tertiū cōmunē entī reali & rationis distinctū a cōceptu
entis realis: & cōceptu entis rationis: uideat Scotus si ualeat
cum teneat diuisionem entis in ens reale & rationis esse
uicis in sua significata: sed poterit dici (ut quidam uide-
tur dicere) quod non est simile: quia in his quæ adducun-
tur non habeo conceptum ultimum: sed tantum nominis
& uocis: puta quod aliquis qui uocatur Sortes me percus-
sit: ita ut certitudo cadat super conceptū nōis: & ita ille cer-
tus bene distinguitur a conceptibus singulariū. Ad secun-
dum respondet q̄ non sum certus nisi q̄ uniuersale est ens
reale uel rationis: non tamen q̄ sit ens: sed quicquid sit de
hoc poterit bene responderi ex parte S. Thomæ, quod cer-
titudō etiam cadit supra conceptum disiunctum: si lo-
quatur Scotus de conceptu obiectiuo: si autem de for-
mali, monstrauius ipsos non discrepare, quare super-
fluit solutio.

Secunda ratio facile solui potest, licet Ocham Scotū applau-
dat illius gratia & eum insequatur: quia uel intelligit de
conceptu formali uel obiectiuo: si de formali iam conces-
sum est: si de obiectiuo, negatur q̄ sit aliquis conceptus cō-
munis tertius & incomplexus distinctus: sed quidam con-
ceptus disiunctus, ut dictum est.

¶ Ad secundā partē conclusionis p hac parte posita facit
etiā prima & secūda ratio paucis dūtaxat mutatis: sed ra-
tione & autoritate cōmixta arguitur sic. Aristote. primo
Physi. arguens contra Parmenidem & Melissum qui di-
cebant esse unū ens supponēs cum eis q̄ sit ens, quærit an
sit substantia uel accidens utriq; impugnādo: ergo erat cer-
tus q̄ illud erat ens, & dubius qd ens esset: ergo talis cōce-
ptus est distinctus a conceptu substantiæ & accidentis,
huic rationi responde ut nouisti.

¶ Ad rationes autem aduersæ partis Thomistarū facile re-
spondetur: & primo ad autoritates quibus præcipue plus
q̄ rationibus fundatur: Respondetur q̄ ubiq; Philosophus
fecit mentionem de multiplicitate entis intellexit esse mul-
tiplex: quemadmodum intellexit sub genere latere æquiuo-
cationes: nam sub genere latent propter eius indifferen-
tiam, quanto magis latebunt in transcendentē? & ad
Porphyrium dicitur huius opinionis fuisse: nec putat
Scotus multifaciendum esse, dicitq; eum male allegare A-
ristotelem, nusquam enim dixit ens dici æquiuoce, sed
multipliciter. Porphyrius igitur ad suum proprium in-
tellectum interpretatus est Aristotelis uerba: sed credo q̄
ille est uerus sensus Philosophi quem Porphyrius præten-
dit ut iam iam uidebimus.

¶ Ad primam rationem respondetur quærendo quid intel-
ligat in maiori quod effectus non adæquans causam non
participet secundum eandem rationem similitudinem, uel
intelligit q̄ analogice: & sic manifeste petit principium:
si autē intelligit q̄ in æque perfecte: tunc transcat: sed nihil
contra Scotum.

¶ Sed dubitabis forte in hac uia an tali conceptui formali
corepondeat

correspondeat conceptus obiectiuus sine aliqua realitas quæ in re habeat illā indifferentiam ad esse in deo uel in creatura, qualē ille conceptus habet ad significare uel prædicare: quia sic deus & creatura non essent primo diuersa cū conueniāt in aliqua realitate, tūctiā quia q̄ aliquid esset in deo quod non esset formaliter infinitum, ut patet de tali realitate: quæ si indifferens est de se, non est infinita: uel dato opposito: scilicet q̄ esset infinita, non esset indifferens. Ex alia parte uidetur q̄ si tali cōceptui formali non correspondet aliqua realitas in re: eo modo quo dictū est, q̄ ille conceptus formalis sit fictus cū non respondeat aliquid in re: hoc autem est inconueniens in hac schola, quæ defendit uniuersalia non esse ficta: quia aliqua entitates & si non realiter a singularibus separatae: formaliter tamen distinctæ & uniuersalibus correspondent: igitur.

¶ Ad hanc difficultatem, iudicio meo, quod cōmunius & securius debet dici hoc est: q̄ non est aliquo modo tenendū q̄ entitas quæ est in deo uel in creatura: a quarū qualibet abstrahibilis est conceptus ille cōis trāscendens habeat in differētiā adhuc quantū est ex parte sui si est in deo ad esse in creatura: uel si est in creatura quod habet indifferentiā adhuc in quantum est ex parte sui ad esse in deo: nā si hoc esset uerum, starent allata inconuenientia: sed dicitur q̄ in deo est aliqua realitas a qua est abstrahibilis conceptus deo & creaturæ & etiam in creatura: nā cum iuxta hanc positionem prima diuisio entis realis sit in quantum & non quantum: capiendū ly quantum ut dicit quantitatem perfectionis, & postea quātum ens, in ens finitum & infinitum: & postea ens finitum in decem prædicamenta nō est entitas in creatura quæ nō sit formaliter finita: quare nulla illarum poterit habere huiusmodi in differentiam quantum est ex parte sui: si enim hanc haberet illa quæ est in deo, illa conuenirent deus & creatura: & cum differant esset illa aliquo modo potentialis ad id quo distinguuntur deus & creatura, quod summæ & perfectissimæ simplicitati repugnat.

¶ Modus autem abstrahendi insinuat in uirtute a Scoto in primo: distinctione sexta: questione tertia: in responsione ad primum: ubi adnotare uidetur quod entitas quæ est in deo quæ formaliter infinita est: potest ab intellectu dupliciter cognosci: Vno modo perfecte: & est cognoscere talem realitatem cum suo modo intrinseco, qui modus infinitatis est. Alio modo potest intelligi sine tali: ad quod requiritur adhuc ulterior abstractio: nam prima cognitio ne intelligitur entitas sine omni eo q̄ non est de ratione eius & ipsa in se perfecte sub sua perfectione & modo: In secunda autē fit maior abstractio: quia intelligitur realitas sine sua perfectione & modo: primo modo intelligitur realitas perfecte: secundo uero imperfecte: non. n. potest cognosci perfecte sine suo modo intrinseco & perfectione, & ponit exemplum: ut si esset albedo sub decimo gradu intensionis possem quidem cognoscere albedinem sub tali modo: & possem illam cognoscere sine illo: tunc manifestum est quod ille conceptus quo concipitur albedo sine tali modo, communis esset omni albedini: primus autem non: sic in proposito primus conceptus formatus entita-

tis dei sub modo infinitatis proprius est entitatis diuine. Secundus autem nihil prohibet quod sit communis omni entitati: nec illa abstractio est quoquomodo impossibilis: cum illud de albedine pro experimento sit, est tamen differētia in hac abstractione & illa quæ sit inter ueras realitates ut inquit Scotus: quia qui concipit rem sine modo: non habet ibi duo obiecta formalia quæ nata sunt terminare duos conceptus perfectos: nam realitas sine modo cognosci nequit perfecte: sed qui concipit unam realitatem sine alia intelligit ipsam perfecte, esto quod aliam non cognoscat: q̄ si arguatur, inquit Scotus, quod ille cōceptus cōmunis est potentialis ad specialem conceptum: quemadmodum realitas ad realitatem est potentialis. & sic saltem non erit infinitum. Respondetur quod ille conceptus nec est de se finitus nec infinitus: sed ab utroq; abstrahitur: eo quod si esset de se finitus nō esset communis creaturæ: & si finitus non esset communis deo: erit igitur, inquit, finitus negatiue. i. non ponens infinitatem: & secundum talem finitatem determinabilis est & quodammodo potentialis secundum alium conceptum: q̄ si iterum arguas, ergo realitas a qua sumitur est finita & potentialis: negat cōsequētiā Scotus quia conceptus ille non sumitur ab aliqua realitate cui adequetur, quia sumitur ab entitate infinita: & conceptus non representat ipsam sub tali modo: quare nō ei adequatur. Si autem cōceptus adequaretur realitati: tūc qualis esset conceptus in determinatione & potentialitate talis esset realitas, sed non requiritur tanta abstractio ad abstrahendum conceptum communem substantiæ creatæ & accidentis, cum participant in aliquo modo intrinseco entitatis substantiæ creatæ & accidentis: resolutio ergo est q̄ tali conceptui formali non correspondet a parte rei realitas cui talis conceptus adequetur: quia nulla talis realitas adhuc quātū est de se est sine mō suæ perfectionis, nihilominus sumitur ab illa ppter quod saluatur fictio in tali cōceptu.

* Dicit etiam potest quod conceptui formali entis correspondet suus obiectiuus qui erit illa realitas ut habet esse conceptum sine suo modo: nec inconuenit quod aliquid sit in deo quod ut imperfecte cognitum includat potentialitatem. Videtur enim mihi quod ille conceptus formalis eo modo quo imperfectus est, habet ad quod terminetur conceptum obiectiuum imperfectum quod est illa realitas extra suum modum intellecta: non quod hoc sit necessarium, scilicet quod cuilibet conceptui formali correspondeat obiectiuus: quia bene uideo in hac uia esse uulgare quod est dabilis conceptus omnium differentiarum: cui non correspondet realitas obiectiue concepta: quia tūc illa esset omnibus communis sicut & conceptus: & cū ille differentia non conueniant omnino, aliquid esset dabile quo differrent: & sic non essent differētiæ ultimæ simpliciter simplices quod esset ad lapidem impingere offensiois: sed illud teneo quia non sequitur inconueniens illic: quia ad summum hoc erit, quod entitas quæ est in deo considerata sine sua perfectione & modo esset potentialis, quod non uidetur inconueniens: sed hoc sub censura sacrosanctæ ecclesiæ & eruditorum uirorum uelim esse dictum. Dubium igitur multis huius manet ex dictis solutum.

¶ Ad primā rationē Hērici distinguitur minor: & si maior cauillari possit, q̄a. l. intelligit q̄ deus & creatura sunt totaliter & precise sub extremis contradictionis, & sic negatur; quia ista negatio quae dicitur de deo: scilicet non esse ab alio, dicitur de chimera & non precise de deo: & ista negatio nō necesse esse etiam d̄r de chimera. Si autem intelligat q̄ deus & creatura sunt aliqua quibus conueniūt extrema cōtradictionis aliqua, sic cōceditur: sed negatur tūc consequētia: quia mēbra bonae diuisionis stāt sub extremis cōtradictionis ut patet naturā bonae diuisionis callēti: & tanē diuisum d̄r de eis uniuoce, ut patet de rationali & irrationali respectu animalis.

¶ Ad secundū concessa maiori negatur minor: q̄ ibi sit tūtum unitas attributionis: nec ipse probat eam.

¶ Resolutio ergo inter Tho. & Scotū est: quia si ponimus illū cōceptū obiectiuū quē modo posuimus, differentia est inter Scotū & S. Thomā: si autē nō ponatur nō est discordia super hac quēstione in conclusione, quamuis diuersis rationibus procedant.

¶ Emergūt tamen ex dictis dubia. Primū cum ens sit cōe uniuocum omnibus contentis sub eo & cū in his quae sub eo continentur nō descendat seipso formaliter, per aliqua contrahentia ipsum descendet: conceptus autē sic descendēs uidetur esse generis: quare & c.

¶ Secundū est, quia uidetur q̄ quodlibet generalissimū est diffinibile: nā si conceptus entis est cōceptus unus dicēs in quid de decem generalissimis ut patet p̄ opinantem, iā includit conceptū quidditatiuū quodlibet generalissimū: sed manifestum est q̄ aliquo alio distinguitur ab alio quocūq̄ generalissimo, ergo in quocūq̄ est conceptus quidditatiuus & qualitatiuus: quare est diffinibile cū diffinitio cōceptus huiusmodi dicat & praeseruat.

¶ Tertium, quia si ens est uniuocum deo & creaturae: & p̄ consequens oibus in praedicatione reponibilibus erit uniuocū differentiis ultimis: & sic non erunt simpliciter simplices: quod est contra opinantem.

¶ Ad primū respōsio captari pōt ex dictis Scoti in reportatis ubi dicit, q̄ ad hoc q̄ cōceptus cōtrahēs & cōtrahibilis dicāt cōceptus generis & differētie, opus ē q̄ correspondēt aliae sibi diuersae realitates quarū quaelibet possit sine alia p̄fecte cognosci: quia realitas generis debet se habere ut materia, alia autē ut forma: modo modus intrinsecus rei nō p̄prie cū sit realitatis p̄fectio pōt appellari forma eius cuius est modus nec qualitas: nec ipsa realitas sine mō pōt appellari ut materia: cū materia debeat habere distinctā p̄fectionē a forma, mō cōceptui illi trāscendentali & alteri conceptui qui potest se habere ut contrahens modo intrinsecō correspondēs, non correspondet nisi una realitas quae cū sua p̄fectione & modo non facit distinctas realitates: cū non possit sine modo intrinsecō p̄fecte cognosci, si ergo sufficeret una realitas cū suo modo ad conceptus generis & differētie, conceptus albedinis sine suo modo esset cōceptus generis, & huiusmodi eēt differētia qd' ē falsū.

¶ Ad secundū dicendum est breuiter q̄ ad hoc q̄ aliquid sit diffinibile, requiritur q̄ conceptus quidditatiuus & qualitatiuus sumatur a diuersis realitatibus, qd' non fit in pro-

posito: sed sumitur ab entitate & suo modo intrinsecō: & q̄ illud sit uerum patet: nā cum diffinitio debet esse o ratio logica: quae ut ipsa ad totum, ut inquit Comment. sic pars ad partem diffinitio: oportet q̄, diffinitio importet partes diffinitio metaphysi. modo entitas cum sua perfectione utputa cum perfectitate non facit compositionem, quare modus non erit pars. Accipienda igitur est diffinitio a diuersis partibus.

¶ Ad tertium respondeo ex Scoto in primo sententia. distincta: quēstione tercia: qui haec uerba formaliter habet. Ens est uniuocum deo & creaturae substantiae & accidenti. Primo descendens in deum & creaturam per finitatem & infinitatem: postea in decem genera generalissima p̄ alios modos intrinsecos innominatos: sed haec uniuocatio inquit est diuersa ad omnia: nam ad genera & species & indiuidua & quae ponuntur recto ordine i praedicatione: est uniuocum in quid: sed ad ultimas differentias & proprias passiones est uniuocum ut determinabilis ad determinantes, uel denominabilis ad denominantes: & subiunxit ulterius q̄, ens habet duplicem primitatem in uniuocatione: prima communitatis: secunda uirtualitatis: primam habet respectu eorum generum & specierū indiuiduorum: quae eis communicatur metaphysice ut eorum sit aliquomodo pars essentialis: sed respectu aliorum primitatem uirtualitatis ad hunc sensum quod ens continet quidditatiue illa quae metaphysice quodammodo ista includunt: & sic est: quia ens includit primum humanitatem de cuius compositione est rationalitas: & sic cū illis non facit praedicationē nisi denominatiuam, ad hunc sensum q̄ entitas est extra rationem & quidditatem differentie: nam si non esset, iam non essent simpliciter simplices istae ultimae differentiae, quae iam conuenirent & differrent: & iterum peterem de his quibus differūt, uel est de ratione eorū entitas uel non: si sic, abis in infinitū, uel tandem deueniendū est ad aliquam realitatem quae entitatem minime includat, erit ergo uniuocum denominatiuum respectu illarum.

¶ Haudsecus est dicendum de ente respectu suarum propriarum passionum, iuxta Scoti sententiam ibidem positam: non enim constituit ipsas quidditatiue: nam passio per se secundo modo praedicatur de suo subiecto, ergo habet se subiectum ut aditum respectu eius: quare non se habebit quidditatiue.

Opinio antiquorum.

¶ Est tertia opinio quorundā antiquorū, q̄ ens secundū q̄ sumitur & dicitur essentia est uniuocum substantiae & accidenti: sed si sumatur ab existentia non oportet: & sic secundum quod sumitur ab essentia est uniuocū non tamē est genus: quia non potest habere differentias: probant sic, quia esse quae est ratio entis omnibus competit equaliter, alias non concederetur haec: haec albedo est: ergo ratio substantiae est una omnino: existere autē non equaliter cōpetit: nā substantiae competit existere p̄ se, accidenti uero existere in alio: modo igitur imperfectiori cōdicatur accidenti ratio existentiae: sed quia secundum ordinem attributionis erit analogice competens ambobus.

¶ Sed contra hos sic arguitur: existētia est ppria passio ipsius esse: sed quæcūq; uniuocatur in subiecto uniuocatur in passioe: alia passio nō posset demonstrari de subiecto: ergo uniuocatur in existētia: maior est nota: quia si loquaris iuxta Thomā uera est: si autē Scotice, adhuc est plus q̄ passio: quia est modus intrinsecus.

¶ Rursus accidētia in sacramento altaris existūt p se: ergo eadem est ratio existētia in accidenti sicut in substātia: non enim est dicendum quod propter illam separationem tribuat deus nouam existētia illis: & licet ad hæc posset respondere præfatus autor, ex industria prætei. mitto responsonem.

Nominalium opinio.

¶ Nominales hic bipartiti sunt: quidā tenēt cū Seoto: quidam cum S. Thoma: licet in modo loquendi differant ab utroq;: inquit enim aliud esse æquiuocū, aliud æquiuoce prædicari. Esse æquiuocū stat in significatione: scilicet q; significet sua significata diuersis cōceptibus. Sed prædicari æquiuoce est facere prædicationē diuersam penes directam & indirectā quā facit ly ens cū terminis de prædicamēto substātia, & cū terminis de prædicamēto qualitatis: quasi capitur absolute, facit prædicationem quidditatiuā & directā cum ly substātia psonaliter sumpto: & cū ly accidens uel quantitas & c. prædicationem directā uel saltem directā tanquam indirectā. Si uero capiatur connotatiue, tunc fit econtrario: pro quod d'r a multis non esse genus, ut capite de uniuersalibus monstratū est. Si autem ly substātia & accidens capiantur materialiter cum cōnotatione signi, tūc uniuocū erit ad illos: sed non faciet prædicationem generis, cum ipsum ens capiatur absolute: ipsi uero connotatiue. Si uero capiantur simpliciter, ut significat ly substātia omnes terminos habentes modū significandi prædicamenti substātia, & ly accidens etiā terminos sui ordinis, tunc non obstaret æquiuocatio prædicationis quo minus non fieret prædicatione generis: sed capi debent termini in sensu psonali si pprie uolumus loqui, & sic standum est in prima responsonem.

Quod si dicas, uolo q; ly accidens sit terminus absolutus, hoc præter modum significandi eius erit: dicerē tamen hoc supposito: q; ly ens est genus sub quo ponentur omnes termini absoluti siue substātia uel accidēs significēt, & sic erit aliud prædicamentū in quo ponentur oēs termini absoluti prædicamēti substātia, & ly albedo & ly color: nec hoc reputo incōueniēs: sed hoc est accipere terminos extra suas significantias, quod nunq; fuit mei instituti.

De sensu Aristotelis & antiquorum.

¶ Aristoteles princeps noster de uniuoco & æquoco multis in partibus suæ doctrine facit mentionē in libris Elen. sup æquiuocationis fallaciam facit mentionē de æquiuoco ut ad sophisticā artem p̄tinet: in prædicamento diffinit ipsum, & super exemplo ab eo posito ibi de alia uiuo & id quod pingitur. Aduerte quod ut ibi accipit Arist. æquiuo-

cum est: unde animal & homo dupliciter possunt considerari. Vno modo secundū q; significat hominem uiuū & piētū & nō unū in ordine ad aliud: & tūc est simpliciter æquiuocus terminus: & secundū hunc modū sumitur ibidē ab Arist. Alio modo secundū q; significat illa unū p prius, & aliud per posterius: & secundū ordinē ad uiuū & sic est analogus: quare Arist. illa diffinitione uoluit excludere omne nomē æquiuocū sophisticū pariter & omne analogum secundū id q; participat naturā æquiuoci. vij. etiam physicorū, ubi dicit in genere latere multa, & sunt quidē æquiuocationum alia quidem multum dictantes, ut in his quæ a casu sunt. Alia uero habentes quandam similitudinē per quam uidetur intelligere analogum. Alia est æquiuocatio generis.

¶ Rursus Philosophus quarto Metaphy. f. ca. ponere uideatur hanc conclusionē: q; est sciētia aliqua & ea est metaphy. quæ cōsiderat de ente inquantū ens: his uerbis ut Argyropylus habet. Est, inquit sciētia quæ dā quæ id qd' est ea ratione qua est & ea quæ huic insunt. i. passiones p se cōtēplatur: & subiūxit: hæc sciētia quæ de ente tractat nō est aliqua sciētiarū particulariū: quia nulla illarū particulariū cōsiderat ens inquantum est ens: sed secundū particularē rationem tractat de ente, ut mathematicus de quantitate: sic enim ait: Hæc autem nulla est earū quæ sciētiæ particulares dicuntur: nulla enim ceterarū id quod est ut est ens cōsiderat: sed partem unaqueq; aliquā excipiens. i. secundum particularē rationē id quod accidit de hac cōtēplatur uel mathematicæ sciētiæ. Atq; hic habet uim illa ratio quæ facta est in conceptu formali in uia S. Thomæ: & q; hæc sciētia habeat p subiecto ens inquantū ens sic pbat: quia hæc sciētia, id est metaphy. cōsiderat prima rerum principia & altissimas causas, ergo ista alicui naturæ debent competere & attribui, & non uidetur cui nisi enti: ergo ens est subiectū: minorem probat: quia oēs philosophi elemētæ & principia anxie querentes secundū q; sunt entia quæ rebant huiusmodi principia altissima: & postea tex. cōmēti. ij. ponens multiplicatē huius nominis ens sic ait: Id autem quod est, dicitur quidem multipliciter: sed ad unum & ad unam quandā naturā & non æquiuoce dicitur: sed ut omne sanum ad sanitatem dicitur: partim quia conseruat ut dieta: partim quia efficit, ut potio medicina: partim quia indicat ut urina & pulsus: partim quia est ipsius susceptiuum: ut animal: & adducit aliud exemplum de medicatiuo: & applicans comparisonem ait. Simili modo & id quod est, multis quidem modis: sed ad unū principii dicitur. Quæ dā n. quia substātia sunt, entia dicuntur: Quæ dā quia substātia sunt affectus. i. dispositiōes ut accidentia. Quæ dā quia sunt ad substātia uite: ut motus, generatiōnes, & corruptiones: corruptio n. est uia ad non esse: sicut generatio ad esse: & quia in generatione formæ priuatiō habet habitudinē ad substātia, dicit q; hæc propositio conceditur, non ens est: hoc est, entis priuatiō est non ens: ubi ipsum dicit aliquo modo esse: quod non esset nisi negatiō aliquo modo esse competeret.

¶ Vbi licet annotare primo, q; ens d'r multipliciter: & secundū q; nō d'r æquiuoce æquiuocatione sophistica: ut uolūt

aliqui. Tertium quod non dicitur equiuoce, ut genus in ordine ad species ut uidentur glosare multi: sed sicut sanus ubi bis ponit eandem comparationem et eam applicat: quare maior est quam generis equuocatio, et sic media analogia. Quartum est, si textus capiatur in rigore, quod omnia ista analogata importat de formali substantia. Videtur enim dicere quod importat unam et eandem naturam. Quintum est quod tria sunt quae habent ordinem ad substantiam in quibus extenditur tota latitudo analogie entis secundum quod magis uel minus appropinquat ad substantiam. Vltimum gradum tenet priuatio et infimum quae parum distat a negatione. Secundum gradum tenet motus generationis et corruptionis. Tertium tenet uera accidentia realia quae nihil de non ente admixtum habent: tandem Aristoteles concludit, quod licet sit ista multiplicitas in ente, nihilominus de eo est una scientia puta Metaphysica: sicut omnium sanorum est una scientia: inquit enim quod non solum eorum quae secundum unam rationem dicuntur una scientia est: sed eorum etiam quae ad unam dicuntur naturam: nam haec inquit quodammodo una ratione dicuntur propter unitatem eius ad quod tribuuntur categoriae, inquit, tamen quod et si scientia Metaphysica sit de ente in quantum ens: proprius tamen erit de ente primo hoc est de substantia: quia ab ipso cetera pendunt: quare Philosophum principia substantiarum habere oportet: quibus uerbis manifestissime insinuat analogiam: nec licet aliquo modo tergiversari et textum Aristoteles torquere. Haec longius pertraxi propter rei difficultatem: et quia plerumque stemachus sum in hac materia impertunas glosas.

Quo fit ut inter reales. S. Thomas magis peripathetice sit locutus: et si Scotus non contraueniat. Nominales uero qui huiusmodi analogiam negant et conceptus obiectiuos spernunt: praeter Aristotelem fuisse locutos, quicquid sit de eorum uera opinione.

Ex hoc poterat dari ratio (et si alia non esset) quare ens non sit genus: in causa est quia non participatur aequaliter illud nomen a substantia et accidente: quod oportuisset. Vnum quodque enim genus quantum est de se aequaliter participatur a speciebus ex Aristotele quarto Top. Sed aliam rationem assignat Aristoteles tertio Metaphysica. Vbi ex professo quaerit hanc questionem: inquit enim: neque id quod est: genus esse potest: et assignat hanc rationem: quia differentiae debet accipi extra generis rationem: ut habet idem Aristoteles in tertio Topici. uel ergo differentiae sunt entia uel nihil: si nihil, ergo non constituunt speciem: si ens, ergo de eis praedicatur per se genera, quod est falsum: cum sint extra rationem eius, quare et cetera: Sed iam ad reliquas partes conuertamus sermonem super incepto themate.

Quid senserit Boetius.

Latinissimus Boetius editione prima super Porphyrium, quaerens an sit aliquod genus ad omnia praedicamenta in capitulo de specie habet haec uerba. Nunquam, inquit, inueniri genus poterit quod haec decem genera solitario et proprio intellectu intra se possit ueluti species continere. et simul hoc praebans dissoluit quandam obiectionem dicens: quod si quis dicat, haec omnia decem genera uere sunt: quod si subsistentia sunt: entia dici possunt,

Respondet sic: flexus enim hic sermo ab eo quod est esse: et in participij abusione tractum est propter angustiam Latinae linguae compressionemque. Haec igitur, inquit, entia possunt appellari: et ob hoc esse genus eorum fortasse uidebitur: sed falsum: nam quod omnia quae inter se equiuoce nominantur: nunquam eiusdem continentiam generis sortiuntur: quippe quorum substantia discrepat: non est dubium quin generis quoque ipsius diffinitio discrepabit: nam et si substantia ens sit, et qualitas ens: si quis rationem substantiae (in quantum ens intellige) et qualitas designauerit: eadem natura utriusque non poterit conuenire: et concludens ait, si ergo equiuoce praedicatur, non est dubium sub eiusdem generis fonte poni non posse.

Ex hoc colliguntur multa. Primum quod ens est equiuocum. Secundum quod non est equiuocum sophisticum: quod patet: quia si sic esset non negaret Boetius quod possit nomine tenus praedicari de altero equiuocato: quod si non negat, analogus est.

Tertium est quod proprie in rigore haec non est uera, qualitas est ens: sed conceditur propter penuriam uocabulorum latinorum quod est confirmatio praecedentis dicti.

Quartum est quod haec consequentia est bona apud Boetium, ens est equiuocum, ergo non est genus.

Colligitur quinto male dixisse quendam Italum in sua Metaphysica, qui tribuit equiuocationem in rigore huic nomini ens ex mente Boetij.

Secunda etiam editione super eodem passu, inquit, non ex eo aliquid est commune genus quia aliquibus sit eodem nomen: sed quibus comitans est substantia. id est diffinitio uel quidditas, id autem inquit manifestum est de animali quod genus est hominis et eam qui: cuius generis si demus diffinitionem, puta substantia animata sensibilis aequaliter competit equo et homini: quare uniuoce: sed si compares animal ad pictum et ad uiuum, non competit ratio animalis utriusque: neque enim pictum est anima substantia: quare non erit genus ad pictum: sed tantum est comitans uox: sic erit, inquit, ens: quoniae entis diffinitio non competit substantiae et qualitati: idcirco uniuoce de praedicamentis non dicitur, neque est genus: sed est ut uox plura significans: hoc autem quod ens non est genus praebat sic: supposito uno quod unius rei duo genera esse non possunt quin alterum subsistat alteri: tunc sic arguit, si ens esset genus, unum esset genus: cum quicquid sit ens est unum et e contra: ergo ambo ex aequo sunt genera: quare unum continetur sub alio ex hypothesi: sed cose quod est falsum cum sint equalia: igitur: haec ille in uirtute: ex quo colligitur quod equiuocatio non constat in diuersitate conceptus formalis: sed in diuersitate diffinitionum: Sed pro ratione in diffinitione equiuocorum debet intelligi diffinitio: quare impertinet erit quod esset idem conceptus formalis quando non manet idemptitas obiectiui conceptus: reliqua clara sunt.

Idem sentit de equiuocatione in libro praedicamentorum super diffinitione equiuocorum, ubi alias secundum quod significat hominem uiuum et pictum equiuocum nuncupat, quod ad sensum iam praepositum intelligas.

Comentator super Porphyrium caput de specie super eodem passu habet haec uerba: Non eleuatur genera inuentionum ad suum uniuersale comitans ipsis omnibus, quoniae ens inuentum non est omnibus genus, nec inuenitur genus ad quod eleuatur omnia genera

genera, nec inuenitur predicamentum continens ipsa. & illud est (inquit) quia nomen quod ipsis videtur commune: est eis commune per communitatem nominis & non uniuoce, & concludit. igitur cum sint decem genera prima: & communitas est tantum nominis & in dictione & non in diffinitione: genera generum secundum hoc decem erunt, ubi fere idem colligitur quod apud Boetium de equiuocatione & q. consilium in diuersitate diffinitionis equiuocatio, sed clarius se explicauit Commentator super illa verba Aristotelis in .iiij. Metaphy. iam allata tex. Comento. ij. inquit, hoc nomen ens dicitur multis modis, sed non equiuoce ut canis qui dicitur de latrabili & marino. neq. uniuoce ut animal de homine & asino, sed est de omnibus que dicuntur de rebus attributis eidem, etiam est medium inter uniuoca & equiuoca. hanc ille, quare media equiuocatio adeo in aperto est iuxta horum sententiam: ut nulla satisfacere possit aduersariorum retorsio, ex quibus verbis eliditur quedam fuga que ad autoritatem Aristotelis solet dari scilicet quando dixit ens dici multipliciter & analogice ut sanum: debere intelligi de attributione que potest reperiri in rebus importati. Per genus, inquit, enim q. cum genus importet diuersos gradus perfectionis in speciebus: imperfectior gradus habebit quandam attributionem ad perfectiorem, ut a sinus ad hominem, que diuersitas cum longe proprius reperitur in ens, propterea dicitur multipliciter & analogice, iam hoc excludit Commentator quia dicit non dici uniuoce ens sicut genus: in super non intelligunt quid est aliqua habere ordinem attributionis, quod perpulchre exponit Boetius in libris predicamentorum inquit, n. tunc inter talia esse ordinem attributionis quoties unum illorum est tale formaliter, cetera vero sunt talia attributive & denominatiue & non formaliter ut sanum, hanc ille, quare hi autores cum Thoma peripatheticelocuti sunt.

¶ Auicena tamen & Algazel inter arabes primarij opinionem Scoti videntur tenere, inquit enim Auicena primo Metaphysices capite secundo, q. substantia qualitas & quantitas & cetera predicamenta non habent vnā communem intentionem nisi intentionem essendi, hoc est entis in quantum ens, & in capite. iiij. facit Auicena argumentum illud Scoti vulgatissimum de intellectu certo & dubio in hac verba. omnes, inquit, imaginantur certitudinem entis: dubitant autem utrum sit agens & patiens, & mihi hucusq. non patuit nisi per discursum, vnde vult q. cum certitudine entis stat dubitatio an sit agens vel patiens, huius opinionis fuit Algazel in Metaphy. primo suo tractatu ubi habet q. fuere nonnulli homines qui putauerunt q. ens non predicat alium conceptum a suis inferioribus dicentes q. esse accidentis nihil aliud dicit nisi ordinem ad substantiam, sed hoc est falsum inquit nam certum est q. questio qua queritur de aliquo an est, est alia a questio qua queritur quid est, per quod insinuat quod predicatum entis dicens esse simpliciter est aliud a predicato dicens esse in particulari, & sic conceptus formalis est tertius & distinctus incomplexus a particularibus, quare vel Scotus arabizat vel arabes scotizat, sed noui glossarum improbitate sit tamen sermo noster cum veritates indagatoribus, sit et non cum adiectis in verba magistrum.

¶ Quinta questio de indiuiduationis principio.

Secundo queritur, occasione textus: quid sit indiuiduum: quidue indiuiduationis principium, que questio partim determinabitur logice. partim Metaphy. de qua licet nulla sit facta mentio apud antiquos patres, plurimum tamen laboratum est ab Auicena temporibus vsq. nunc, Famosiores opiniones dilucidabo, & primo sancti Thomae. sed ante omnia noueris hoc interesse inter hanc, singulare, indiuiduum, suppositum, & persona, nam singulare si realiter loquamur, est res que non est plures, ita ut ly plures dicat pluralitatem rerum que non sunt partes talis, tamen debet proprietates oppositas ad uniuersale, quare pars alicuius essentialis, siue integralis siue totum: erit singularis res, indiuiduum autem dicitur ens completum connotando indiuisibilitatem, Suppositum, addit supra indiuiduum q. sit singulare completum nec dependens ab aliquo tanquam a toto nec ab alio sustentatum, persona autem addit supra hoc esse intellectuum, quare si hos terminos ordinaueris inuenies unum supra alium connotationem apponere: sed de his alias apud theologos.

¶ Indiuiduum igitur dupliciter potest capi, vno modo ut dicit secundam intentionem, alio modo ut dicit primam, in via sancti Thomae si indiuiduum capiatur logice & secunde intentionaliter: est res singularis secundum q. est obiectiue in intellectu concepta per modum indiuisibilitatis in partes subiectiuas, cuius opposita proprietas reperitur in uniuersali ut iam dictum est, nec est indiuisibilitas ficta cum fundamentum habeat in re ipsa indiuidua, Logicum indiuiduum sic diffinit beatus Thoma. est vltimum in genere quod de nullo alio predicatur, q. intellige predicatio ne doctrinali, sed de hoc principio non est in presentiarum tanta difficultas: quia cum sit ens rationis habens tantum esse obiectiuum in intellectu: non habet causas reales intrinsecas per quas indiuiduetur, sed eo modo quo habet esse erit indiuiduum, tale. n. esse indiuiduale consequitur ipsam rem pro ut intelligitur: & non aliter.

¶ Indiuiduum vero reale est res singularis a se ipsa indiuisa & diuisa a quolibet alio, ut Petrus. Martinus. hanc albedo.

¶ Vltimus cum indiuiduum dicat indiuisiōem, Duplex est indiuisio. vna qua aliquid simpliciter est indiuisum a se, & ista consequitur quamcumq. rem siue spirituales siue corpoream transcendentaliter, alia est indiuisio coextensiuā: qua videlicet vna pars vnus continui est alteri parti indiuisa, sicq. dicimus partes continui esse sibi inuicem indiuisas, atq. hanc consequitur res quantas in quantum tales. eē. n. diuisum & indiuisum consequitur ipsam quantitatem.

¶ Rursus duplex est diuisio, vna qua diuiditur aliquod totum in partes integrales, ut si secueris lignum in duo ligna, que diuisio principaliter est propter quantitatem, Alia est diuisio in partes subiectiuas ubi non oportet q. diuidatur vnū numero secundum rem: sed sat est q. diuidatur vnū secundum rationem specificam in suis singularibus, & quia hanc diuisio solum habet locum in rebus materialibus

QVINTA QVAESTIO PRINCIPALIS.

Secūdu hāc viā, vel in rebus habentibus aptitudinem ad materiam vt animabus rationalibus. (non enim potest diuidi angelus secundum speciem in partes subiectiuas) hinc est q. titulus quæstionis iuxta hanc viam sic intelligitur. Per quod tanquam per principium a priori intrinsecum subiectiue eiusdem rationis specificè plurificantur & multiplicantur & a se inuicem diuiduntur, quare præter opinantem crit argumentum de indiuiduatione angelorum : cum non sint partes subiectiue alicuius rationis specificè, eo q. quilibet angelus ab alio specie distinguitur, sed quæ habet sanctus Thomas opus, xliij. capi. ij. vbi ex professo tractat hanc materiam paucis referabo.

¶ Habet quod indiuiduo sunt duo, scilicet esse in cōmunicabile, & quo ad nos esse hoc, quorum secundum, primum videtur consequi, primum (inquit) habet indiuiduum & suppositum a materia, nam cum forma de ratione sua sit cōmunicabilis eo q. debet recipi in materia (vt ipse ait) & cōmunicetur per hoc q. reperitur in alijs quibus cōmunicatur secundum vnam & eandem rationem, eius autem receptio est in materia: per cuius receptionem ipsa forma plurificatur & diuiditur. ab illo accipiet indiuisibilitatem & esse indiuidui a quo recipit diuisionem, nisi enim diuideretur, hoc indiuiduum non esset a se indiuisum: & a quolibet alio diuisum, & sic materia ponitur ab eo indiuiduationis principium primū, at quia materia non est sine quātitate, nec possit a nobis percipi sub hic & nunc nisi sub determinata quātitate, hinc est q. dicit: q. determinata quātitas est aliquo mō picipiū indiuiduationis non q. ipsa sit essetrix talis indiuiduationis, sed q. naturaliter cōmittetur & inseparabiliter ipsam materiam determinans ad hic & nūc, arguit tamen sanctus Thomas contra se, quia æque bene sicut forma est cōmunicabilis pluribus materijs: ita materia pluribus formis. ergo si ratione talis cōmunicabilitatis tollebatur a forma q. esset indiuiduationis principium: pari ratione debet tolli ab ipsa materia, quare passus est inanis, vel detur discrimen cōmunicabilitatis. Respondet ipse & responsio stat in hoc, q. materia & si cōmunicetur pluribus formis non tamen sub eadem determinata quātitate, vnde quādo cōmunicatur vni formæ impossibile est vt sub tali quātitate determinata cōmunicetur alteri, immo est incōmunicabilis. ergo cum varietur ratio materiæ in cōmunicatione quia non sub eadem quātitate non secundū eandem rationem est cōmunicabilis, quia ratio materiæ sub aliqua forma est alia a ratione eiusdē materiæ quam habet sub alia quod ex hoc apparet, q. eius ratio certificatur per quātitatem determinatam quæ indiuisa proportione & diuisione requiritur ad diuersas formas, forma autem non sic, sed manente eadem ratione: essentia tantum diuersificata ad diuersitatem suppositorum est pluribus cōmunicabilis, quare nimirum q. illud sit indiuiduationis principium & non hoc, i quo stat discriminis ratio, hæc ille in virtute. ex his verbis sancti Thomæ colligo ego conclusiones tres quibus dilucidabitur quæstio in hac via.

¶ Prima est materia est principium indiuiduationis quo ad esse incōmunicabile ipsius indiuidui, hæc conclusio probatur auto. deinde extendemus rationem sancti Thomæ ab

eo insinuatā, primo quia Philosophus vbiq. loquitur de distinctione singularium assignat materiam pro causa, quinto enim Metaphys. textu Cōmento. xxvi. dicit ea esse diuersa numero quorum materia est diuersa. & vij. Metaphys. dicit q. generans generat aliud. i. distinctum a se ppter materiam: vbi dicit, Calias & Sortes sunt diuersa propter materiam, & in eodem. vij. textu Cōmento. xvi. loquens de partibus diffinitionis dicit, quæcunq. vtro in materia sunt vel accepta sunt cum materia non sunt eadem: vbi Cōmentator sic habet, crit causa inquit in multiplicatio ne generabilium ab vno generante: multiplicatio materiarum in quas agit, sed ratione sic. quicquid est de ratione primæ substantiæ est de ratione indiuidui in prædicamēto substantiæ cum sint idem, sed materia est de ratione primæ substantiæ. ergo est de ratione indiuidui, discursus est notus, & maior est clara, sed probatur minor. quia de ratione illius est materia de cuius ratione est nec esse in subiecto nec dici de subiecto ex Aristotele in prædicamentis, sed de ratione indiuidui est illud, ergo de ratione illius est materia.

¶ Secūdo sic, indiuiduum dicit aliquid incōmunicabile, & non ob aliud est incōmunicabile nisi quia est irreceptibile: propterea enim forma est cōmunicabilis quia est receptibilis, sed omne tale est irreceptibile ratione materiæ et non ratione alicuius alterius. ergo ratione materiæ incōmunicabile, & per consequens indiuiduum. minor probatur, nam ad hoc q. aliquid sit receptibile in alio ipsum receptum debet habere rationem actus respectu recipientis, & ipsum recipiens rationem potentialitatis. ergo id in quo recipitur ipsa materia si reciperetur & ipsum indiuiduum ratione ipsius esset potentialius ipsa materia quod est cōtra rationem ipsius materiæ. Hæc ratio quæ ex dictis sancti Thomæ pfluxit: multū hēt fidei si bene pōderetur.

¶ Secunda conclusio ex verbis eius, quātitas est principium indiuiduationis quo ad esse distinctum & ab alio diuisum & ad sensum demonstrabile. vnde sicut ad esse incōmunicabile est principium materia. sic ad principium diuisionis, atq. hic loquor de diuisione qua aliquid dicitur indiuisum quia non habet partes actu diuisas, vt visum est in quodam notabili præcedenti. probatur cōclusio autoritate philosophi. iij. Metaphys. textu Cōmen. ij. vbi dicit, q. omnis diuisio aut est per formam aut est per quātitatem, diuisio autem per formam: tantum conuenit generi per diuersas species, diuisio autem per quātitatem conuenit speciebus in indiuiduis, per quod probat ibi q. species sit magis principium q. genus: quia est magis vnum. eo q. cum species non est diuisibilis per formam: per formam habet maiorem vnitatem, & sic obtinet proprius rationem principij, Idem etiam Cōmen. vij. Metaphys. textu Cōmen. iij. v. omnia inquit diuiduntur in suas partes secundum quātitatem, diuisione aut rerū per suas materias, sed rationibus sic, quia aut esse distinctū conuenit indiuiduo per materiam aut per formam, aut per quātitatem, sed non per materiam, neq. per formam. ergo per quātitatem: discursus est bonus & maior nota cum non possit dari aliud in indiuiduo a quo sumi potest distinctionis ratio, sed probatur minor

minor nam non per materiam quia materia accepta secundum exclusionem forme nullam habet distinctionem cum actus sit qui distinguit et separat. vij. Metaphy. sed quod non per formam patet, quia forma non est distincta nisi quia recipitur in distincta materia. ergo relinquitur quod per quantitatem.

¶ Amplius id quod alicui conuenit primo et per se nulli alteri conuenit nisi per ipsum, sed indiuisibilitas competit quantitati primo et per se. ergo quicquid est diuisum siue distinctum habet hoc a quantitate: maior patet per philosophum. i. posteriorum ubi dicit primum dico cui non per alterum, sed per ipsum alteri. cetera nota sunt.

¶ Resolutio. ergo est quod tria sunt de ratione indiuidui esse incommunicabile et hoc habet a materia et respectu huius quantitatis est per accidens. Esse diuisum. et hoc habet a quantitate in communi siue terminata siue interminata. Esse distinctum et demonstrabile et sub sensu cadere. et hoc habet a quantitate determinata. Quare principium indiuiduationis totale est materia signata quantitate et determinata. sed ex his materia est principale quare intrinsece et principaliter ab ipsa habet indiuiduum quod sit indiuiduum: sed extrinsece a quantitate determinata.

¶ Concuti solet opinio haec argumentis difficillimis licet multa sunt quae non impugnant rem sed verba.

¶ Primo sic, duae animae rationales sunt eiusdem speciei et differunt numero. et non per materiam cum sint spirituales. ergo non est principium indiuiduationis materia, si dicas quod esto quod non componantur ex materia distinguntur tamen per materias quia sunt in diuersis. separet deus illas ut in morte separat: iam tollitur illud, si iterum dicas quod distinguntur per respectus quos habent ad diuersas materias: contra omnis respectus est quid posterius ipso ab soluto in quo fundatur. ergo priores sunt illae animae quocumque respectu iam in illo priori: sunt haec et haec, et sine materia nec respectu ad illam, si dicas quod respectus est quidem posterius quo ad substantiam eius: non tamen est prior ipsa anima ipso respectu in quantum est distincta, quia in quantum talis est relatiuum ens et formaliter habet illud a respectu: modo relatiuum in quantum relatiuum est sua relatione posterius. Adhuc stat replica fortis: respectus habet ab anima quod sit hic cum accidens adhuc secundum sanctum Thomam indiuiduatur a subiecto. ergo anima non indiuiduatur ab ipso.

¶ Et confirmatur hoc de animabus productis a deo destruetis omnibus corporibus et omni materia. possibile est. n. hoc. tunc quaero de duabus animabus sic productis, vel sunt eiusdem speciei vel diuersarum, non diuersarum, quia si vniuerentur diuersis corporibus efficerentur indiuidua eiusdem speciei. ergo sunt eiusdem, et differunt numero, et non per quantitatem nec materiam ut constat. nec per respectum ad materiam, quia nunquam fuerunt in corpore ut suppono. igitur, si dicatur quod cum istae animae aptae natae sint in formare materiam: semper habent respectum ad materiam: contra, ille respectus est rationis cum terminetur ad non ens ut suppono, quia materia non est, et distinctio indiuidualis illarum est ens reale cum sit inter extrema realia, sed nullum ens rationis est causa entis realis. igitur illud non est

distinctio principium.

¶ Secundo sic illud in quo nulla est diuersitas nec distinctio non potest esse causa diuersitatis et distinctio. sed in materia prima nulla est diuersitas vel distinctio: cum sit vna, iuxta illud Aristotelis Metaphy. v. in fundamento materiae nihil est distinctum. ergo non potest esse causa distinctio.

¶ Tertio sic, nihil quod est in potentia est causa rei quae est in actu, sed indiuiduatio est ens in actu, et materia simpliciter in potentia. ergo non potest provenire a materia, has duas rationes apponit Auicena.

¶ Ad primum horum quicquid sit de responsione Capreoli quae multas patitur difficultates simul et ad secundum respondeo, siue animae fuerint in corpore siue deus creauerit illas sine corporibus, corporibus omnino corruptis concedendo casum quem non est securum negare (ut quaedam videtur negare magis ut argumentum fugiat quam ut veritatem amplectatur cuius fugam pudet hic recedere) et dico quod ille indiuiduatur per extrinsecum puta per materiam non quod per materiam in actu informet, sed per hoc quod sunt aptae ad informandum distinctas materias, nam indiuiduatio animae ita debet dependere a materia sicut dependet eius esse, constat autem quod non dependet anima in esse et in conseruari: cum fiat a deo et possit sine materia conseruari et conseruetur, sed si dependet, ita dependet quod nunquam anima esset anima nisi posset dari sibi materia cui esset vnibilis, distinguitur igitur secundum quod sunt dabile diuersae partes materiae quibus sunt vnibiles siue aptae natae ad vniri, nec oportet quod tales materiae actu sint, unde quia semper quomodocumque creentur et sint: semper est dabilis sibi materia cui possint vniri: a talibus indiuiduabuntur: quare si animae fuerint in materia receperunt distinctionem in instanti vnionis: ille autem quaecumque non fuerint in materia (si fieret ut vult casus) ideo essent distinctae quia possent esse in distinctis materijs: sicut ideo sunt animae quia possunt esse in materia, unde non inconuenit quod tales animae sic creatae non capiant immediate ab eodem fonte ut puta a materia principium indiuiduationis, mediate vero et originaliter a materia indiuiduantur.

¶ Ad secundum argumentum respondeo procedere tantum de materia prima quae est sub utroque extremo videlicet generato et corrupto, illa enim est vna et indistincta, sed siloquatur de materia quae multiplicatur ad multiplicationem in diuiduorum. tunc in ipsa est diuersitas realis.

¶ Ad tertium distinguo maiorem, vel quod nihil in potentia sit causa actus puri, et sic trahatur, sed sic nihil ad propositum, si autem intelligat quod non sit causa actus mixti cum potentia: et sic negatur.

Conciliatio.

¶ Cum hac opinione conciliari possunt Albertus magnus et Egidius romanus viri vere peripathetici, quando enim Albertus magnus libro primo de intellectu dixit, materiam tantum esse principium indiuiduationis, intellexit de principio principali per quod habet indiuiduum quod sit incommunicabile et via generationis ut diximus, vel alias non potest

QVINTA QVAESTIO PRINCIPALIS

sustineri, & quando Egidius de Roma dixit q. principium individuationis est quantitas, intellexit q. ad esse diuisum ab alio, non tamen locuti sunt isti de totali principio, quare inaniter fatigantur nonnulli Thomistae super impugnatione horum.

¶ De accidentibus quomodo indiuiduantur: respondet sanctus Thomas praefato loco q. indiuiduantur per subiectum proprium quod est ens in actu, sicut forma substantialis per materiam, sicut enim forma dependet a materia, sic quodammodo accidens a subiecto. quare forma indiuiduatur ab ente in potentia, hoc vero ab ente in actu.

¶ Angelus vero spiritualis substantia, inquit sanctus Thomas q. est vnum & indiuiduum indiuisibilitate & unitate transcendentali, & se ipsis sunt hoc & hoc, atq. haec in via Tho.

Opinio Scoti.

¶ Est opinio Scoti & suorum sequacium a praecedenti prorsus discors & aliena: quae stat in hac conclusione, id per quod singulare determinatum & non vagum: tanquam per principium intrinsecum est hoc & incommunicabile, est aliquid posituum, quod appellatur haecitas: quae est quaedam realitas indiuidualis contrahens specificam naturam ad esse hoc & indiuisibile. quae opinio licet doctori subtili tribuatur eo q. ipse eam suis fundamentis dilatauit, apud veteres tamen non fuit intacta. Avicena namq. vir magis Platonius quam peripatheticus. v. sua Metaphy. eam tenuit, vbi voluit indiuidua eiusdem speciei differre differentiis indiuidualibus quas vocant ypostheses indiuiduorum idest proprietates, & dicit q. sicut duae species eiusdem generis differunt differentiis specificis: ita duo indiuidua his proprietatibus, hoc idem Varro recepit & primus fuit q. illas haecitates appellauit, Plotinus etiam vir antiquus & cui multum in doctrina Aristotelis & platonis tribuit Picus Mirandula Romanorum monstrum: ait animas numerari & diuidi terminis in ternis, Proculus etiam haec principia Idyotropias hoc est proprietates intimas appellauit, Pro hac opinione substernuntur aliqua supposita quae tanquam fundamenta sunt huius positionis, Primum est omnem rem in predicamento reponibilem Metaphysice componi ex realitatibus habentibus se sicut contrahens & contracta, in qua compositione est aliqua realitas quae sic contractur ut non contrahat ut transcendentalis. Alia vero sic contracta ut non sit contracta ut haecitas & a latere omnes differentie, an sint istae realitates a parte rei probauimus iam illud in quaestione vniuersalium, sed q. sit hic ordo in istis realitatibus patet, quia alias sursum versus & deorsum in compositione Metaphysica esset abeundum in infinitum quod euitari intenditur in hac via, vnde sicut per differentiam specificam constituitur species: & genus acquirere esse incommunicabile, ita per differentiam indiuidualem constituitur indiuiduum & habet species esse incommunicabile, si enim illud sit per posituum, fiet etiam & hoc.

¶ Secundum est q. quaelibet unitas imitatur suam naturam, vnde sicut unitas specifica naturam suam, sic haecitatem

unitas indiuidualis, hoc patet, quia multiplicato priori, multiplicatur posterius.

¶ Tertium est, per quod soluentur omnia argumenta facta contra hanc positionem per locum ab autoritate, q. materia est duplex, materia partis, quae est altera pars compositi Physici & materialis, & materia totius quam appellant in Sorte forticatem & in Martino martineitatem quae est principium fundamentale unitatis ipsius indiuidui, quae pro tanto appellatur materia totius: quia sicut materia signata determinat formam partis in physica compositione: ita haecitas determinat naturam specificam (quam in quaestione vniuersalium appellauerunt hanc formam totius) ad esse in hoc. Ampliatio huius vocabuli in quo stat vis huius notabilis: non poterit alia via probari nisi q. cum forma aliquo modo opponatur materiae, quod modis dicitur vnum dicitur & reliquum, at suum est Aristotelis autoritate in quaestione vniuersalium esse duplicem formam, ergo erit etiam duplex materia, & non videtur quid sit materia totius nisi illa haecitas cum habeat duas similitudines cum materia igitur.

¶ Sed ut tollatur omnis equiuocatio inter quidditatem & haecitatem adnotare oportet, q. quidditas potest considerari dupliciter. vno modo secundum q. dat esse quidditati rei, & sic appellatur ipsa: forma multoties a Commentatore. vij. Metaphy. Comment. iij. iij. & secundum hunc respectum proprietates indiuidualis comparata ad ipsam erit materia, habet enim oppositam proprietatem quia non dat esse quidditati: Alio modo potest sumi ut determinabilis a proprietate indiuiduali: & sic appellatur materia ipsa quidditas, & haecitas obtinebit locum formae, per quam equiuocationem soluentur quamplurimae autoritates quae nunc formam nunc materiae principium indiuiduationis appellant.

¶ Nunc ad conclusionem in qua tria oportet probare. Primum q. illud per quod singularis res est haec & incommunicabilis sit aliquid posituum. Secundum q. non sit materia nec forma partis nec ipsa forma totius, Tertium q. sit haecitas, primum probat Scotus sic contra Henricum in, s. distinctione. iij. q. ij. Nulla imperfectio repugnat alicui nisi propter aliquam perfectionem posituam quae in ipso est, sed diuidi est imperfectio quae repugnat indiuiduo cum habeat oppositam condicionem. ergo competit sibi propter aliquam perfectionem. ergo propter aliquid posituum, probo consequentiam. quia negatio nullam perfectionem includit.

¶ Item nulla negatio ponit repugnantiam in eo in quo est ad id quod negat, ut patet de cecitate & alijs priuationibus quae licet tollat visum non tamen tollit potentiam ad videndum: quare non ponit repugnantiam. ergo licet illa negatio per quam indiuiduum est hoc: tollat communem cabilitatem & diuisibilitatem: non tollit potentiam nec ponit repugnantiam ad diuidi. ergo indiuiduo non repugnabit diuidi & communicari q. est contra rationem indiuidui, his rationibus & alijs efficacissimis improbari solet Henricus ab Scoto. qui si in rigore intelligatur difficile poterit eius positio sustineri, sed credo solemnem doctorem suis verbis hoc habere. scilicet q. id a quo dicitur a aliquo

liquid formaliter indiuiduum est a negatione .i. a conceptu negatiuo . puta quia hic conceptus incommunicabile verificatur de re singulari : non tamen q. negatio sit reale principium vt pretendit Scotus . quare argumenta que impugnant Henricum verba tantum impugnant . Concluditur ergo iam : q. per positiuū id fiat . sed q. illud non sit materia patet , quia illa est communis omnibus . ergo non erit id per q. differunt indiuidua , nec etiam forma , quia ipsa est principium unitatis specificæ . ergo non est principium differentie numericæ : nec per aliquam aliam realitatem quæ non per naturam specificam : quia est principium conuenientie . modo non potest esse eidem principium conuenientie & differentie . & per hanc eandem viam tollitur q. se ipso indiuiduum non sit indiuiduum . ergo per hæcitatē , quia non videtur per quid aliud .

¶ Item omnis differentia differentium reducitur ad aliqua primo diuersa . i. in nullo quidditatiue cōuenientia . ex Aristotele . v. Metaphy. sed Martinus & Ioānes sunt differentia . ergo per aliqua que sunt primo diuersa . i. que in nullo quidditate conueniunt . discursus est notus & maior probatur , quia alioquin esset processus in infinitum in principijs distinctiuis . sed procedo : hæc primo diuersa sunt differentie indiuiduales cum sint vltima distinctiua , quia non erunt primo diuersa materie illorum . nec forme . nec specificæ natura . cum illa cōueniant : ergo relinquitur q. iste differentie indiuiduales . Ratiōes etiā superius factæ in Thomam applicari possunt ad hanc positionem fundandam : q. si queratur an hæcitas illa sit substantia vel accidens . respōdeo q. formaliter nec est substantia nec accidens . quia aliter nō essent primo diuersæ due hæcitates . de per accidens vero & idemplice talis nature erunt quales sunt res quibus idēptificatur , vt si idēptificentur substantiæ : erūt substantia : si vero accidenti . accidens .

¶ Quod si arguas quia tunc si esset substantia quomodo cunq. sit , cum substantia ex .ij. de anima & .vij. Metaph. diuidatur in materiam & formam & totum compositū , sequeretur q. hæcitas esset forma vel aliquid aliorum . Respondetur q. substantia vel accidens potest dupliciter considerari , Vno modo vt est quedam natura & quidditas : alio modo vt est actuata vltima actualitate puta Metaphysice hæcitate , si primo modo consideretur tūc cōpositum & forma & materia abstrahit ab omni hæcitate & per consequens non includit eam , si autē secundo modo capiatur tūc idemplice etiam erit quodlibet istorum sed nō formaliter .

¶ Argui etiā solet q. tunc differentia specifica non esset perfectior omni differentia . quod Aristoteles reprobat septimo Metaphy. vbi vult q. differentia finalis . i. specifica est tota substantia rei & per consequens est perfectissima : sequellam probant quia differentia indiuidualis est perfectior cū omnes alias præsupponat , posterius enim generatione solet esse prius in perfectione ex Aristotele . ix. Metaphy.

¶ Ad hoc argumentum respondetur negando sequellam , & ad probationem negatur illa propositio vt iacet : nisi habeat sanum intellectum scilicet in formis eiusdem ordinis quidditatiui : quales non sunt differentia specifica & indiuidualis , manifestum enim est q. accidentia indiuidui

sequuntur formam specificam : & tamen non sunt ipsa perfectiora . Cetera que afferunt ex autoritatibus ex his que adnotauimus soluta sunt

¶ Boetius aliquo modo sentire videtur principium indiuiduationis esse hæcitatē licet ex professo non tractauerit hanc questionē . Inquit enim editione secunda primi Perhærme . Platonitas incommunicabilis qualitas est ,

¶ Auicembrom etiam cum Auicena & Scoto poterit conciliari apparenter , qui in libro fontis vitæ vult unitatis numeralis principium esse formam , & vult in omni composito esse aliam formam speciei aliam indiuidui : vt alia est forma hominis & alia Socratis , & a forma speciei sumi vniuersale specificum , a forma indiuidui unitas numeralis , & tandem tot formas concedit in cōposito quot sunt prædicata essentialia de composito dicibilia , quam opinionem si ad benignū sensum conuertas : per formas intellexit realitates quas Scotus in composito Metaphysico finxit , quod ex eo apparet quia formas indiuiduales vocat Socrateitatē & Platonicitatem . quare consequenter loquendo formā hominis humanitatē debet appellare , nec credo aliud velle habere Auicembrom quam Scotus & Auicena , quicquid dicitur a multis .

¶ Ioannes de gandauo philosophus p̄celebris : & Turstinus monachus Cōmen . xl. iij. super .ij. tegni . Galeni . tenere formam substantialem cuiuscunq. indiuidui esse principium unitatis numeralis eius , moti auctoritate Auicene sexto natur . alium parte prima , vbi ait complexionem remanere vnam & eandem propter unitatem anime . & Auicene . ij. de anima ait . melius est extimare q. causa diuersitatis materie sit diuersitas formarum : quam e contrario , item Aristotele . in principio libri primi de anima inquit . formam esse id per quod aliquid dicitur hoc aliquid , rationibus sic . Infinitas est a materia & indeterminatio , determinatio omnis est a forma : vt habetur . iij. physicorum , sed omnis indiuiduatio est determinatio . igitur erit a forma . sed si isti ponant formā principale principium indiuiduationis non bene sentiunt , cū forma sit principale principium conuenientie specificæ , quare nequit esse differentia indiuidualis principium , Aristotelis . n. primo celi dicit alterū hoc celū et celū simpliciter : nam hoc est vt species . illud vero in materia , vbi Auicena vult aliā esse cōmunitatē materie . alia forme , quia forme (inquit) est cōmunitas vniuersalis , materie vero est cōmunitas in potentia . præterea . xij. Metaphysices facit Aristoteles hoc enthimema . si essent plures motores tūc essent in pluribus materijs , vbi Cōmentator aperte fatetur materiam esse causam unitatis numeralis , & hoc idem sentit in libro qui appellatur destructio destructionū . dispū . j. in solutione . vij. dubij . causa inquit pluralitatis . seu numeralitatis est materia apud philosophos , causa vero conueniendi est forma .

¶ Post hos inuenio cicatos alios qui principium indiuiduationis dixerunt esse respectum quæ habet res ad agens quæ ipsa in eē p̄duxit . ita q. ab agēte est principium indiuiduationis . Quorū ratio posset esse hæc , quæ secluso quocūq. alio . agēs generat distinctū a se realiter . ergo in re p̄ducta est indiuiduatio & distinctio per respectū ad agens p̄ductiuum ,

Redactio variarum opinionum ad duas capitales opiniones.

¶ Sed ut inter tot opinionum voragines planum & peruium iter ostendatur, & Cōmen. a contradictione liberetur qui apparet in autoritatibus paulo ante allatis contraria sentire, sit hæc fœderis dilucidatio, quod de principio indiuiduationis possumus loqui multipliciter, aut enim loquimur de principio sine quo non, aut de dispositiuo consilio ad esse diuisum & distinctum quoad nos, aut de principali, si loquamur de principali quod simpliciter dat esse incommunicabile, bene dicebat Albertus magnus quando dixit illud esse materiam, & hanc credo esse veritatem: nec contradicit sanctus Thomas. Si vero loquamur de illo quod dat esse diuisum & distinctum ad sensum, quod poterit appellare principium dispositiuum & quoad nos, bene dicebat Egidius & hanc credo fuisse intentionem eius, si autem loquamur de principio totali tunc est materia signata quantitate ut vult sanctus Thomas. Si vero loquamur de principio sine quo non, tunc nihil prohibet quod sit forma, atque ut in hoc membro ambiuntur hæc duæ opiniones postremæ quæ non sunt tam capitales: adnotato quod forma potest dupliciter considerari, Vno modo ut dat esse quidditatiuium rei, alio modo ut proficiscitur ab agente, iuxta primam considerationem non est principium indiuiduationis sed comunicabilitatis, si de si consideretur secundo modo, nihil prohibet quod sit principium saltem sine quo non, cum hoc non esset indiuiduum: nisi ab hac forma nec esset hæc forma nisi esset hoc agens, quare cum dicitur quod respectus ad agens est principium, intelligatur illud de forma considerata ut proficiscitur ab hoc agente, ad hanc etiam intentionem poterit reduci Godofredus de fontibus quem Scotus impugnat: quando dicit quod quid est, est principium indiuiduationis, & hoc etiam habet maxime verum in substantiis separatis quæ sunt veluti formæ & sunt hæc & non per materiam, quare quando Cōmentator dixit formam esse principium indiuiduationis, intellexit sine quo non, concordēs igitur essent omnes hi si eodem modo locuti fuissent de principio, sed nec Henricus de gandauo ut iam visum est his contrariatur, ergo ad eandem factionem poterunt pertinere Albertus, Egidius, Godofredus, sanctus Thomas Ioān. de gandauo & Monachus et ceteri nuncupati neoterici quos omnes credo vere & peripatethice locutos fuisse, quibus maxime Cōmen. fauet.

¶ Ad aliam tamē factionem quæ huic aduersa est pertinet Auicena, Plotinus, Varro, Proculus, Scotus, Boetius, Auicēbron, quare duæ sunt capitales opiniones, & hæc de questione quæ quia nominalibus impropria est: parū dicemus, nam si loquimur de indiuiduo reali, se ipso est hoc & se ipso est homo Petrus, & quodlibet indiuiduum, quare nullum est principium intrinsecum: sed si de primo extremo loquamur agens quod dat esse poterit appellari principium, et sic deus erit principium, sed hæc missa faciamus quoniam impropria sunt.

Dubium de antiquorum sensu iuxta essentiam speciei.

¶ Super essentia speciei est duplex opinio. Cōmentatoris & Auicena, secundum quos sumitur diuersitas inter sanctum Thomam & Scotum: Cōmen. in pluribus locis habet quod essentia speciei est ipsa forma & sic tota essentia hominis est anima. & dicit quod eadem secundum rem est forma partis quæ dicitur anima: & forma totius quæ dicitur humanitas: sed differunt inquit solum secundum rationem, & vbiunquē loquitur Cōmentator de differentia: ad animam se confert, nam forma partis dicitur secundum quod perficit materiam, & forma totius secundum quod totum compositum per eam in specie collocatur, Ex quo vult quod nullæ partes materiæ debent poni in diffinitione indicante speciem, sed sola principia formalia ipsius speciei quæ ab ipsa forma partis sumuntur. Hanc positionem imitatus est Scotus & sui sequaces: obuiat tamen Aristotelis dictis, qui in vi. Metaph. inquit, res naturales habere in sui diffinitione materiam sensibilem in quo differunt a mathema, modo ridiculum esset quod substantiæ naturales diffinirentur per aliquid quod non esset de essentia earum, quare materia pertinet ad essentiam, et hoc idem Aristoteles vii. Metaph. multis exemplis confirmat, nec oportet imaginari aliud modum essentiæ Metaphysicæ cum sit omnino superfluum & ab Aristotele nunquam excogitatum. Aliam opinionem imitatur Auicena quæ mihi videtur verior & quæ imitatur sanctus Thomas quod inter formam partis & formam totius ponit differentiam quæ est inter totum & partem, unde formam totius in homine appellant quantitatem compositam ex materia & forma ex carnibus & ossibus non tamen ex his, & hanc quidditatem appellat sanctus Thomas essentiam, unde non est idem dictum humanitas in homine & essentia, ut ipse per pulchre fatetur opus. i. de ente & essentia, esto quod vtrunquē importet essentiam, quia hoc nomen homo significat eam ut totum non præscindendo de signatione materiæ sed implicite continet eam: & conceptus sibi correspondens obiectiuus productus cum illa in differentia ut est vnum in multis &c. est species cum essentia rei, de ratione enim speciei est quod sit totum, sed hoc nomen humanitas significat essentiam ut partem, quia præscindit totaliter a materia, & sic de indiuiduis hominis non prædicatur, quod bene nota, unde patet essentia hominis non esse Chimeram ut multi Thom. fingunt, sed tantum ipse homo secundum esse abstractum ab his carnibus & ab his ossibus, sed reuertamur ad propositum & probemus Auicenam peripatethice locutum fuisse. Habet Aristoteles vii. Metaphys. impugnans Platonis Ideas inter multa inuenientia quæ adducit, hæc verba, quia si species rerum naturalium essent per se existentes: materia sensibilis non esset aliquo modo pars speciei: sed hoc est falsum (ut ipse ostendit) cum impossibile sit res materiales consistere sine materia, ergo. Ecce quomodo Aristoteles reputat inconueniēs quod materia non pertineat ad essentiam speciei.

Caput de Differentia,

Differētia aut cōmuniter, proprie & p̄priissime d̄r. Differre nanque quippiā cōiter dicitur cum diuersitate quouis modo aut a se ipso aut ab alio differt. A Platone nāq; Socrates diuersitate, atq; a seipso puero uir factus: & agēte nō agens differt: & semp̄ hæc differētia in his est sane diuersitatibus quæ cōsistūt in hisce quæ cū interrogamus quomodo res sese habet, assignari reddiq; solent. Proprie uero aliqua differre dicuntur, cū inseparabili differunt accidenti: at inseparabile accidēs est ceruleus oculorū color, aut aquilitas, aut cicatrix callo ex uulnere inducto. At p̄priissime quippiam a quopiam differre, dicitur, cum specifica differētia differt qualiter rationalis. Omnis igitur uniuersaliter differētia diuersum facit adiuncta: sed communiter quidē & p̄prie differētia diuersum per accidens faciunt: propriissime uero, diuersum p̄ se: quod quidem & aliud dicitur. Differentiarū, n. alia diuersum p̄ accidens, alia per se diuersum, i. aliud faciūt: illæ simpliciter differētia, hæc specifica nuncupantur: animalī nāq; differētia rationalis adiuncta aliud sane, ac animalis speciem facit: motus autem additus diuersum a quiescente tantūmodo facit. Differentiis igitur hisce quæ faciūt aliud: diuisiones generū in species sūt, & diffinitiones etiā assignantur: quæ quidē ex genere talibus differētijs constant: ceteris uero diuersitates per accidēs tantū emergūt eius quo de qualiter sese habet interrogatur. Rursus igitur a principio differētia diuidentes, differentiarū alias separabiles alias inseparabiles dicimus esse. Moueri nāq; atq; quiescere & ualere atq; egrotare & quæ sūt simili generis separabilia sunt: aquilinū autem esse uel simum & rationale & irrationale inseparabilia sunt. Inseparabilem rursus, alias per se, alias per accidēs esse. Rationale nāq; & mortale & susceptiuū esse scientiæ per se homini cōpetunt: atq; aquilinū esse uel simū per accidens & non per se competit. Quæ igitur per se competit in substantiæ ratione sumuntur ac aliud faciunt. Quæ uero per accidēs competit, nec in substantiæ ratione sumuntur: nec aliud faciunt: sed per accidens diuersum ut diximus: & hæc quidem & si inseparabiles sunt, intensionem remissionemue suscipiunt. Simum enim esse aut coloratum intēditur atq; remittitur, illæ uero non suscipiunt: neq; enim genus magis minusue de eo cuius est genus dicitur, neq; generis differētiæ quibus in species genera diuiduntur: hæc nanque sunt quæ cuiusq; rationem conficiunt, at unius cuiusq; ratio una est, eademq; neq; intentionem neq; remissionem ullam suscipiens. Aquilinū autem esse uel simum aut quouis modo colorari intēditur atq; remittitur. Tribus igitur differentiarum speciebus consideratis, quarum hæc quidem separabiles, hæc uero inseparabiles: & rursus inseparabilem hæc quidem per se, illæ uero per accidens existūt. Rursus differentiarū quæ per se sunt & per quas in species diuidimus genera. Alia per quas ea quæ sunt diuisa cōstituiuntur ueluti differētia p̄ se animalis. Hæc sunt omnes animatum, sensitiuū, rationale, ac irrationale & mortale,

& immortale, atq; animati quidem & sensitiui differētia constitutiua sunt substantiæ animalis: est. n. animal substantia animata sensitiua: mortalis uero ac immortalis & rationalis ac irrationalis: animalis sunt differētia diuisiue. p̄ has. n. in species genera diuiduntur: uerū hæc quæ sunt generū diuisiua cōpletua & cōstitutiua sunt specierū: nam animal p̄ rationale ac irrationale & p̄ mortale rursus ac immortale diuiditur: sed mortalis quidē & rationalis differētia cōstitutiua sūt hōis: rationalis uero ac immortalis deorū: irrationalis autem atq; mortalis animalium expertiū rationis. Eodem modo cum supræ substantiæ animatū & inanimatū sensitiuū & insensitiuū diuise differētia existāt: animatū quidem & sensitiuū differētia sumptæ una cū substantiā pficiūt animal. Inanimatū uero atq; insensitiuū plantā. Cū igitur eadē differētia partim cōstitutiua sint partim diuisiua, uniuersæ specificæ nuncupantur: atq; his opus est maxime ad generū diuisiones & ad diffinitōes cōficiendas: sed nō illis alijs quas separabiles esse aut inseparabiles de per accidens diximus. Has itaq; diffinientes differētia, inquit, tam esse quæ species genus excedit: homo nāq; plus quam animal habet, rationale atq; mortale: animal enim neq; nihil istorum est. Vnde enim differētijs species haberent? neq; omnes oppositas habet. Idem enim oppositas species nimirū haberet: sed ut censent potentia quidem omnes eas differētijs habet quæ sub se sunt: actu autem nullam. Atq; hoc pacto neq; ex non entibus quicquam fit: neq; circa idē oppositas species simul erūt diffinitū ipsas & hoc pacto. Differentia est id quod de pluribus & differētijs specie hoc ipso quale quid est prædicatur. Rationale enim & mortale de homine hoc ipso quale quid est homo, sed non hoc ipso quid est prædicatur. Nam si interrogabimur, quid est homo: accommodate dicemus animal: at si quale animal est interrogabimur, rationale mortaleq; accommodatissime respondebimus: Nam cum res & materia formaq; constant, aut ex talibus similitudine rationis: ut statua ex ære quidem ut ex materia constat: ex figura autem ut ex forma: sic & homo communis (qui quidem est species) ex genere differētijs: constat similitudinem rationis subeuntibus cum materia atq; forma totum autem hoc animal rationale mortale est homo, sicut illic statua. Describunt tales differētijs, & hoc modo. Differentia est id quod suapte natura ea quæ sunt sub eodem genere separat. Rationale enim ac irrationale equum & hominem separat quæ sub eodem, ut patet, genere quod quidem est animal collocantur. Insuper & hoc modo assignant. Differentia est id quod singula differunt. Homo enim & equus genere quidem non differunt. Et nos enim animalia sumus & ea quæ sunt expertia rationis, sed additum rationale nos ab illis sciunxit. Angeli quoq; & nos rationis participes sumus, sed mortale adiunctum, nos ab illis distinxit. Exactius autem ad ea quæ ad differētia pertinent pertractantes, differētia, inquit, non quoduis eorū esse quæ sub eodem genere collocantur: sed id quod ad substantiam rationemq; confert & quod pars est eius rei cuius differētia dicitur esse. Non enim aptum ad nauigandum

esse, hominis est differentia & si eius proprium est. Dicere nāq; possumus animalium, alia esse apta, alia nō esse apta ad nauigandum hominē a ceteris seiungentes: at aptum esse ad nauigandum, ad substantiā sane nō confert, neq; p̄s est ipsius, sed aptitudo solū propterea q̄, non est tale quale sunt hęc differentie quas specificas appellamus. Erunt igitur eę specificę differentie quę diuersam faciunt speciem & quę in ratione sumuntur. Atq; de differētia quidem hęc satis sint dicta.

Expositio textus familiaris

Postquam de uniuersalibus quę predicantur in quid satis ad longum egit autor, conuertit se ad uniuersalia quę predicantur in quale: & prius de quali essentia=li quod differentia solet nuncupari q̄ de quali accidentali agit nature ordinem imitatus: atq; in capite presenti Porphyrius agit tria. Primo ponit tres acceptiones differētie & quinq; diuisiones: quarū primę duę diuisiones sunt precipuę: reliquę uero subdiuisiones sunt, & quinq; diffinitiones differētie. Est ergo diuisio principalis sic intelligēda: q̄ hoc nomē differentia cōtinet sub suo ambitu differentiam cōmunem, ppriam, & magis ppriā siue ppriissimā: quę diuisio uidetur esse uocis in suas significationes: & ubi diuisum non est tertiu uniuersale de quo hic intēdit tractare: quia illud est ppriissima differentia: sed quodāmodo nomē cōe tā ad accidentia separabilia q̄ ad inseparabilia q̄ ad pprias differentias: alias n. non continerētur sub diuiso cōis differentia & ppria. Pro primis igitur intentionibus hoc est rebus adaptādo diffinitiones: Differre cōiter aliqua, nihil aliud est q̄ aliqua duo uel habentia se ut duo differre aliquo accidenti, quod cōiter rebus solet cōpetere: ut Sortes & Plato si unus sit albus & alius niger differūt cōiter: Dixi habentia se ut duo p̄pter exemplū Porphyrij Socratis senis differētis a seipso quādo fuit puer. Vbi aduerte q̄ differre hac differētia potest dupliciter cōtingere affirmatiue & negatiue: affirmatiue quādo ponitur utriusq; differētis existentia pro eodem adequato tempore, Negatiue, quando non ponitur utrunque differens, uel si ponitur, non pro eodem tempore adequato: & hoc modo dicitur Sortes senex a se ipso puero differre: & si uis loqui in abstracto (quod non sentit Argyropylus) illa res qua dicuntur differre duę res, accidēs uidelicet: uel modus se habendi siue respectus erit differentia cōis: ut albedo & nigredo &c. sed in terminis seu secūdis intentionibus sic intelligitur. Differentia cōis est terminus qui potest esse medium (& si improprie) ad inferendum aliqua duo differre aliquo accidenti siue modo se habendi cōi: ut ly album, ly sedens: hoc pacto, Sortes est albus & Plato est & non est albus, ergo Sortes & Plato differunt accidentaliter communitate: sed si negatiue differant non oportet aliquo modo affirmare alterum extremum differentie: sic enim solet fieri in omni abusua comparatione. Appellatur hęc communis differentia: quia usitator & uulgatior est ceteris quanto notius & cōius est accidens cōe, q̄ ppriū siue differētia. (Proprie uero aliqua) Si in rebus loquamur illa dif-

ferūt differentia ppria quę differūt accidenti inseparabili, ut Sortes & Plato: si unus sit simus & alius nō: differūt pprie: & ipsa simitas uel cessitas uel flacciditas erunt hoc modo differētie, Logice, termini cōcreti has dispositiōes significātes: ut ceruleū, toruum, flaccidū, sunt differētie pprie: quia unūquodq; horū nomīnū potest esse quasi mediū ad inferendū aliqua differre accidenti pprio: uocatur autē ppriū inseparabile ad differentia accidentis cōis: quia hęc inseparabilia accidentia habent quodāmodo radicalem causam suę existētie in ipso subiecto in quo sunt uel ex cōnexionē uel ex dispositione: alia uero accidentia nō. (At ppriissime quippiam a quopiam differre dicitur.) In rebus loquendo: tunc dicuntur aliqua duo differre ppriissima differentia quādo differūt specifica differentia: ut Sortes & brunellus qui differūt essentialiter ratione differentie: & rationalitas si scotice loquaris: uel potius ipsa rationalis anima erit ppriissima differentia. Logice uero termini cōcretiui has differentias significātes: p̄ quorū inherentiam & remotionē ad terminos extrema differētie significantes: concluditur res p̄ talia extrema significatas differre in specie siue specifica siue subalterna illo modo arguendū p̄esato. Appellatur autem hęc differētia ppriissima, quia sola hęc dicit rei essentia: reliquę uero accidēs, modo nihil est rei proprius q̄ sua essentia: quare merito appellatur ppriissima: & hęc est quę constituit hoc tertium uniuersale: reliquę uero ad uniuersale accidens pertinent, nisi uelis sub secunda aliquod proprium quarto modo comprehendere. (Omnis igitur differētia diuersum facit.) Comparat differentias enumeratas quantum ad id in quo conueniunt & in quo differant: cōueniunt igitur q̄ omnes differentie sunt cause q̄ aliqua res quodāmodo diuersificentur, uel possunt esse medium logice loquendo ad inferendum aliqua differre aliquo modo: sed differenter inquit: quia ratione primarū tantū elicitur aliqua differre & diuersificari in accidenti: sed ratione ultimarum colligi uel inferri potest aliqua differre per essentiam: hoc enim sonat si ly p̄ se & ly aliud in hoc cap. glosat. n. idē Porphyrius, diuersum per se, inquit, qd' aliud dicitur: & infra, alię, per se diuersum, idest aliud faciunt. Quare ingenue & satis peripathetice nostrates Theologi nolunt concedere hanc, pater est aliud a filio, quia utuntur illo relatiuo in neutro genere ut hic uittur Porphyrius: sed reuertamur. Occasione illius diuersitatis ponit autor propriam diuisionem. (Differentiarum enim alie diuersum per accidens.) Quę diuisio ea cōtinet quę continet p̄cedens, differēter tamen: quia sub primo diuisionis mēbro continētur duę, & sub secūdo cōtinētur differētia ppriissima, eo q̄ datur hęc diuisio penes effectus seu pprietates istarū. Primę ergo duę faciūt diuersum p̄ accidēs: tertia uero p̄ se ut iā expositū est: sed q̄, faciat aliud p̄bat Porphyrius: quia si animali adiungatur differentia constituit aliā speciē, Scotice: si animalitati metaphysice addatur rationalitas resultabit nouū constitutū metaphysicum essentiale. Nominaliter. Si termino generico aīal ad datur ly rationale aliā speciē. i. essentiam speciei importabunt in sua significatione. (Differētis igitur hęc.) Dicit proprietates

proprietates harū differētiarū hās esse, q̄ differentia quae faciunt differre essentialiter & faciunt aliud in essentia, ille diuidunt genus. i. contrahunt naturam genericam, si uel sunt termini, qui cum sint inferiores ad terminum genericum quem determinant & coarctant: diuidunt ipsum & intrant tales termini diffinitionem speciei, uel ille realitates componunt Metaphysic. cum realitatibus generis ipsam naturam specificam. Reliquae uero & si diuidant genus aliquod, non diuidunt in diuersa in specie essentialiter sed in diuersa per accidens, ut si dicas, animalium aliud album, aliud nigrum &c. (Rursus a principio differentiam diuidentes.) id est sumentes ipsam differentiam iuxta omnem ambitum communitatis, ut in principio sumpsimus, diuiditur hac secunda diuisione principali in differētiās separabiles & inseparabiles: quae diuisio ex precedentibus clara est & in quo differat prima satis liquet. Vltius inseparabiles diuidit in inseparabiles per se, & in inseparabiles per accidens. Differentiae inseparabiles per se sunt quae faciunt differre per se aliquid ab aliquo, & quae aliud faciunt, ut iam explicatum est: & ponit duo in quo hae differūt ab illis. Primum est, quod hae sunt per se in ratione hoc est in diffinitione quae rei essentiam explicat: reliquae uero faciunt diuersitatem per accidens, & non ponuntur in diffinitione essentiali, sed ad summum in descriptiua. Aliud in quo differūt est, quia differentiae inseparabiles per se non recipiunt partes graduales unitiue & penetratiue se habentes in eodem adaequato subiecto: uel si ad nomina referas non praedicantur, cū his aduerbijs magis & minus: non enim dicimus Socratem esse magis rationalem quam Zeno. Inseparabiles uero per accidens, recipiunt res significatae graduales partes, & nomina illas significantia praedicantur his aduerbijs. Dicimus enim unum hominem esse magis simum quam alium, ex quo habes quod propria non sunt de numero harum differentiarum: quippe cum non dicimus unum hominem esse magis alio risibilem: nec risibilitas partes graduales suscipiat: sed quod differentiae inseparabiles per se nec recipiant partes graduales nec ipsa nomina praedicentur modo praefato: probat autor duabus rationibus hoc in uirtute continentibus. Prima est: genus nec recipit magis nec minus: ergo nec differentiae quae ipsum diuidunt: consequentia est nota: quia cum ipsum genus sit diuisum quod in uirtute & potestate continet eius differentias diuidentes: si aliqua differentiarum susciperet magis & minus: & ipsum etiam genus, quod. n. in inferiori diuidenti est, reperitur in superiori per regulam ab Aristotele sepiissime allegatam in libris Topicorum & praesertim in quarto, modo constat ipsum genus non dici nec praedicari his aduerbijs magis & minus: & per consequens nec partes graduales recipere: ergo nec differentia. Non enim dicimus Petrum esse magis animal quam Paulum. Secunda ratio est: illa quae sunt de essentia rei constituuntq; diffinitionem essentialem rei, non suscipiunt partes graduales nec hoc modo praedicantur: quia tunc inaequaliter participaretur essentia his quibus participatur, quod nullus sane mentis concedet: sed differentia constituit diffinitionem rei cuius est, cum sit

modus generis atq; eius determinatio essentialis: ergo non suscipiunt magis & minus. Atq; hae rationes non tantum uidentur suadere in differentijs & speciebus praedicamenti substantiae: uerum & in speciebus praedicamenti accidentium si per abstracta procedas: non enim debet concedi unā albedinem esse magis albedinem alia, esto quod plures partes graduales habeat, sed substantiae in quibus sunt bene dicuntur magis talia per ipsa accidentia: gradus enim superadditio essentiam non uariat in accidenti, sed tantum individualiter determinat. (Rursus differētiarū quae per se sunt.) Ponit subdiuisionem differētiarum per se & inseparabilium quae ultima est omnium diuisionum, dicens q̄ quaedam sunt diuisiuae, quaedam constitutiuae, super qua aduerte nulla esse differentia quae diuidat genus quae non constituat secundū aliqd inclusum in se specie, cū semp ad generis diuisionē sequatur specierū constitutio, qd non solū uerū est in differētijs ponētibz aliqd positiuū, sed & in differētijs quae aliquo mō sunt priuatiuae. Incorporētū. n. diuidit genus substantia, & constituit subalternā specie putā spiritū, siue Metaph. Scotice loquēdo: siue logice & nōialiter: quia constituit diffinitionē speciei: hoc. n. est specie constituitur. iuxta nominaliū positionē & iuxta. S. Tho. & ueritatē. Intellegatur ergo sic diuisio: q̄ differentia p se respectu aliquorū sunt diuisiuae, & respectu aliorū sunt constitutiuae: si. n. corporē ad substantiā referas, sic ipsum diuidit ut nō ipsum constituat: si uero cōpares ipsum ad subalternum genus puta ad corpus: sic ipsum constituit ut non possit ipsum diuidere, q̄ constituat: patet: quia intrat diffinitionem siue cōpositionem metaph. q̄ non diuidat cōptum est, quia quod diuidit est inaequale & inferius ad quod diuiditur, modo corporeum & corpus aequalia sunt, quia omnibus quibus cōpetit realitas differentiae illis cōpetit realitas generis constituti. & nōialiter, de quibus uerificatur differentia, uerificatur ipsum genus siue species constituta diffinitione p ipsam, nulq; alio differūt nisi q̄ differentia cōnotat: constitutū autē p ipsam non, (in praedicamento substantiae intellige) unde diuidere genus Scotice, est realitatis generis assignare realitates quae potētia continebātur i ipso quae ipsum determinēt: & quodam modo metaph. coarctat, & fere idem est constituere speciem: Sed iuxta nominales non est nisi termino generico assignare terminos inferiores qui ipsum genus diuidāt, ut si assignes rationale & irrationale huic nomini animal: Sed ne cui uideatur hae obliqua & tortuosa huius subdiuisionis intelligentia, uideat Porphyriū id ipsum qd nos paulo inferius dicētē his uerbis. Cū igitur eadē differentia partim constitutiua sint, partim diuisiuae, uniuerse (inquit) specificae nuncupantur: ubi ingenue fatetur omnem differentia diuisiuam esse constitutiua ac si clarius diceret & si cuilibet differentiae cōpetat diuidere & cōstituire, obtinet tamē differentia nomē a nobiliori effectu qd est cōstituire & sic ab eo q̄ constituit, siue species specialissima sit siue subalternā, specificae appellatur differentia, & nō a genere q̄ diuidit. Nonnulli dicūt q̄ differentiae quae constituit specie sunt positiuae differentiae, ex quo naturam determinatā importāt: ut corporeū: sensibile: reliquae uero quae quodāmodo datur p negationē: q̄ nō importāt

SEXTA QVAESTIO

adeo determinatam naturam potius diuidunt quam con-
stituant: sed aduersatur eis series presentis textus: ubi
expresse fatetur autor illas priuatiuas differentias con-
stitueretia speciem: quare statim est nostrae expositioni.
In illis autem has diuersitates oportet annotare, q. priuati-
uae differentiae multa plura includunt q. positiuae: ut patet de
irrationali ad rationale comparatu, inanimatu ad animatu:
ob qua causam ista noia inuenta sunt quasi priuatiua quae
tantam reru diuersitate ambirent, et no quia priuationo
me differentiae possit obtinere cu sit puru nihil: ut patet in
arbore autoris: in qua tantum sunt et collocatur genera
quae constituntur p genera superiora et differentias positiuas
diuidentes: sed nihil prohibebit alia arbore constitui ex ge-
neribus superioribus et differentijs quasi priuatiuis ut patet
si ex substantia et incorporeo spiritu constituas: et iteru spi-
ritu p suas differentias diuidas usq; ad indiuidua: sed qd lo-
ga terenda uia erat, p positiuas differentias constituta est
arbor: eo q. non ta multiplicia includunt: quae oia arbor a
nobis supra scripta facile comotrabit. (Has itaq; dif-
ferentes.) Videlicet eae quae diuidunt genus et consti-
tuunt specie quae differentie inseparabiles et p se sunt, quq;
modis diffiniuntur. Prima diffinitio est. (Differentia est qua
species genus excedit, iuxta s. Tho. et noiales differentia
est nomen siue conceptus formalis uel obiectiuus quod ha-
bet poni in diffinitione speciei constituta p ipsam et no in
diffinitione generis p ipsam diuisi: uel si metaphysice po-
tius q logice cu Scoto uelis loqui. Differentia quaedam reali-
tas est, quae est de compositione Metaphysica naturae specifi-
ca et no generice: sed primum sentit Porphyrius et est
rei ueritas atq; haec diffinitio ultimae differentiae competit
sicut no ultimae. (Diffiniunt ipsas et hoc pacto. Diffe-
rentia est quae de pluribus.) Poniit secunda diffinitione
quae tantu generice congruit, ex ea tamen elicere poteris diffi-
nitione comunē oibus si auferas ly specie: et si particula
re diffinitione ultimis differentijs uolueris adaptare, pau-
cis mutatis id fiet. Diffiniuit autem Porphyrius hic generica
et non ultimam: tum quia notior alijs est quantum est ma-
gis comunis, tum etiā quia reliquae difficiles sunt inuenta,
ut patet in arbore ubi positu est mortale et rationale loco
ultimae differentiae hominis, cuius non erat reptum unum
nomē: hanc ergo sic intelliges: est nomē siue conceptus obie-
ctiuus uel formalis qui habet predicari de pluribus conce-
ptibus qui differunt specie in quale quid i. in predicatione es-
sentiali sed qualitatiua. In qua diffinitione facile notabis
unaqueq; pticula cuius gratia ponatur. Sed si iuxta Scotu
uelis logice loqui, est secunda intentio fundata in aliqua rea-
litati secundu esse cognitū considerata cōicabili pluribus
realitatibus specificis. Vel pprius est sed a itēto applicata
alicui realitati secundu esse cognitū considerata cōicabili quae
potest predicari de pluribus alijs secundis intentionibus fun-
datis in pluribus realitatibus specificis: sed notabis hanc rea-
litatē non cōicari p se: qd omne q. cōicatur contrahi debet,
modo constat differentia pprie non contrahi: eo ergo modo
quo contrahitur eo modo cōicatur et cōtrahitur ratioe il-
lius qd constituit siue sit genus siue species specialissima: er-
go cōicabitur non p se, sed ratione illius cui idēptificatur:

Ex qua declaratione colligere poteris metaphysicam decla-
rationem qua uulgus p substracto appellat: sed haec decla-
ratio no est dialectica nec presenti pposito pinens: sed qd
d'ria dicat quale, probat autor a signo: qd respondemus ap-
te ad questionē factā p quale: et q. hoc sit uerū pbat autor
p locū a similitudine: qd sicut se habet in artificiatū aēs et
figura ita in Metaphy. compositionibus uel diffinitionibus
genus et differentia: sed si pcontati fuerimus p quid de sta-
tua, respondemus q. est aēs sicut metallū: si uero qualis sit sta-
tua respondemus per figuram quam habet, uidelicet est
curua, est recta, est sima aquilina et c. ergo. eodem modo
in presenti per differentia, respondemus ad quale. Hanc
comparationem sane oportet ut intelligas prout annota-
uimus in questione super hoc cap. (Differentia est id quod
suapte natura ea quae sunt sub eodē genere separat.) Hae
est tertia descriptio uel est nomen q. per hoc quod ponitur
in diffinitione unius alterius nominis siue conceptus: et
non ponitur in alia (posito quod illa genere conueniant:
nam alias generi et speciei poterit haec descriptio cōpete-
re) concludimus illa nomina uel ipsas res differre per se:
uel est realitas quae per hoc quod intrat cōpositionē meta-
physicam unius speciei et non alterius, colligimus illas
species siue naturas differre specificae. Haec diffinitio cōis
etiam est omnibus differentijs: (Insuper hoc modo
assignat id quo singula differunt.) Hec quarta dif-
finitio ad benignum sensum intelligi debet sic. Est termin-
us qui per hoc quod est de essentia diffinitionis alicuius,
id cuius est differentia differt a singulis illius generis in-
telligi per se specifica differentia, Scotice est quaedam rea-
litas quae per hoc quod est de compositione metaphysica
alicuius naturae illa differt specie a singulis speciebus se-
cum positis sub eodem genere, ponit exemplum de rationa-
le et mortale, ubi dicit mortale esse differentiam: sed A-
ristoteles quarto Topicorum passionem uita dicit esse: et
sic magis apparet esse passionem: sed quia non erat no-
minata differentia ultima circumloquitur per propriam
passionem: ubi constat ly rationale, esto quod capiatur p
habente animam rationalem supponit pro dijs siue demo-
nibus Platónico more. Nec Aristoteles ab hoc multum ab-
est. Dicebat enim Plato ut refert etiam Apuleius in libro
de deo Socratis, quod demones sunt animalia corpore ac-
ria quod antea Orpheus dixerat, acceptum forsan a Mer-
curio Trimegisto dicente ac esse plenum dijs, quod et ali-
quando diuus Augustinus putauit et postea respuit: sed
sacra historia cui firmiter assentiendum est, de utriusq; de-
monibus et angelis contrarium sentit, de angelis apud
Paulum omnes sunt administratorij spiritus propter eos
qui hereditatem capiunt salutis: Et in Psalmo. Qui facit
angelos suos spiritus, de demone legitur in Euangelio q.
eiciebat Iesus spiritus immundos: est ergo iuxta catholicā
ueritatem rationale ut dicit animam rationalem diffe-
rentia ultima et oppositum asserere esset erroneum.
(Exactius autē ea et c.) Videns et auctor quod haec
diffinitio quarta proprio poterat competere: eo quod per
aptum natum ad nauigandum differt homo ab alijs ani-
malibus, corrigat eam addendo quod cum hoc debet habere
q. conferat

q. conferat ad substantiam rationem rei: per quod sufficienter differt a proprio quod & si primum habeat, non habet secundum, cum sit quid accidentale cuius intelligentia ex terminis est clara: quare hic de expositione capituli suspensum dicitur: Quod si quis petat quare sit diuersitas inter tot definitiones & diuisiones? Respondeo has definitiones non esse hic accumulatas ut una addat supra aliam necessario: sed coaceruauit eas Porphyrius, eo quod unaquaeque est sui autoris, & ut ostenderet autorum diuersitates. Aliter enim Theophrastus: aliter & uideamus Nicomachus, Stratolycon & reliqui Peripatheticæ sectæ successores diuisere & diffringere, atque intantum de differentia dictum sit.

Quæstiones super tertium uniuersale.

¶ Circa tertium predicabile tres breues moueo quæstiones. Prima a quo sumatur differentia. Secunda quomodo differentia & genus dicuntur dare principium speciei. Tertium utrum differentia infera contineat formaliter superam, quod est querere an reperiatur generis & speciei coordinatio in differentiis quæ sunt hæc quæ a latere ponuntur in prædicamentali arbore. Famofarum sectarum uarietatem enucleauimus circa unamquamque quæstionem ad idem genus cuilibet opinionum dubitationes quæ accommodatiores uidebuntur.

Sententia S. Thomæ.

¶ Sanctus Thomas secundo de anima, ut alias retulimus, ac si ex professo quæstionem tractasset habet hæc uerba: quod ab anima rationali ut est principium intelligendi sumitur conceptus obiectiuus differentie, & ab illa eadem (non enim ponit duas animas) prout est principium sentiendi sumitur conceptus generis, & propter hoc dicitur a Porphyrio quod sumitur genus a materia. id est ab aliquo determinabili & coarctabili, & differentia a forma tanquam ab aliquo determinante & coarctate: actus. n. est qui terminat & distinguit: quare a forma sumitur uterque conceptus, ut ipse expresse facit: sed sumitur unus a forma tanquam si materia existeret, quia sumitur a forma ut determinabilis: atque propter eandem rationem nihil prohibebat quod differentia sumatur a materia: si materia quodammodo habeat rationem determinantis. Si. n. capiamus hanc differentiam materiale, inuenimus ipsum a materia sumi: sed ut determinatiuum substantie: quare tamen a forma quæ a materia sumi potest ratio generis pariter & differentie: modo illud sit ut determinabile: hoc uero ut determinans: eo. n. quod uideo hominem sentire: mouere: sumo occasione ad formandum conceptum ad alium obiectiuum: & quia uideo hominem ratiocinari: formo conceptum differentie determinatiuum, ab apparatus. n. in re esto quod sit simpliciter una & eadem, ista diuersitas sumitur, & si talia apparatus proficiantur ab uno & eodem principio: quare non est intelligendum oportere cognoscere etiam rationale distincte: sed sat est operationes eius diuersas clare & distincte cognoscere ad horum conceptuum formationem.

Secundi dubij decisio.

¶ Ad secundum respondeo quod talis principiatio (ut sic loquamur) non est secundum rem: quia in re & fundamentaliter idem est differentia & species & genus: quia eadem res est a quibus sumitur. Dicuntur tamen principiari ipsam quoad modum cognoscendi confuse & distincte: nam qui habet conceptum generis, confuse cognoscit speciem sub eo contentam: & qui habet conceptum differentie, habet principium intelligendi speciem distincte: nam qui cognoscit genus cognoscit speciem sed ut comunicat cum aliis speciebus: & sic cum quadam indifferetia: differentia tamen facit me cognoscere speciem tanquam distinctam ab aliis speciebus: & quia isti duo modi cognoscendi sufficientiunt ad cognoscendum quacumque rem explicitè, puta cognoscere rem confuse & secundum quod conuenit multis, & cognoscere ipsam secundum quod ab aliis differt: hinc est quod genus & differentia dicuntur principiari speciem: quia ista faciunt nos perfecte cognoscere speciem: quæ uerba si ad sensum nominalium conferas inuenies in eis multum ueritatis. Inquunt. n. differentia & genus principiari speciem quia sunt principia diffinitiuu speciei & in diffinitione eius ponuntur: nec differunt in alio: nisi quod noniales terminis & noticijs rem attribuunt: hi autem Thomistæ uerbis mentalibus siue obiectiuis conceptibus.

¶ Ex quo sequitur quod secundum rem representatam differentia substantialis est substantia: & accidentalis est accidens: tum quia predicatur de substantia essentialiter, tum etiam quia ponitur in diffinitione substantie, alias enim diffinitiones substantiarum essent per accidentia: tum etiam quia ponitur in predicamento substantie: quod si dicas si est substantia erit quid: nam substantia quid est: quomodo ergo dicitur quod est quale? Respondetur: si ipsa differentia substantialis attendatur ex parte rei a qua sumitur: & cuius est talis conceptus qui est differentia, est substantia: si autem attendatur ex parte modi predicandi & intelligendi, eo quod tale coarctat & determinat generis conceptum, tunc habet modum qualis.

Tertij dubij decisio.

¶ De tertio cum non fiat expressa mentio apud Sanctum Thomam, magna altercatio est inter Thomistas. Ioa. cap. primo: distinct. quæstione secunda accedit ad Scotum super hoc respondens negatiue ad quæstionem, quem imitatur Paulus Soncinus septimo Metaph. q. xxxvij. inquit enim Ioa. quod si includi formaliter in alio non sit aliud quam dicere eandem essentiam & importare eandem rem cum alio: differentia inferior (inquit) bene includit omnes superiores: hoc patet: quia sensibile & rationale in homine eandem essentiam significant, immo omnia quantum ad rem sunt eadem quæ ponuntur infra eandem lineam predicamentalem: & sic cum eadem res importetur, differentia inferior bene includit superam. id est quod importat superam: & e conuerso. Si uero includi formaliter est secundum rationem & conceptum ad hunc sensum quod conceptus superæ differentie includatur in conceptu inferæ differentie: taliter quod possit in illum resolui tanquam in partem: sic tenet cum Scoto quod non: quod probat his rationibus quæ partim a Scoto sunt deriuatæ.

SEXTA QVAESTIO

¶ Si rationale includeret differentias superiores ut animalium & sensibile, eadem rōne irrationale eas includeret, cum non sit maior ratio de hoc quam de illo: sed hoc nequid esse, quia tunc iam conuenirent in illo uel illis quae ambae differentiae includerent & sic non essent primo diuersa, quod est contra Aristotelem decimo Metaph. tex. comment. xij.

¶ Item haec propositio est immediata: nullum rationale est irrationale: sed non potest esse immediata: nisi praedicatum & subiectum in nullo conueniant: dato enim opposito quod conueniant in aliquo tunc per id tanquam per medium posset praedicatum remoueri a subiecto: ergo uidentur ex diametro pugnare quod conueniant extrema in aliquo, & quae sint immediata: quare si in nullo conueniunt sunt primo diuersa extrema: sed quod sit immediata patet: quia probari non potest.

¶ Tertium, quia daretur processus in infinitum in differentiis, quod est impossibile: antecedens probatur: quia si rationale & irrationale includunt differentias superas: cum inter se etiam differant aliqua differentia differunt & non seipsis, quaeritur de illis per quae distinguuntur, quomodo differant inter se, uel conueniunt in aliquo uel non: si non, intentum, si sic, probabitur processus in infinitum.

¶ Contra hanc sententiam ex parte aduersa quorundam Thomistarum sunt aliquae rationes quodammodo apparentes.

¶ Prima. Conceptus differentiae non est magis simpliciter simplex quam conceptus generalissimi: sed ille est resoluibilis in conceptus personatis & entitatis si sit generalissimum substantiae, ergo & hic est resoluibilis: quare id iam non obstat quominus superas differentias includat infima differentia.

¶ Insuper sequeretur quod differentia ultima specifica esset de primis praedicatis: & sic parum differret a genere generalissimo: nec essent decem genera generalissima: sequella probatur: quia cum genus non includatur in conceptu ipsius nec etiam differentia superior nihil poterit de illis praedicari formaliter. Ad hoc facile dicretur negando sequellam: & discrimen est: nam de genere generalissimo in concreto & in abstracto nullo modo potest praedicari aliquid tanquam superius: de differentia uero in concreto bene praedicatur generalissimum: & genus & differentia superior tanquam de inferiori.

¶ Ad primum si in uia Scoti esset standum, & resolu aliquid in plures conceptus esset resolu in conceptus quorum quilibet importaret distinctam formalitatem ab alio quae possit cognosci perfecte & distincte sine alia: tunc tam simpliciter simplex est conceptus generalissimi sicut differentiae: nec ille conceptus personatis dicit nisi modum intrinse cum entis finiti. Descendit enim ens finitum in generalissima per modos intrinsecos & non per differentiam: si autem resolu sit posse diuidi in plures conceptus dicentes modos intrinsecos, tunc conceditur quod non sit tam irresoluibilis conceptus generalissimi sicut ultima differentiae: sed quia sub Tho. nunc militamus agendum est principij eius. Dico igitur ad argumentum quod non est resoluibilis conceptus substantiae in conceptum obiectiuum entis: quia cum ens sit a-

nalogum saltem quoad obiectiuos conceptus, conceptus obiectiuus entis non distinguitur a conceptu obiectiuo substantiae.

Aristotelis sensus obiter dictus:

¶ Sed quicquid sit de hac responsione quae apparenter datur, uideor mihi hos Thomistas textum Aristotelis penitus eneruare pariter & sui principis doctrinam: Aristoteles enim septimo Metaph. tex. commen. xl. iij. probat definitionem esse unam, esto quod ex diuersis uideatur componi, ut puta ex genere & differentia, quod probat ex hoc quia genus nihil importat praeter species: quia non inuenitur animal quod non sit bos uel equus uel homo: & differentia etiam quodammodo importat eandem rem licet diuersimode: quia genus importat rem ut materia: & haec ut forma, quod multum iuuat primae quaestioni huius universalis. Atque ibidem postmodum probat quod nec multitudo differentiarum in definitione impediatur diffinitionis unitatem si debito modo sumantur: & docens quomodo debeat sumi multitudo differentiarum debito modo habet haec uerba proposito de seruentia iuxta Argyropilum. At uero differentia in differentiam etiam diuidatur oportet: ceu differentia est animalis pedes habere: Rursus animalis pedes habentis ut pedes habet. i. ut differentia: Differentia inquam alia percipiatur oportet: quare non est dicendum si habetis pedes aliquid princeps aliarum aliquid ex se esse: id est non bene sic diuidetur: sed hoc pacto, inquit, aliud sectos pedes, aliud non sectos pedes habere. Hoc. n. ad pedem inquit, accommodata est differentia: quippe cum pedum quaedam sectio sit differentia pedis, atque hoc pacto perueniendum est quousque: ad ea perueniatur quae differentia carent. At tot species pedis emergent quot sunt pedis differentiae. Ex quibus uerbis satis aperte colligitur quod est diuisio differentiae in differentias tanquam in alias differentias: sed nunquid sequitur quod differentia suprema includatur in differentia inferiori diuidente ipsam? non magis quam concludi potest quod differentia includat genus quod diuidit. Sed arguo sic ex textu, concedit Aristoteles quod ex diuisione causantur tot species quot sunt differentiae & respectu superioris differentiae: ergo iam habetur quod est genus: quod si est genus aliquid in ea includitur: & sic non est tam simpliciter simplex.

¶ In super. S. Thomas super illa uerba concedit hanc propositionem, scissio pedis est pedalitas: sed in abstracto nunquam debet concedi nisi quando unum est per se de conceptu alterius, ergo pars affirmatiua uera. Scio quod potes dicere illam propositionem concedi a Sancto Thoma loco huius, habens scissos pedes est pedale: ad minus Philosophus non poterit commode glosari super id quod dicit quod ex diuisione differentiae generatur species, quod. S. Thomas apte fatetur super illo passu, quod multum derogat praecedenti opinioni. Datur enim secundum Philosophum conceptus differentiae qui non sit simpliciter simplex in ultimis tamen differentiis cum non sint amplius diuisibiles ne abeat in infinitum, concedit ibi aperte Philosophus non esse diuisibiles.

Quare

¶ Quare non ex toto aduersatur philosophus præcedenti opinioni: Sed tantum in hoc q. concedit aliquam differentiam fore partibilem & diuisibilem, quia concedit esse genus. Species tamen causatæ ex diuisione non erunt differentie: hæc in via sancti Thomæ.

Sententia Scoti.

¶ Doctor subtilis in primo. q. iij. dist. iij. inquit q. differentia potest sumi aliquando a forma: vt si ponamus duas animas in homine, a priori hoc est sensitua sumetur genus, & a posteriori sumetur differentia: sed inquit q. talis conceptus non est simpliciter simplex, immo dicit q. si cut de illa anima intellectiua prædicatur ens: sic de illa differentia in abstracto prædicatur, nec suspicor huius esse aliam causam nisi q. rationalitas assumitur illic vt species cum non sit vltima differentia respectu spiritualitatis: & sic facit prædicationem per se cū illa differentia: quam nõ faceret si differentia illa diceret conceptum simpliciter simplicem sed quodammodo denominatiuam, quod magis apperit Scotus quando dicit, q. differentia illa non est vltima, quia in tali continetur plures realitates aliquo modo distinctæ tali distinctione (inquit) qualis reperitur inter essentiam in diuinis & proprietatem personalem: quæ est formalis, de qua sermo habitus est. vnde sequitur q. anima componitur Metaphy. secundum Scotum, atq; p. inde in genere posse poni: nisi obuiet esse partem & non ens per se, quod bene nota pro inferius dicendis.

¶ Vltima tamen realitas (inquit) a qua sumitur differentia proprie est conceptus simpliciter simplex, hoc est non est resolubilis in aliquas alias realitates quæ sunt partes Metaphy. eius a qua sumitur conceptus differentie simpliciter simplex: dicit etiam hanc esse differentiam inter differentiam hanc simpliciter vltimam: & primam, quia hæc nõ includit ens tanquam quid, vnde hæc non est inquit. a. est ens, sed est (inquit) quasi per accidens: sed de prima differentia bene dicitur ens inquit. propter quod dicit ipse q. ens non poterit esse genus, eo q. genus secundum q. tale, est extra omnes differentias (vt aliquo modo visum est) quomodocunq; accipiuntur differentie siue a forma siue a realitate vltima, & q. debeat esse extra differentias ex hoc est, quia cum illud a quo sumitur conceptus generis sit aliquomodo potentiale respectu illius a quo sumitur differentia, & semper potentia sit extra actum, sequitur subinde q. differentia debeat esse extra genus, sed non est aliud q. fugiat latitudinem entis, ergo nihil potest esse differentia respectu ipsius, hanc rationem forsam prætendebat philosophus. iij. Metaphy. quando hanc questionem de terminabat, sunt alie rationes quare ens non sit genus. puta quia sit infinitum permissiue nec contrahibile per distinctas realitates sed per modos intrinsecos. Est enim alia ratio quam philosophus ponit in. vij. Thopiorum, quia quod est genus debet esse principium distinctionis eorum quæ continentur sub tali genere ab alijs quæ continentur sub alio, quod non contingit in ly ens cum de omnibus prædicetur.

¶ Sed q. sit dabilis realitas vltima a latere sic contrahens vt non contrahatur & simpliciter simplex patet. quia si differentie duæ conuenirent. ergo cum non omnino conueniant aliquid est quo differant. ergo alijs differentijs differunt: cum idem nequeat esse principium conuenientie & differentie. quare istæ non erant vltimæ. Sed quarum iterum de illis, vel sunt Metaphy. composite & si dicas q. sic: abundum erit in infinitum, si sunt simpliciter simplices, habetur intentum: q. si in infinitum abis, tunc non posset cognosci aliqua res perfecte cum non sit per transibilibis ille processus realitatum ab intellectu: ex hoc descendit Scotus in præfata distin. & q. in respõsione ad questionem ad cõceptus obiectiuos, dicens q. sicut resolutio entium compositorum stat vltimo ad simpliciter simplicia ita q. nihil vnus includit aliquid alterius, sic oportet in cõceptibus stare ad conceptum vnum simpliciter irresolubile, cõceptus enim obiectiuus imitantur realitates: ita vt detur conceptus obiectiuus sic determinans vt nullo pacto includat cõceptum determinabilem, quæ ratio Scoticis imbutis doctrinis tantum facit fidem, apud externos tamẽ multa dubia & forsam falsa assumuntur sed hic nolo agere censorem, atq; hoc de primo.

Dilutio tertij dubij.

¶ Ex hoc clare poterit responderi ad tertium quod quaerebatur, nam cum conceptus obiectiuus vltimæ differentie sit simpliciter simplex, nihil de illo prædicabitur in abstracto & si sit realitas transcendentalis nec in prædicatione idempica nec formali, q. si entitas in abstracto prædicatur de humanitate & animalitate in prædicatione idempica & reali hoc ideo est, quia nondum sublata stratio idempitatis eo q. est infinita permissiue. possunt enim habere duas causas veritatis aliqua propositiones in concreto vt hæc homo est ens homo est animal, aliqua non nisi vnam, nõ q. prima propositio concedatur videlicet humanitas est entitas & multæ alie habet hoc ex duobus ex idempitate reali quam habent realitates importatæ in illis extremis cum supposito in quibus sunt & etiam ex infinitate permissiua vel formali quam alterum extremorum habet: quare licet per abstractionem primum tollatur imprecata propositione & similibus, manet secundum, & sic semper conceditur q. non contingit in hac rationalitas est entitas, ens. n. cū nõ permitatur esse quid respectu differentie: denominatione tantum habet de differentia prædicari, denominatio autem non potest fieri nisi a cõcretiuo: quare licet hæc concedatur rationalitas est ens non tamen concedetur hæc rationalitas est entitas idempice nec formaliter, quare minus vera erit hæc rationalitas est sensibilitas, si enim vbi in altero extremorum importatur aliqua realitas in abstracto quæ includitur Metaphy. in alia (vt patet in hac humanitas est animalitas) non contingit verificari prædicationem: multo minus vbi realitas vnus extremi nullo modo includitur in realitate alterius: vt in hac rationalitas est sensibilitas: quare non contingit vnam de alia prædicari in abstractis: nec in concreto prædicabitur de illa

inquit, nam illud quod de alio prædicatur inquit (nisi sit transcendens) importare debet realitatem quæ includatur in inferiori, quod non contingit in proposito : vt paulo ante probatum est,

Decisio secundi dubij.

¶ Ad secundum autem quomodo principient speciem differentia & genus, potest dici quia talis conceptus obiectiui constituunt diffinitionem vel quia ex realitate a qua sumitur genus tanquam a potenciali & ex realitate a qua sumitur differentia tanquam ab actuante & perficiente constituitur. Metaphy. specifica natura.

¶ Pro hac tamen opinione mouentur duo dubia quorum decisio non parum utilitatis afferit huius viæ curiosis indagatoribus. Primum est, quo differant modus intrinsecus et differentia. Secundū, vtrū anima rationalis componatur Metaphysice & ponatur in prædicamento per se.

¶ Circa primum inuenio Scotistas inter se disidentes quorum diuersitas ex hoc pendet videlicet, an modus intrinsecus pertineat ad rationem formalem illius cuius est modus, sitq; pars quidditatis eius vel ne? Negatiuam partem bona pars Scotistarum tenet q; ex mente Scoti (licet ipse varius quodammodo fuerit) tenendum sine ulla hesitatione censent. Sit ergo pro his prima propositio. Modus intrinsecus non pertinet ad rationem formalem cuius est modus, quod ex mente Scoti nititur deducere in .i. dist. in .vi. q. ii. vbi dicit, q; intensio vt decē . est modus intrinsecus respectu albedinis, manifestum autē est q; certa intensio non est de ratione formali Albedinis. Ex hoc autem sic arguitur, certum est q; albedo vt quattuor & albedo vt tria habent eandem diffinitionem & tamen sunt ibi diuersi modi intrinseci. ergo habent eandem rationem formalem, sed si esset de eorū ratione modus intrinsecus, variato ipso variaretur & ratio . ergo non pertinent ad eorum rationē formalem.

¶ Secunda propositio. Modus intrinsecus non habet distinctam formalitatem ab illa cuius dicitur esse modus. Nam tunc per suam aduentum non posset non variare rationem formalem illius cui aduenit, formalitas enim adueniens realitatis distincta ab illa cui aduenit, essentiam variat totius, & per cōsequens distincta diffinitio esset albedinis vt quattuor ab albedine vt tria qd est falsum & contra Scotum loco præfato, quare non distinguuntur formaliter positioe modus & id cuius est modus, quia ad talem distinctionē oporteret ibi esse distinctas formalitates. quorum vna nō includeretur in alia. Distinguetur igitur formaliter negatiue. eo q; modus intrinsecus non est de quidditate rei cuius est modus, & dicitur etiam idem formaliter improprie, ex eo q; non importat aliam formalitatem ab ea cuius est modus. quare idem formaliter & non idem diuersis tamen respectibus.

¶ Ex hac propositione sequitur q; modus intrinsecus non poterit non modo perfecte verum nec distincte cognosci sine re cuius est modus, cum non habeat formalitatem quantum est de se : quæ possit esse ratio terminandi alicuius notitiæ. ipsa autem res cuius est modus cognosci potest per

fecte quo ad essentialia & suam rationem formalem sine modo, & quando Scotus dicit q; non potest perfecte cognosci: intelligit quantum ad ea quæ nata sunt in tali regulariter cognosci, regulariter enim in re præter essentiā cognoscitur existentia siue modus se habendi ipsius, nec ex hoc inferas q; tunc nulla esset differentia inter cognitionē q; cognoscitur vna realitas sine alia & qua cognoscitur id cuius est modus intrinsecus siue suo modo, quia quando cognoscitur vna realitas sine alia : vt animalitas quando cognoscitur sine rationalitate potest perfecte cognosci quo ad essentialiam & omnem perfectionem quam talis realitas in quantum sic potest habere sine rationalitate, suntq; ibi distincta obiecta Metaphysice separata, modus autem cum non possit separari Metaphy. abstractiue tanquam distinctum obiectum : in ipsa realitate includitur ad sensum iam dictū et non separatur cognitione perfecta ab illo cuius est modus, cuius contrarium est indiuersis realitatibus.

¶ Sed iam modum intrinsecum diffiniamus, est enim qui additus alteri non variat conceptum formalem constitutum per ipsum, vt finitas & infinitas & existentia, intensio in accidentibus. Dicitur conceptum formalem & non essentiam vt excludantur hæcitates quæ licet non variant essentiam cum eadem sit essentia hominis in Socrate & in Platone variat tamē conceptum formalem, in plus enim se habet formalitas quam se habet essentia, Dicitur notāter constitutum per ipsam, per quā piculā differt a differentia, quæ per differentiam fit aliud compositum Metaphysicum a præexistenti & contracto, per modum autem : non, cum vt dictum est non importet distinctam formalitatem, appellatur autem hic modus intrinsecus, eo q; intrat rationem formalem eius cuius est modus ad bonum sensum, quia non distinguitur formaliter a re cuius est modus. Hanc diffinitionem ad mentem principis huius viæ esse, sic suadeo duobus dūtaxat passibus ex ipso fideliter citatis.

¶ Primus est, in loco citato circa primam propositionem, vbi ait Scotus, q; potest cognosci albedo hæc sine suo modo intrinsecus & talis conceptus erit cōmunis omnibus albedinibus, sed talis non erit perfectus huius albedinis, si igitur ille conceptus erit cōmunis omnibus, iuxta illum poterit diffinitio & ratio formalis omnium albedinum sumi. ergo non variatur per talem modum, Et confirmatur ex his quæ dicta sunt circa primam propositionem, quia si variaret nihil differret a differentia, & sic ens posset esse genus, quod est contra eundem Scotum & contra Aristotelem.

¶ Secundus passus est in eadem distinctione, q. iij. in responsione ad questionem vbi querit, vtrū perfectiones essentialia in deo distinguantur aliquomodo ex natura rei: habet hæc verba respondendo ad questionem. Est ergo ibi distinctio tertia præcedens intellectum omnimode, & est ista, q; sapientia est in re ex natura rei & bonitas est in re ex natura rei, sapientia autem in re formaliter non est bonitas quod probatur, quia si infinita sapientia esset formaliter infinita bonitas & sapientia in cōi esset formaliter bonitas in cōmuni, & probans hanc consequentiā, dicit infinitas enim non destruit rationē formalem illius cui additur,

quia

quia in quocunq; gradu intelligatur esse aliqua perfectio. non tollitur formalis ratio perfectionis propter istum gradum. hæc ille in forma, ubi expresse dicit infinitatem non tollere rationem formalem, modo infinitas modus intrinsecus est, quare de mente eius videtur esse diffinitio. Hanc partem tuetur Antonius, Sirectus. Stephanus. Antonius Trombeta, & multi alij.

¶ Ex his omnibus colligi potest discrimen inter modum intrinsecum & differentiam, quia differentia distinctam formalitatem seu realitatem dicit ab illa cuius est differentia, estq; alia perfectibilis per illam quæ est differentia. nec est intra rationem formalem illius cuius est differentia, sed semper est extra. Modus autem intrinsecus non dicit distinctam formalitatem ab illo cuius est modus, sed est intra ad bonum sensum, quo fit ut contractio quæ fit per differentiam sufficiat ad ponendum aliquid in genere, altera autem non. Omne enim illud quod componitur ex realitate actuali & ex alia perficienti: ponibile est in predicamento et in genere, illa autem quæ fit per modum non proprie potest appellari contractio, eo q, contrahens debet esse extra contractum, non enim proprie aliquid contrahitur per aliquid quod non sit distinctum ab eo quod contrahitur. erit igitur quasi contractio, ex quo manifestum euadet quare ens non sit gen⁹, esto q, per modos intrinsecos determinetur, Patet etiam discrimen inter distinctionem modalem & formalem. quo fit ut possit concedi hæc propositio, finitas est entitas.

¶ Contra hanc decisionem arguunt nonnulli Scotistæ ex quibusdam passibus Scoti contrariam partem determinando, nitentes probare modum intrinsecum esse de quidditate illius cuius est modus, variareq; quidditatem constituti per ipsum, quod est diffinitionem datam perdere.

¶ Primo sic, habet Scotus in pri. distin. ij. ubi agit de propositione per se nota q, hæc propositio deus est ut ly est dicit existentiam: est prima & immediata, sed hoc non esset nisi si e⁹ existere esset de ratione formali naturæ diuinæ, igitur, habet enim hæc verba Scotus in responsione ad. q. loquens de ista deus est. q, propositio illa est per se nota, quæ conuenit ista extrema esse & essentiam diuinam ut est hæc, & dicit q, illa propositio non est per se secundo modo, quasi predicatum esset extra rationem subiecti, sed est p se primo modo & immediata, eo inquit, q, esse nulli perfectius conuenit quàm huic essentiæ, quare nullum erit medium quo possit probari. Si ergo est immediata et in primo modo perfectitatis: predicatum debet esse de ratione formali subiecti. & predicature esse existere qui est modus intrinsecus, igitur.

¶ Sed q, varietatem rationem formalem probatur sic, ens finitum & infinitum distinguntur essentialiter & quidditative, et non ratione entitatis ut abstrahit ab utroq;: ergo ratione infinitatis vel finitatis, at hi sunt modi intrinseci, ergo variat rationem formalem.

¶ Afferunt etiam pro se aliud Scoti dictum in quolibet. ubi dicunt Scotum dixisse infinitatem esse de ratione naturæ diuinæ.

¶ Pro primi solutione notato has duas propositiones, prima est, hæc propositio deus est. ut cognoscitur a bea-

tis in patria non est in secundo modo dicendi per se probatur, nã in istiusmodi propositionibus predicatum est extra rationem formalem subiecti, dicitq; distinctam formalitatem. ut patet in hac homo est risibilis, sed hoc non potest dici de existentia respectu essentiæ diuinæ, quia tunc variaret rationem formalem adueniens ipsi essentiæ. non enim potest vna formalitas alteri aduenire, quin variet rationem formalem constituti per ipsam, quod est contra rationem modi intrinseci.

¶ Secunda propositio, propterea dicitur illam esse propositionem primi modi perfectitatis & immediatissima, quia cum esse sit modus intrinsecus eius, pertinet ad rationem formalem illius cuius est modus saltem reductiue, eo q, nõ habet aliam distinctam formalitatem, non q, sit positue in primo modo perfectitatis, quia debuisset importare predicatum quidditatem vel partem quidditatis subiecti, sed negatiue, quia non egreditur primum modum perfectitatis, eo q, non importat distinctam formalitatem ut dictum est, propositio probatur, nam eo modo quo est idem formaliter non egreditur formalitatem cuius est modus. Dicitur autem immediatissima: quia omnes propositiones quæ enunciant proprietates vel quasi passiones de deo egrediuntur primum modum, quia predicata dicunt distinctam formalitatem a subiecto, modo immediatior est propositio quæ non egreditur primum modum, quàm illæ quæ egrediuntur, ut est illa de qua est questio.

¶ Atq; per hoc patet responsio ad id quod afferebatur ultimo ex Scoto, si vsquam ab eo dictum est, q, quando dixit q, est de ratione formali infinitas ipsius essentiæ diuinæ debet intelligi. i. non egreditur rationem formalem eius, quia non habet distinctam formalitatem.

¶ Ad secundum quo probabatur infinitatem variare rationem formalem, ref. q, ens infinitum potest capi dupliciter, vno modo formaliter. Alio modo realiter siue fundamentaliter, formaliter non est nisi conceptus obiectiuus existens in anima obiectiue, quod erit esse cognitum entis infiniti, vel obiectum relucens in specie, quo immutabitur intellectus ad formandum conceptum tali relucenti correspondentem. (his enim modis solet equiuocari in hac schola de conceptu obiectiuo) fundamentaliter vero est ipsa essentia infinita, ut habet esse reale extra intellectum, a qua sumitur & abstrahitur conceptus ille presatus. Ad rem igitur. si loquamur de ente infinito primo modo utcumq; capiatur conceptus obiectiuus, tunc dico, q, ens finitum ut sic abstractiue cognitum, vel ut relucet in specie vel speciebus, et ens finitum non distinguntur quidditative, sed si capiatur secundo modo differunt quidditative, & hoc est quod argumentum probabat, sed tunc non capitur entitas cum sola infinitate ut constat, Manet ergo illesa decisio modi intrinseci, atq; hæc de hac diuersitate dixisse sufficiat.

¶ Sed ut sine controuersia loquamur, & Scoti littera saluetur, placet mihi ponere alium modum intrinsecum qui insequitur naturam, alium qui consequitur indiuiduum, primum vocabis tantitatem siue certam perfectionem nature ut in entitate finitas & infinitas quem dicimus variare rationem formalem, ut probabat hæc postrema opinio et

credo apparenter ex mente Scoti deduci, Secundus vero modus extra essentiam illius cuius est dices esse. ut contendebat prima opinio.

Secundi dubij decisio.

¶ Ad secundum respondeo per aliquas conclusiones quarum prima est. anima rationalis componitur Metaphysice probatur, sicut se habet humanitas ad hæcitatam sic natura animæ rationalis ad hæcitatam eius, patet nam sicut illud est prius & hoc posterius, illud contractum & hoc contrahens ita & hic, & sicut est dabile in homine aliquid quo est homo, & aliquid quo est hic homo, sic est dabile aliquid quo fit. b. anima & aliquid quo fit hæc anima. secluso quocumq; opere intellectus. ergo est ibi alia & alia realitas. quare cum sint idem realiter & nullum illorū est formaliter infinitum, facient Metaphysicam compositionem. quare si hoc negaueris æqua facilitate negabo ego Scotica fundamenta quibus hanc compositionem Metaphysicam suadet.

¶ Rursus natura animæ est comunicabilis per indifferentiam, hæcitas est incōmunicabilis & reddit ipsam naturam incōmunicabilem. ergo prædicata contradictoria verificatur de illis, & sunt idem realiter quia eadem est anima & hæc anima. ergo distinguuntur formaliter. quare & c.

¶ Quod si petatur quæ erit realitas cōmuniō quæ cōtrahitur ad esse quod habet natura animæ rationalis incōmuni. Res. q. spiritualitas cui due differētiæ innominatæ pos sunt adaptari. a. & b. a. contrahet ipsam ad esse angelorū. b. autem ad naturam animæ rationalis. ita q. eius natura constituetur ex spiritualitate & b. differētia. a. autem supplet vicem multarum differētiarum sicut irrationale. eo q. in angelis sunt multe species quæ non reperiuntur in animis rationalibus.

¶ Dico ulterius. q. si ad hoc q. aliquid sit genus oportet q. importet quidditatem respectu aliquorum quæ sunt hoc aliquid in rigore: hoc est entia per se subsistentia & completa: anima non est in genere. quia non est hoc aliquid in illo sensu. si enim aliquid esset genus eius immediatū esset spiritus, sed ille non ut constat. igitur. si tamen sufficiat ad hoc q. aliquid sit genus directe, q. importet quidditatem cōmunem respectu aliquorum quæ sunt hoc aliquid. i. singularia habentia verum esse, tunc spiritus est genus, & hæc anima rationalis potest dici prima substantia & est hoc aliquid, hæc enim quidditatiua est. a. est spiritus si b. a. sit nomen animæ, quare secundum q. est pars reductiue ponitur sub genere sub quo ponitur id cuius est pars & sic ponitur sub animali, directe aut ponitur sub spiritu. non credo tamen ad mentem Aristo. esse entia non completa nec per se subsistentia debere poni in prædicamento, maxime cum secundum Cōm. genus substantia sit substantia per se & cōpleta & quæ substat accidentibus, ut habet etiā Boetius.

¶ Nec aliud puto esse dicendum secundum Thomam. nam cum ibi reperiatur compositio ex esse & essentia. si non obstat q. est pars, in prædicamento erit reponibilis directe.

Nominalium positio.

¶ Secundum nominales conceptus formalis differētiæ sumitur a conuenientia essentiali duorum hominum quos nouerim conuenire in hoc q. utuntur ratione vel nati sunt habere rationem, vel habent animam rationalem qui licet ab aliquo quod est quid essentialē sumatur: dicitur tamen conceptus ille qualitatiuus & predicari in quale, quia sumitur ab essentia ut modificat & qualificat & determinat, q. qualitibus videtur competere, non enim ponit differētiā inter cōceptus differētiæ & generis nisi in hoc, q. differētia importat qualequid, erit ergo talis cōceptus connotatiuus. sed intrinsece, quia dicit essentiam rei quæ significat per modum qualis.

¶ Erit tamen bona difficultas in hac via, Vtrum omne genus habeat differētiās, similiter an in differētijs possit reperiri coordinatio directa prædicamentalis.

¶ Ad primum est multorum nominalium doctrina, q. genera accidentium & substantiarum spiritualium non habent differētiās, ut iste terminus coloratum & hic terminus spiritus, probatur de primo. nam si tali posset assignari differētia hoc esset ratione sui significati formalis, quia ratione huius distinguuntur prædicamenta. sed rōne significati formalis non potest dari. igitur. minorem probant, quia terminus qui est differētia debet connotare partem essentialē rei pro qua supponit, sed illa res cum sit accidens non habet phisicas partes (nam aliæ partes realiter loquendo non assignantur ab his), ergo non poterunt dari differētiæ respectu talis termini, at cum eadem ratio currat in terminis substantiarum indiuisibilium, utriq; assumptum est conclusum.

¶ Ex quo infertur q. tales non sunt dissimililes proprie eo q. diffinitio debet ex genere & differētia constare quam non habent ut probatum est, nec mirum inquit, quia sola species substantiæ est dissimililis proprie.

* Sed dari genus sine differētijs & species sine illis non possum mihi persuadere, nec credo esse Aristotelice dictum cum se habeat genus tanquam materia & differētia velut forma, nec possit dari potentia sine suo actu, non poterit assignari potentia quin possit assignari actus. Rursus, conceptus specificus (si proprie specificus est ut reperitur in prædicamentis accidentium) vel ultra conceptum generis includit alium conceptum, vel non. si non, non differat generis conceptu, si aliquid, vel est proprium, vel differētia, vel accidens, non proprium nec accidens, quia tunc non constitueretur vera species: quod est falsum, cum album vere sit species respectu colorati. ergo erit conceptus differētiæ, quare ad hoc q. habeat differētiā: sat erit q. habeat conceptum representantem eandem rem connotantē q. aliquam essentialiter se habeat, nec requiritur q. importet partem essentialē rei. sed eandem rem aliquam essentialiter, & sic oppositum est magis probabile: licet bona pars nominalium illam partem sit secuta.

¶ Ad secundum respondeo breuiter in differētijs reperiri ordinem etiam prædicamentalem, unde rationale species poterit esse illius termini sensibilis, cum sit terminus inferior

ferior & licet sit connotatiuus : connotatio tamen illius termini sensibile est superior ad connotationem istius termini rationale, si ergo hæc est essentialis quidditatiua & directa, rationale est sensibile, vt constat, nihil prohibet ibi esse ordinem prædicamentale, cum talis ordo nõ sit nisi ordo terminorum habentium se sicut sub & supra.

¶ Sed quæres quid est modus prædicandi huius prædicabilis? Res. q. est prædicari in quale essentielle de pluribus, dico de pluribus solū, vt includatur differentie genericæ & specificæ. Hæc circa differentiam.

Caput quartum de proprio.

Proprium autem per quattuor diuiditur modos, nam proprium est id, quod soli cuiusdam accidit speciei & si non omni. vt homini accidit mederi aut geometrice contentuari. Et id item quod omni accidit speciei & si non soli: vt hominem bipedem esse. Etiam id quod

soli accidit & omni: atq; quandoq; vt omni homini in senectute canescere. Quartum autem est id in quod omnia conueniunt vt soli & omni semperq; accidat, quale est risibile respectu hominis. Nam homo & si non semper ridet, risibilis tamen dicitur, non ex eo quia semper ridet, sed quia aptus est ad ridendum, hoc autem ipsi semper est insitum, quemadmodum & equo ipsum hinnibile, hæc & propria inveniunt esse quia in his ipsis fit: & e converso, si est enim homo, est risibile, & si est risibile est etiam homo.

¶ (Propriū autem per quattuor diuiditur modos.) Post considerationem vniuersalium quæ dicunt essentialiam, determinat modo de his quæ ipsam essentialiam circumstant & quæ quodammodo extranea ipsi rei sunt, & quia ex his quædam sunt quæ speciem consequuntur vt propria, quedam quæ ipsum indiuiduum, prius de his quæ consequuntur speciem: quæ propria dicuntur, acturus postea de his quæ diuersificantur secundum indiuiduum quæ accidentia communia nuncupantur, plus enim accedunt illa ad essentialiam quæ hæc, cuius signum est quod diuturniora sunt & omnino inuariabilia, quæquidem proprietates ad essentialia maxime videntur pertinere, ponit igitur autor in præsentis capitulo quattuor acceptiones proprii, & tandem vltimam accepiat tanquam propriorem acceptionem & quæ hoc quartum vniuersale constituat, nam reliquæ acceptiones ad communem accidens, vel ad differentiam possunt redigi. Prima acceptio est pro illo quod competit soli & non omni, vt esse medicum esse geometram, vbi nomina illa non dicunt aptitudinem quia sic omnibus hominibus competeret, sed tantum actum vel habitum, & non quemcumq; sed actum qui fit cum adiutorio sensus, esse enim geometram actu angelis & demonibus competere potest & competit, q. & ipsa veritas docet & Aristot. v. Thopi, fatetur vbi dicit susceptiuum discipline non esse hominis proprium eo quod dijs etiam competit, vbi per deos intelligit vel angelos vel demones,

quam acceptionem sic in nominibus interpretaberis, proprium primo modo, est terminus qui verificatur de termino cuius est proprium cum signo exclusiuo & non cum vniuersali, vt tantum homo est medicus sed nõ omnis homo est medicus, hoc enim sonat ly solum & ly omnis, Realiter, est accidens quod inest solis hominibus & non omnibus, sed hæc acceptio ad accidens pertinet, dicitur tamen proprium vt distinguitur contra commune quia nõ est tam commune sicut albedo, (Et id item quod omni accidit speciei & si nõ soli,) Ponit secundam acceptionem cuius acceptio nisi nomina, actum etiam dicunt qui inest homini secundum naturam & si non semper, non enim omnis homo habet duos pedes, quia aliquis caret altero vel ambobus, sed secūdam naturam omnis homo bipes est, Hæc differentiam assignat Arist. v. Thopi. Insinuans quod qui assignauit proprium secundum naturam tanquam aliquid quod semper inest peccat, & ponit exemplum de bipede, quæ acceptio proprius accedit ad id quod vere proprium est quam præcedens acceptio, sed in hoc quod est magis communis quod ipsum cuius est paululū recedit a quarta acceptione. In nominibus sic expones, est terminus connotatiuus qui natus est prædicari de subiecto cuius est & dicitur proprium: cum signo vniuersali sed non exclusiuo, vt hoc nomen bipes susceptiuum discipline, & generaliter nomina quæ sunt propria quarto modo respectu vnius generis: erunt propria secundo modo respectu vnius speciei contentæ sub tali genere, vt si dixeris aptum natum ad sentiendum respectu hominis vel equi, Realiter, erit aptitudo quedam & c. (Etiam id quod soli accidit & omni atq; quandoq;) hæc tertia acceptio proprius præcedentibus accedit ad quartam acceptionem quæ etiam aptitudinem dicit, sed non quamcumq; sed aptitudinem in potentia propinqua, vt aptitudo ad canescendum, manifestum est quod competit soli homini, cetera vero alia & si in pilis careant & albescant non tamen ex senectute sicut hominis contingit, quod ex complexionis frigiditate maxime prouenire cernitur, & competit omni sed nõ semper, quia non habet propinquam aptitudinem quando homo puer est vel adolescens vel iuuenis, tunc enim dicitur esse aliquid in potentia proxima siue propinqua aliquid ad aliud, quando habet causam immediatam & principium immediatum ad illud, in nominibus vero sic, est nomen quod prædicatur de illo cuius est proprium cum signo vniuersali & cum signo exclusiuo sed non pro quocumq; temporis prædicatur de subiecto supponente, immo supponit quandoq; subiectum non supponente proprio illo, sumpto vt dicit aptitudinem propinquam, quare si vis vt dicat actum sic verificabis modo restrictiuo, omnis homo in senectute habet canos, si vero potentiam sic, omnis homo habet aptitudinem in potentia propinqua ad canescendum, quod manifestum est non habere verum nisi in senectute. (Quartum autem est id in quod omnia conueniunt) .i. est aptitudo quedam siue res apta, nata (in primis intentionibus loquendo) quæ inest omni cuius dicitur proprium & soli et semper: quod competit aptitudini, quæ ex principijs essentialibus fluit, proprium enim isto modo parificatur speciei cuius est, Logice sic, secundum Scotum est secunda intentio

fundata in aliqua aptitudine, quae formaliter distinguitur a re cuius est aptitudo quae inest soli &c. Nominaliter, est nomen quod predicatur cum signo vniuersali & exclusiuo de nomine cuius est proprium pro quocumque tempore pro quo supponit subiectum cuius est, vt visibile & hincibile capiēdo hos terminos vt apliat ad formale, (haec & ppria.) inquit: q. haec est propria acceptio, quae facit quantum vniuersale quod probat, quia conuertitur cum re cuius est proprium, latenter hic Aristotelem allegat. qui in .i. Thopiorum. ij. capite diffinit proprium hoc pacto, proprium est quod non indicat quid est esse rei: soli aut inest, & conuersim predicatur de re, vbi in ly conuersim includit Aristote. omni & semper, atq; de expositione haecenus.

¶ Sed digrediamur paululum circa has acceptiones duabus digressionibus, & videamus primo quid sibi velit Commentator. vij. Metaphy, quando dicit q. omne accidens est alicui proprium, est enim passus qui nonnullos philosophos fecit a veritate aberrare, q. omne accidens quantumuis commune, est proprium in quarta acceptione alicui subiecto, vnde dicunt q. quamuis albedo sit accidens commune homini & equo, habet subiectum proprium cui soli inest vt putacigno, similiter de nigredine dicunt, quae soli coruo inest non q. inest solis tantum, sed q. ex his solis principijs fluat & omnibus contentis sub illo competat, asserentes aliquid esse comixtionem elementorum ex qua semper resultat albedo, quae comixtio est proprium subiectum eius & sic de alijs accidentibus, sed isti non probant quod voluit, sed tantum ostendunt q. accidenti est dabile suum subiectum proprium quod est capax istius accidentis & non alterius, sed non probat q. ipsum accidens sit proprium quarto modo quod fatentur in genere non soli competere, quod oportuisset, Item esto q. hoc probare tetaissent, videtur omnino falsum & a vera philosophia prorsus alienum, quia tunc non possit corrumpi aliquod accidens quin corrumpatur substantia, quod Aristoteles negat primo de generatione & secundo de anima, autoritas ergo Commentatoris leuis occasio est ad tam pessime errandum cum possit saluari de proprio primo vel secundo modo,

Secunda digressio.

¶ Cum Aristoteles quinto Thopiorum capite primo ponat tres species proprii, scilicet illud quod est per se, illud q. semper & ad aliud. & aliquando, per se, quod absolute sine relatione alicuius alterius quod non sit actus eius dicit & facit secundum modum perfectatis. vt visibile, ad aliud ut parere animae q. proprium est corporis, & imperare corpori quod est proprium animae. Aliquando vt esse in gymnasio respectu hominis qui consuevit id facere quod Aristoteles appellat proprium quo ad hoc, quid est qd. Porphyrius maxime Aristotelis imitator quadrimembre diuisione hic posuit. Et iam q. haec posset ad illa reduci, qualiter reducetur. Respondet q. illic Aristoteles determinat de proprio secundum q. & est in subiecto & putat conducit determinationi problematicum quia triplex genus positionum dialecticarum in materia proprii possunt fieri de proprio, iuxta illas tres acceptiones diui-

sit & ideo non plures acceptiones possuit, hic aut diffinit proprium Porphyrius quantum ad substantiam etiam ipsius, vt constituit quantum vniuersale non curando de illis membris quae problematicam diuersitatem causant, sed Porphyrii diuisionem ad Aristotelis facile reduces membratim sic, quia proprium quod competet soli sed non omni quod est proprium primo modo: in quantum competit soli pertinebit ad proprium per se, non q. sit per se, sed q. habeat convenientiam cum proprio per se, in quantum aut competit non omni: continebitur in proprio ad aliud, ibi enim enumerat Arist. sub proprio ad aliud ea quae non competunt omnibus sed soli: & quae competunt omni & non soli. Iterum proprium tertio modo quod competit omni & soli & non semper in quantum competet omni & soli: reducitur ad proprium ad aliud, in quantum non semper, ad proprium q. aliquando inest. Quartum vero ad proprium per se & semper. Quare omnia ista membra continentur sub illis q. si haec inuat videre & alia quam plurima de proprio, videas & praefatum caput.

Quaestio an proprium & subiectum distinguatur.

Circa proprium solitam moueo questionem, scilicet. Vtrum propria passio distinguatur a subiecto cuius est passio realiter vel ne. Sunt super hoc opiniones quae apparent discordes sancti Thomae & suorum sequacium Scoti & suorum satellitum, & nominalium.

¶ Schola Thomistarum tenet propriam passionem distinguere realiter a subiecto cuius est propria passio: conformiter ad Boetium & alios antiquos, Boetius namq; (sicut Thomas) dicit proprium manare a principijs essentialibus: et neq; magis & minus suscipere, imaginanturq; propriam passionem, quae quaedam aptitudo est ad agendum vel patiendum, esse quaedam entitatem realiter distinctam ab illo cuius est aptitudo, quae fluit necessario necessitate consequentiae ex principijs essentialibus ipsius subiecti. Ita q. positus illis necessitatur deus necessitate consequentiae ad producendum talem entitatem in natura rerum, ita vt non possit deus illum fluxum restringere posita essentia subiecti, & licet sanctus Thomas ex professo non dilucidauerit hanc questionem, apparet tamen hanc esse intentionem eius per aliqua eius verba in multis locis suae doctrinae, praesertim prima parte q. lxxvij. vbi querit vtrum essentia animae sit eius potentia, & in primo articulo in responsione ad questionem ait, impossibile est dicere q. essentia animae sit eius potentia, sed aliud est essentia aliud virtus siue potentia, qd. habet Dionysius, autoritate. ij. capite caelestis Hierarchie dicentis, caelestes spiritus diuiduntur in essentiam & virtutem hoc est potentiam & operationem ergo potentia non est substantia, ergo accidens, & q. potentias animae appellat. s. Tho. ppria ipsius animae, idem sanctus Tho. apte fatetur in eodem articulo in responsione ad. v. inquit enim q. si accidens capiatur vt condiuiditur substantiae: tunc non est medium inter substantiam & accidens, quia diuiduntur per affirmationem & negationem & per esse in subiecto & non esse in subiecto inter quae non est tertium, & sic videtur velle q. potentia animae sit accidens. si aut accipiatur accidens vt est vnum quicquid vniuersalium bene cadit

eadit medium inter substantiam & accidens : quare nunc non potest dici accidens quicquid est extra essentia rei: sed quicquid est extra essentia: nec causatur ab ipsis principijs essentialibus speciei: proprium non est de essentia speciei: sed ex principijs essentialibus ipsius rei causatur: unde medium est inter substantiam & accidens, & hoc modo, inquit, potentia anime possunt esse media inter substantiam & accidens quae si proprietates anime naturales.

¶ Ex quo habes duo in hac uia quod proprium est accidens: si capiatur accidens per illo quod in subiecto est: & per consequens proprium uere & realiter esse in subiecto: habetur etiam quod proprium causatur & fluit a principijs ipsius speciei, sed quod proprium sit accidens respectu subiecti probat S. Th. hoc de potentia anime (quae cum proprio sit, quod de illa concluditur: intelligitur de quocumque proprio: cum per ratio sit de omni) in praefata. q. & citato arti. & facit in uirtute hac ratione, potentia anime non est realiter ipsa anima, & est in ipsa anima, ergo est accidens ipsius anime: minor nota est simul & consequentia: sed probat maiore: quia si anima esset sua potentia, ipsa esset immediatum principium suae operationis: nam immediatum principium operationis est potentia, ergo semper habens animam actu haberet immediatum principium suae operationis, & sic semper operaretur: probatur consequentia: nam quia anima est immediatum principium uiae: sic omne habens animam uiuit, ita si est immediatum principium operationis semper habes animam operaretur.

¶ Sed quod causetur a subiecto probat illud argumento sexto praefatae quae est potentiae sunt propria quae insunt subiecto respectu subiecti, haec ita probata est & declarata: sed subiectum est causa priorum accidentium: quia ponitur in diffinitione accidentis: ut patet in. vij. Metaph. ergo potentiae anime procedunt ab essentia anime tanquam a causa.

¶ Habet ulterius in corpore ipsius articuli aliud ualde notandum quod proprium & accidens extraneum distinguuntur per hoc quod accidens extraneum non producit a subiecto in quo est, sed dependet ab illo tanquam a susceptiuo: producit tamen ab agente extrinseco: actualitas autem formae accidentalis quae non est extranea forma causatur ab actualitate subiecti: ita ut subiectum eius in quantum est in potentia sit susceptiuum formae accidentalis, in quantum uero est actu, sit productiuum: & tandem dicit quod siue subiectum potentiarum sit anima siue compositum, potentiae anime fluunt ab ipso subiecto tanquam a principio. Ex quo habes duo quod propria passio dependet a subiecto tanquam a causa efficienti: quia dependet ab ipso tanquam a principio productiuo: habes etiam quod dependet ab ipso quodammodo tanquam a causa materiali in quo subiectatur & quod denominat: quare nimirum si deus non possit supplere eius causalitatem (ut sic loquar) per quod ruit bona pars argumentorum quae fiunt in hanc opinionem.

¶ Multiplicat & apponit rationes sequaces S. Th. in fauorem huius positionis quae etiam tenuit Ioannes de Gandauo, uir uere peripatheticus in suo libro de anima: & primo arguit sic: In omni demonstratione potissima & propter quod demonstratur passio de subiecto per causam, ut habet Arist. in multis locis primi Posteriorum: sed in omni demonstratione ponitur diffinitio subiecti tanquam causa: ergo diffinitio includit in se causam propriae passionis: siquidem diffinitione includit: sed

omnis causa distinguitur realiter a causato, igitur.

¶ Itē, illa quae differunt diffinitive differunt sine intellectus operatione & ex ipsa rei natura: sed sic est de subiecto & propria passione quae differunt diffinitive, ergo differunt realiter.

¶ Praeterea, si essent idē realiter & essentialiter, multiplicato uno multiplicaretur & reliquum: sed multiplicatur proprietates, ut constat in potentijs anime manente eadē anima uel eodē composito, ergo distinguuntur realiter ab anima. Hoc argumentum est Ioannis de Gandauo.

¶ Argumentari solent in hac opinionem aliae duae doctorum classes, & primo noniales: quia si aptitudo distingueretur ab illo cuius est aptitudo realiter, esset processus in infinitum: quia illa aptitudo cum sit uere accidens habet aptitudinem ad esse in subiecto, quae iterum realiter distinguetur a suo subiecto, & iterum haec secunda aptitudo est accidens, ergo habet aptitudinem distinctam a se realiter: & sic in infinitum, uel qua ratione sistitur in aliqua, sistendum erat in principio.

¶ Itē sequeretur quod daretur accidens remississimum. I. accidens quo nihil esset remissius, ut patet de risibilitate: sequella patet: quia uel potest intendi uel remitti, uel non: non est dicendum quod non: quia cum sit accidens secundum aliquem determinatum gradum radicatur in subiecto more loquendi. S. Tho. ergo deus poterit ipsum magis uel minus radicare: quare est itē sibile. Itē quia non potest dari remissius, si negas non plus posse intendi, ergo remissibile & intē sibile est: sed tunc incidit in Charybdin: quia iam unus homo esset magis risibilis quam alius, quod est contra Porphyrium qui facit differentiam inter proprium & accidens propter hoc, igitur.

¶ Tertio sic: si risibilitas & quodlibet proprium esset accidens distinctum realiter ab illo cuius est proprium: leisset diuisibile. I. idiuuisibile, si diuisibile: ergo talis aptitudo presupponeret quantitatem: oē enim accidens diuisibile est tale propter quantitatem. Insuper quia tunc quaelibet pars Sortis posset dici risibilis sicut quaelibet pars corporis albi. Per etiam alba, si est idiuuisibile. I. est in toto & nulla parte. I. in toto & in qualibet: si secundum, quaelibet pars est risibilis: primum uero non est intelligibile: quare & c.

¶ Quarto sic: secluso omni eo quod non est de essentia Socratis, Socrates est risibilis, ergo risibilitas non est accidens ut haec opinio imaginatur: discursum est notus & probatur maior: secluso omni eo quod non est de essentia hominis, deus potest dare homini actum ridendi & non lapidi, & non ob aliud, nisi quia Sortes habet talem aptitudinem: igitur non distinguitur aptitudo ab eo cuius est realiter. Haec ratione facit Ioannes Cano in physica quae uocat Achillem.

¶ Ad primum respondeo negando sequella: & quando probas de propria aptitudine quod est apta nata ad inherendum mediante alia aptitudine: nego illud: sed seipsa est apta nata: quia quando aliquid est quo alicuius quod, stantem est in quo: & licet regula haec in schola Scoti practicetur uera est & ab omnibus amplectenda: in uia non notantur si potestetur aliquis quare homo est informatus: dabis quo scilicet animam. Sed si iterum queras quare anima est forma, seipsa debes dicere. Similiter si queratur a quo habet Sortes quod sit albus: facile dices id esse ab albedine. Et si iterum petas quare albedo est talis, a seipsa: & quando queras quare non sistebatur in principio dicendo quod Sortes seipso est risibilis, & sistis in illa aptitudine secunda: respondeo,

quia illud est quod & hoc est quo: sicut tu non sis tebas dicendo q. Sortes est albus seipso.

¶ Ad secundum, quod mihi uidetur dicendum (salua sapientum censura) hoc est, q. ppria passio non est accidens intēabile nec remissibile: sed est omnino inuariabile sicut est inuariabilis ipsa essentia a qua profluxit: dico inuariabilis, quia non est in suis indiuiduis secundum magis & minus, eo q. ab essentia dependet inesse & in conseruari: & sic a nullo extrinseco mutabitur. Et quando arguis, quia secundum aliquem determinatum gradū adicatur in subiecto uerū est, cum sit forma accidentalis quaedam sed nō continuo sequitur q. est insensibilis, quia oporteret ipsum ab extrinseco posse uariare quod non contingit, cū totaliter ab essentia dependeat, nec credo posse illam propriam passionem uariari a deo immediate & per se, nisi ipsa essentia uariaretur a qua profluxit, alias non esset passio: quare si ipsa essentia est inuariabilis & proprium eius est inuariabile, & sic nō est remississimum siquidē posituum non competit illi.

¶ Ad tertium respondeo breuiter illud esse accidens in indiuisibile & esse in toto & in nulla parte ipsius, nec hoc est intelligibile ut patet de respectibus & forma circuli.

¶ Ad quartum respondeo distinguendo maiorem, uel secludis & separas in re subiectum a propria passione & sic presupponis falsum, illud enim nequit fieri p. potentiam adhuc diuinam, uel si posset fieri, statim effluet alia aptitudo ad ridendum: quare realiter separari non potest: si autē intelligas per intellectum, tunc dico q. Sortes ut sic non habet aptitudinem ad ridendum, & quando arguis, deus potest dare naturam ut sic actum ridendi, fateor, & nō lapidi, ergo ut sic habet aptitudinem: nego consequentiam: quia ideo potest Sorti cōicere actum: quia ut sic, potest dare aptitudinem: lapidi autem non potest dari talis aptitudo: erit ergo ut sic risibilis in potentia remota: non tamen risibilis ut hic capitur, ut dicit aptitudinē, appositus est ergo Paris Achilli.

Opinio Scoti.

¶ Alia est opinio Scoti quam tenere uidetur etiam Seraphicus Bonauentura super questione de potentijs anime in secundo sent. q. passio nō distinguitur realiter a subiecto, bene tamen formaliter: atq; p. ppriū intelligit quādā relationem aptitudinalē fundatā in subiecto & terminatam ad actū talis aptitudinis, sed q. sit idem realiter & non dicat distinctā essentia patet: quia cū unū nō possit esse sine alio, & alterū illorū nō est deus nec pars alterius: sequitur q. nō distinguitur realiter: cōsequētia est nota cū minori: & maior patet: quia tunc daretur homo sine risibilitate. Itē quia non est dāda rerum pluralitas sine necessitate: sed nulla necessitas cogit ad ponēdū illa duo distincta realiter, igitur, sed q. distinguatur formaliter patet: quia si diffinirentur distincta diffinitiones assignaretur subiecto & pprie passioni, posito q. pfecte cognosceretur, & hoc absq; ope intellectus, ergo habet distinctas quidditates, ex hoc sequitur q. distincte potest unum cognosci sine alio, & sic non

sunt omnibus modis idē: Itē etiā quia si essent oībus modis idē in demonstratione committeretur nugatio: Preterea absq; intellectus opere predicata contradictoria uerificatur de illis quia de ppria passione uerum est dicere q. inest: de subiecto q. non inest: & sunt idē realiter ut pbatū est, ergo distinguuntur quidditative & formaliter: oīa ista patent ex quiddominis distinctionis formalis: q. si de ordine istarū quidditatum queratur, uidelicet an sit prius illa quidditas subiecti q. illa aptitudo: Respondetur q. ibi est ordo prioris & posterioris: & si petas an sit ordo prioritatis tēporis uel naturae. Resp. non cadere ibi prioritas tēporis cū sint una & eadē res omnino: sed de alio ordine prioritatis dico rem ex nomine pendere: quia si p aliqua esse prius natura intelligatur q. unum presupponat aliud & nō repugnet q. tempore sit prius alio posteriori: tūc dico quod non est prioritas naturae, sed est prioritas originis quae reperitur inter aliqua quorum unum presupponit aliud nec unum sine aliud potest esse: Si autem per prioritatem naturae intelligatur aliqua sic se habere quod unum presupponat aliud & nihil aliud, tunc dico quod reperitur ibi prioritas naturae: nec hanc prioritatem hoc modo sumptam uerebimur concedere in diuinis quam nominales uocant prioritatem a quo quis.

¶ Sed quia opinio haec presupponit distinctionē formalem quā omnes praeter Scoti aetates male intelligibile reputāt, agitari solet opinio haec in eo q. presupponit.

¶ Et primo sic argumēto Heruei, oē ens est reale uel ratio nis, ergo omnis distinctio est realis uel rationis: quare nulla est formalis distinctio: pbat ipse cōsequentiā: quia cū distinctio sit passio entis, distinctiones insequantur modos & differētijs rerū: sed notū ē antecēdes ergo & cōsequēs.

¶ Secundo sic. supposito qd. habet ipse Scotus, q. relatio in diuinis nō sit quāta, hoc est pfecta in se & formaliter: tūc sit argumentū ad hominē: si alicubi esset formalis distinctio maxime esset inter essentia diuinā & paternitatē in diuinis: in his. n. pbat Scotus in. j. dist. ij. ex pfecto hanc distinctionem sed in illis non: ergo nullibi potest respiri: pbat minorē, quia cetera nota sunt: quia si distinguerentur formaliter utrūq; illorū posset causare noticiā sui ipsius pfecte representatiuā in intellectu qui posset pfecte immutari, sed cōsequēs est falsum: quia bene sequitur, paternitas causat noticiā tāq. obiectū: ergo paternitas est alicuius pfectionis: non. n. potest tribui causalitas alicuius entis realis alicui rei nisi ipsa sit pfecta, quare sequitur cōtradictio i. opināte. Rursus cū illa paternitas debeat esse & sit causa conceptus formalis quo ipsa cognoscitur: & ipse conceptus sit alicuius pfectionis: cū talis habeat esse ab obiecto, capiet pfectionem ab obiecto: sed nemo dat quod nō habet ut habetur in trinijs, ergo illa paternitas est aliquo modo pfecta, quod est contradictio in homine.

¶ Tertio sic: quia si haec distinctio formalis in rerū natura esset respiraretur inter animalitatē & rationalitatē in Socrate: & si sic tunc unaquēq; illarū realitatum posset cognosci per se pfecte sine alia, tunc capio illos duos conceptus: uel sunt eiusdē speciei uel diuersarū: si primū: ergo quicquid potest unus representare representabit alius: quare cōceptus animalitatis

animalitatis cognoscatur rationalitas, & sic cognoscitur una realitas sine alia, cuius contrarium supponebat opinans. Item etiā, quia si sunt eiusdē speciei, nulla illarum esset cōior in significādo q̄ est falsum, ut liquet, nec etiā est dicendū secūdu: quia tūc sola distinctio formalis obiectōrū sufficeret causare differentiā specificā in noticijs: cuius oppositū solet practicari secūdo de anima: ubi d̄ r q̄ distinctio specifica noticiarū presupponit distinctiōē specificā obiectōrum quæ non est in talibus obiectis.

¶ Ad primū horū respondeo distinguendo antecedēs penes diversos sensus quos pōt facere: si. n. sit sensus q̄ omne qd̄ est in rerū natura, est reale uel rationis. i. est de se reale habens esse hoc, uel habet esse p̄ opus intellectus: & sic cōsequētia est bona: sed antecedēs est falsum: quia multæ realitates sunt in rerū natura quæ nō sunt de se & p̄ se entia realia iuxta hāc opinionē: si autē sit sensus antecedētis q̄ omne qd̄ est, est ens reale. i. nō habet esse p̄ opus intellectus uel habens esse, tunc non est ibi tertiu, cū sit cōtradictio & sic conceditur antecedēs, sed tūc distinguitur cōsequēs, q̄a uel p̄ distinctiōē realem intelligis distinctiōē ex natura rei quæ non habet esse p̄ opus intellectus, & sic cōcedo cōsequentiā & cōsequens: sed sub illo mēbro quod tu inferis cōtinetur q̄ l̄ a Scoto ponitur, Distinctio. n. formalis species est cōtenta sub distinctiōe ex natura rei si uenon habenti esse p̄ opus intellectus, quare nihil contra opinantē, Si uero capiatur in consequenti distinctio realis p̄ distinctiōe aliquarū rerū realiter distinctarum, tūc cōcesso antecedēti nego consequentiā: quia uirtualiter arguis a superiori ad inferius affirmatiue, quia plus requiritur ad ueritatē consequētis q̄ antecedētis: nec pcedis uniformiter: sic. n. nō cōmittatur modi distinctiōnū in cōsequēti modos entium in antecedēti, nisi uniformiter pcedas: oportet ergo sic inferri, ergo omnis distinctio est præter opus intellectus uel p̄ opus intellectus, & sic nihil concludis.

¶ Ad secundū, & si uideatur difficile, respondeo admittēdo suppositū postq̄ est opinātis: pariter & concedēdo maximam, & ad pbationē minoris nego q̄ illud sit de ratione eorum quæ formaliter distinguuntur: sed hoc duntaxat q̄ unūquodq̄ illorū potest terminare noticiā quæ pfecte cognoscatur sine alio: nā supposito q̄ causare dicat pfectionē quod uidetur rationi cōsonū: dico q̄ paternitas nō cōcurrīt p̄ se motiue ad sui noticiā, sed tantum terminatiue: sed concurrīt ut est idem cū essentia, & sic alio modo concurrīt q̄ cognoscatur: sicut albedo cōcurrīt ut est in subiecto, cognoscitur tamē potest ratiōe illius cōcursus in se & absolute sine subiecto: nō q̄ albedo nō possit p̄ se immutare, sed loquor regulariter, & ut ostendā nō ualere hāc consequentiā concurrīt ut est idē cū essentia, ergo nō terminat p̄ se noticiā, Cui nō placuerit hęc responsio adhibeat meliorē, nō enim uolo concedere q̄ illa paternitas causet noticiā p̄ se, & q̄ non sit alicuius pfectionis.

¶ Haud dissimiliter practicari poteris sup cognitiōē secundarum intentionū in hac uia, q̄ mouēt in uirtute primarum: ipse uero sunt termini illarum noticiarum.

¶ Ad tertium sine ulteriori processu respondetur cōcedēdo duas primas sequellas: & quādo quæris de differentia uel

cōueniētia illarū noticiarū, dico illas esse absolutas & diuersarū specierū: & concedo consequēter q̄ sola distinctio formalis obiectōrū causat specificam distinctiōē noticiarū: nec hoc est cōtra Philosophū: quia ibi loquitur Philosophus de noticijs quæ causantur sine abstractione & de rebus realibus a parte rei quæ sunt p̄ se & de se re: itales. n. nō distinguuntur specie nisi ppter distinctiōem specificā obiectōrum in quæ feruntur.

¶ Ad alia uero quæ in fauorē præcedentis positionis adducebātur, quia non oīa pcedunt cōtra hanc imaginationem respōdetur p̄ ordinē ad ea quæ uidētur p̄gere, & primo ad primā respōdeo ex doctrina Scoti in ij. q. xvi. q. vii. negādo q̄ potētia nō sit realiter ipsa anima: & quādo pbat S. Tho. q̄ sequeretur si esset ipsa anima q̄ ipsa esset immediatū principiū suæ opationis cōcedo illatū, & quādo iterum infert, quia tunc semp̄ oparetur anima, nego cōsequētiā, & ad pbationē, nego similitudinem allatam, uidelicet, q̄ quia anima est immediatū principiū uiuēdi habens animā semp̄ uiuit actu, ita habens immediatū principium operandi semp̄ operaretur actu: nam anima cōparata ad actus uite & informatiōis agit uices causæ formalis: & sic nō potest esse quin denominet ipsum in quo est & redat uiuum, sed in ordinē ad operationes est ueluti causa efficiens uel principium efficiendū: & quia non q̄ diu est, est in actu efficiētia: hīc est q̄ nō oportet q̄ ualeat similitudo, & est simile de arte, quæ secundum quod est causa formalis denominat ipsum in quo est peritum & non potest nō reddere ipsum artificem, sed secundum quod est principium effectiuum operationum non semper est in actu, causa enim efficiens & principium causandi effectiue non semper est in actu, principium autem formale uel quasi formale semper uel ut in plurimum est in actu, hęc in uirtute doctor subtilis.

¶ Quod si autē aliquādo dicatur (ut sepiissime d̄ r) ab antiquis uel sanctis doctoribus, q̄ potentia anime & ppria accidētia fiunt & causantur a subiecto, intelligatur ad bonū sensum p̄ tātō quia essentia subiecti cōtinet quasi quid posterius ipsam potētiā uel ppriā passiōē, quia (ut diximus) cū distinguatur formaliter est ordo prioris & posterioris inter illa, & cū hoc assimilatur causæ, quia causa cōtinet t̄q̄ quid posterius ipsum effectū: nō tamē est causa pprie, quia esse causam presupponit realem distinctiōē. Et p̄ hoc soluitur illud argumentū qd̄ fit de demonstratiōne, quando dicitur quod passio demonstratur p̄ causam, uel dic q̄ diffinitio subiecti est causa pprie passiōis metaph. eo quod cognitio pfecta subiecti quæ est per diffinitionem ipsius subiecti est causa q̄ etiam deueniat intellectus in cognitionem propriæ passiōis.

¶ Ad ultimum argumentum (quia penultimū p̄ parte Scoti facit) cū dicit q̄ quādo aliqua sic se habēt q̄ nō multiplicato uno multiplicatur aliud in re: nō sunt idē realiter, cōceditur: sed nō p̄babit hoc de potētis nec de pprijs passiōibus ex quo unū in re sunt cū illo cuius sunt ppria, si autē itelligas de qualicūq̄ multiplicatiōe: tūc dico q̄ stabit q̄ aliqua sint idē realiter & q̄ aliqd̄ illorū multiplicetur formaliter nō multiplicato reliquo, ut essentia diuina & attributum

diuinum sunt idem realiter, & tamē sunt multa attributa diuina formaliter distincta una eadē essentia manēte: similiter & Sortes & realitas eius sunt idem realiter & multiplicatur realitas in illo nō multiplicato Socrate: sic in pposito multiplicatur potētia & ppria: manēte eadē anima una & immultiplicata.

Concordia.

¶ Possunt hae opiniones pbabiliter ad concordia reduci, si apud S. Tho. distinctio realis capitur loco distinctionis in re, quā Scotus uocat ex natura rei: & q id uocet. S. Thomas distinctiōem realē, quod Scotus uocat sine opere intellectus: & sic quando dicit. S. Tho. q pprium distinctur realiter a subiecto: intellexit re essentia siue praedicamēti: quia sine opere intellectus sunt distinctae quidditates ad diuersa praedicamenta pertinentes, uel non ad idem eodem modo. Quando uero Scotus dixit quod non distinguebatur realiter, intelligebat re existentie: i. quod unum non habet distinctam existētiā ab alio. Et licet inferatur aliquo modo uis uerbis. S. Tho. non tamē illud censio improbabile.

Opinio Nominalium.

¶ Pro qua animaduertendum est, quod hoc uocabulum proprium accipitur dupliciter. Vno modo realiter & ciuilitate p re possessa ab aliquo quae iuste adimi non potest ab illo: quomodo dicimus domū uel agrum esse ppriū Sortis: sicut capitur pprium quando dicitur hominem religiosum non habere proprium. Secundo modo capitur logice ad similitudinem primae acceptionis p termino connotatiuo connotante aliquam aptitudinē alicuius speciei, qui praedicatur accidentaliter & intransmutabiliter & conuertibiliter de alio termino specifico absoluto uel connotatiuo: uel natus est praedicari: dummodo alius terminus supponat, ut haec uocabula, risibile, flebile, disciplinabile & regulariter nomina in bile uel in tiuum sunt ppria, dummodo in eis sit tantum ampliatio ad formale & non ad materiale, quia tunc non esset conuertibile pprium cū termino specifico cuius est pprium, ut patet callenti ampliatio, dicitur in diffinitione uel connotatiuo ppter ly corruptibile qui est propria passio istius termini ens naturale, dixerim quod connotent aptitudinē siue rem aptam natam: quia non placet mihi quorundam uocabulorum licentiosa extensio & praeter morem peripatheticum: ut dicitur proprium terminus qui conuertitur cum alio & est praedicabilis de alio accidentaliter inseparabiliter, si gentes nescio quas barbaras impositiones: cum enim haec scientia ordinetur ad praedicamenta & posteriorum demonstrationes, uocabulum debet sumi per proportionem ad illam doctrinam: modo quando demonstratur proprium de subiecto apud Peripatheticos semper importatur in proprio aptitudo aliqua in ordine ad subiectum, quae per diffinitionem subiecti habet demonstrari. Si enim in id quod proprium dicitur, non importaretur aptitudo, superfluo applicaretur diffinitio tanquam medium ad cō-

cludendum aliquod propriū de subiecto: Esto ergo quod ille impositiones nonnihil iuuēt ad cultū ingenij: parum tamen conducunt ad doctrinales pcessus.

¶ Aduertendum secundo q questio in hac uia potest habere duos sensus. secundum q ppria passio potest capi pro re significata, uel p termino significante talem rem: si ergo propria passio capiatur primo modo pro aptitudine: tunc ponitur haec conclusio, quod proprium non est alia res ab illa cuius est proprium, sed est ipsa res apta nata taliter se habens. Si uero capiatur pro termino secunde intentionaliter, tunc cum unus terminus non sit alius terminus. A. qui est ppria passio, distinguitur realiter ab alio termino cuius est ppria passio. Hāc secundam conclusionē nō pbo: quia de se est euidentis. Prima uero pbatur illo uulgari fundamēto nominaliū, quia nō est ponēda entium pluralitas & distinctio sine necessitate, sed nō ē necessariū, nec urget aliqua ratio q illā aptitudinē dicamus a re cuius est aptitudo distingui, sed optime saluantur oīa, ponendo omnimodam idemptitatem, ergo talis aptitudo nullo pacto debet poni distincta a re cuius est aptitudo. Sunt etiam in fauorem huius opinionis rationes quas formauimus contra sanctū Thomā & Scotum. Quod si contra secundam conclusionem instes, adducendo Porphyrium qui dicit passionem esse inseparabilem a subiecto, quod non esset si distingueretur realiter, ut dicit secūda cōclusio. Respondeo ly inseparabile debere capi logice pro eo q est non posse uere negari de subiecto supponente: quare esto q realiter sint separabilia, logice tamen sunt inseparabilia: quod est pro Porphyrio.

¶ Ad argumenta uero Thomistarum quae particularem in hac uia ingerunt difficultatem respondeo: & ad primum quod fit de demonstratione in quo quaeritur quomodo demonstratur per causam passio de suo subiecto, Dico in hac uia improprium esse dicere res quae est passio demonstratur de re quae importatur per subiectum: quia non demonstratur nisi propositio tanquam obiectum propinquum: & per consequens unus terminus de alio: & connexionis terminorum in conclusione demonstrationis diffinitio dicitur esse causa: quia cum assensus praemissarum logice causent assensum conclusionis: & causa, quare assentiamur praemissis est connectio quam habet diffinitio sumpta pro medio cum extremis tantibus. Hinc fit quod diffinitio dicitur esse causa passiois: quia est causa quod concludatur passio de subiecto: & q passio subiecto inhaereat.

¶ Ad secundū dico, q termini pprie in hac uia diffiniuntur. & sic ppria passio & subiectū secundū q diffiniuntur differunt sine intellectu opere: quia (ut diximus) differunt realiter: sed ad intentionē arguētis capiēdo diffinitū p re significata: dico q eadē res diuersimode se habens, potest diuersis diffinitionibus diffiniri: nec oportet q ea quae diffiniuntur sint diuersae res realiter separate: sed eadē aliter se habēs, unde alietas est a parte rei: sed non alietas rei & rei, sed rei aliter se habentis, quod sufficit, & ratione talis alietatis correspondent illi rei diuersi conceptus & diuersae descriptiones.

¶ Vltimum argumentum facile diluitur distinguendo minorem: quia uel intelligis quod multiplicentur proprietates, id est quod sint multae res distinctae a subiecto, & sic negatur: uel intelligis quod multiplicentur plures conceptus connotatiui supponentes pro illa re taliter & taliter se habenti: & sic concedo: sed non continuo sequitur quod res quae est subiectum, sit alia res a passione: quia una & eadem res potest conceptibus innumerabilibus concipi & nominari, nunc absolute, nunc connotatiue.

Dubia

¶ Dubitatur primo in uia nominalium, utrum haec sit praedicationis proprii, Sortes est risibilis.

¶ Secundo, Vtrum risibile possit dici proprium respectu istius termini fible.

¶ Tertio, Vtrum ad hoc quod unus terminus connotatiuus sit passio alterius connotatiui requiritur quo sit magis connotatiuus.

Dilutio primi dubij.

¶ Solutio primi pendet ex hoc, quid uidelicet requiratur ad praedicationem proprii. Vnde qui tenent hanc esse generis praedicationem, Sortes est substantia: tenere habent consequenter illam esse praedicationem proprii, de qua in dubio querebatur. Opinantur enim ad praedicationem generis sufficere, quod praedicatum sit genus & subiectum sit quid inferius quouismodo fuerit, (modo sit praedictio directa) adducentes pro se illud commune dictum, quod (ut iam iam monstrabimus) credo non esse peripatheticum, uidelicet, quod omnis praedictio directa terminorum incomplexorum debet reduci ad aliquod genus praedicationum horum quinque praedicabilium. Et cum illae propositiones & aliae innumerae quas afferunt sint directae, conantur reducere illas ad aliquod praedicabile, & sic hanc, Sortes est substantia reducant ad praedicationem generis, & illam de qua est questio ad praedicationem proprii: sicque consequenter dicunt ad praedicationem proprii non requiri quod praedicatum sit conuertibile cum subiecto: sed satis est, inquit, quod intransmutabiliter.

¶ Alij e contrario putantes ad praedicationem proprii requiri conuertibilitatem inter extrema, dicunt illam praedicationem non esse proprii: quia putant hanc consequentiam esse bonam, est praedictio proprii, ergo praedictum est proprium respectu subiecti, sed consequens est falsum, inquit, in assumpta propositione ex quo non conuertuntur extrema, ergo & antecedens. Atque ad fundamentum illud negatiue respondentem, dicunt non oportere omnem praedicationem terminorum incomplexorum directam ad aliquod praedicabile reduci, ut patet de hac, Sortes est exenans, quae ad nullum praedicabile potest reduci, cum praedicatum non sit uniuersale: nec ad aliquod praedicamentum determinatum pertinens, quae tamen directa est: & sic illam praedicationem de qua est questio negant ad praedicationem proprii debere reduci.

¶ Sed quicquid sit de conclusione apparet mihi quod fundamentum illud assumptum a propria opinione ad se corroborandum non esse ex toto uerum, uel saltem non esse peripatheticum: sequuntur enim ad illam regulam, aliqua inconuenientia quae in peripathetica schola non sunt digna quae concedantur.

Primum est: Supposito quod ly. A. habeat duas connotationes, & ly. B. unam: & connotatio illius elementi. B. praesupponat duas illius elementi. A. ita ut per definitionem descriptiuam illius termini. A. possit demonstrari. B. inesse subiecto cuius est proprium: tunc ex uigore illius fundamenti, sequitur quod haec praesuppositio. B. est. A. est praedictio proprii: cum sit directa tanquam directa & terminorum incomplexorum ubi praedictatur magis connotatiuum de minus connotatiuo, & non uideatur cuius sit nisi proprii: ut patet intuenti modos praedicationum aliorum praedicabilium, ergo erit proprii, quod nullus sani capitis debet asserere: eo quod praedictio proprii a praedicto quod sit proprii debet denominari & non a subiecto: cuius oppositum uideatur in proposito fieri.

¶ Secundo sequitur (ut eorum impositionibus utar) quod si ly. A. imponatur incomplexae ad significandum tantum sicut hoc disiunctum risibile uel rudibile: & ly. B. sicut hoc rudibile uel hinnibile: hanc. A. est. B. esse praedicationem proprii. corollarium patet: quia illa est directa tanquam directa: & terminorum incomplexorum, ergo est alicuius praedicabilis praedictio, & non trium primorum cum ambo sint connotatiui, & connotatio unius non est superior ad connotationem alterius. Nec etiam est accidentis: quia praedictum non potest uere negari de subiecto distributo (quod isti dicunt requiri ad praedicationem accidentis) ut patet intuenti significantias terminorum & distributiones, ergo erit proprii: sed consequens est falsum: quia praedictum nullo modo est proprium: nec ex his quae Porphyrius: nec ex his quae Aristoteles assignarunt.

Ex qua impositione & regula sequitur quod dantur duo termini impertinentes: quorum unum est proprium respectu alterius, uel saltem quorum unus facit praedicationem proprii respectu alterius, corollarium patet de illis duobus. A. est. B. in casu impositionis: immo sine noua impositione uerificatur secundum istos corollarium in hac, albedo est pars: cuius termini sunt impertinentes: quia possumus ex illis conflare quattuor propositiones uere sicut solet fieri in terminis impertinentibus: illa enim non est trium praedicabilium primorum, nec quinti praedicabilis, cum praedictum non possit uere negari ne subiecto distributo: ergo erit proprii. Haec concedunt isti libenter, non contenti tantum asserere idem esse, praedicationem esse proprii: sicut praedictum esse proprium uel conuertibile cum subiecto, uerum aliquam esse praedicationem proprii per hoc quod subiectum est proprium: non ob aliud nisi ut sustineant regulam falsam quam ipsi soli cum tanta amplitudine peperunt.

* Ergo, ut quod super hac re sentio, sine ambagibus dicam, non placet mihi prima opinio: tum propter ea quae sequuntur ad eius fundamentum tanta latitudine distensum: tum

etiam quia cum hoc nomen prædicatio supponat pro propositione cōnotādo habitūdinem extremorum, ut suo loco diximus, nō uidetur satis docte dictum: q̄ ad iudicandū de aliqua prædicatione cuius prædicabilis sit: habeatur tantum ratio ad prædicatum: sed q̄ respiciatur etiam subiectum: Nec placet mihi secunda: tum quia negat absolute illud fundamentum tam uulgatum & receptum cui principi paliter innititur sufficientia horum quinque; uniuersalium, tumetiam quia nimis in rigore loquitur de prædicatione proprii: nō enim uideo quare huiusmodi propositiones Sortes est substantia: Sortes est risibilis & similes nō possint ad artem prædicationum quinque; prædicabiliū reduci: quia maxime essent omittendæ, quia sunt singulares de subiecto singulari, sed hæc non est sufficiens ratio: quia tūc prædicationes speciei specialissime essent ab hac arte secludendæ, quod nullus doctus diceret, quare q̄ ad fundamentū atinet his limitibus illd' coarctato: uidelicet q̄ omnis prædicatione directa, & (ut nos diximus) doctrinalis terminorum incomplexorum pertinentium ad aliquod ex decem prædicamentis ab Aristotele assignatis seclusis omnibus nouis & inconsuetis impositionibus est alicuius prædicabilis prædicatione. Ex qua coarctatione sequitur hanc, Sortes est cōnās non esse instantiam huius regule, ex quo prædicatum non pertinet per se propter suam admixtam connotationem ad aliquod ex prædicamentis. Colligitur etiam, inconuenientia quæ allata sunt in casibus impositionum non currere contra regulam: nec mirum q̄ sic limitetur: nam quando hæc regula inuēta est ordinabatur ad prædicamēta Arist. quæ etiam pro terminis impositis sunt inuenta & non imponendis maxime cum illo tēpore hi tristes impositionum lupini non metuebantur, quia nondum somniabantur.

¶ Sequitur etiam p̄positionem de qua est questio esse prædicationem p̄p̄riū cū in ea reperiatur id q̄ regula iubet ad hoc q̄ sit alicuius prædicabilis prædicatione: & cū non sit aliorum quattuor (ut constat) sequitur q̄ erit proprii.

¶ Ad q̄ sufficere existimo, q̄ prædicatione sit directa & doctrinalis: & q̄ prædicatū sit propriū respectu subiecti uel superioris uel inferioris uel conuertibilis ad subiectum, & q̄ si ambo termini fuerint cōnotatiui, puta prædicatum & subiectum in prædicatione de qua fuerit questio, connotatio subiecti ordine naturæ præsupponatur ad connotationem prædicati.

¶ Quod si contra hoc arguas de illa, albedo est pars quæ est directa cui uidetur cōuenire regula illis limitibus coarctata & nō uidetur cuius prædicabilis sit nisi proprii, & tamē prædicatū nō est p̄p̄riū subiecti nec superioris nec inferioris ad subiectum, ergo dicta non coherent. Respondeo ad præsens illam esse prædicationem accidentis, quod iam iam monstrabitur in sequenti capite cōtra cōiter loquētes.

¶ Infertur etiam hanc esse prædicationem proprii, rationale est risibile: eo q̄ est doctrinalis & connotatio subiecti præsupponitur ad connotationem prædicati. Similiter & hæc, aial est risibile: & hæc, substantia est risibilis: sunt. n. hæc prædicationes doctrinales & similes his demonstrat Arist. in posterioribus in tertia figura demonstratione particulari: hanc. n. demonstrat figura habet tres angulos, ubi passio

inferioris demonstratur de superiori.

* Patet etiam ex hac doctrina secundi dubij dissolutio, illi. n. termini risibile & flebile non possunt ullo pacto connotatiue prædicationem directam & doctrinalem: cū prædicetur connotatiuū de æque connotatiuo, & cōnotatio unius nō præsupponatur ad connotationem alterius, q̄ iam ex mente Arist. suauis esse necessarium.

* Sed p̄ dissolutione tertij dico cōsequenter ad ea quæ diximus in fine prædicationū nullum terminū connotatiuum dici posse (peripathetice loquēdo) p̄p̄riā passionē respectu alterius, siue p̄p̄riū: nisi cōnotatio talis termini qui dicitur p̄p̄riū præsupponat naturali ordine connotationem alterius, hoc dixerim propter ly corpus naturale q̄ est subiectū huius p̄p̄riæ passionis corruptibile: ratio huius est: quia si aliquis terminus dici debet p̄p̄riā passio alterius, cum ipso poterit efficere prædicationem doctrinalem p̄p̄rii, sed nō efficit: eo q̄ nō seruetur directus ordo naturæ, ut monstrauimus, igitur, nec placet mihi quod Georgius in hoc dicit, uidelicet, ad hoc q̄ aliquid sit p̄p̄riū respectu alterius termini, requiri q̄ ipse sit cōnotatiuus si is qui dicitur esse subiectū sit absolutus, uel si fuerit connotatiuus terminus qd' est subiectū, q̄ terminus qui fuerit p̄p̄riā passio sit magis cōnotatiuus hoc est habeat plures cōnotationes distincte q̄ subiectū: nā statim sequitur contra ipsum primū inconueniens, quod adducebamus quādo examinabatur in primo dubio ueritas illius regule uulgatissime, quod nullus unq̄ sapiens debet concedere. Quare cōnotationibus pluribus uel paucioribus sp̄retis si hoc seruetur: q̄ cōnotatio p̄p̄riæ passionis (siue fuerit terminus minus uel magis connotatiuus) præsupponat connotationem uel connotationes iporatas p̄ aliū terminū qui d'r subiectū: ita q̄ p̄ diffinitiones descriptiuas talis termini q̄ dicitur esse subiectū ualeat aliquo modo a priori demonstrari de illo alius terminus, hic talis erit p̄p̄riā passio & p̄p̄riū alterius.

¶ Quos ita impitines quodammodo esse ad prædicationem directam imo male supaddi in diffinitione cōi quādo d'r q̄ ad eā sufficit q̄ prædicetur magis connotatiuū de connotatiuo: quæ multe sunt tales quæ nō sunt directæ nec doctrinales: stantū igitur est i ultima diffinitione prædicationis directæ quæ nos dedimus.

¶ Sequitur ultio q̄ modus prædicandi huius uniuersalis nō est prædicari cōuertibiliter: sed est prædicari accidentiter, hoc est iporādo dispositionem. l. modū dispōnis respectu rei significatæ p̄ subiectum, & cum hoc intransmutabiliter. Atq̄ hæc de proprio

Caput quintum de accidente.

Accidēs est quod adest atq̄ abest sine subiecti corruptione. Diuiditur autē in duo: aliud. n. est sepabile, aliud inseparabile. Atqui dormire quidem accidēs separabile est: nigrū autem esse, coruo, Aethiopiue inseparabiliter accidit. Mente tamen cogitatione ut coruus albus & Aethiops non niger sine subiecti corruptione cōcipi potest.

test. Diffiniunt et hoc pacto: *Accidens est quod inesse ac non inesse eidem potest: aut quod neq; genus: neq; spes, neq; differentia, neq; propriū est, seper aut est in subiecto. Determinatis aut. vniuersis que sunt pposita: genere inq; specie. differentia. proprio. accidenti. Dicendum est que nā cōmunia que propria ipsis insunt.*

Familiaris expositio.

¶ Vniuersale accidēs qđ numerū quinarū in vniuersalib⁹ complet, sicut est alijs quoad naturā posterius, sic in ipsa autoris cōsideratione posterius est, Tractans ergo autor de eo. tria agit. primo ponit vnā cōmunem diffinitionē. Secundo ponit quandā diuisionē & satisfacit tacite obiectio ni que poterat suboriri circa diffinitionē accidētis, Tertio ponit alias duas accidētis descriptiones. Primā diffinitio nē in primis intētionibus facile sic intelliges. est dispositio vel modus dispositionis que pōt inherere subiecto quod est ens cōpletū, & non inherere manēte eodē subiecto quātū ad substantiā, dicitur ens cōpletū vt excludatur formæ substantiales. Ad modū huius explanabis secūdā diffinitionem in primis intētionibus siue realiter, quā explanationē tertia diffinitio nō tam plane admittit, eo qđ in illa ponuntur nomina secundarū intentionū, hæc tamen declaratio que circa res versatur ad presentē considerationē nō multū atinet, nisi inquantū ex ea possumus accipere in nostro intellectu logicam interpretationē, quā in secundis intentionibus iuxta Thomā sic accipito, est conceptus obiectiu⁹ alicuius dispositionis vel modi dispositionis singularis pductus ab intellectu. l. derelictus in ipso secundū hāc rōnem formatus qđ pōt talis dispositio adesse & abesse subiecto &c. Dicitur singularis, quia nō requiritur qđ sit communis, sed istius singularis accidentis, is. n. conceptus singularis accidentis si habeatur rō ad substantias est vniuersale accidens: esto qđ sub se nō habeat singularia accidētia de quibus inquit predicetur, atq; huiusmodi predicatio debet exerceri incōcretis vt adnotauimus in questione. Quod si alicui videatur secundū Thomā non dari conceptū obiectiuum rei singularis, qđ pro nūc nolo disputare: referat id ad conceptū formalem ipsius accidentis. Sed iuxta Scotū logice loquendo, est quedā secūda intētio fundata in aliquo cōceptu obiectiuo alicuius accidentis derelicta ibi ex cōparatione qua intellectus comparat albedinem in ordine ad subiecta respectu quorū habet indifferētiā ad eē in illa quātū est ex parte talis, Sed secundū nominales, accidens est terminus qui potest vere affirmari & vere negari de subiecto ipso subiecto supponēte, adesse. n. logice ē vere affirmari: abesse, vere negari, corrūpi, est nō supporre, manere, ē supponere methaphorice loquēdo, Sed sup illā determinationē diffinitionis, scilicet sine subiecti corruptione, quidā dicūt qđ determinat ly. abesse, & nō ly. adesse, vt sub accidenti cōprehendant hæc nomina. mortuū, cōbustum, vnde licet nō possint verificari subiecto supponente, possunt tamē nō verificari, & sic possunt abesse sine corruptione subiecti, nō tamē adesse sine corruptione, sed iam ly Chymera esset accidēs eo qđ pōt abesse, nisi velint dicere qđ ly pōt capitur loco de ly, cōtingit, vt videtur explanare diffinitio secūda, mo

do Chimera nō cōtingit abesse imo necesse est abesse, sed si capiantur hi termini, cōseruari. viuere. & similes qui vidētur esse termini accidentales illi nō possunt abesse sine subiecti corruptione, sed esto qđ possit dici ab his qđ hi termini non sunt proprie accidentia, & sic possunt se tueri. aliter dicunt cōmuniter loquentes qđ bene supponūt subiecta in illis propositionibus. homo est mortuus, domus est cōbusta cū ampliatiōe intrinseca, nec hoc inconuenit, incōueniret tamē si cū extrinseca ampliatiōe id fieret, quia tūc multa concluderētur esse accidentia que non sunt. Ego tamen potius dicere hos terminos nō esse accidentales vt in predicatiōibus tenuimus, Sed quādo audis verificari: intellige id debere fieri in predicatiōe de mō loquēdi cōsueto, ita vt si fuerit affirmatiua predicatū nō distribuatur, & si fuerit negatiua predicatum negetur & distribuatur, (Diuiditur autē in duo.) diuidit accidens in inseparabile, & in separabile, que diuisio in rebus facile intelligitur, sed in secundis intentionibus ly separabile, sumitur pro termino cōnotatiuo qui pōt vere affirmari & vere negari de subiecto, ly. inseparabile. pro termino qui non pōt vere negari, Sed statim subcurrat dubiū, quia cū dictū sit accidens ab esse posse sine subiecti corruptione quomodo dicitur in hac diuisione qđ est aliquod accidens inseparabile: ob id doctissimus Faber inquit primā & secundam descriptionem debere intelligi de accidente separabili. Tertiā vero de accidēti in cōmuni & sic dissoluit ipse obiectiōnē. Sed salua pace tāti viri non videtur satis docte dictum. Primo. quia Aristo. primo Thopicorū capite. liij. vbi agit de predicatis ponit secundam diffinitionē & tertiā, & loquens de ijs inquit. secundā esse meliōre quā tertiā qđ nō esset si illa diffinitio eēt tam diminuta, & manifestū est qđ Arist. determinās de predicato accidētis determinat ibi de ipso ī tota sui cōmunitate & vt distinguitur ab alijs predicatis, tum etiam quia ordo literarū ipsius Porphyrij insinuat Porphyriū velle seruare diffinitionē primā postqđ cōmētatur ipsam: quod nō opus esset si de accidēte separabili intelligeretur. glosat. n. Porphyrius ly. adesse & abesse nō debere intelligi per potentia naturalē, sed qđ pōt intelligi adesse & abesse salua qđ ditate & existētia subiecti. (dixit existētia, quia nō sufficit qđ salua quidditate possit intelligi quia tūc risibile esset accidēs respectu hominis & homo respectu animalis in Socrate.) Ita vt in virtute idem sit dictū qđ pōt ad esse & abesse idē non repugnat. sed si vera sunt que naturales neo-therici narrāt nigredo a coruo pōt separari si yngatur pinguedine catti, dicunt insuper per nōnullos dies ab eorum exortu coruos albos esse atq; ob id patres eorum ab eis vidētum denegare putātes pullos degenerasse quousq; succedēte tēpore nigricāt, interinq; pulli aere pasci. qđ videtur sentire Psalmographus in quarto psalmo vesperorum sabbati, qui dat iumentis escam ipsorum & pullis coruorum inuocantibus eum, auunt et cutem Ethiopis albicari si lacte asinæ per aliquot dies perluat: secundum quos non dicitur accidens separabile vel inseparabile quia illud possit separari & hoc non, sed quia illud facile, hoc vero difficile: quare hæc tres diffinitiones non differunt ex hoc qđ prima & secūda minus cōmunes sunt quā tertia, sed primā & secundā cōuertibiles cenfeo & longe clariores quā sit tertia quia

vt inquit Arist. plura ponuntur in tertia diffinitione quæ naturam diffiniti non explicat, nem quia datur per negationem neq; habet aliquid positiuum nisi vltimã particulam. (Semper autem est in si b'z'o.) .i. semper naturaliter loquendo nõ est sine subiecto, sed logice sic, semper est in subiecto .i. semper presupponit q. alius terminus significans subiectum supponat ad hoc q. ipse supponat, reliqua clara sunt, atq; hoc de primo libro.

Quæstiones.

Iuxta materiã quinti vniuersalis quasdam moueo quæstiones. Prima a quo sumatur ratio generis & differentie in accidentibus. Secunda quomõ generetur vniuersalia in his. Secunda vtrũ ne accidens habeat diffiniri per additamentũ. Tertio, quid requiratur ad hoc q. aliqua sit prædicatio accidentis vt distinguitur contra proprium.

Decisio quæstionũ iuxta Tho.

Iuxta primum & secundum digerentur sectarũ diuersitates, quæ solite sũt tractari facti Tho. opusculo primo de ente & essentia lectiõẽ vndecima. q. dilucidare videtur præsentẽ difficultatẽ, inquit. n. q. nõ eodẽ mō ponuntur in genere accidentia, & substantiæ cõpositæ, eo quod in substantijs cõpositis: cum materia & forma faciũt vnũ per se, ex eorũ cõiunctione resultat vna natura reponibilis in prædicamẽto, quare (inquit) nomina illa quæ hanc naturã significant proprie ponuntur in prædicamẽto vt homo & animal. forma autẽ & materia reductiue sicut principia, sed quia ex accidenti & subiecto nõ fit vnũ per se: nõ resultat ex eis aliqua natura cui generis intentio possit attribui. quare (inquit) nomina accidentalia nõ ponuntur proprie in prædicamẽto vt albũ & musicũ, sed solum secundũ q. in abstracto significantur vt musica & albedo, quæ cũ sint simplices & icõpositæ essẽtiæ nõ poterit sumi genũ a materia: nec differentia a forma, inquit igitur q. sumitur genus ex ipso mō essendi, nã cum ens secũdũ prius & posterius participetur a decẽ generibus, & secundũ diuersos modos essendi, participatur a quãtitate secundũ q. est mẽsura substantiæ, & a qualitate secundũ q. est dispositio substantiæ, quare sumetur in quantitate a mō essendi quẽ habet quãtitas, & in qualitate a mō essendi quẽ habet qualitas, & sic de alijs. Differentia vero sumetur in eis ex diuersitate principiorũ ex quibus causantur, & quia causantur quodã mō a suo subiecto ab ipso sumetur differentia: qd' apte ostendũt oim accidentiũ descriptiones in quibus tanquã differentia ponitur subiectũ, sic. n. dicimus simitas est curuitas nasi. et subiungit, quia sunt aliqua accidentia quæ presupponũt alia tanquã principia. (vt relatio quæ habet p. principio actionem & passionẽ & quãtitatẽ,) vnũ accidẽs sumit differentiam ab alio, & per consequens diffinitur per aliud. et apponit vltorius, q. si aliqũdo sumatur differentia aliquorũ accidentiũ per eorũ effectus vt diffiniedo albedinẽ per disgregatiũ visus. hoc est quia latet nos eorũ principia particularia. Dico notãter particularia, quia nõ sufficit scire eorũ principium cõmune, q. est eorũ subiectũ ad diffinitionẽ eorum

venandam, hæc in virtute diuus ille & profundissimus Doctor, ex quibus verbis multa colliguntur quæ satis latũ in via peripathetica campum apperunt.

¶ Primo habes, quare hæc vocabula homo & animal ponantur in prædicamẽto & non nomina cõcretiua significãtia accidentia, ac subinde quod sola abstracta in terminis cõnotatiuis in prædicamẽto sunt reponibilia, in quo conuenietiam Scotus.

¶ Habes secũdo responsonẽ ad dubitationẽ, videlicet, qualiter & a quo sumatur generis ratio & differentie in his, & quomodo nulla est in his compositio.

¶ Habes tertio q. ens secũdũ priũ & posterũ descendit in. ix. genera accidentiũ secundũ q. talia magis & minus appropinquat ad substantiã, quare analogice dicitur ens non solum de substantia & accidenti, verum & de ipsis accidentibus inter se, qd' bene nota.

¶ Habes quarto. q. vnũ accidens sumit differentiam ab alio.

¶ Habes deniq; quinto. quod valde est notandum q. omnia accidentia non sumũt differentia a subiecto cõmuni, quia tunc fere eadẽ esset differentia oim accidentiũ, sed a certa dispositione ipsius subiecti, quæ quia latet nos plerumq; circumloquimur illã per effectus, & hoc prope semper contingit in accidentibus cõibus quæ nõ determinant sibi particulare subiectũ vt albedo & nigredo, in accidentibus autem quæ determinat sibi particulare subiectũ, vt simitas quæ non est nisi in naso, flaciditas quæ non est nisi in auribus, toruitas quæ non est nisi in supercilio & sic de alijs: notissimie est principiu differentie, quia notũ est nobis suum peculiare subiectũ, in alijs autẽ non sic, atq; per hoc rescindes innumeros tribulos tristeq; lupinos quæ hanc imaginationem peripatheticam possunt pungere.

¶ Hæc doctrina facile demonstrat accidentis differentia nõ esse de essentia ipsius accidentis, quia cũ sumatur vel a subiecto vel a dispositione certa subiecti: semper subiectũ est extra essentiam accidentis, quare & differentia assumpta ab ipso, nõ. n. hic teneo (esto q. via Aristotelica procedamus) q. de essentia accidentis sit inherẽtia ad subiectum neq; adhuc ipsa aptitudo, alias. n. diffinitio accidentis nõ daretur per additamentũ, cuius oppositũ expresse Aristot. vij. Metaphysices asserit, quod si datur per aliquã additiũ siue extrariũ ad diffinitũ debet dari, hanc. n. vocant Metaphysici diffinitionem per additamentum.

¶ Ex his omnib; facile colliges secũda dubietatis dissolutionem, quod esto q. suo mō sit genus & differentia in accidentib; omnis diffinitio accidentis datur per additamentũ siue in cõcreto siue in abstracto, patet. quia omnis talis datur per differentia quæ sumitur ab aliquo extrinseco nature ipsius accidentis, ergo datur per additamentũ. Hæc decisio Aristoteli habet fauorẽ qui. vij. Metaphysices tex. Cõmẽ. xvij. dicit substantias diffiniri quãditatiue, accidentia vero per additamentũ, Vbi Cõmẽtator expresse habet hæc verba, Necesse est dicere in diffinitionibus essentialiter ex substantia & accidente eas recipere additionẽ, & ponit exẽplum vterq; de simitate in cuius diffinitione ponitur nasus, & subiungit clarius, q. diffinitio simitatis non põt clare significare ipsam sine hoc q. significet suum subiectũ. Nec põt aliquis dicere

dicere q. loquitur philosophus & Cōmētator de accidētib⁹ in concreto : quia ibi loquitur de eis vt sunt in prædicamento reponibilia & sunt diffinibilia. mō cōstat talia realiter loquēdo nō pōi in prædicamēto. ergo de abstratis est hominibus sermo. sed iam probatur q. de eis loquātur vt p̄tinēt ad prædicamēta. Cōmētator, n. super præfato libro Cōmēto .xviii. hēt hæc verba, cū declarauit Aristoteles q. diffinitio vera : est substantiarum tantū. quia habet genera & differentia in suis diffinitionibus nō reperitur additio, accidentia vero non habēt vnde habeāt pprias diffinitiones, q̄a in suis diffinitionibus accipiuntur diffinitiones suorū subiectōrū quæ sunt aliæ nature. & explicans se Cōmētator Cōmēto decimo nono in principio dicit, si alia prædicamēta habent diffinitionē, necesse est vt in illis sit additio supra naturā diffinitū, vt diffinitio q̄titatis & iparis. ecce q̄ a pte Cōmēt. qd̄ volebamus insinuat, cōfirmat hoc Aristotelis repetitū exēplū in phisicis, i. prædicamētis, i. Metaphysica, Porphyri⁹ ē in hoc tractatu, q. quoties diffiniuit similitē diffiniuit i. abstracto & p̄ subiectū. ergo siue accidentia sumantur in abstracto siue in cōcreto semper diffiniuntur per additionē, hoc tamen interest q. quādo diffiniuntur in abstracto poni solet in diffinitione tāquā differentia subiectū, sicut curuitas nasi respectu similitatis, sed quādo diffiniuntur in cōcreto nomina significatiua subiectū ponuntur loco generis, sic dicēdo simū ē nasi⁹ curu⁹, cui⁹ diuersitatis rō hæc possit esse, * quia quādo accidēs sumitur in cōcreto, id q. significatur per illud significatur ad modū substantiarū cōpositarū, significant n. formā vt in materia, substantiæ aut cōpositæ sumūt gen⁹ a materia, vt dictū est, & sic nomē sumptū a materia est genus in illis, vt in diffinitione hominis animal ponitur genus q. a materia sumitur. ergo cū subiectū importet materiā: nomē significans ipsum obtinet locū generis. quādo aut sumitur abstractiue, sumitur ipsa forma in se : & sic a materia eius nō sumitur generis rō. ex quo sequitur q. quādo diffinitur in cōcreto id a quo sumitur genus erit extra substantiā accidentis. quādo aut in abstracto id a quo sumitur ratio differentie. erit extra, atq; hæc de duobus dubijs in via Aristotelis & sancti Thomæ.

Sententia Scori.

¶ In doctoris subtilis schola vt plerūq; repetitū est cum in accidētibus (esto q. cōpositionē physicam nō admittāt) sit & reperiatur cōpositio Metaphysica : erit in quocūq; accidenti realitas & realitas quarū vna se habet vt p̄fectibilis in illo priori antequā cōtrahatur : alia vero vt p̄ficiens, a p̄fectibili sumetur rō generis, a p̄ficiēte vero sumetur rō differentie. vt in albedine a coloreitate sumetur genus & ab innōtia realitate sumetur differentia semp n. gen⁹ sumitur a p̄fectibili & materiali, differentia vero a p̄ficiēte & formali, atq; hoc mō vniuersale accidens quādo est quid. i. quādo cōparatur ad ea quæ sunt sibi quidditatiue inferiora : sēper est cōmunicabile vt quod, eo mō sicut humanitas respectu suorū singulariū & indiuiduorū, verūtamen quādo cōparatur in ordine ad ea respectu quorū dicitur accidens de quibus hēt denominatiue prædicari: accidens substantiue sumptū res singularis est vt hæc albedo, quare est incōmunicabile

vt quod, est tamen cōmunicabile. vt quo, eo quod natū est plura indifferenter denominare, cum n. vniuersalitas sit detur in cōmunicabilitate qualis est cōmunicabilitas talis fundabitur ibi vniuersalitas, fundatur ibi vniuersalitas de nominatiua & non essentialis ergo ad hæc fundandā sat erit cōmunicabilitas vt quo, quare impertinēs est cōmunicabilitas vt quod, esto igitur q. sit i. cōmunicabile vt qd̄ hæc albedo & res singularis manet, tamē alia cōmunicabilitas quæ pōt esse fundamētū pximū vniuersalitatē denominatiue, cuius vniuersalitatē singularia erunt singularia prædicamēti substantiæ quæ sunt vtroq; mō incōmunicabilia vt quo & vt quod, quia n. nō repugnat huic albedini quo ad inclusa in sua essentia denominare potius hoc subiectū quā illud & sic de alijs : fundabit in se rationē vniuersalis denominatiui, similiter dicatur de quocūq; alio colore singulari, dico singulari, quia nulla natura vniuersalis coloris pōt dici cōmunicabile vt quo proprie, sed rōne singularis coloris in quo includi videtur ipsa natura vniuersalis coloris, illud n. q. actu et realiter denominat, cū aliquo mō agat singulare debet esse & de se hoc, Nec obstat q. per naturā nō possit plura denominare hæc albedo copulatiue, quia satis est in ipsa esse potentiā Metaphysicā siue nō repugnantiā ex parte suæ essentiæ. non n. includit aliquid in sua cōpositione Metaphysica q. illud prohibeat, atq; hoc de primo. ¶ Ad secundū q. cōsequēter in hac via videtur dicendū hoc est, q. accidens qd̄libet potest dupliciter cōsiderari, aut incōcreto aut in abstracto, si capiatur incōcreto cū accidens cōcernat subiectū eo mō quo se habet & significatur, habet & debet explicari per diffinitionē, quare cum significetur vt est in subiecto apponitur subiectū in diffinitione & sic opus est additione, nō q. subiectū sit de intranea significatione ipsius termini cōnotatiui incōcreto: nam secundū Scotū in ante prædicamētis albū solam significat qualitatem, non tātū vt significatū principale verū vt significatum totale: q. si dat nobis intelligere subiectū nō est ex vi significationis nominis, sed mediate quia id est in quo subiectatur totale significatū, & sic in diffinitione ponitur subiectum nō tanquā aliquid importatū in diffinitione: sed tanquā aliquid quietatiuū ipsius intellectus, nō n. quiescit intellectus super descriptione accidentis cōcretiue sumpti nisi ipsum subiectum in descriptione intelligat: opus ergo est additio nei in huiusmodi explanatione, & si vsquā a philosophis & sapientibus diffinitiones aliquæ date in abstracto habeant terminū significantē subiectum: capiuntur loco diffinitionū in cōcreto assignatarum, vel ponuntur huiusmodi termini propter penuriam vocabulorū exprimitiū veras differentias accidentiū quæ vt in plurimū sicut sunt nobis incognite sic & innominate. Sed si accidēs sumatur abstractiue (vt debet sumi ad diffinitionē) cum in tali sit Metaphysica cōpositio : sicut in quacūq; substantia: erit in illis realitas qua sumetur genus proprie & differentia pprie, quare in illis erit diffinitio propria sicut in substantijs, nō ergo opus erit tunc tēporis additione, est n. regula apud hos infallibilis q. omne cōpositum Metaphysicū est proprie diffinibile, erit ergo diffinitio albedinis color. a. vt ly. a. sit nomen differentie innominatæ, & sic dices de alijs accidentibus.

¶ Ex hoc sequitur de omni re cōposita Metaphysice esse de monstrabilem demonstratione propter quid & potissima suam propriam passionem. Hac iuxta Scotum.

Sententia Nominalium.

¶ Nominales fere eadem habent sentire cum sancto Thoma. quare de eis nulla mentio particularis habenda est nisi q̄ cōcretiva nomīa accidentalia ponūt isti in predicamēto.

¶ Super dubio tertio, hoc est quod cōmuniter practicatur, qd' ad hoc q̄ aliqua sit accidentis predicatio oportet q̄ predicatum vere possit affirmari & vere negari ipso predicato & subiecto in negatiua distributo & subiecto supponēte. Dicitur vere quia false non sufficit, sic. n. haec esset accidentalis homo est animal. Dicitur predicatū distributū quia non sufficit indistributū, alias haec esset accidentalis, homo est homo, homo est substantia. quia cum affirmatiua sit vera poterit etiā negatiue verificari illo mō sic, homo substantia nō est. Dicitur subiecto supponēte, quia nō supponente quacūq̄ ppositio negatiua poterit ī materia naturali verificari. Dicitur subiectum distributū, quia non apparet (inquunt) maior ratio q̄ requiratur predicati distributio q̄ subiecti. propter quā conditionē nolunt hāc esse accidentalem predicationem, albedo est pars, quia esto q̄ negatiua possit verificari vbi predicatum distribuatur, non tamen vbi subiectum distribuatur, haec enim nequit verificari nulla albedo est pars, quia si albedo est, vt debet esse, ad hoc vt subiectum supponat illa habet partes & sic falsa, ac pro inde dicunt illā esse predicationem proprii, similiter et hanc. a. est. b. in casu q̄ imponatur ly. a. ad significandum in cōplexe sicut risibile vel hinnibile & ly. b. sicut hinnibile vel rudibile, quam dicunt esse proprii predicationē in quibus termini sunt impertinentes. Sed ego non video quare prima non sit accidentis predicatio, esto. n. q̄ illa condicio esset bene posita, manifestū est q̄ predicatio illa, albedo est pars possit dici q̄ est accidentis, quia poterit p potentiā diuinam albedo quae sit omnis albedo ad punctū reduci, nec partes graduales habere, quo dato negatiua verificatur vt volūt. in super q̄ non possit negari predicatū de subiecto illo mō nō ē q̄a predicatū importet p̄rietatē, sed quodāmodo accidit, eo q̄ posita albedine, ponitur pars naturaliter loquendo, non ergo respiciunt isti tantū ad causam veritatis vel falsitatis propositionis. i. ad ipsas res, sicut ad ipsam veritatē vel falsitatē, qd' oportebat, praesertim in hac materia, nam cū predicatio accidentalis p̄prij sumat denominationem ab accidente & a p̄prio predicatū debet significare accidens vel modum accidentis respectu subiecti, vel p̄prij seu modum p̄prij, ad hoc q̄ dicatur accidentis vel p̄prij predicatio, superfluo igitur (vt pace istorum loquar) ponitur illa particula de subiecto distributo, quia ea remotanulum sequitur inconueniens. Nec valet quod quidam arguebat de hac, animal est risibile, quia sequeretur quod esset accidentis predicatio, quia omnes cōdicionē habet depta illa quod nō potest verificari predicatū de subiecto distributo, quod videbatur falsum, sed facile interimitur sequella, quia t̄sumpta predicatio nō est directa tanquā directa qd' oportuisset quare illa nec pertinebit ad proprium nec accidens. Ad id aut quod dicitur quod non est maior ratio quod de-

beat predicatū distribui in negatiua quā subiectum, negatur, & rō est, quia cōdicionē predicationis accidentis de bent sumi ex diffinitione ipsius accidentis logice capti (illic n. debent habere vig crē praefata cōdicionē, mō in diffinitione sic dicitur, q̄ terminus accidentaliter significans is est qui potest vere negari de subiecto, ergo ipsum oportet negari & non subiectū, sed non proprie negatur quādo nō distribuatur in negatiua predicatū, igitur, tumēt quia quādo non distribuatur predicatū in negatiua nō sit propositio cōsuetā, quod oportet ad propositiones doctrinales, & tamen sine distributione subiecti sit cōsuetā, & nō est facta mēto de negatione subiecti in diffinitione accidentis ab autore signata, hē erūt igitur discriminis rationes.

¶ Sed si lubet addere illam particulā de subiecto distributo addatur in hoc sensu, quod oportet q̄ predicatum possit vere negari de quocūq̄ pro quo supponit subiectū, q̄ longe differēs est ab eo q̄ isti dicunt, vt patet in illa, albedo ē pars, vbi contingit quod nos dicimus & non quod illi dicunt, atq̄ eapropter accidentis predicatio pōt nuncupari, Sed statim est scrupus de ista. a. est. b. saepius iam repetita, quia tunc illa non esset accidentis sed proprii, cuius oppositum dicitur est. Dicerem tunc illā nec esse p̄prij nec accidentis nec alicuius predicabilis predicatio, & ad regulā in qua toties offensus est, hoc vltimate videtur mihi esse dicendū de re intelligi quando predicatio componitur ex terminis importantibus res vel modos se habendi ad decem predicamenta ptinentes. Ex quibus sequitur haec propositio. a. est. b. in casu q̄ ly. a. imponatur ad significandum aliquid cōnotando q̄ sit omnis homo & ly. b. ad significandum aliquid cōnotando q̄ sit omne animal, proprii nullius predicabilis esse predicationē esto qd' sit directa. si velis tamen eam reuocare improprie erit accidentis predicatio, cōuertens aut improprie dicemus illam proprii, quia est directa & non est accidentalis, cū nō possit predicatum vere negari de subiecto ambobus supponentibus.

¶ Sed queres, an complexio impediāt q̄ aliqua predicatio sit alicuius predicabilis, vulgo dicitur q̄ id q̄ impedit q̄ alicuius terminus ponatur in predicamēto; id impedit ne fiat alicuius predicabilis predicatio, siquidē predicationes imitari debent predicamenta cum ad illa ordinētur, & complexio distans quacūq̄ illa sit impedit ne aliquis terminus ponatur in predicamento, vt videbitur in predicamentis, ergo hoc impedit aliquā predicationē esset ne pertinet ad aliquod predicabile, verum ex mente antiquorum cum per complexum Aristoteles intelligat nomen habēs partes, & per incomplexionem nomen prorsus carens partibus, & in diuisione predicamentorum Aristoteles derelinquat cōplexa tanquam inutilia & complexetur incomplexa: mere incomplexum ponitur in predicamēto, & sic quilibet incomplexio impedit ne aliqua predicatio sit alicuius predicabilis, & consequenter dici poterit q̄ cum in predicamento non ponantur nisi nomina & ea tantum quae significant veras res & determinate non transcendentaliter: propositiones etiam constitutae ex talibus ad nullum predicabile pertinebūt vt sunt haec, hō est non altus, Sortes est possibilis, Martinus est imaginabilis, Chymera est Chymera, Atq̄ haec de quaestionibus totius libri.

Annotationes super secundo libro
vniuersalium Porphyrij.

Uper secundo libro vniuersalium vt nihil a nobis nō extricatum euadat, notabo aliquot passus per viginti duo capita Porphyrij, in quib⁹ aliqua difficultas lateat vel aliqua noua veritas studentium oculis iuxta Porphyrij doctrinam patefiat, cetera relinquens oculis vellipporum peruia. Habet Porphyrius in secundo capite vbi ponit cōmunitates generis & differentie, q. genus & differentia cōueniunt, quia vtrūq; continet specie, q. intellige continentia superioritatis & predicationis, sed differēter, quia differentia non cōtinet tot species quot continet genus, rationale (inquit) etsi non expertia rationis, angelū tamen & hominem quæ sunt species cōtinet. & per rationale intelligit ipse q. pōt vti ratione, vt paulo inferi⁹ dicit. Ex quo patent tria. Vnum q. animal de angelis dicitur. Secundum q. differentia de qua tractat Porphyrius nō conuertitur cum specie cuius est differētia, Tertium q. Porphyrius non diffiniuit differentiam genericam, quia illa cū genere conuertitur. hæc autem de qua hic loquitur non conuertitur cum non cōtineat tot species quot genus, quare falso dicitur a cōmuniter loquētibus ibi diffinire Porphyriū differentiam genericam, sed differentiam mediam superiorem ad specie & inferiorē ad genus. Habet etiam ibi vñū notandum q. rationale habet species subse, q. multum fauet nominalibus.

¶ In tertio capite confirmat quod dictum est, q. genus cōtinet differentiam, differentia vero non continet genus, q. nō eēt si eēt termini cōuertibiles, qd̄ corroborat. xij. capite vbi dicit differentia esse priorem ad speciem, subiungens q. sublata differentia tollitur species non tamē cōuertitur,

¶ In quarto capite dicit cōmune esse generi & speciei totum quid esse & esse prius vnumquodq; respectu illorū de quibus dicitur, qd̄ sic̄telligē. Nomē genericū est totūquid speciei. i. est nomen q. in diffinitione speciei tantū predicatur inquit de specie, nam differentia in quale dicitur, species etiam respectu indiuiduorū hoc habet, Scotice referatur hoc ad naturas, vt nouisti.

¶ In v. capite inquit speciem de genere nō predicari, qd̄ intellige directe & doctrinaliter, nam vere predicari nihil prohibet.

¶ In. vi. capite ait differētia & propriū æque cōmunicari his quibus cōcatur, i. æque predicari, nec cū his aduer-

bis magis & minus, ex quo habes q. esto q. ponatur p̄p̄riū esse accidēs quoddā fluens a principijs intrinsicis iuxta sanctū Thomam, nō debet cōcedi esse remissibile nec intensibile, vt nōnulli male cōcedūt. quod confirmat. xvij. capite dicens species & propria æque cōmunicari, q. et̄ asserit vltimo capite huius vbi dicit, hoc differre accidens & p̄p̄riū q. illud suscipit gradus, hoc vero non.

¶ In. xvi. capite ponens differentia inter differētia & accidens inquit, q. differētia cōtraria nūquā miscētur, cōtraria vero accidentia nōnūquā miscētur, q. facit ad opinionē cōmune circa cōpatibilitatē cōtrariarū qualitatum.

¶ In. xvij. capite ait Porphyrius spēm esse diuersum a p̄p̄rio, qd̄ p̄bat per hoc q. sunt diuersæ diffinitiones, qd̄ videtur fauere opinioni sancti Doctoris.

¶ In. xxj. capite dicit, cōmune esse p̄p̄rio & accidēti inseparabili q. sine ipsis nō sint ea quibus insunt, vbi videtur sentire accidēs inseparabile nō posse separari p̄ naturā, sed iuxta veritatē non nepugnat diuinæ potentie q. accidens inseparabile tollatur realiter & logice & adhuc naturaliter si vera sunt illa antidota philosophorū, Quare loquebatur Porphyrius vt gentilis philosophus & parum expertus. Sed de textus expositione & toto opere hæctenus.

Operis peroratio.

¶ Peruentum est studiose lector ad optatam curriculi nostri metam, vbi tenui, vt potuimus, calamo quæ ad notitiam huius libri videbatur attinere maxima genij nostri fraude perstrinximus, Reliquū est vt si propositū nostrū (p̄ viribus forte impar) nostro studio & diligentia minime perfecimus & in enodandis huius libri obscuris sentētijis in ali quo defuimus: nobis atq; humane imbecillitati cui p̄p̄riū errare decipiq; semper fuit perbegnine imputato, si autē quid profecimus: dei munus est, illi laus, illi gloria, illi gratiarū actio, a quo tanq̄ a perenni fonte omne datū optimū, & omne donū p̄fectum in hac lachrymarū valle deriuatur, & est benedictus in secula seculorum. Amen.

Autoris distichon ad Zoilum.

En pateo durus, membrana arrodito dente,
O he procedis, vis sine febre mori ?

AUTOR

Quæ tibi mens potuit suadere ignare malorum:

Vt mea nunc spernas scrinia parue liber ?

Et properes temere iamiam volitare per auras.

Cum possis mecum tutior esse domi.

Nescis heu nescis miseri fastidia vulgi,

Et cupis hæc damno nescie scire tui.

Nam si hominum mores persistant, & tempora, crede

Quod cineres functis, non tibi vita dabit.

AD LIBRVM SVV.M

Millia crabronum venient tibi cuspide nudo;

Theseus si desit: quam male tutus eris.

Sed si tantus amor fugiendi & tanta cupido,

Monstraq; sic spernis, dij tibi sint faciles.

Sit felix faustusq; dies auibsq; secundus:

Vltima quo captas bassia & ipse via.

Sed sedeant isthæc immis infixæ medullis:

Qui varias ibis nunc peregrine vias.

Ipropere in nostros sacros supplexq; penates:
 Quos colit alta cohors : quos zebedeus alit.
 Atq; deum primo venerare profectus ad aras,
 Et genio liquidum sepe refunde merum.
 Complexusq; pedes reuerenter adora Iacobum,
 Quicquid & in sacris splendet imaginibus.
 Præsulis extemplo scandes tu limina comptus :
 Vt placidus sacris oscula des manibus.
 Præsto aderunt patrui nutrit quos casta Minerva,
 Fleſcito tu his vultus sic te Iesus amet.
 Et gratare velis quod dant tibi viuere, & vt sis
 Inter socraticos bibliotheca suos.
 Post vbi in antiquum fueris penetrare receptus
 Sit mora nulla tibi, longa terenda via est.
 Est vrbis Hesperie nostris Salmantica dicta :
 Quam tingit Tormis, sat celebrata viris.
 Fons ibi Castalius colit quæ Timbreus apollo,
 Hic Heliconiadas sepe bibisse ferunt.
 Huc venies iubeo superata ambage viarum :
 Si laxare cupis tædia mille viae.
 Protinus Antoni nostri te ad limina confer,
 Si sapias, hic vnus est tibi certa salus.
 Auillecis habet, dedit hoc cui nomen Hiberus,
 Numina quem redamant dulcia Pieridum.

ERRATA,

¶ Intellige per, f. folium. per, c. colūnam. per, l. lineā.

¶ F. l. 2. 9. vbi est (tempore) lege tempore. f. 2. l. 4. vbi dicit (veti) lege veti. f. 5. c. 1. l. 20. vbi est (auertito) lege aduertito. f. 6. c. 1. l. 19. vbi dicit (ab) lege ad. f. 6. c. 4. l. 26. vbi est (inuat) lege insinuat. f. eod. c. ead. m. l. 31. vbi est (Sed rō ne quorū) lege res rōne quarū termini. f. eo. c. ead. l. 34. vbi est (per se) lege pro se. f. 11. c. 1. l. 32. vbi est (alijs) lege alijs. f. eo. c. 4. l. 20. vbi est (vixerit) lege vixit. f. 12. c. 1. l. 33. vbi est (sortes sic est sortes) lege sortes si est sortes. f. 14. c. 1. l. 1. vbi dicit (terminus ille) lege prædicatio illa. & f. eo. c. ead. l. 2. vbi dicit (prædicatio subiecti) lege cōnotatio subiecti. f. eo. c. 2. l. 34. vbi dicit (quidem) lege quidam. f. eo. c. 3. l. 2. vbi dicit (paulum) lege paululum. f. eo. c. ea. l. 36. vbi est (platini) lege Plotini. f. 16. c. 2. l. 49. vbi dicit (vini) lege vnum. f. eo. c. 4. l. 18. vbi dicit (quidē modus) lege quidē modus. f. 17. c. 4. l. 1. vbi dicit (deum) lege deum. f. 20. c. 3. l. 12. vbi dicit (rei) lege rei. f. 25. c. 1. l. 5. vbi dicit (reddat) lege redditur. f. eo. c. 3. l. 45. vbi dicit (vocalibus) lege vocabulorū. f. 28. c. 4. l. 23. vbi dicit (aumerat) lege aumerat. f. 33. c. 2. l. 52. vbi dicitur (insumationem) lege insumationem. f. eo. c. 3. l. 44. vbi dicit (noiores) lege notiores. f. 36. c. 3. l. 49. vbi dicit, (voce) lege voci. f. eo. c. ea. l. ea. vbi dicit (sumpti) lege sumptæ. f. 37. c. 1. l. 12. vbi dicit (luxta conuenientia) lege cōuenientia. f. eo. c. ea. l. 13. vbi dicit (extrinsece) lege extrinseca. & ibidē vbi dicit (intrinsece) lege extrinsece. f. 38. c. 2. l. 32. vbi ait (nō sint) lege nō sunt. f. eo. c. ea. l. 50. vbi ait (multū dictantes) lege distantes. f. eo. col. ea. l. 53. vbi dicit (pictū) lege pictam. & ibidē l. 54. vbi dicit (vo) lege viuo. f. 42. c. 2. l. 21. vbi dicit (q; ea que si gnisicat & c.) deficit significat. f. 42. c. 3. l. 34. vbi dicit (qd' reperitur) lege quæ reperitur & ibidē l. 35. vbi ē (ad hac) lege ab hac. f. 43. c. 1. l. 16. vbi est (affectus) lege effectus &

Qui tetrica impendit noctes luceſq; Mineruæ,
 Et seruat sancto fœdus amicitie.
 Hoc tibi erit signum quærens ne incertus aberres,
 Limina post Mariæ castalidumq; torum.
 Hinc ortum versus duo compita findito velox.
 Leuaq; prospicies e regione lares.
 Quos Bartholus amat : quosq; incoluere periti :
 Hic hic (non fallor) conuenies hominem.
 Est cui turba virum gignit quam Palladis arte,
 Qui excipient te etsi puluerulentus eas.
 At mihi cum claros vultus spectare licebit :
 Hoc pater imprimis dicit auere iubet.
 Quod si forte roget, fauet an Ramusta virgo,
 Viuere me in fausto fidere non sileas.
 Nil mihi cum Crespo, nam circum pulpita nostra
 Et steriles cathedras bassia sola crepant.
 Tertia res hæc est maneat ne in glorijs ora
 Corrigat vt lusus huius arundo tuos.
 Quod si post longas libeat contingere terras :
 Sponte cothurnatis subijce colla viris.
 Vaniloquos vappas & iniquæ mentis afellos
 Desere : & insanos capripedesq; deos.
 Sed quæreris verbis solum q; iussus abire es,
 Nil tibi quod detur manus habemus, abi.

ibidem. l. 27. vbi est (indivisibilia) lege inuisibilia. & ibidē lin. 18. vbi est (intellectu) lege intellecta. f. 44. c. 1. l. 5. vbi dicit (tuetiam quia q; aliquid esset in deo) lege tuetia quia se queretur q; aliqd esset in deo. fo. eo. c. 2. l. 3. vbi est (quoquo mo) lege quoquomō. f. 45. c. 4. l. 10. vbi dicit (qualitas) dic qualitatis. f. 46. c. 1. l. 25. vbi dicit (in ens) lege in ente. l. in ly. ens. fo. eo. c. ea. l. vltima. vbi est (veritates) lege veritatis. f. 48. c. 3. l. 6. vbi dicit (cōsilio) lege quo. f. 50. c. 1. l. 16. vbi ē (prima) lege a prima. f. 51. c. 1. l. 10. vbi est (& vdemus) lege Eudemus. f. eo. c. 2. l. 34. vbi est (tale) lege talis. f. 52. c. 2. l. 28. vbi est (sublata stratio) lege sublata est ratio. f. 53. c. 3. l. 40. vbi est (& nec) lege & hæc. f. 57. c. 2. l. 2. vbi est (pro pria) lege prima. f. 58. c. 2. l. 52. vbi est (perluat) lege pluatur. f. 58. c. 3. l. 12. vbi est (secundū) lege et. & ibidem. l. 17. superfluit (qui).

GARNATAE ANNO. M. D. XXXVII.

Handwritten text, possibly a name or number, in the center of the page.

Handwritten text, possibly a name or number, located below the circular stamp.

1875

Atlas

Carta

1875

No. Caja
A-80